

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА СТАТИСТИКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ СТАТИСТИКИ, ОБЛІКУ ТА АУДИТУ
АУДИТОРСЬКА ПАЛАТА УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

XXIII ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

*Присвячена пам'яті д.е.н., професора,
заслуженого діяча науки і техніки України
ОЛЕКСІЯ СЕРГІЙОВИЧА БОРОДКІНА*

РОЗВИТОК СИСТЕМИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ, АУДИТУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ: ТЕОРІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ, ОРГАНІЗАЦІЯ

КИЇВ 2025

**ДЕРЖАВНА СЛУЖБА СТАТИСТИКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ СТАТИСТИКИ, ОБЛІКУ ТА АУДИТУ
АУДИТОРСЬКА ПАЛАТА УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

XXIII ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

*Присвячена пам'яті д.е.н., професора,
заслуженого діяча науки і техніки України
ОЛЕКСІЯ СЕРГІЙОВИЧА БОРОДКІНА*

**РОЗВИТОК СИСТЕМИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ,
АУДИТУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ:
ТЕОРІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ, ОРГАНІЗАЦІЯ**

Київ – Інтерсервіс – 2025

УДК: 657.1; 657.36; 657.6

Р 64

**Рекомендовано до друку Вченою радою
Національної академії статистики, обліку та аудиту
(протокол № 10 від 08 травня 2025 р.)**

Розвиток системи обліку, аналізу, аудиту та оподаткування в Україні : теорія, методологія, організація : збірник тез доповідей учасників XXIII Всеукраїнської науково-практичної конференції. Київ : ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2025. 213 с.

ISBN 978-966-999-520-9

Тези Всеукраїнської наукової конференції містять результати, пошукові дослідження в галузі бухгалтерського обліку, аналізу, оподаткування та аудиту. Матеріали друкуються в авторській редакції. Редакційна колегія не несе відповідальності за достовірність статистичної та іншої інформації, наданої в рукописах, та залишає за собою право не поділяти погляди деяких авторів на ті чи інші питання, які розглянуті на конференції.

ISBN 978-966-999-520-9

Редакційна колегія

Голова редакційної колегії:

Осауленко О. Г. – академік НАН України, доктор наук з державного управління, професор, ректор Національної академії статистики, обліку та аудиту

Заступник голови:

Шульга С. В. – проректор з науково-педагогічної та фінансово-економічної роботи Національної академії статистики, обліку та аудиту, доктор економічних наук, професор

Члени редакційної колегії:

Афанас'єва І. І. – завідувач кафедри обліку, аудиту та оподаткування Національної академії статистики, кандидат економічних наук, доцент;

Пилипенко О. І. – декан обліково-статистичного факультету Національної академії статистики, обліку та аудиту, доктор економічних наук, доцент;

Овсюк Н. В. – професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування Національної академії статистики, обліку та аудиту, доктор економічних наук, професор;

Шевчук В. О. – професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування Національної академії статистики, обліку та аудиту, доктор економічних наук, професор;

Баланюк І. Ф. – завідувач кафедри обліку і оподаткування Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, доктор економічних наук, професор;

Куцик П. О. – ректор Львівського торговельно-економічного університету, доктор економічних наук, професор;

Малюга Н. М. – завідувач кафедри обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету, доктор економічних наук, професор;

Павлова Г. Є. – декан факультету обліку і фінансів Дніпровського державного аграрно-економічного університету, доктор економічних наук, професор.

Учений секретар конференції:

Нечипорук Н. В. – доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування Національної академії статистики, обліку та аудиту, кандидат економічних наук, доцент.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1

ОБЛІК, КОНТРОЛЬ ТА АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ ЕКОНОМІКИ

Ovsiuk N., Kotovych Y.

Aspects of Accounting for Receivables in the System of Settlement
with Buyers and Customers10

Ovsiuk N., Yevseyev V.

Features of Accounting for Fixed Assets13

Афанас'єва І. І., Педько В. А.

Стан будівельної галузі в умовах воєнного стану
та його вплив на організацію обліку15

Бондарук Т. Г., Бондарук О. С.

Методологічні засади до фіскальної політики
поствоєнного економічного відновлення18

Бутенко В. В., Журавель А. А.

Оптимізація структури капіталу підприємства:
теоретичні підходи та практичні аспекти22

Бутенко В. В., Фтомович М. В.

Фінансовий облік основних засобів підприємства:
особливості класифікації, оцінки та амортизації в сучасних умовах.....24

Бутрій А. П.

Роль інструментів штучного інтелекту у діяльності сучасного аудитора:
міжнародний та український досвід.....27

Водолазська О. А.

Фондові ринки під час криз: вплив паніки та інформаційної
невизначеності на поведінку інвесторів.....29

Дутчак Р. Р., Борисовська М. Р.

Проблеми електронної звітності під час війни в Україні31

Жураковська І. В., Назарчук О. С.

Витрати на організацію обліку: досвід малого бізнесу Волинської області34

Зоріна О. А.

Від управлінського обліку до інтелектуального: тенденції розвитку37

Кузьмін Т. Л., Жолоб Р. В. Облік витрат на збут як інструмент контролю за витратами підприємства.....	40
Куцик П. О. Інформація управлінської звітності в аналітичній системі підприємства	42
Лемішовська О. С. Економічна та бухгалтерська освіта у Львівському університеті в ХІХ – першій половині ХХ ст.....	45
Марчишин Н. Я. Поведінкові аспекти прийняття рішень в обліку та аудиті в умовах кризи та відновлення економіки	48
Нечипорук Н. В., Голуб І. Р. Концептуальні підходи до облікового відображення маркетингових витрат на торгівельних підприємствах	51
Новіченко Л. С. Аналітичне забезпечення управління дебіторською заборгованістю в умовах воєнного стану	54
Овсюк Н. В., Долгополова О. Д. Особливості управління та організації обліку дебіторської заборгованості	56
Овсюк Н. В., Залевська Д. О. Економічна сутність доходів суб'єкта господарювання	58
Пантелесів В. П. Ринкові драйвери контролю та аудиту у покращенні використання водних та фінансових ресурсів, меліоративних систем та меліоративних земель	61
Пилипенко О. І. Проблеми обліку майна державних підприємств	65
Рязанова Н. О. Екологічний облік в системі бухгалтерського обліку	68
Сас Л. С., Кузьмін Т. Л., Мец А. В. Роль автоматизації в трансформації аутсорсингових та консалтингових послуг	72
Свирида О. А. Види та напрямки податкового консалтингу в умовах війни	74

Семенова С. М. Етичні аспекти та професійне судження бухгалтера під час розкриття нематеріальної вартості бізнесу	77
Серікова О. М. Податкова підтримка в умовах воєнного стану в Україні: проблеми та шляхи вдосконалення	80
Строценъ А. І. Витрати на дизайн у поліграфії: облікові аспекти та шляхи оптимізації.....	85
Трохановський В. В., Василюк М. М. Проблеми обліку грантової діяльності в умовах воєнного стану	89
Франчук Т. М., Зігун І. Ю. Сучасні аспекти розвитку електронного документообігу в бухгалтерському обліку	92
Франчук Т. М., Тищенко Д. О. Інноваційні парки як каталізатор відновлення та модернізації економіки України	94
Халатур С. М. Фінансові аспекти сталого розвитку аграрного сектору України	96
Цюцюра Л. Г. Роль управлінського контролю в підприємницькій діяльності	98
Чапля П. В. Облікове відображення операцій з цифровими валютами центрального банку	101
Чік М. Ю., Кійко А. І. Аспекти внутрішнього контролю діяльності підприємств	103
Шاپовалова А. П., Боровик А. І. Автоматизація складського обліку виробничих запасів на підприємстві	105
Шпак В. Б. Аналіз ризиків у господарській діяльності: роль облікової інформації	108
Шпирко О. М. Визнання криптовалюти як об'єкта обліку	112

СЕКЦІЯ 2

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ У СВІТЛІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Бандурка М. Б.

Управлінський облік як інструмент
оцінки корпоративної соціальної відповідальності115

Заворітній М. В.

До питання використання міжнародних підходів
для формування управлінської звітності вітчизняних підприємств118

Нечипорук Н. В., Лисенко Р. В.

Організація обліку експортно-імпортних операцій на підприємстві121

Нечипорук Н. В., Сагайдак А. І.

Нормативно-правове регулювання обліку резервів на підприємстві125

Овсюк Н. В., Падалка А. М.

Міжнародні стандарти фінансової звітності та їх впровадження в Україні128

Цегельник Н. І.

Вплив міжнародних стандартів фінансової звітності (IFRS)
на облікову систему України130

Яремко І. Й.

Сучасний стан, проблеми і тенденції розвитку звітності підприємств133

СЕКЦІЯ 3

СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АУДИТУ В УКРАЇНІ З УРАХУВАННЯМ МІЖНАРОДНИХ ТЕНДЕНЦІЙ

Afanasieva I. I., Kaluzhynska K.

Key Issues of the Accountable Debt Audit137

Лубенченко О. Е.

Застосування Міжнародного стандарту аудиту
580 «Письмові запевнення»139

Манько Н. Ф.

Пам'ятка для бухгалтера. Оцінка припущення про
безперервність діяльності141

Мирошниченко І. В.

Оцінка фінансінгів в аудиторській фірмі145

Сагін Д. А.

Супутні послуги в аудиторській фірмі147

Ткаченко О. С.

Аналітичні процедури в аудиті ефективності системи винагород150

Чопляк Є. І.

Міжнародний стандарт аудиту 560 «Події після звітного періоду»:
аудиторські процедури та оцінка доказів153

Шульга С. В.

Міжнародний стандарт аудиту 501 «Аудиторські докази –
особливі положення щодо відібраних елементів»157

СЕКЦІЯ 4

**НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ
З МЕТОЮ ВИЯВЛЕННЯ ВНУТРІШНІХ РЕЗЕРВІВ ПІДПРИЄМСТВ**

Afanasieva I. I., Pustova U. K.

Information support and methods of analyzing
operating costs of a commercial enterprise160

Брикайло Є. Б., У Цянь

Оцінювання інструментів стимулювання
інвестиційної діяльності підприємств163

Ковернінська Ю. В., Заїчко І. В.

Стратегічний фінансовий аналіз у контексті антикризового
фінансового управління165

Лиса О. В.

Інвестиційна активність і проблемні аспекти
інвестиційної діяльності в Україні168

Мазурик В. Р.

Інтеграція стратегічного обліку та аналітики
для підвищення ефективності бізнес-процесів170

Одношевна О. О.

Оптимізаційні аспекти щодо здійснення економічного аналізу,
як елементу підвищення ефективності функціонування підприємства173

Осьмак Д. І., Михальчук Д. І.

Механізми стимулювання інноваційного розвитку у посткризовий період175

Ставицький О. В.

Аналіз великих даних для виявлення внутрішніх резервів підприємств178

Харковина О. Г., Фаталов В. В.

Сучасні інноваційні інструменти для підвищення ефективності інвестицій ...180

СЕКЦІЯ 5

СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ

Бондаренко Н. М., Сесь А. Ю.

Використання сучасних інформаційних технологій в оподаткуванні183

Зудікова Н. В.

Визначення контрольованості операцій у трансферному ціноутворенні:
аспекти податкового контролю187

Кратт О. М.

Використання для цілей трансформаційного ціноутворення
методу чистого прибутку: переваги та недоліки189

Мачак Т. О.

Електронне адміністрування податків як вектор розвитку
фіскальної політики192

Овсюк Н. В., Гуценко М. Ю.

Напрямки вдосконалення оподаткування підприємств в Україні194

Осадчук С. В.

Податок на додану вартість: сучасний стан та шляхи розвитку198

Павлова Г. Є.

Ключові виклики податкової системи України200

Попович О. В., Віннічук А. М.

ПДВ в онлайн-торгівлі: сучасний стан та перспективи204

Чабанюк О. М.

Напрями проведення судової економічної експертизи
у частині оподаткування суб'єктів господарювання206

Побережець О. В.

Особливості організації фінансового обліку в умовах воєнного стану209

Білько О. О.

Облік доходів підприємств готельного бізнесу: особливі аспекти211

СЕКЦІЯ 1

ОБЛІК, КОНТРОЛЬ ТА АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПОВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ ЕКОНОМІКИ

Ovsiuk N.

Doctor of Economic Sciences, Professor;

Kotovych Y.

Master, groups 19.01;

National Academy of Statistics, Accounting and Audit (Kyiv)

ASPECTS OF ACCOUNTING FOR RECEIVABLES IN THE SYSTEM OF SETTLEMENT WITH BUYERS AND CUSTOMERS

In foreign countries, significant attention is paid to the disclosure of information regarding settlements with buyers and customers and the occurrence of receivables in the financial statements of companies. The decision on the detail and procedure for reflecting the above items is made by the business entity independently, therefore in different countries the structure and composition of settlements with buyers and customers, as well as other debtors of the enterprise in the Balance Sheet (Statement of Financial Position) will differ [1].

Let us analyze the mechanism for reflecting receivables in the system of settlements with buyers and customers in the balance sheet of the countries of the Anglo-American accounting system (Fig. 1).

In foreign countries, problematic aspects of recognizing settlements with buyers and customers and reflecting accounts receivable in the reporting are associated with the use of numerous discounts.

Discounts provided to buyers of products, works, and services are divided into the following groups:

- trade discounts are percentage discounts from the base price;
- discounts for timely payment are discounts that depend on the payment term [1].

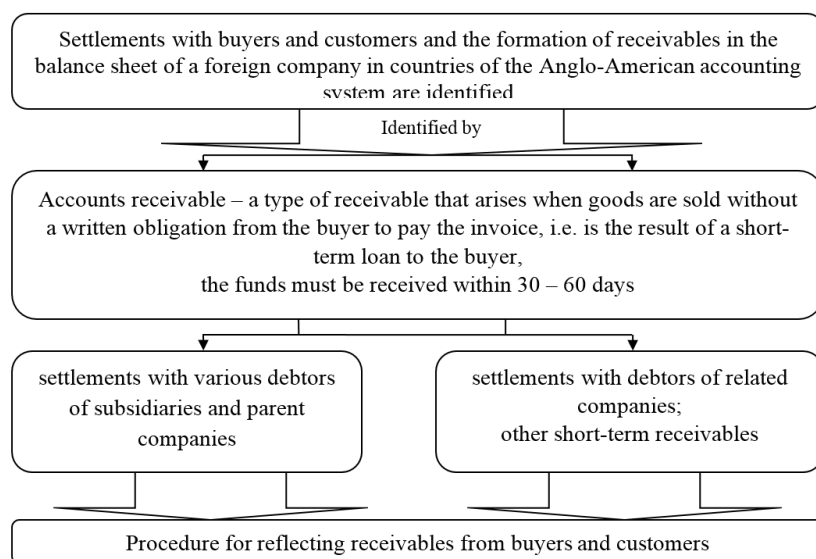

Fig 1. The procedure for reflecting receivables in the system of settlements with buyers and customers in some foreign countries

Let us consider other differences between domestic and foreign accounting practices regarding the reflection in the reporting of receivables that arose from settlements with buyers and customers (Fig. 2).

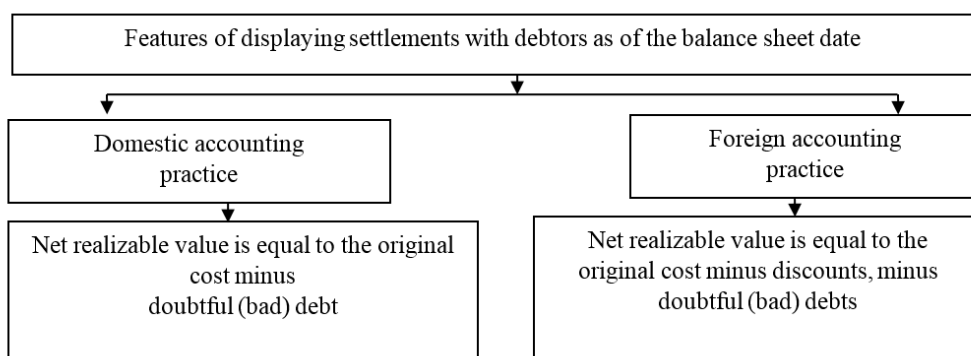

Fig. 2. Reflection of receivables in the system of settlements with buyers and customers: domestic and foreign experience

Based on the above, it can be concluded that, unlike domestic accounting practice, in some foreign countries, the net realizable value is determined by subtracting from the original value of receivables the discount provided to buyers and customers and doubtful (bad) debts.

Note that according to the Tax Code of Ukraine (TCU), bad debts are debts that meet one of the following criteria [2]:

- debts for obligations for which the statute of limitations has expired;
- overdue debts of an individual or legal entity that have not been repaid due to the insufficiency of the property of the specified person, provided that actions to forcibly collect the debtor's property have not led to the full repayment of the debt.

Along with this, we note that according to the norms of the Tax Code of Ukraine, the reserve for doubtful debts accrued in accounting will not reduce their taxable profit

(the financial result must be increased by the amount of such expenses in accordance with the Tax Code of Ukraine). Accordingly, domestic enterprises do not have the right to reduce the financial result before taxation by the amount of written-off receivables at the expense of the reserve, because such a reduction would not comply with the Tax Code of Ukraine [2].

The globalization of the world economy requires the preparation of financial statements of enterprises according to international standards. The experience of countries around the world confirms that IFRS provide investors and other users with high-quality information that allows them to make the right management decisions. IFRS provide high in formativeness, transparency and comparability of financial reporting indicators of companies.

In recent years, Ukraine has improved its accounting and reporting system. To harmonize domestic and foreign accounting practices, it is necessary to analyze the differences between the Ukrainian Accounting Standards and IFRS, recognize and evaluate the elements of financial reporting in accordance with IFRS, determine the methodology for reflecting business transactions, improve documentation to obtain information that must be disclosed in financial reporting, in particular in terms of settlements with buyers and customers and the formation of receivables, etc.

References

1. Бондаренко О.С. Сучасні підходи до обліку дебіторської заборгованості у вітчизняній та зарубіжній практиці господарювання. *Інвестиції: практика та досвід*. №18. 2018. С. 36 – 39.
2. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

Ovsiuk N.

Doctor of Economics, Professor;

Yevseyev V. B.

higher education student 5th year

Master group OO 20.01;

National Academy of Statistics, Accounting and Audit (Kyiv)

FEATURES OF ACCOUNTING FOR FIXED ASSETS

Accounting for fixed assets is one of the key areas of accounting at enterprises of all forms of ownership in Ukraine. Fixed assets, as tangible assets with an expected useful life of more than one year, require clear regulatory and legal regulation and unified approaches to valuation, accounting and disclosure of information in financial statements. In modern conditions of economic development and the implementation of IFRS, national regulations (standards) must adapt to changes occurring in the legislative field and business practice in Ukraine.

According to NP(S)BO 7 “Fixed Assets”, fixed assets are recognized as non-current tangible assets that the enterprise holds for use in the production process, provision of services, leasing or for administrative needs. For enterprises that apply national accounting regulations (standards), NP(S)BO7 determines the criteria for classifying objects as fixed assets, the procedure for initial and subsequent valuation, depreciation, revaluation and disposal of assets [1].

In addition, the Instruction on Accounting for Fixed Assets and Intangible Assets of Commercial Banks of Ukraine, approved by the National Bank of Ukraine on 11.12.2000 № 475, establishes specific requirements for the reflection of transactions with fixed assets in the banking sector [2].

The initial cost of fixed assets is formed based on the actual costs of acquiring or creating the object. It includes the amount of the initial cost associated with delivery, installation, commissioning and other costs necessary to bring the asset to a condition suitable for its intended use. If fixed assets are received free of charge, their initial cost is determined by the fair value at the date of transfer. The costs of purchasing components that are installed in the object during the warranty period are included in the initial cost, provided that these costs are significant and increase the usefulness of the asset [1].

Depreciation is calculated from the first day of the month following the month the facility is put into operation and stops in the month of disposal [1]. The choice of depreciation method (straight-line, declining balance, sum of years of useful life) is made by the enterprise independently, taking into account the nature of the asset's use and internal accounting policy. The expected useful life is established on the basis of technical documentation, industry standards or the enterprise's own estimates, but cannot exceed the regulatory periods approved by law. Periodic review of useful life and depreciation methods is mandatory when events occur that significantly change the expected economic useful life of the asset.

Revaluation of fixed assets may be carried out at the enterprise's request in order to bring the book value to fair value. Enterprises carry out revaluation based on the results of market valuation by independent appraisers, but not less than once every five years. The increase in the book value as a result of revaluation is reflected by increasing the revaluation reserve in equity, and the decrease is written off to the revaluation reserve or expenses, depending on the presence of previous increases in value. The revaluation of individual objects as a result of improvements or reconstruction includes expenses that increase the original value, and is carried out by separate postings.

Fixed assets are disposed of in the event of sale, free transfer, liquidation or as a result of accidents and natural disasters. When an object is disposed of, the enterprise writes off its book value, accumulated depreciation and reflects the difference between the proceeds from the sale and the residual value as the financial result of the reporting period. In the event of free transfer or write-off without receiving compensation, the difference is recognized as expenses under other operating results. A timely inventory of fixed assets is mandatory at least once a year, with the execution of relevant documents and adjustment of accounting data.

During the period of martial law, enterprises are faced with the need to account for losses from destruction, revalue destroyed assets and form reserves for restoration. Legislative acts, in particular, resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine, provide for the possibility of recognizing the costs of eliminating the consequences of hostilities as operating expenses of the reporting period. In this case, enterprises must document the volumes and cost of damaged fixed assets, involving expert assessments and conclusions of competent authorities.

The features of accounting for fixed assets in Ukraine cover the entire life cycle of an asset – from initial valuation to retirement and write-off, using clear methodological approaches defined by the NP(S)BO7 and other regulatory documents. Modern challenges, in particular martial law and the need to adapt to IFRS, require enterprises to be flexible in accounting policies, timely review of useful lives, depreciation methods and approaches to asset revaluation. Compliance with legislative requirements and the application of sound professional judgment will contribute to the formation of reliable and transparent financial reporting.

References

1. НП(С)БО 7 «Основні засоби» : наказ МФУ від 27.04.2000 р. № 92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>
2. Про затвердження Інструкції з бухгалтерського обліку основних засобів і нематеріальних активів банків України: ПП НБУ від 20.12.2005 р. № 480. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0040-06#Text>

Афанас'єва І. І.,

к.е.н., доцент,

завідувач кафедри обліку, аудиту та оподаткування;

Педько В. А.,

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти

ОПП «Облік, аудит та оподаткування»;

Національна академія статистики, обліку та аудиту (м. Київ)

СТАН БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ОРГАНІЗАЦІЮ ОБЛІКУ

Організація діяльності будівельних підприємств ґрунтується на створенні матеріальної бази, яка має у повній мірі забезпечити виконання запланованих робіт високої якості. Достатня кількість основних засобів різного складу, терміну використання та технічних характеристик забезпечують безперервність виробничого процесу та своєчасність виконання замовлення. На організацію обліку основних засобів у будівельній організації впливає значна кількість факторів, які враховують специфічні особливості процесу виробництва (рис. 1).

Рис. 1. Фактори впливу на організацію обліку в будівельній організації
Джерело: [1]

Будівельна галузь відіграє вирішальну роль для економіки будь-якої країни, між економічним добробутом та ефективністю будівельної сфери відслідковується залежність. У стабільних розвинутих країнах Європи будівельна галузь складає 5-7 % від загального рівня ВВП [2]. В Україні частка будівельної сфери у національному ВВП з 2015 року складала більше 2, 3 %, за період 2020-2021 років рівень питомої ваги досягнув рівня 3,3 %. Наслідки війни у будівельній сфері відчули глобально, учасники будівельного ринку в усьому світі сповільнили виробництво або зупинили його. У зв'язку з тим, що будівництво потребує значної кількості енергії на усіх етапах виробництва, її дефіцит негативно вплинув на формування ціни будівельних матеріалів та

безпосередньо будівництво. Експерти у будівельній галузі відмічають, що військові дії в Україні негативно впливають на ринок сировини європейських країн. Так через дефіцит сталі призвів до зростання цін на метал у Фінляндії. Через зупинення постачання деяких видів сировини зросли ціни на основні матеріали у Польщі, Німеччині та інших європейських країнах.

Військові дії вплинули на економічний стан України, соціальну та культурну сфери на всій території нашої держави через значну небезпеку, руйнування інфраструктури, об'єктів енергетики та житла. У таких умовах перед будівельною галуззю стоять значні виклики та ризики, які мають бути враховані при веденні діяльності. Тому експерти у зазначеній галузі приділяють значну увагу аналізу стану будівництва та тенденцій в будівельній галузі, розробці стратегій, які допоможуть ефективно відповісти на виклики. На підставі розробок експертів встановлено основні проблемні питання будівельної галузі, які виникли з початком повномасштабного вторгнення (табл. 1) [3].

Зазначені тенденції свідчать про значні виклики, які постали перед будівельною сферою, необхідність налагодження логістичних зв'язків, виробництва будівельних матеріалів, перегляду норм та стандартів, адаптації до сучасних умов кризи людського капіталу, фінансових ресурсів та зростання небезпеки.

Таблиця 1

Основні тенденції будівельної галузі, що виникли під час воєнного стану

№ з/п	Тенденції	Характеристика
1	Скорочення внутрішнього ринку будівельних матеріалів	Значна кількість виробників будівельних матеріалів призупинили, знизили обсяг виробництва або переорієнтували виробництво. Енергетична криза, пошкодження майна будівельних підприємств, порушення логістичних зв'язків призвело до дефіциту матеріалів.
2	Проблеми імпорту матеріалів	Обмеження власного виробництва викликало необхідність орієнтування на імпорт, обсяг якого обмежується через перебудову логістики.
3	Проблема кваліфікованими кадрами	У результаті еміграції та мобілізації відбулося скорочення кваліфікованих працівників.
4	Зростання собівартості будівельних робіт	Зростання цін на будівельні матеріали, енергетична криза, зростання цін на паливно-мастильні матеріали, перебудова логістики, дефіцит кредитування, підвищення вимог щодо цивільного захисту до будівництва житла та громадської нерухомості призвели до зростання витрат. Використання автономних джерел живлення також призвело до зростання собівартості будівництва.
5	Надзвичайні обставини	Відключення електроенергії також вплинули й на стан будівельної галузі.
6	Зміни структури та обсягів попиту та	Будівництво на деокупованих територіях поступово відновлювалося, але обсяги будівництва у порівнянні із довоєнним періодом значно знизилися. Основними

Продовження таблиці 1

		напрямами будівельних робіт стали: відновлення пошкоджених об'єктів інфраструктури та житла; будівництво житла для внутрішньо переміщених осіб; промислове будівництво стратегічних напрямів; переоснащення підприємств; будівництво об'єктів цивільного захисту, подвійного та військового призначення; закінчення будівництва поточних проєктів.
7	Зміна у законодавстві	Під час війни продовжується реформування містобудівної галузі продовжується під час воєнного стану. Прийнята значна кількість нормативних актів стосовно містобудування, які врегульовують правовідносини під час війни та після її завершення. Пріоритетним являється відбудова країни та застосування сучасних стандартів цивільного захисту та безпеки, розвиток єдиної державної електронної системи у галузі будівництва.
8	Зміна покупців	В умовах зростання ризиків потенційні покупці житла зайняли позицію очікування; знизилася платоспроможність фізичних та юридичних осіб. Обсяги державного кредитування пільгової іпотеки не вплинули на будівельний ринок.
9	Особливості вибору житла	Більш виважений підхід до інвестицій у нерухомість, перевага готовим об'єктам або житлу з високим ступенем готовності; змінилася географія попиту у бік найбільш безпечних територій. Покупці житла більше уваги приділяють наявності автономної, резервної інженерної інфраструктури; безпечним місцям; наявності у будинку сховища.
10	Підготовка до післявоєнної відбудови	Процес планування відбудови країни розпочато із прийняттям Плану відновлення України, де визначено програми комплексного відновлення територій та розвитку громад. Зазначені програми визначають соціальні, економічні, містобудівні пріоритетні політики відновлення; проєкти місцевого розвитку.

Джерело: [3]

На процес організації обліку впливає значна кількість факторів, серед яких варто виділити: довготривале використання; технічна складність; необхідність проведення ремонтів та іншого поліпшення; значна вартість, що потребує організації раціонального обліку тощо [4].

Таким чином, сучасна стан будівельної галузі вимагає впровадження раціональної облікової системи, яка враховує особливості зазначеного виробництва.

Список використаних джерел

1. Очеретько Л.М., Винник О.О. Удосконалення обліково-аналітичного забезпечення процесу управління витратами будівельних підприємств.

Ефективна економіка. 2018. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6729>

2. В умовах війни: що відбувається у будівельному секторі. URL: <https://interfax.com.ua/news/blog/896001.html>

3. Тенденції в будівельній галузі під час воєнного стану. Як війна впливає на будівельну галузь. URL: <https://clcgroupp.com.ua/blog/tendencziyi-v-budivelnij-galuzi-pid-chas-voyennogo-stanu/>

4. Гуцаленко Л. В., Гловюк А. С., Ковальчук І. В. Організація обліку та аудиту основних засобів. *Економіка і суспільство*. 2017. № 8. С. 741-747. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/8_ukr/123.pdf

Бондарук Т. Г.,
д.е.н., професор,
завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту (м. Київ);
Бондарук О. С.,
к.е.н., доцент,
старший викладач кафедри фінансово-економічної безпеки;
Національна академія Служби безпеки України (м. Київ)

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДО ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ПОСТВОЄННОГО ЕКОНОМІЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ

Фіскальна політика відіграє важливу роль у процесі економічного розвитку територій, і ефективність її реалізації залежить від оперативності та адекватності реакції органів державної влади й місцевого самоврядування на зміни в економічній ситуації в умовах воєнного стану. Війна, яка триває на території України, обумовлює необхідність запровадження нових підходів до формування фіскальної політики, спрямованої на економічне відновлення територій у післявоєнний період.

Через широкомасштабне вторгнення Україна зазнає значних втрат, зокрема в економічній і соціальній сферах: зниження рівня ВВП, скорочення інвестиційних надходжень, масовий виїзд робочої сили, збільшення витрат на оборону та соціальні потреби тощо. В таких умовах пріоритетами фіскальної політики мають стати зменшення ризиків у бюджетній сфері, узгоджене функціонування її складових елементів, а також розширення фіскального простору місцевих бюджетів задля забезпечення ефективного післявоєнного відновлення економіки. Територіальні громади, які постраждали внаслідок воєнної агресії з боку Російської Федерації, стикаються з численними гострими проблемами. Місцева влада повинна вирішити комплекс завдань, серед яких – створення умов для динамічного розвитку економіки та забезпечення економічної і соціальної інтеграції.

Події, що розгортаються у воєнний період, вимагають переосмислення та оновлення підходів до формування фіскальної політики, що має відігравати ключову роль у стимулюванні розвитку територіальних економік.

Поняття «фіскальної політики» трактується як державне регулювання економіки через податкову систему та визначення обсягів і структури державних витрат з метою забезпечення високого рівня зайнятості, протидії інфляційним процесам та мінімізації впливу економічних циклів [2, с. 597]. Також це – цілеспрямоване управління державними видатками й податковими надходженнями задля досягнення стабільності цін, повної зайнятості населення та сталого економічного зростання [3, с. 404]. Таким чином, фіскальна політика безпосередньо впливає на підвищення обсягів виробництва, сприяє забезпеченню зайнятості, знижує інфляційний тиск, пом'якшує наслідки економічних циклів і стимулює економічний розвиток.

Згідно з чинним законодавством, кожна адміністративно-територіальна одиниця України має гарантоване право на економічну самостійність, що дає їй можливість вільно розпоряджатися власним бюджетом без зовнішнього втручання. Це право обумовлено потребою у фінансових ресурсах, необхідних для здійснення ефективного управління соціальним і економічним розвитком територій. Наповнення таких бюджетів забезпечується за рахунок податкових і неподаткових надходжень, а також інших обов'язкових платежів до місцевої казни [4, с. 52].

Податкові надходження становлять основу фіскальної політики і є головним джерелом наповнення бюджетів як державного, так і місцевого рівнів. Саме завдяки податковим ресурсам органи влади мають можливість реалізовувати свої повноваження, забезпечуючи при цьому фінансування необхідних видатків бюджету.

В Україні загальнодержавні податки розподіляються між державним і місцевими бюджетами згідно з визначеними законодавством нормативами. Цей механізм розподілу здійснюється у заздалегідь встановлених пропорціях (табл. 1).

Таблиця 1

**Структура загальнодержавних податкових надходжень
у доходах місцевих бюджетів**

Податкові надходження	Обласні бюджети	Бюджети міст обласного значення, м. Києва, районних бюджетів, бюджетів об'єднаних територіальних громад	Бюджети міст районного значення, сільських, селищних бюджетів
Податок на доходи фізичних осіб	15%	60% – для перелічних бюджетів (окрім м. Києва) 40% – для м. Києва	-

Продовження таблиці 1

Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів	50%	37% 50% – для м. Києва	-
Рентна плата за спеціальне використання води	50%	45% – для м. Києва	-
Рентна плата за користування надрами (крім видобування нафти, природного газу та газового конденсату)	25%	25% – для м. Києва	-
Плата за використання інших природних ресурсів	100%	100% – для м. Києва	-
Акцизний податок з реалізації підакцизних товарів	-	100%	100%
Податок на прибуток підприємств	10%	10% – для м. Києва	-
Податок на прибуток підприємств комунальної форми власності	100%	100%	100%
Рентна плата за користування природними ресурсами місцевого значення	-	100%	100%
Екологічний податок	55%	25% – для перелічних бюджетів (окрім м. Києва) 80% – для м. Києва	25%

Джерело: за даними [5]

З урахуванням сучасного стану розвитку фіскальної політики в Україні, стає очевидним, що органи місцевого самоврядування не мають прямого впливу на ту частину доходів місцевих бюджетів, яка формується за рахунок загальнодержавних податків і зборів [6]. Це обумовлено тим, що ключові елементи податкової системи, зокрема ставки, податкові пільги та механізми розподілу податкових надходжень, встановлюються на центральному рівні. Відповідно, лише державні органи влади володіють повноваженнями для реалізації дискреційної фіскальної політики шляхом цілеспрямованого регулювання обсягів податків, державних витрат і бюджетного сальдо шляхом внесення змін до чинного законодавства. Залежно від економічної ситуації, така політика може мати стимулюючий або стримуючий характер. В умовах поствоєнного відновлення економіки доцільним є застосування саме стимулюючої фіскальної політики [7], яка передбачає збільшення державних видатків і зменшення податкового навантаження задля активізації сукупного попиту.

Утім, навіть за обмеженого впливу на загальнодержавну податкову політику, органи місцевого самоврядування мають інструменти для опосередкованого впливу на зростання доходів місцевих бюджетів у період післявоєнного економічного відновлення, що, у свою чергу, може позитивно впливати на економічний розвиток відповідних територій. Такий вплив

можливий за умови ефективного використання наступних механізмів: стимулювання створення нових робочих місць, що сприятиме збільшенню кількості платників податків і, як наслідок, зростанню надходжень до місцевих бюджетів; підвищення інвестиційної привабливості регіону, що забезпечить розвиток підприємництва і відповідне розширення бази оподаткування; посилення контролю за використанням природних ресурсів із метою збільшення надходжень до місцевих бюджетів від рентних платежів і зборів за користування природними ресурсами; впровадження різноманітних програм і заходів, спрямованих на економічне зростання територіальних громад.

Реалізація цих заходів дозволить не лише зміцнити фінансову самодостатність місцевих бюджетів, але й забезпечити стабільний розвиток громад в умовах відновлення країни після війни.

Список використаних джерел

1. Бондарук Т. Г. Фіскальна політика в умовах воєнного стану як фактор економічного розвитку територій. *Ефективна економіка*. 2022. № 12. URL: <https://www.nauka.com.ua/index.php/ee/article/view/872>
2. Базилевич В. Д., Базилевич К. С., Баластрик Л. О. Макроекономіка / за ред. В.Д. Базилевича. Київ : Знання, 2007. 703 с.
3. Макконнелл К. Р., Брю С. Л. Аналітична економія: принципи, проблеми і політика. Ч.1. Макроекономіка : пер. з англ. Львів : Просвіта, 1997. 672 с.
4. Бондарук Т. Г. Доходи місцевих бюджетів в умовах децентралізації. *Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту*. 2015. № 1. С. 51-56. URL: <https://nasoa-journal.com.ua/index.php/journal/article/view/83/81>
5. Бондарук Т. Фіскальна політика поствоєнного економічного відновлення та її вплив на розвиток економіки територій. *Економічні горизонти*. 2024. №2-3(28). С. 179–189. [https://doi.org/10.31499/2616-5236.3\(28\).2024.309548](https://doi.org/10.31499/2616-5236.3(28).2024.309548)
6. Бондарук Т.Г. Проблеми та перспективи оцінки фіскального простору місцевих бюджетів в умовах децентралізації. *Ринок праці та зайнятість населення*. 2020. № 1(61). С. 55-64.
7. Бондарук Т. Г. Фіскальна політика України як чинник сталого розвитку територій в умовах воєнного стану. *Економічні горизонти*. 2023. № 3(25). С. 57-67. URL: <http://eh.udpu.edu.ua/article/view/286686>

Бутенко В. В.,

к.е.н., доцент,

доцент кафедри обліку і фінансів;

Журавель А. А.,

студентка 3 курсу, спеціальність

«Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»;

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (м. Одеса)

ОПТИМІЗАЦІЯ СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА: ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

Оптимізація структури капіталу є одним із ключових завдань фінансового управління підприємством, оскільки ефективне співвідношення власних і позикових коштів визначає фінансову стійкість, інвестиційну привабливість та прибутковість бізнесу.

Оптимізація структури капіталу – це важливий етап стратегічного аналізу капіталу підприємства, який полягає у визначенні такого співвідношення між вартістю власного капіталу підприємства та вартістю залучених коштів, за якого досягається максимальна ефективність діяльності підприємства при збереженні фінансової стійкості [1]. На структуру капіталу впливають такі чинники, як масштаб діяльності, стадія життєвого циклу підприємства, галузеві особливості та загальноекономічні умови. Особливої актуальності ця проблема набуває в періоди економічної нестабільності, коли підприємства змушені переглядати стратегії фінансування для підтримки ліквідності та мінімізації ризиків.

В умовах воєнного стану підприємства в Україні зіштовхнулися з необхідністю залучення додаткових фінансових ресурсів для відновлення діяльності, компенсації втрат та забезпечення операційної безперервності. Це спричинило зміни в капітальній структурі компаній, зокрема зростання частки позикового фінансування, що підвищує ризики фінансової нестабільності. Таким чином, питання формування оптимального балансу між власним і залученим капіталом набуває критичного значення для підтримання довгострокового розвитку підприємств.

Особливу роль у процесі оптимізації капіталу відіграє взаємодія підприємств з державою. У періоди економічної кризи чи воєнного стану держава виступає як важливий стабілізатор, надаючи субсидії, гранти, пільгові кредити та інші механізми підтримки.

Основними підходами до оптимізації структури капіталу є [2]:

- оптимізація структури капіталу за критерієм максимізації рівня фінансової рентабельності;
- оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації вартості капіталу;
- оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації фінансових ризиків.

Вибір підходу до оптимізації структури капіталу залежить не лише від стратегічних цілей підприємства, а й від зовнішніх економічних умов.

У сучасних реаліях українські компанії змушені адаптувати свої фінансові стратегії до викликів, спричинених війною, що вимагає впровадження додаткових заходів для збереження фінансової стійкості та підтримки ефективної діяльності [3]:

1. Скорочення рівня позикового капіталу, що дасть змогу знизити фінансовий тиск на економіку;
2. Проведення перемовин із кредиторами щодо розтермінування, перенесення або продовження термінів сплати наявної заборгованості;
3. Залучення інвестиційного капіталу або додаткового власного капіталу;
4. Використання державних грантових програм або пошук альтернатив із залучення державного пільгового кредитування бізнесу;
5. Скорочення та оптимізація виробничих та невиробничих витрат;
6. Оптимізація структури обігового капіталу шляхом управління дебіторською заборгованістю.

Вказані напрямки оптимізації капітальної структури допоможуть українським компаніям стабілізувати фінансову стійкість і підвищити конкурентоспроможність під час воєнного конфлікту, а також забезпечити підготовку до виходу на міжнародні ринки після його завершення. Управління капіталом є складним процесом, що включає аналіз фінансового стану для прийняття рішень щодо формування структури капіталу та залучення додаткових фінансових ресурсів. Основна увага приділяється ефективному використанню власного капіталу, адже він є найдешевшим і найпривабливішим ресурсом, хоча його повернення може зайняти довгий час, що часто змушує компанії звертатися до зовнішнього фінансування.

Після завершення конфлікту підприємства будуть стикатися з новими викликами, такими як відновлення виробництва, залучення нових інвестицій та вихід на міжнародні ринки. Оптимізація структури капіталу в цей період повинна включати розгляд довгострокових перспектив, таких як розширення експортних можливостей, інтеграція в міжнародні ланцюги поставок і розвиток інноваційних технологій. Інвестори будуть звертати особливу увагу на те, як швидко підприємство може відновити свою діяльність і повернутися до прибутковості після періоду війни.

Список використаних джерел

1. Іщенко Н. А. Управління капіталом підприємства: теоретичні та практичні аспекти. *Економіка та суспільство*. 2024. № 70. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-108>.
2. Пігуль, Н. Г., Дехтяр, Н. А., Пігуль, Є. І. Теоретичні засади управління капіталом підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2020. Вип. 48. С. 251–256. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/48_2020_ukr/48.pdf.

З. Дідух С. М., Федорова Т. С., Структура капіталу підприємства: теоретичні підходи та напрямки оптимізації в сучасних умовах. *Економіка і регіон* 2022. № 4 (87). С. 174-180

Бутенко В. В.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку і фінансів;
Фтомович М. В.,
студент II курсу,
спеціальність «Облік і оподаткування»;
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (м. Одеса)

ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА: ОСОБЛИВОСТІ КЛАСИФІКАЦІЇ, ОЦІНКИ ТА АМОРТИЗАЦІЇ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Актуальність теми зумовлена необхідністю дослідження сучасних підходів до обліку основних засобів та аналізу змін, що відбулися у цій сфері впродовж останніх років. Незважаючи на всі виклики, з якими зіткнулася економіка України, зокрема це: фінансові кризи, інфляційні процеси, зміни в податковому законодавстві, впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) та цифровізація обліку, підприємства продовжують удосконалювати методи класифікації, оцінки та амортизації основних засобів, що сприяє підвищенню прозорості фінансової звітності та ефективності управління активами.

Класифікація основних засобів за економічними та технічними параметрами є фундаментом для побудови чіткої системи обліку, що дозволяє оптимізувати процеси оцінки, амортизації та управління активами відповідно до сучасних стандартів бухгалтерського обліку. Нормативно-правове регулювання класифікації основних засобів в Україні здійснюється відповідно до П(С)БО 7 «Основні засоби» та положень Податкового кодексу, які визначають критерії визнання, групування та амортизаційні підходи до цих активів. Згідно з «Податковим кодексом України», класифікація основних засобів на даний момент майже повністю співпадає з класифікацією в бухгалтерському обліку. Однак для податкового обліку передбачено низку обмежень щодо мінімального строку корисного використання, які необхідно враховувати при організації обліку основних засобів на підприємстві [4]. Слід відзначити, що у літературі не існує єдиної точки зору щодо класифікації основних засобів. В деякій мірі класифікації запропоновані різними вченими та передбачені нормативними документами переплітаються, але існують і певні відмінності [1, с. 93]. Також важливо зазначити, що в системі бухгалтерського обліку підприємств, відповідно до чинних нормативних актів, виокремлюється особлива категорія

активів, які за своїми характеристиками подібні до основних засобів, проте мають нижчу вартість. Для таких активів П(С)БО 7 передбачає їх облік у складі інших необоротних матеріальних активів, які поділяються на 7 окремих груп [3]. В умовах сьогодення використання технологій дозволяє автоматизувати процеси класифікації та обліку активів, що знижує ризик помилок і підвищує ефективність.

Поряд із класифікацією, оцінка основних засобів є важливим елементом бухгалтерського обліку, адже вона забезпечує правильне відображення активів у фінансовій звітності, сприяє обґрунтованому нарахуванню амортизації та визначенню економічної ефективності їх використання. Складність оцінки основних засобів полягає у виборі правильного методу вимірювання їх вартості. У національній обліковій практиці найбільш усталеним і обґрунтованим методом є відображення основних засобів за первісною вартістю, яка включає всі фактичні витрати, понесені на їх створення або придбання. Проте під час оцінювання основних засобів в умовах інфляційних процесів застосування первісної вартості може призвести до негативних наслідків. Навіть за умов незмінних цін потенціал основних засобів не є незмінним, оскільки скорочується строк їх служби, вони стають морально застарілими [5, с. 1283]. Наразі відсутні методичні підходи для обґрунтованого визначення вихідної оцінки основних засобів, що є важливою проблемою, оскільки це може призвести до суб'єктивних оцінок, які не відображають реальної вартості активів. Вибір об'єктивного методу оцінки повинен враховувати, що немає універсальної оцінки, яка б задовольняла вимоги всіх користувачів фінансової звітності, зокрема інвесторів, кредиторів та управлінців.

Ключовими проблемами в управлінні основними засобами є їх відтворення, фізичне спрацювання і моральне старіння, що потребує ретельного планування інвестицій у оновлення активів і оптимізації амортизаційної політики. Амортизація являє собою частину поточних витрат підприємства, утворених у результаті поступового відшкодування фізичного зносу основних фондів у вартісному вираженні та акумулювання сум на їх відтворення після закінчення строку їх корисного використання [2, с. 75]. Для оцінки сум амортизації використовують п'ять методів, визначених стандартами обліку. Однією з актуальних проблем обліку основних засобів, яку неодноразово розглядають науковці в літературі, є відсутність єдиного підходу до вибору найбільш ефективного методу амортизації. Це питання є важливим, оскільки вибір методу амортизації може вплинути на фінансові результати підприємства і має бути адаптованим до специфіки його діяльності та економічного середовища. *Отже, в питанні вибору методу нарахування амортизації пропонуємо виходити з двох позицій:*

- принцип обачності (найбільше принципу обачності відповідає метод зменшення залишкової вартості, за якого нараховується найбільша сума амортизації в перші роки використання об'єкта);

- очікуваний спосіб отримання економічних вигід від використання об'єктів. Також для нарахування амортизації досить важливим є визначення

адекватного терміну корисного використання об'єкта, який би не впливав на викривлення інформації про основні засоби у фінансовій звітності [5, с. 1287].

В сучасних умовах впровадження програмного забезпечення для обліку основних засобів також дає змогу точніше вести амортизаційний облік і здійснювати перевірку на відповідність міжнародним стандартам.

Вже на даному етапі цифрові технології сприяють автоматизації процесів обліку основних засобів, що дозволяє підвищити точність і швидкість обробки даних, а також забезпечує можливість інтеграції з іншими системами управління підприємством майбутньому очікується подальший розвиток технологій обліку та управління основними засобами через впровадження штучного інтелекту та блокчейн-технологій для покращення процесів амортизації, оцінки та відстеження активів.

Таким чином, фінансовий облік основних засобів є важливою складовою ефективного управління підприємством. Правильна класифікація, оцінка та амортизація активів забезпечують достовірність фінансової звітності, підвищення прозорості бізнес-процесів і сприяють досягненню стратегічних цілей підприємства.

Список використаних джерел

1. Саванчук Т. М., Подгорна Ю. Ю. Класифікація основних засобів та їх оцінка при надходженні і вибутті в системі обліку підприємства. В : *Наукові та прикладні аспекти удосконалення обліково-фінансового забезпечення підприємств в умовах нестійкої економіки (з нагоди 100-річчя з часу заснування Дніпровського держ. аграр.-екон. ун-у): колективна монографія* / за заг. ред. І. П. Приходька, О. М. Губарик. Дніпро: Пороги, 2021. С. 93–103.

2. Шаповал В. М., Герасименко Т. В., Бондаренко Л. А. Амортизаційна політика : сутність, проблеми, напрями вдосконалення. *Науковий погляд : економіка та управління*. 2019. № 2 (64). С. 72–80.

3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 7 «Основні засоби» / затверджено наказом Міністерства фінансів України від 27 квіт. 2000 р. № 92 (зі змінами та доповненнями).

4. Податковий кодекс України від 2 груд. 2010 р. № 2755 (зі змінами та доповненнями).

5. Колісник О., Поліщук М. Теоретичні аспекти обліку основних засобів. *Економіка і суспільство*. 2018. Т. 28. С. 1282–1289.

Бутрій А. П.,
аспірант;

*ДЗВО «Університет менеджменту освіти»
Національної академії педагогічних наук України (м. Київ)*

РОЛЬ ІНСТРУМЕНТІВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНОГО АУДИТОРА: МІЖНАРОДНИЙ ТА УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД

Штучний інтелект (далі – ШІ, англ. – AI) стрімко розвивається та знаходить застосування в різних галузях, зокрема і в аудиторській діяльності, адже застосування цифрових AI інструментів відкриває нові можливості для автоматизації процесу аналізу даних та підвищення загальної ефективності аудиторських процедур.

Відтак, пропонується розглянути роль ШІ у діяльності сучасних аудиторів, проаналізувати міжнародний та український досвід їх застосування, розглянути переваги впровадження механізмів ШІ до процесів проведення аудиторських процедур на основі конкретних прикладів застосування AI-інструментів провідними міжнародними та українськими аудиторськими компаніями.

Метою дослідження є визначення ролі інструментів ШІ у діяльності сучасних аудиторів на основі аналізу міжнародного та українського досвіду їх застосування.

Цифрові AI-системи здатні аналізувати великі обсяги фінансових даних, виявляти закономірності та аномалії у розрахунках, прогнозувати майбутні показники, тощо. Це дозволяє значно спростити та пришвидшити процеси виявлення потенційних ризиків та запобігти вчиненню відповідних порушень вимог діючого фінансового законодавства [1, С.54].

Відтак, хочемо запропонувати декілька можливих етапів, які на нашу думку є необхідними складовими впровадження ШІ в процеси аудиторської діяльності. Зокрема, вищезгадані етапи повинні містити: попереднє планування, планування, укладання контрактів, оцінювання ризиків, контроль та тестування. Такий підхід сприятиме запобіганню вчиненню порушень вимог діючого фінансового законодавства та позитивно вплине, як на підвищення точності окремих аудиторських звітів, так і на загальну якість аудиту в цілому.

Слід зауважити, що міжнародні аудиторські компанії вже активно використовують цифрові AI-системи у своїй професійній діяльності.

Так, наприклад, компанія KPMG, яка тривалий час досліджує вплив ШІ на сферу надання аудиторських послуг, відзначає, що використання автоматизованих алгоритмів для забезпечення підготовки аналітичних матеріалів та для обробки великих обсягів даних, підвищують ефективність процесів вироблення та реалізації тих чи інших управлінських рішень, забезпечуючи нові можливості для створення більш ефективних бізнес-моделей на основі глибокого вивчення клієнтського досвіду [2].

Що стосується України, то наприклад компанія «Делойт» в Україні тестує розумний пошук судових рішень з використанням алгоритмів ШІ, що дозволяє відкривати приховані зв'язки в юридичних рішеннях, ідентифікувати найбільш відповідні справи, знаходити в них ключові аргументи, групувати справи та візуально відображати зв'язки між ними. Крім того, ШІ вчиться автоматично створювати описи спільних аргументів з кожної групи судових рішень, які можна використовувати для складання процесуальних документів [3].

Однак, цифровізація аудиторської діяльності із застосуванням сучасних інструментів ШІ супроводжується й певними викликами.

Зокрема, необхідно враховувати питання забезпечення конфіденційності даних клієнтів, оскільки використання ШІ в аудиторській діяльності, зокрема в частині роботи із закритими або персональними даними, може певною мірою підвищувати рівень ризику витоку важливої клієнтської інформації. Відтак, в роботі з ШІ необхідно дотримуватись нормативних та корпоративних стандартів захисту даних, не передавати назовні конфіденційну інформацію своїх клієнтів, не використовувати результати роботи ШІ без перевірки та доопрацювання, тощо.

Крім того, для успішного застосування інструментів ШІ у діяльності сучасних аудиторів, необхідно забезпечити перепідготовку фахівців та підвищення кваліфікації кадрів, здатних працювати з новими технологіями, а також розробити комплекс відповідних методологічних та організаційних заходів, що в свою чергу вимагає тісної співпраці між науковцями, практиками та освітніми установами для створення ефективних навчальних програм та дослідницьких проєктів у сфері застосування ШІ в аудиторській діяльності.

Підсумовуючи викладене, можемо констатувати, що в цілому, застосування AI-інструментів у сфері аудиту відкриває значні можливості для підвищення ефективності, точності та якості аудиторських процедур. Міжнародний досвід провідних аудиторських компаній, зокрема таких як KPMG та «Делойт», демонструє досить високі результати успішного впровадження ШІ. Проте, обов'язково необхідно враховувати і виклики, пов'язані з цим процесом, а саме, в частині забезпечення конфіденційності даних, підготовки фахівців, розробки відповідних методологічних підходів та інших.

На нашу думку, для досягнення максимального ефекту від застосування інструментів ШІ, необхідна синергія між всіма зацікавленими сторонами (науковими установами, бізнес-середовищем та державними органами), що з одного боку сприятиме розробці ефективних стратегій, а з іншого, дозволить нівелювати можливі ризики від інтеграції інновацій в сферу надання аудиторських послуг, як на вітчизняному, так я і на міжнародному ринках.

Список використаних джерел

1. Ivakhnenkov S. Artificial intelligence application in auditing / Serhii Ivakhnenkov // Наукові записки НаУКМА. Економічні науки. 2023. Т. 8, вип. 1. С. 54-60. URL: <https://doi.org/10.18523/2519-4739.2023.8.1.54-60> (дата звернення: 17.03.2025).

2. Як штучний інтелект впливає на аудит. *KPMG*. URL: <https://kpmg.com/ua/uk/home/media/press-releases/2018/10/yak-shtucniy-intelekt-vplivae-na-audit.html> (дата звернення: 18.03.2025).

3. Штучний інтелект як інструмент для підвищення ефективності та якості професійних послуг Делойт в Україні. *Deloitte*. URL: <https://www.deloitte.com/ua/uk/services/consulting/about/artificial-intelligence-for-improving-professional-services.html> (дата звернення: 19.03.2025).

Водолазська О. А.,

к.е.н., доцент,

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування;

Дніпровський державний аграрно-економічний університет (м. Дніпро)

ФОНДОВІ РИНКИ ПІД ЧАС КРИЗ: ВПЛИВ ПАНІКИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ НА ПОВЕДІНКУ ІНВЕСТИТОРІВ

Фондові ринки є відображенням економічного стану суспільства, і під час криз вони зазнають значних коливань. Поведінка інвесторів у такі періоди часто визначається емоціями, зокрема панікою та реакцією на інформаційну невизначеність. Це може призводити до ірраціональних рішень, які посилюють нестабільність ринку [1].

Під час криз інвестори часто відчують страх втрати капіталу, що спонукає їх до масового продажу активів. Такий панічний розпродаж може призвести до значних втрат, оскільки активи продаються за заниженими цінами, фіксуючи збитки та позбавляючи інвесторів потенційного прибутку від майбутнього відновлення ринку. Дослідження Массачусетського технологічного інституту показало, що чоловіки старше 45 років, які вважають себе досвідченими інвесторами, особливо схильні до таких дій [2]. Історично фондові ринки мають тенденцію до відновлення після криз, тому збереження спокою та дотримання довгострокової стратегії можуть допомогти уникнути імпульсивних рішень та фінансових втрат. Панічні розпродажі можуть бути спричинені не лише реальними економічними проблемами, але й чутками або непідтвердженими новинами. Це підкреслює важливість емоційного контролю та раціонального аналізу ситуації.

У періоди криз обсяг та якість інформації можуть бути обмеженими, що ускладнює прийняття обґрунтованих інвестиційних рішень. Інвестори можуть стикатися з асиметрією інформації, коли доступ до важливих даних нерівномірний. Це може призводити до спекуляцій та підвищеної волатильності ринку. В таких умовах важливо покладатися на перевірені джерела інформації та уникати імпульсивних дій. ЗМІ відіграють ключову роль у формуванні ринкових настроїв: позитивні новини можуть стимулювати зростання цін, тоді як негативні – спричиняти їхнє падіння. Важливо зазначити, що реакція ринку на

новини може бути відкладеною, оскільки інвестори оцінюють не лише саму подію, але й реакцію інших учасників ринку на неї.

Поведінкові фінанси вивчають, як психологічні фактори впливають на фінансові рішення. Під час криз інвестори можуть піддаватися когнітивним спотворенням, таким як ефект підтвердження (пошук інформації, що підтверджує власні переконання) або уникнення втрат (схильність уникати втрат більше, ніж прагнення до прибутку). Ці спотворення можуть призводити до непродуктивних інвестиційних стратегій.

Емоції, такі як страх та жадібність, часто домінують у поведінці інвесторів під час криз. Стадний інстинкт спонукає діяти за прикладом більшості: масові покупки на хвилі оптимізму або продажі під впливом паніки. Це може призводити до переоцінки або недооцінки активів, створюючи бульбашки або сприяючи надмірному падінню ринку [3]. Розуміння власних емоцій, їх впливу на прийняття рішень є ключовим для успішного інвестування в періоди кризи.

Для мінімізації впливу паніки та інформаційної невизначеності інвесторам слід вдаватися до наступних стратегій:

1. Диверсифікація портфеля – розподіл інвестицій між різними класами активів знижує ризик втрат. Основна ідея полягає в тому, що різні інвестиції реагують на ринкові умови по-різному: коли одні активи втрачають вартість, інші можуть зростати, компенсуючи потенційні збитки.

2. Використання стоп-ордерів – дозволяє інвесторам автоматично продавати або купувати активи при досягненні певної цінової позначки. Вони допомагають обмежити потенційні збитки та зафіксувати прибуток, особливо в умовах високої волатильності ринку.

3. Дотримання довгострокової стратегії – зосередження на довгострокових цілях інвестування допомагає уникнути імпульсивних рішень під впливом короткострокових коливань ринку.

4. Пошук професійних консультацій – звернення до фінансових консультантів може надати об'єктивний погляд на ситуацію та допомогти у прийнятті зважених рішень.

Кризи на фондових ринках є випробуванням для інвесторів, під час яких емоції та інформаційна невизначеність можуть суттєво впливати на прийняття рішень. Розуміння психологічних аспектів інвестування, застосування ефективних стратегій управління ризиками та опора на об'єктивну інформацію сприяють збереженню капіталу та досягненню фінансових цілей навіть у нестабільні часи.

Список використаних джерел

1. Понзель В.В., Понзель, В.В. Поведінкові фінанси: як психологія впливає на прийняття інвестиційних рішень? *Актуальні питання економічних наук*, 2024. № (6). DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14287748>

2. Ліпич Л.Г., Кушнір М.А., Хілуха О.А., Волинець І.Г. Вплив поведінкових чинників на прийняття інвестиційних рішень. *Наукові записки*

Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна, 2023. Вип. 38. С.60-67. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.825596>

3. Spytska L. The influence of psychological factors on investment decision-making: Psychological features of economic relations formation. *Economics of development*, 2024. vol. 23, № 3. PP. 56-68. DOI: <https://doi.org/10.57111/econ/3.2024.56>

Дутчак Р. Р.,
к.е.н., старший викладач кафедри фінансів і бухгалтерського обліку;
Борисовська М. Р.,
здобувачка початкового рівня вищої освіти,
спеціальність «Облік і оподаткування»;
Державний університет економіки і технологій (м. Кривий Ріг)

ПРОБЛЕМИ ЕЛЕКТРОННОЇ ЗВІТНОСТІ ПІД ЧАС ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Тривала військова агресія російської федерації проти незалежної України завдала значної шкоди управлінню національних підприємств. Особливо актуальною стала проблема неспроможності своєчасної здачі електронної звітності підприємствами з тимчасово окупованих та прифронтових територій.

Проблеми електронної звітності досліджував ряд провідних науковців. Бражнікова Л. М., Гарна С. О. та Шнурко А. М. у своїй статті «Особливості формування системи електронної звітності на підприємствах України» зауважили, що певні фактори ускладнюють механізм подачі електронної звітності: неузгодженість та недосконалість законодавства щодо електронного документообігу; нестабільність законодавства з приводу фінансового обліку і звітності, що не дає змоги забезпечити вчасний автоматизований розрахунок окремих форм звітності [1]. Параниця Н. В., Параниця С. П., Кравчук А. О. в статті «Системи електронної звітності: проблеми та перспективи» розкривають переваги впровадження електронної звітності над паперовою. Сучасний діловий світ диктує жорсткі правила, де швидкість та ефективність стають ключовими факторами успіху. В цьому контексті електронна звітність виступає не просто зручним інструментом, а й необхідною умовою для динамічного розвитку будь-якого бізнесу [2]. Ковальова Т. В. та Воляник Г. М. в своїй роботі «Інформаційне забезпечення звітності компаній під час війни» довели важливість дослідження інформаційного забезпечення звітності компаній під час воєнного стану. Встановили, що для компаній вкрай важливо мати комплексну систему управління інформацією, щоб забезпечити точну та своєчасну звітність. Під час війни компаніям необхідна адаптація процесів формування звітності, щоб вона відповідала нормативним актам або щоб усунути можливі збої в ланцюгах постачання та інших операцій [3]. Незважаючи на дослідження окремих частин вказаної проблеми, невирішеними залишаються проблеми електронної звітності

підприємств, що виникають в екстремальних умовах під час війни.

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», фінансова звітність – це звітність, що містить інформацію про фінансовий стан та результати діяльності підприємства. Складання та подання фінансової звітності є обов'язковим для будь-якого підприємства [4].

З моменту широкомасштабного вторгнення російської федерації в Україну, спостерігаються певні особливості у функціонуванні системи звітності. Подача фінансової звітності до органів Державна податкова служба має дистанційний формат із використанням необхідних для цього електронних сервісів. В Україні існує декілька сервісів, які підприємства можуть використовувати для подання фінансової звітності в електронному форматі, а саме: «Кабінет респондента», «М.Е.Дос», «FREDO Звіт», «Приват 24 для бізнесу», «REPORT» та інші. Можливість подання фінансової звітності електронним шляхом, стало справжнім поштовхом для розвитку підприємств, а саме: продовжувати проводити свою господарську діяльність, декларувати результати своєї діяльності, сплачувати до бюджетів податки та збори. *Водночас, основними проблемами електронної звітності для підприємств в умовах воєнного стану України стали:*

- 1) відсутність достовірних даних бухгалтерського обліку для складання звітності через бойові дії на території підприємств;
- 2) втрата первинних документів та неможливість провести інвентаризації активів підприємств (загроза життю і здоров'ю працівників від бойових дій);
- 3) пошкодження або втрата інформаційних систем обліку, баз даних та електронних носіїв, які зберігались на локальних серверах чи комп'ютерах;
- 4) перебої в стабільній роботі мереж електропостачання та інтернету;
- 5) кібератаки на програмне забезпечення та інформаційні системи обліку підприємств, що створює загрозу втрати даних електронної звітності;
- 6) дефіцит кадрів бухгалтерської служби підприємств в результаті вимушеної евакуації жінок-бухгалтерів з окупованих чи прифронтових територій та мобілізація чоловіків-бухгалтерів до лав Збройних сил України;
- 7) законодавче ускладнення процесів підготовки та подання звітності.

Отже, механізм своєчасної подачі достовірної електронної звітності потребує безпеки та стабільності. Вирішення цієї проблеми потребує зусиль як на рівні держави, так і на рівні самого підприємства. Тому, задля продовження безперервного функціонування системи електронної звітності, наша країна зробила певні кроки: Уряд України вжив заходів для забезпечення безперебійного функціонування системи електронної звітності, включаючи резервне копіювання даних та посилення кібербезпеки; Верховна Рада України прийняла Закон «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» [5], що передбачає можливість відтермінування подання звітності; Державна податкова служба України надає консультації і підтримку платникам податків з питань електронної звітності та надає можливість подавати звітність незалежно від місця реєстрації платника податків. В свою чергу, самі підприємства повинені подбати про

стабільність роботи мереж електропостачання та інтернету, використання хмарних послуг для зберігання інформаційних систем обліку та баз даних, якісне програмне забезпечення та технічне оснащення, кваліфікований персонал (в т. ч. дистанційний режим роботи чи аутсорсинг), проведення інвентаризації активів, своєчасне відновлення втрачених документів, впровадження електронного документообігу, створення архівних копій баз даних.

Список використаних джерел

1. Бражнікова Л. М., Гарна С. О. та Шнурко А. М. Особливості формування системи електронної звітності на підприємствах України. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. 2020. № 39. С. 365-370. URL: <https://doi.org/10.32843/infrastruct39-60>.
2. Параниця Н. В., Параниця С. П., Кравчук А. О. Системи електронної звітності: проблеми та перспективи. *Наукові перспективи*. 2024. № 2(44). URL: <https://ir.dpu.edu.ua/items/482982aa-13e3-4059-b977-41a59449966c>.
3. Ковальова Т. В., Воляник Г. М. Інформаційне забезпечення звітності компаній під час війни. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2024. № 12. URL: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-12-09-02>.
4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996 – XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 16.03.2025).
5. Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни: Закон України від 03.03.2022 р. № 2115-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2115-20#n3> (дата звернення: 16.03.2025).

Жураковська І. В.,
к. е. н., доцент кафедри обліку і аудиту;
Назарчук О. С.,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти;
Луцький національний технічний університет (м. Луцьк)

ВИТРАТИ НА ОРГАНІЗАЦІЮ ОБЛІКУ: ДОСВІД МАЛОГО БІЗНЕСУ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Оптимізація витрат суб'єкта господарювання є невід'ємною частиною господарського процесу, оскільки це впливає на чистий дохід від діяльності. Для кожного підприємства чи фізичної особи-підприємця важливо отримати якісні дані при найменших витратах, що, в свою чергу, збільшить прибуток і забезпечить достовірність облікової інформації. Зважаючи на розмір підприємства, ці витрати мають бути мінімальними при максимальній корисності. Концептуальною основою фінансової звітності передбачено принцип мінімізації витрат на облік, тобто вигоди від інформації мають перевищувати понесені на її отримання витрати. Але чи так це на практиці?

Дослідженням витрат на облік займалися такі науковці як Шушакова І. К., Гринь А. Ю., Коломієць Д. В. [1], Царук Н. Г. [2], Лобода Н., Ігнатишина В., Беднарчук В. [3] та ін.

Проте, не сформовано структури таких витрат, що дозволяє проводити дослідження їх впливу на різні сфери діяльності, виявляти певні зв'язки та закономірності.

Бюджет витрат на ведення бухгалтерського обліку, зокрема для малого бізнесу залежить від різних факторів, які вимагають додаткових знань в сфері нормативно-правового забезпечення чи бухгалтерського обліку в цілому. Ми виокремили чотири основні фактори, які формують основу для розрахунку вартості ведення бухгалтерського обліку, що зображені на Рисунку 1.

Рис. 1. Фактори впливу на вартість обліку

Основною базою для розрахунку вартості бухгалтерського обліку суб'єкта господарювання є його організаційно-правова форма. Якщо облік стосується фізичної особи-підприємця, то згідно з Податковим кодексом України [4], вимоги до обліку обмежуються веденням Книги обліку і доходів та поданням відповідних звітів щодо діяльності підприємця. Якщо мова йде про товариство з обмеженою відповідальністю, то його діяльність регламентується Податковим кодексом України, Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» [5], а також Національними Положеннями (Стандартами) бухгалтерського обліку. Відповідно, якщо більші вимоги то і більші витрати.

Специфічні види діяльності теж вимагають особливої уваги до нормативно-правових актів, що регулюють їх використання, додаткових знань в цій галузі, тощо. Це, в свою чергу, теж впливає на вартість.

Кількість найманих працівників та обсяг реалізації готової продукції, товарів, робіт чи послуг в цілому збільшують кількість інформації та документації, яку необхідно опрацювати і правильно відобразити в операціях бухгалтерського обліку. Відповідно, чим більший обсяг – тим більша вартість.

Для економії часу та зменшення витрат на виплату заробітної плати штату бухгалтерії в малому бізнесі широко використовуються послуги аутсорсингу – так звана віддалена бухгалтерія, окрема фірма, що спеціалізується по наданню послуг з ведення обліку. В товариства чи підприємця не виникає необхідності наймати бухгалтера, обов'язки покладаються на аутсорсинг.

Дослідивши понад 100 компаній малого бізнесу Волинської області, ми сформували бюджет середніх витрат на ведення обліку, враховуючи використання власного бухгалтера або аутсорсингу, що представлений в таблиці 1.

Таблиця 1

Бюджет середніх витрат на ведення обліку за даними досліджуваних компаній малого бізнесу Волинської області

Стаття витрат	Штатний бухгалтер		Аутсорсинг	
	Мікробізнес	Малий бізнес	Мікробізнес	Малий бізнес
Оплата праці/винагорода	Мін. 10000 + 22% ЄСВ/місяць (такий рівень, пояснюється, що окремі бухгалтери мікробізнесу супроводжують одразу декілька підприємств)	Мін. 20000 + 22% ЄСВ/місяць	6000 грн/місяць	30000 грн/місяць
Програмне забезпечення для електронної звітності	500 грн/рік	6500 рік	500 грн/рік	6500 рік
Програмне забезпечення для ведення бухгалтерського обліку	1000 грн/місяць	2000 грн/місяць		

Продовження таблиці 1

Програмне забезпечення для електронного документообігу	100 грн/міс	500 грн/міс		
Обладнання	30000 грн /5 років			
Обслуговування обладнання	1000 грн/міс	2000 грн/міс		
Канцтовари	500 грн/міс	2000 грн/міс		
Інтернет	500 грн/міс	500 грн/міс		
Підвищення кваліфікації	-	500 грн/міс		

Зважаючи на суттєві розбіжності у витратах на ведення обліку з штатним бухгалтером та на аутсорсингу, можемо зробити очевидні висновки, що для малого бізнесу економічно вигідніше користуватись саме послугами віддаленої бухгалтерії. Це забезпечить мінімальні витрати, на скільки це можливо, та відповідність і своєчасність подання звітності.

Наступні наші дослідження будуть спрямовані на визначення впливу витрат на організацію обліку на його якість, оскільки дешевше не означає якісно.

Список використаних джерел

1. Шушакова І. К., Гринь А. Ю., Коломієць Д. В. Оцінка ефективності бухгалтерського аутсорсингу. *Бізнес Інформ.* № 11. С. 327-334, 2021. URL: <http://jnas.nbuv.gov.ua/article/UJRN-0001306926>
2. Царук Н. Г. Погляд на кваліфікацію бухгалтера крізь призму запитів роботодавців. *Accounting & Finance/Oblik i Finansy.* №87, 2020. URL: https://openurl.ebsco.com/EPDB%3Aagcd%3A8%3A12481384/detailv2?sid=ebsco%3Aplink%3Ascholar&id=ebsco%3Aagcd%3A144554277&crl=c&link_origin=scholar.google.com.ua
3. Лобода Н., Ігнатишина В., Беднарчук В. (2019). РОЗВИТОК БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ПРОФЕСІЇ В УКРАЇНІ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ. *Молодий вчений*, №11 (75), 534-537. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-11-75-114>
4. Податковий кодекс України. *Законодавство України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n4379>
5. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». *Законодавство України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

Зоріна О. А.,
д.е.н., доцент,
професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту (м. Київ)

ВІД УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ДО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО: ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

У більшості випадків використання сучасних інформаційних технологій призводить до появи та розвитку нових результативних управлінських технологій та підприємницьких практик. Звичні, традиційні способи економічної діяльності трансформуються та оптимізуються, насичуються інформаційними потоками та неминуче прискорюються. За короткий проміжок часу світ вступив в епоху цифрової глобалізації, яка визначається потоками даних, що містять інформацію, ідеї та інновації. На даному етапі розвитку цифровізації всі спільноти фінансової звітності вже прийняли цифрову революцію, пережили різні нюанси переходу на цифрові платформи і зараз займаються пошуком способів, за допомогою яких дані, аналітика даних та технології можуть у багатьох відношеннях забезпечити більшу ефективність для всіх сторін у системі управлінського обліку.

Професія спеціаліста з управлінського обліку завжди була нерозривно пов'язана з аналізом, і сьогодні цей зв'язок стає вирішальною сполучною ланкою між даними та користувачами. Все більшу увагу до інформаційних технологій привертають інновації в галузі оновлення та застосування інтелектуального обліку та розвиток його технологій. Застосування технологій великих даних та хмарних обчислень дозволяє збирати величезні обсяги даних усередині та за межами підприємства, розширює можливості інтелектуального аналізу вихідних даних та забезпечує точну та ефективну обробку управлінського обліку, контроль ризиків та прогнозування майбутнього. Обмін даними та інформацією в інтелектуальній системі обліку розвивається, технології інтернету оцифровують фізичні активи та реалізують взаємодію та співпрацю інтелектуальної автоматизації між людьми, машинами та об'єктами.

Важливим технологічним трендом в інтелектуальному обліку є робота у хмарі. Хмарні сервіси забезпечують миттєвий доступ до ресурсів, таких як дані та обчислювальні можливості. Важливою перевагою хмарної системи є постійне оновлення інформації, що дозволяє бухгалтерам аналізувати дані та приймати рішення на основі найсвіжішої інформації. Крім того, згідно Journal of Accountancy [1], хмарні технології також можуть забезпечити «постійний моніторинг, а не періодичний аналіз» щоразу, коли інформація в системі оновлюється.

За даними Forbes [2], хмарні обчислення переживають швидке зростання у міру того, як нові інтелектуальні технології, такі як інтернет речей, штучний інтелект та машинне навчання, інтегруються в хмару. У міру того, як ці технології стають все більш поширеними, майбутнє обліку безперечно виглядає

хмарним.

Хмарне програмне забезпечення для бухгалтерського обліку особливо важливе для підтримки віддалених груп бухгалтерів (навіть для історично сформованих процесів з особистою присутністю, таких як закриття місяця), надаючи командам безпечний доступ до надійних даних у режимі реального часу, де б вони не знаходилися. Коли навесні 2020 року вперше почалися локдауни, компанії, які покладалися на технології хмарних обчислень, мали перевагу перед конкурентами, і перехід на віддалену роботу був менш складним. І ці переваги нададуть компаніям з більш гнучкими підходами конкурентну перевагу, оскільки віддалена та гнучка робота продовжує впливати на те, як ми ведемо бізнес. Трудомісткі аспекти бухгалтерського обліку, такі як аудит, податкова підготовка, банківська справа та розрахунок заробітної плати, цілком можуть стати автоматизованими.

Іншим прикладом є використання роботизованої автоматизації процесів (РАП) для скорочення часу обробки управлінських процесів, релевантної інформації та аналізу альтернативних контрактів до днів, а не тижнів чи місяців. Впровадження РАП швидко розширюється. Ця технологія є зрілою, а ініціативи не вимагають великих витрат і можуть досить швидко окупитися за рахунок скорочення кількості помилок, ручної роботи та часу обробки, а також прискорення процесу аналізу, усунення трудомістких завдань та підвищення продуктивності.

Інтеграція та симбіоз у системі обліку з технологією блокчейн використовує структуру даних ланцюжка блоків та алгоритм консенсусу розподіленого вузла, щоб надати гарантію справжності та безпеки даних інтелектуальної облікової інформації. Таким чином, оновлення та еволюція технології штучного інтелекту імітує та розширює людське навчання, судження та прийняття рішень. Така поведінка дозволяє інтелектуальному обліку сприймати суспільство, формувати знання та отримувати найкращі результати, що допомагають вирішувати практичні проблеми, що є ключовою технічною підтримкою бухгалтерського інтелекту, тобто різні технології вже вбудовані в соціальне середовище. На всіх рівнях інтелектуальний облік має більше асоціативних можливостей та активно надає дані, вирішення різних проблем, а також підтримку ухвалення управлінських рішень для підприємств. Відповідно до вимог часу, спираючись на технічну мережу та структуру, створену за допомогою інформаційних технологій, таких як хмарні обчислення, штучний інтелект, мобільний інтернет, інтернет речей, блокчейн, великі дані, інтелектуальний облік з'являється за необхідності. У режимі реального часу інтелектуальний облік є характеристикою, яка сприяє переходу бухгалтерського обліку в епоху інтелекту.

Проекти, в яких використовуються великі дані – великі обсяги структурованих та неструктурованих даних, що підлягають обробці та аналізу, розвиватимуться у сфері управлінського обліку. Але ситуація змінюється зі зростанням автоматизації, великих даних та інших технологічних досягнень. Фінансові відділи часто покладаються на дані більше, ніж інші відділи, і проекти

з великими даними обіцяють успіх у фінансовому плануванні та аналізі.

Фінансові та бухгалтерські відділи також відіграють роль розпорядників проектів роботи з великими даними в масштабах усієї організації. Фінансові групи забезпечують належне управління даними та використовують дані з користю, вивчаючи бізнес-тенденції для інформування та покращення управління організаційними ризиками. Багато фінансових відділів впроваджують прогнозний аналіз або спираються на нього, щоб виявляти тенденції доходів, передбачати зміни у поведінці споживачів та виявляти шахрайство. Досягнення більшої майстерності та доказ цінності великих даних є основою для проектів, які використовують штучний інтелект.

Поява інтелектуального обліку, безсумнівно, змінить бізнес-процес і спрямованість традиційного обліку, а також привнесе нововведення в концепцію управління та спосіб управління підприємствами. Автоматизовані та інтелектуальні процеси управлінського обліку замінюють традиційні ручні операції, звільняючи практиків від стомлюючих і повторюваних процесів і надаючи більш цінний аналіз, контроль ризиків, прогнозування та загальне планування. Такі функції, як контроль ризиків та прийняття рішень, можуть замінити записи та облік та стануть основою інтелектуального обліку.

Безсумнівно, бухгалтер майбутнього має бути технологічно освічений, щоб розвиватися разом із змінною галуззю. Оскільки автоматизація має стати важливим аспектом обліку, вкрай важливо підготуватися до майбутнього, розвиваючи необхідні навички для виконання адміністративних, управлінських та аналітичних завдань, які не можуть вирішити технології. Отже, знайомство з інтелектуальним аналізом даних та іншими методами науки про дані є ключовим моментом.

Щоб допомогти цифровій трансформації, використовувати дані для управління підприємствами, глибоко вивчити цінність даних, а також забезпечити візуальний аналіз та підтримку прийняття рішень для управління підприємством, функцію управління інтелектуальним обліком слід додатково посилити. Щоб отримати більш повне уявлення про нові інтегровані технології бухгалтерського обліку та передові методи аналізу, практики можуть захотіти отримати ступінь магістра бухгалтерського обліку, яка допоможе студентам у розвитку навичок у таких галузях, як управлінський облік, аналіз даних та розширена звітність.

Таким чином, концепція інтелектуального обліку з моменту своєї появи привернула велику увагу практикуючих бухгалтерів та суміжних експертів та вчених. Грунтуючись на нових технологіях, таких як великі дані, хмарні обчислення, блокчейн і штучний інтелект, практичний досвід фінансових і податкових служб показує сценарії застосування інтелектуального обліку на підприємствах і пропонує інноваційний напрямок розвитку інтелектуального обліку, не обмежуючись лише традиційним бухгалтерським обліком, і за допомогою аналізу пропонує різні варіанти реалізації комплексного розвитку бізнесу, фінансів та управління у сучасній організаційній структурі, розробці процесів, обліку, аналізу та прийнятті рішень.

Список використаних джерел

1. A blockchain glossary, the CPA firm of the future, and Excel malware. Journal of Accountancy. URL: <https://www.journalofaccountancy.com/podcast/cpa-news-blockchain-glossary-firm-of-the-future-excel-malware.html>
2. What Is Cloud Computing? Everything You Need To Know. Forbes. URL: <https://www.forbes.com/advisor/business/software/best-cloud-hosting/>

Кузьмін Т. Л.,

PhD за спеціальністю 051 Економіка,
асистент кафедри обліку і оподаткування;

Жолоб Р. В.,

здобувач ступеня доктор філософії;

*Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
(м. Івано-Франківськ)*

ОБЛІК ВИТРАТ НА ЗБУТ ЯК ІНСТРУМЕНТ КОНТРОЛЮ ЗА ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах сучасного розвитку підприємств в Україні оптимізація збутової діяльності є ключовим чинником зміцнення позицій виробника на ринку продовольчих товарів. Це також є необхідною умовою для збільшення обсягів продажу та підвищення ефективності збуту.

Витрати на збут охоплюють усі витрати підприємства, які не стосуються виробництва, але пов'язані з процесом реалізації продукції. Для раціонального управління та своєчасного контролю ці витрати потребують оперативного, точного та об'єктивного відображення в обліку. Належний облік витрат на збут є невід'ємною частиною господарських процесів, оскільки облікова інформація є основою для прийняття управлінських рішень та моніторингу їх виконання. Однак, на жаль, не всі підприємства приділяють достатню увагу цьому аспекту обліку, що негативно впливає на якість отриманої облікової інформації.

Витрати на збут обліковуються на однойменному рахунку 93 [1]. Оскільки для цього рахунку не передбачено субрахунків, кожне підприємство може самостійно визначати перелік субрахунків і аналітичних рахунків для кожного з них.

Склад витрат на збут визначається П(С)БО 16 “Витрати” [2], в який входить дванадцять позицій, починаючи від витрат на пакувальні матеріали для упаковки готової продукції на складах і закінчуючи іншими витратами, що пов'язані зі збутом продукції, товарів, робіт і послуг. Оскільки збут є частиною маркетингового комплексу, доцільно включати маркетингові витрати до витрат на збут.

Значна частина собівартості продукції сільськогосподарських підприємств складається з витрат на збут, контроль за якими набуває все більшої важливості

для покращення економічної ефективності на різних рівнях управління виробництвом [3, с. 364]. Однією з ключових умов підвищення ефективності господарської діяльності сільськогосподарського підприємства та його підрозділів є зменшення витрат на організацію торгівельно-збутової діяльності.

Для надання якісної інформації управлінському персоналу та ефективного аналізу витрат на збут виникає потреба в визначенні повної собівартості продукції [4, с. 40]. Тому доцільно вести облік витрат на збут за окремими видами продукції. Це питання є особливо актуальним для багатогалузевих підприємств, які мають різні види товарної продукції, численні складські приміщення, автотранспорт для доставки продукції до місць реалізації, а також структурні підрозділи, що займаються збутом товарів.

Контроль за витратами на збут є важливим елементом ефективного управління підприємством. Він забезпечує своєчасне виявлення відхилень від планових показників, що дозволяє оперативно коригувати стратегії та тактики збуту. Регулярний аналіз витрат на збут допомагає виявити неефективні витрати, знайти можливості для їх зниження та оптимізувати процеси реалізації продукції. Крім того, контроль над витратами на збут забезпечує точне прогнозування фінансових результатів і сприяє покращенню управлінських рішень, що в свою чергу веде до підвищення фінансової стабільності підприємства. Важливою складовою цього процесу є використання сучасних інформаційних систем, які дозволяють автоматизувати облік та моніторинг витрат, що значно підвищує точність і оперативність контролю.

Таким чином, ведення детального обліку витрат на збут дає змогу не тільки покращити фінансовий контроль, а й сприяє ефективному управлінню витратами, що в кінцевому підсумку веде до підвищення конкурентоспроможності підприємства на ринку. Крім того, оптимізація цих витрат є важливим елементом стратегії розвитку підприємства, що дозволяє знизити собівартість продукції та збільшити прибуток.

Список використаних джерел

1. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30.11.1999 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення: 21.03.2025)

2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 “Витрати” від 31.12.1999 р. № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (дата звернення: 21.03.2025).

3. Баланюк І.Ф., Сас Л.С., Кузьмін Т.Л., Смушак М.В. Цифрові технології обліково-аналітичного забезпечення та економічного контролю аутсорсингової й консалтингової діяльності підприємств. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. Том 1. Вип 20 (2024). С. 363-371.

4. Кузьмін Т., Жолоб Р. Теоретичні підходи до визначення сутності поняття витрат на збут підприємства. *Сталий розвиток аграрної сфери: інженерно-економічне забезпечення: матеріали IX Міжнародної науково-*

практичної конференції ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут». Запоріжжя: ФОП Однорог Т.В., 2024. С. 39-41.

Куцик П. О.,
ректор,
професор кафедри обліку, контролю, аналізу і оподаткування;
Львівський торговельно-економічний університет (м. Львів)

ІНФОРМАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ ЗВІТНОСТІ В АНАЛІТИЧНІЙ СИСТЕМІ ПІДПРИЄМСТВА

Практика управління свідчить, що у більшості випадках для ухвалення бізнес-рішень на основі облікової інформації необхідні показники, отримані в результаті аналітичної обробки. Ухвалення рішень на підставі підсумкових управлінських звітів, складених за результатами обробки даних про здійснені суб'єктом господарські операції, представники сучасної теорії управління результативністю вважають одним із основних хибних кроків, зумовлених нерозумінням ролі інформаційних технологій в системі управління підприємством.

На даний час, важливе значення має співвідношення між управлінською звітністю та аналітичною звітністю, обґрунтування сфер їх перетину і ключових відмінностей. Це пов'язано як з необхідністю формування методично-організаційних засад розвитку практики сучасного управлінського обліку у суб'єктів бізнесу, так і з вирішенням проблем теоретичного характеру. У науковців і практиків немає одностайності стосовно співвідношення між управлінською звітністю та аналітичною звітністю. Так, більшість з них мають думку, що управлінська звітність є “сирими даними”, які потребують аналітичної обробки перед їх надходженням до системи управління підприємством, хоча в деяких випадках її можна використовувати для ухвалення управлінських рішень. Практики мають думку, що управлінська звітність ще не є результатом управлінського аналізу, а вона є початковим матеріалом для управлінського аналізу, який готовий для загального оцінювання центрів відповідальності і вироблення оперативних коригуючих рішень.

На нашу думку, сьогодні вирішити цю проблему однозначно не можна, оскільки на співвідношення між внутрішньою управлінською звітністю та аналітичною звітністю на конкретному підприємстві впливають особливості організації обліку та економічного аналізу на ньому. За умов сучасної комп'ютеризації обліково-аналітичного та управлінського процесу управлінська звітність і аналітична звітність відокремлюються. Зокрема, в них створюються як підсистеми, які забезпечують формування, вивільнення, перетворення і завантаження даних у спеціальні сховища (Data Warehouse), так і підсистеми, які забезпечують, за необхідності, обробку даних,

розміщених у сховищі. Обробка облікових даних здійснюється за допомогою інструментів бізнес-аналітики, за результатами використання яких формується аналітична звітність, яка дає змогу забезпечити взаємозв'язок між даними системи управлінського обліку та управлінськими рішеннями керівництва підприємства.

Управлінська звітність є відкритою системою, яка постійно взаємодіє із середовищем – її користувачами, суб'єктами її формування і оприлюднення, під впливом яких вона постійно трансформується і перетворюється. Як кінцевий користувач облікового інформаційного продукту ці суб'єкти (власники, менеджери) визначають ефективність функціонування облікової системи підприємства на основі релевантності і транспарентності облікової інформації, що формується такою системою [6].

Редактор порталу “Accounting WEB” Дж. Стокдік підкреслює про загальні тенденції розвитку облікової системи в світі, зокрема: підкреслюючи її соціальну та стратегічну спрямованість, що передбачає необхідність розширення змістового наповнення управлінської звітності показниками, які відображають соціально-екологічну діяльність підприємства; акцентуючи увагу на інтеграції систем інформаційного забезпечення підприємства в нові, більш адаптивні структури, що є першопричиною появи таких інтегрованих обліково-аналітичних систем, як контролінг; підкреслюючи зростання ролі інформаційно-комп'ютерних систем і технологій у процесі побудови облікової системи підприємства, особливо, за умов застосування інтернет-технологій тощо.

Науковці дедалі більше уваги приділяють ролі системи управлінського обліку в процесі управління природоохоронною та екологічною діяльністю підприємства, для цього на підприємствах створюються системи екологічного менеджменту. На думку І. Б. Садовської базою для здійснення екологічного менеджменту повинен стати управлінський облік – спеціально створена обліково-аналітична система, покликана для збору, обробки та узагальнення інформації про природоохоронну діяльність підприємства, її планування та результати впливу [1]. Зазначене відповідає цілям сталого розвитку, а відтак є основою звітності зі сталого розвитку [7].

У 1987 р. Т. Джонсон і Р. Каплан опублікували працю “Втрачена релевантність: злет і падіння управлінського обліку” [2], в якій констатували проблему зниження ролі управлінської звітності в системі менеджменту підприємства через її перевантаженість фінансовими показниками. Вони запропонували модель складання управлінської звітності, яка включала як фінансові, так і нефінансові показники, і послужила передумовою появи таких систем управлінського обліку, як калькулювання на основі діяльності (activity based costing) та система збалансованих показників (balanced scorecard), які сьогодні позиціонуються як найбільш дієві і ефективні системи формування управлінської звітності і використовуються в системі стратегічного менеджменту підприємств.

Однією з визначальних особливостей управлінської звітності цього виду є її призначення в системі управління – не лише для контролю за

діяльністю підприємства, а переважно для реалізації функції стратегічного планування [5]. Водночас погляди науковців на наповнення такої звітності різняться.

П. Кольєр, Е. Дж. Беррі та Г. Т. Бурк стверджують, бухгалтери з управлінського обліку, професійно навчені аналізувати інформацію про діяльність систем управління ефективністю компанії та систем стратегічного менеджменту, можуть відігравати значущу роль у розробці та впровадженні системи ризик-менеджменту та системи внутрішнього контролю підприємства [3].

Іншими підходами до удосконалення системи управління, які передбачають необхідність адаптації і розвитку системи внутрішньої управлінської звітності є теорія обмежень (Theory of Constraints), концепція “Шість Сігма” (Six Sigma), теорія проходу (Throughput Theory), концепція управління активами (Asset Management).

Таким чином, на даний час система управлінського обліку, а відповідно й управлінська звітність, швидко трансформується, забезпечуючи аналітичну систему підприємства необхідною інформацією та набуваючи стратегічної спрямованості.

Список використаних джерел

1. Садовська І. Б. Управлінський облік природоохоронної діяльності сільськогосподарських підприємств. URI: http://sophus.at.ua/publ/2013_12_19_20_kampodilsk/sekcija_6_2013_12_19_20/upravlinskij_oblik_prirodookhoronnoji_dijalnosti_silskogospodarskikh_pidpriemstv/48-1-0-870
2. Johnson Th. H. The Rise and Fall of Management Accounting // Management Accounting. 1987. P. 22-30.
3. Collier P. M. Risk and Management Accounting: Best Practice Guidelines for Enterprise-wide Internal Control Procedures / P. M. Collier, A.J. Berry, G. T. Burke. Elsevier, 2007. 160 p.
4. Куцик, П., Шевчук, В., & Дерун, І. (2022). STEM і становлення новітньої парадигми бухгалтерського обліку. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 4(45), p. 22–35. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.4.45.2022.3804>
5. Куцик П. О., Ковтун О. І. Застосування технологій штучного інтелекту в системі обґрунтування стратегічних рішень управління бізнесом. *Підприємництво і торгівля*. № 42, 2024, С.94-109. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1256-2024-42-13>
6. Куцик, П. (2024). Вектори зміни методології бухгалтерського обліку в умовах трансформації комунікаційної парадигми в системі стратегічного управління. *Економіка та суспільство*, (64). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-104>

Лемішовська О. С.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку та аналізу;
Національний університет «Львівська політехніка» (м. Львів)

ЕКОНОМІЧНА ТА БУХГАЛТЕРСЬКА ОСВІТА У ЛЬВІВСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ В ХІХ – ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТ

Дослідження історії становлення і розвитку знань економічної сфери в закладах вищої університетської освіти України закономірно пов'язуються з євроінтеграційними процесами, оскільки університети окремих регіонів в минулих історичних періодах входили до складу різних державних утворень. У цьому тезисному викладі йдеться про вивчення економічних дисциплін й бухгалтерської справи у Львівському національному університеті імені Івана Франка. Науковцями аргументується, що введення в «науковий обіг поглиблених відомостей про викладання економічних дисциплін у Львівському університеті слугуватиме новим можливостям переосмислення науково-освітніх процесів у сучасному вимірі» [1]. У публікації автора цієї тезової доповіді обґрунтовано доцільність проведення поглиблених досліджень розвитку економічної та бухгалтерської освіти у минулому в навчальних закладах університетського типу з метою виявлення вдалих підходів до організації і методів вивчення навчальних дисциплін [2].

У Львівському університеті зі статусом «гідності академії і титулу університету» опанування економічних знань організаційно знаходило вираз у функціонуванні економічних студій (з 1850 р.). Студійні виклади стосувалися набуття студентами різного типу економічних знань та розуміння і практичних навиків з бухгалтерської сфери. В межах цих студійних викладів акцентованим був теоретичний огляд предметної сфери знань, а також вивчення імперативних приписів та державної регуляції у сфері обліку і звітності.

На кожному із історичних етапів функціонування Львівського університету мали місце свої особливості та відмінності в організації та структурному формуванні навчального процесу, що стосувалося також добору її змісту економічних дисциплін [3]. Дисципліни зі сфери економіки у Львівському університеті починають викладатися у так званий період «світського реформування університету» (1774–1848 рр.) та активно удосконалюються у період демократичних реформ (1848 – 1918 рр.) [4]. У першій половині ХІХ ст. на юридичному факультеті викладались такі економічні дисципліни як «Теорія статистики» і «Статистика Австрійської імперії в контексті австрійського права» з акцентом до цієї сфери знань як науки про багатство народу та зі сфокусованістю на забезпечення майбутніх фахівців знаннями щодо методики обчислення доходів на рівні держави.

У подальші періоди поступово відбувається перехід від схоластики до дисциплін більш практичного характеру: на початковому етапі економічні дисципліни розкривалися на рівні загальнонаукової підготовки, а надалі разом

зі зміною їх найменувань (наприклад, такі предмети як «Австрійська статистика» й «Австрійське пряме оподаткування») конкретизувався і їх прикладний зміст. Стосовно предметів бухгалтерської сфери, то спочатку вивчалися дисципліни, які розкривали загальні питання у цій предметній сфері знань – «Австрійське державне рахункознавство», «Загальне рахункознавство» з деяким наведенням матеріалу більш прикладного рівня – «Приватне рахівництво і ведення каси в Австрії» та «Наука про державні розрахунки і комерційну бухгалтерію».

У другій половині XIX століття вводяться предмети, у яких наводяться практичні навички - «Про камеральну форму розрахунків і її застосування до Державної Скарбниці Австрії, бюджету, державного контролю і касоведення», «Державне рахівництво та його історичний розвиток в Австрії». Окремо виділимо предмети «Теорія та практика ведення купецьких, фабричних і промислових книг у правовому регулюванні на основі історичного розвитку і загального огляду австрійського законодавства» та «Приватне рахівництво і ведення каси в Австрії». Вони спиралися на практичну основу і законодавчі приписи. Для розширення параметрів знань у навчальний процес впроваджено предмет «Історія та література приватного, публічного і державного рахівництва від виникнення друкарства до найновіших часів».

Облікові дисципліни після 1870 рр. розширювалися шляхом поповнення таких предметів як «Наука про державні розрахунки і комерційну бухгалтерію» та «Державне рахівництво, а саме історичний розвиток і його сучасний стан в Австрійській державі». Вводиться курсове вивчення прикладного змісту облікової сфери (набуття навиків з бухгалтерської практики), які забезпечувалися предметами «Репетиторіум і практичні вправи з державного рахівництва» та «Репетиторіум і практичні вправи з купецького рахівництва, як одинарного так і подвійного». Особливості побудови регіонального обліку («провінційна бухгалтерія») вивчалися у предметі «Державне рахівництво для справ країв Австро-Угорської монархії».

Розуміння побудови облікової системи з точки зору формування показників про діяльність суб'єктів господарювання розкривалися впровадженими у навчальний процес предметів «Про основні відмінності камерального методу. Практичні заняття» та «Про основи оподаткування. Практичні приклади». Галузевий характер при побудові рахівничої системи вивчався предметами «Основи рахункових умінь із застосуванням до потреб приватних і суспільних» та «Загальні основи рахівництва, так званого купецького одинарного і подвійного з розглядом і порівнянням різних способів ведення купецьких книг». Нахил до практичних вправ був зумовлений під впливом прийнятого в Австрії 9 квітня 1873 р. закону «Про заробкові і господарські товариства» за яким всі суб'єкти господарювання були зобов'язані вести бухгалтерський облік і щорічно складати та подавати фінансову звітність.

Економічні, а згодом і бухгалтерські дисципліни в університеті викладались спочатку німецькою, а пізніше переважно польською мовами, а з другої половини XIX ст. вивчення деяких дисциплін здійснювалося українською мовою. Більшість викладачів, задіяних до викладання економічних дисциплін у

навчальному процесі університету, залучалися до проведення лекцій в різних університетах Європи, що свідчить про поширення євроінтеграційних процесів. Предмети з бухгалтерської сфери викладалися відповідно до засадних принципів німецької бухгалтерської школи, що створило передумови її поширення на українські землі. Деякі аспекти організації і змісту вивчення бухгалтерської сфери знань у Львівському університеті дають змогу зробити висновок про те, що закладені ідеї в минулому стосовно набуття бухгалтерських знань фахівцями різних спеціальностей можуть бути використані для формування сучасних університетських освітньо-професійних програм.

Список використаних джерел

1. Швець В. Виникнення і розвиток економічної освіти у Львівському університеті до 1939 року // «Обліково-аналітичного забезпечення менеджменту економічних суб'єктів: проблеми і шляхи розвитку». Львів : Растр – 7, 2022. С. 5- 22
2. Лемішовська О. С. Дисципліни бухгалтерської сфери у навчальних програмах Львівських академічних закладів університетського типу в ХІХ – першій половині ХХ ст. : історичний екскурс. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Економіка». Науковий журнал. Острог : Вид-во НаУОА, 2023. № 29(57). С. 66–72
3. Encyklopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка : в 2 т. Т.І : А-К. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. 716 с. Encyklopedia. Львівський національний університет імені Івана Франка : в 2 т. Т.ІІ : Л-Я. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2014. 764 с.
4. Качмар В. Львівський університет у 1784-1918 рр. : організаційні, освітньо-наукові та національні трансформації. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2021. 556 с.

Марчишин Н. Я.

к.е.н., докторант,

кафедра обліку і оподаткування;

Західноукраїнський національний університет (м. Тернопіль)

ПОВЕДІНКОВІ АСПЕКТИ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ В ОБЛІКУ ТА АУДИТІ В УМОВАХ КРИЗИ ТА ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ

Періоди економічної нестабільності, зокрема кризи, супроводжуються значними фінансовими коливаннями, які вимагають адаптації облікових і звітних практик до нових реалій. Суттєвий вплив на прийняття облікових та аудиторських рішень мають когнітивні упередження – психологічні бар'єри, що спотворюють оцінку фінансових результатів і підвищують рівень фінансового ризику. Поведінкова економіка та інтеграція цифрових технологій, зокрема штучного інтелекту, дозволяють значно підвищити ефективність облікових процесів, зменшити ризик фінансових помилок та забезпечити більш точну фінансову звітність.

Вивченню та дослідженню даної тематики присвячено численні праці та публікації таких вчених-науковців як Річард Талер [1], Даніель Канеман [2], Роберт Шиллер [3] та інших [4], чії роботи дозволили сформулювати основні теоретичні підходи до аналізу когнітивних упереджень і їх впливу на економічні рішення. Окрім того, значну увагу в дослідженні цієї теми приділено працям, які аналізують вплив новітніх цифрових технологій, зокрема штучного інтелекту та блокчейн-технологій, на еволюцію облікових та аудиторських процесів, особливо в контексті глобалізації та цифрової трансформації фінансових систем [5].

Поведінкові аспекти прийняття рішень, зокрема когнітивні упередження, можуть суттєво спотворювати облікові та аудиторські результати. *До основних когнітивних спотворень, які мають місце в облікових процесах, відносяться:*

- Ефект надмірної впевненості, який полягає у тенденції аудитора або бухгалтера переоцінювати точність своїх прогнозів, що може призвести до неправильної оцінки фінансових ризиків та прийняття помилкових рішень у розподілі ресурсів підприємства.

- Ефект підтвердження, який полягає у схильності орієнтуватися на інформацію, що підтверджує вже наявні уявлення або гіпотези, відкидаючи альтернативні варіанти, що знижує об'єктивність прийняття рішень у фінансовому управлінні.

- Групове мислення, яке спостерігається в умовах корпоративного середовища, коли у групах прийняття рішень присутня схильність до консенсусу на шкоду якості фінансової звітності, зокрема через уникання суперечок та критичного аналізу.

Ці спотворення можуть призводити до некоректної інтерпретації фінансових даних, що особливо актуально в умовах економічної невизначеності.

Інтеграція цифрових технологій у процеси обліку та аудиту дозволяє значно мінімізувати вплив когнітивних упереджень [6]. *Використання цифрових платформ для автоматизованого збору та обробки даних, а також інтеграція технологій великих даних забезпечують:*

- Зниження суб'єктивізму в облікових процесах, завдяки автоматизованій перевірці та корекції даних.
- Посилення точності фінансових прогнозів, що дозволяє приймати більш обґрунтовані рішення на основі об'єктивних даних.
- Підвищення прозорості та достовірності звітності, що стає можливим завдяки цифровим системам верифікації даних та інтеграції з міжнародними стандартами.

Зокрема, штучний інтелект має значний потенціал для удосконалення облікових процесів:

- Автоматизація аналізу фінансових даних дозволяє зменшити кількість помилок, пов'язаних із людським фактором.
- Прогнозування та виявлення аномалій з використанням алгоритмів машинного навчання допомагає аудиторам у виявленні потенційних порушень або неточностей у фінансовій звітності.

Європейські країни, зокрема країни Європейського Союзу, активно інтегрують цифрові технології в облікові та аудиторські практики, орієнтуючись на досягнення високого рівня ефективності та прозорості в фінансовій звітності, зокрема [7]:

- Впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) дозволяє забезпечити єдність методологічних підходів до ведення обліку та зменшити рівень суб'єктивізму в оцінках фінансових показників.
- Цифрові платформи для автоматизації процесів фінансового обліку і звітності, такі як ERP-системи, дають можливість знизити витрати часу і зусиль на ручну обробку даних.
- Штучний інтелект і блокчейн використовуються для підвищення рівня прозорості та безпеки фінансових транзакцій, що є важливим аспектом для довіри до фінансової звітності.

Європейський досвід може стати важливим орієнтиром для України в контексті переходу до інтегрованих та автоматизованих систем обліку та аудиту [8].

Для успішної адаптації облікових та аудиторських практик в Україні до сучасних вимог і міжнародних стандартів, необхідно враховувати вплив цифрових технологій, розвитку новітніх інструментів та поведінкових аспектів прийняття рішень.

1. Розвиток цифрових інструментів для автоматизації облікових процесів, що дозволить зменшити вплив людських упереджень на фінансову звітність.
2. Підвищення кваліфікації бухгалтерів та аудиторів через впровадження програм навчання з акцентом на новітні технології та поведінкові аспекти прийняття рішень.

3. Інтеграція систем ІІІ та великих даних в процеси фінансового аналізу для забезпечення об'єктивності та точності прийняття рішень.

Дослідження поведінкових аспектів прийняття рішень у бухгалтерії та аудиті є важливим для підвищення якості фінансової звітності в умовах кризи та відновлення економіки. Впровадження цифрових технологій, зокрема штучного інтелекту, дозволяє значно знизити рівень когнітивних спотворень і підвищити ефективність прийняття рішень. Європейський досвід у цій сфері є важливим джерелом для модернізації облікових процесів в Україні.

Список використаних джерел

1. Kahneman D. Maps of bounded rationality: Psychology for behavioral economics. *American economic review*. 2003. Vol. 93. No 5. PP. 1449-1475.
2. Талер Р. Поведінкова економіка. Як емоції впливають на економічні рішення. Наш формат, 2023.
3. Shiller R. J. Narrative economics: How stories go viral and drive major economic events. 2020. 408 p.
4. Gary S., Christensen T., Zhu X. Bounded rationality, satisficing, artificial intelligence, and decision-making in public organizations: The contributions of Herbert Simon. *Pub. Admin. Rev.* 2022. Vol. 82. P. 902.
5. Юрченко О., Савченко Р. Роль і місце блокчейн-технологій для ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності. *Економічний простір*. 2025. № 198. С. 269-274.
6. Безручук С. Л., Грабчук І. Л. Основні концепції впливу цифровізації на якість бухгалтерського обліку. *Економіка, управління та адміністрування*. 2021. № 4 (98). С. 69–74.
7. Діджиталізація обліку, аналізу та оподаткування в системі управління підприємством. М. Б. Кулинич, І. О. Матвійчук, А. Т. Сафарова, Т. О. Герасименко. *Вісник ЛТЕУ. Економічні науки*. 2021. № 64. С. 57–63.
8. Семенова С. М. Порівняння фінансової звітності суб'єктів малого та мікропідприємництва України та країн ЄС відповідно до МСФЗ для МСП та Директиви 34/2013/ЄС. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2017. № 2. С.26-40.

Нечипорук Н. В.,

к.е.н., доцент,

доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування;

Голуб І. Р.,

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,

спеціальність 071 «Облік і оподаткування»,

освітньої програми «Облік, аудит та оподаткування»;

Національна академія статистики, обліку та аудиту (м. Київ)

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ОБЛІКОВОГО ВІДОБРАЖЕННЯ МАРКЕТИНГОВИХ ВИТРАТ НА ТОРГІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Посилення глобалізаційних тенденцій відкриває перед торговельними підприємствами нові перспективи, зокрема шляхом доступу до міжнародних ресурсів та можливостей розвитку. Разом із цим зростає інтенсивність конкуренції на всіх рівнях ринку, що вимагає від суб'єктів господарювання активного пошуку інноваційних напрямів і визначення стратегічних пріоритетів для підтримання та зміцнення конкурентоспроможності в умовах економічних змін. Діяльність підприємств торгівлі, передусім, орієнтована на задоволення споживчих потреб, що досягається шляхом формування асортиментної політики, яка відповідає актуальному попиту за якісними та кількісними показниками й відповідає встановленим планам реалізації продукції.

Методологічні засади формування інформації про витрати на збут у системі бухгалтерського обліку визначаються Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку (далі – НПСБО) 16 «Витрати» [4].

Для сфери торгівлі більш детальний склад таких витрат окреслено в Методичних рекомендаціях щодо формування складу витрат та порядку їх планування. Варто зазначити, що в кожному з цих нормативних документів витрати на збут класифікуються за різними статтями. Зокрема, Методичні рекомендації містять більш розширений перелік витрат, що відносяться до складу витрат на збут, у порівнянні з НП(С)БО 16 «Витрати» [4].

Витрати на рекламу та маркетингові дослідження включаються до складу витрат на збут, оскільки вони безпосередньо пов'язані з реалізацією продукції (товарів). Водночас, якщо маркетингові дослідження проводяться вперше з метою здобуття нових наукових або технічних знань, то, такі витрати не визнаються нематеріальним активом і мають бути відображені у складі витрат того звітного періоду, в якому вони були понесені [4, 5].

Маркетингові витрати, що мають поточний характер, підлягають обліку за дебетом рахунку 93 «Витрати на збут» у кореспонденції з кредитом низки балансових рахунків. *Зокрема:*

- рахунок 66 «Розрахунки за виплатами працівникам» – для відображення нарахованої заробітної плати працівникам структурних підрозділів, відповідальних за реалізацію маркетингової політики;

- рахунок 65 «Розрахунки за страхуванням» – для нарахування єдиного соціального внеску із фонду оплати праці працівників, задіяних у маркетинговій діяльності;
- рахунок 131 «Знос основних засобів» – для нарахування амортизації на основні засоби, що використовуються в межах маркетингових заходів або закріплені за відповідним підрозділом;
- рахунки 20 «Виробничі запаси», 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети», 26 «Готова продукція», 28 «Товари» – для списання матеріальних ресурсів, використаних у межах проведення маркетингових заходів;
- рахунок 372 «Розрахунки з підзвітними особами» – для обліку витрат, пов'язаних із відрядженнями працівників маркетингових служб;
- рахунки 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» та 685 «Розрахунки з іншими кредиторами» – для відображення витрат, пов'язаних із оплатою послуг сторонніх організацій, залучених до маркетингових заходів (зокрема, розміщення реклами у ЗМІ, виготовлення рекламної поліграфії, дизайнерське оформлення вітрин, виставок-продажів, тощо) [3].

Існуючий підхід до обліку маркетингових витрат, запропонований інструкцією про застосування плану рахунків, певною мірою не відповідає економічній сутності категорій «збут» і «маркетинг», а також суперечить сучасним положенням економічної теорії.

Відповідно до наукового підходу, маркетинг включає збут як одну з його складових функцій, проте сам по собі є значно ширшим і складнішим поняттям. Під маркетингом розуміють цілісну систему, яка дозволяє оптимально вирішувати завдання, що виникають у процесі функціонування ринку.

У зв'язку з цим пропонуємо розширити трактування маркетингових витрат як облікової категорії та включити до їх складу такі види: витрати на рекламу; витрати на бренд; витрати на торгову марку; витрати на паблік рілейшнз; інші витрати маркетингового характеру.

Задля мінімізації неефективних або надмірних витрат у сфері маркетингу, доцільним є ведення обліку в межах декількох аналітичних розрізів, що сприятиме більш точному контролю та прийняттю обґрунтованих управлінських рішень.

Відомий науковець у сфері бухгалтерського обліку, Н.М. Гудзенко, пропонує деталізувати рахунок 93 під назвою «Маркетингові витрати», передбачаючи ведення обліку за такими субрахунками: 931 «Витрати на збут», 932 «Комерційні витрати» та 933 «Інші маркетингові витрати» [1, с. 15].

На думку, професора Б. А. Засадного доцільно змінити назву рахунку 93 з «Витрати на збут» на «Витрати на збут, рекламу й маркетинг», а облік таких витрат здійснювати за допомогою субрахунків: 931 «Витрати на збут», 932 «Витрати на рекламу» та 933 «Маркетингові витрати» [2, с. 429].

Погоджуємося з поглядами О.А. Юрченко, що витрати на просування нового продукту доцільно обліковувати у складі витрат на збут і визнавати витратами звітного періоду, у якому вони були здійснені [6, с. 435].

Вважаємо, що пропозиція перейменувати рахунок 93 на «Маркетингові витрати» є дискусійною. Це зумовлено тим, що збутова діяльність торговельних підприємств охоплює значно ширший спектр витрат, ніж ті, що безпосередньо належать до маркетингової сфери. Таке перейменування може призвести до спотворення економічної сутності облікової інформації та ускладнити її практичне застосування в управлінні.

У контексті вдосконалення облікового відображення маркетингових витрат у фінансовій звітності пропонуємо перейменувати рахунок 93 з «Витрати на збут» на «Витрати на збут та маркетингові витрати». А також виокремити в його структурі два основних субрахунки: 931 «Витрати на збут»; 932 «Маркетингові витрати».

До субрахунку 932 «Маркетингові витрати» пропонуємо відкрити аналітичні рахунки, зокрема:

- 9321 «Витрати на рекламу»;
- 9322 «Витрати на бренд»;
- 9323 «Витрати на торгову марку»;
- 9324 «Витрати на паблік-рілейшнз»;
- 9325 «Інші маркетингові витрати».

Отже, проведені дослідження дозволили розкрити концептуальні підходи до облікового відображення маркетингових витрат на торговельних підприємствах. Проведеного критичний аналіз наукових поглядів щодо обліку витрат на маркетингові дослідження. Запропоновані рекомендації з удосконалення обліку маркетингових витрат. Застосування запропонованих субрахунків для обліку маркетингових витрат у практичній діяльності торговельних компаній дозволяє виявляти причини відхилень фактичних витрат, аналізуючи ключові чинники, що їх спричиняють. Це, у свою чергу, сприяє підвищенню ефективності та результативності маркетингової діяльності торговельних підприємств, зміцненню їхніх позицій на ринку та зростанню конкурентоспроможності.

Список використаних джерел

1. Гудзенко Н. М. Облік і контроль збуту в операційній діяльності сільськогосподарських підприємств: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.09; Національний аграрний університет. Київ, 2006. 25 с.
2. Засадний Б. А., Башкін І. Е. Особливості та шляхи удосконалення обліку витрат на маркетингову діяльність. *Молодий вчений*. 2019. № 3 (2). С. 428–431
3. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30 листопада 1999р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>
4. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 р. № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#>.

5. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 18 жовтня 1999 р. № 242. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99>.

6. Юрченко О. А. Облік рекламних послуг в інтернет-магазинах. *Стратегія розвитку України: економічний та гуманітарний виміри: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції*. Київ : «Інформаційно-аналітичне агентство». 2017. С. 433-435.

Новіченко Л. С.,

к.е.н., доцент,

доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування;

Національна академія статистики, обліку та аудиту (м. Київ)

АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Впровадження в Україні воєнного стану, неможливість виконання договірних відносин між контрагентами через військові дії та знищення майна в результаті обстрілів зумовили значну кризу платежів та необхідність пошуку шляхів удосконалення управління дебіторською заборгованістю. На особливу вагу заслуговують питання оцінки очікуваних кредитних збитків та формування відповідних резервів для підприємств, які працюють на прикордонних територіях та наближених до бойових дій. Управління дебіторською заборгованістю підприємства слід здійснювати з урахуванням вимог законодавства, відповідно до яких у період дії в Україні воєнного стану строки позовної давності продовжується на строк його дії. Відповідно дебіторська заборгованість, яка виникла у період воєнного стану і заборгованість, за якою строки позовної давності станом на лютий 2024 року не минули, не може вважатися безнадійною та підлягати списанню з балансу.

Воєнний стан в Україні є форс-мажорними обставинами, що підтверджено листом Торгово-промислової палати України від 28.02.2022 року № 2024/0.20-7.1. Відповідно, дебітори з урахуванням положень укладених договорів можуть посилатися на настанні та вплив форс-мажорних обставин при невиконанні обов'язків за договором. Зазначені умови вносять корективи в питання підвищення ефективності управління дебіторською заборгованістю та зумовлюють потребу подальшого розвитку економічного аналізу дебіторської заборгованості.

При проведенні економічного аналізу дебіторської заборгованості оцінюється її динаміка та структурні зрушення у звітному та попередньому періодах, що дозволяє оцінити зміни, які відбуваються у розрахунках з дебіторами за товари, роботи та послуги. При проведенні аналізу динаміки варто звернути увагу на стан погашення заборгованості покупців протягом

щонайменше трьох років, що дозволить виявити дебіторську заборгованість у якої закінчується строк позовної давності.

Наступним етапом є розрахунок показників ділової активності, а саме коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості та тривалості одного обороту кредиторської заборгованості. Результати обчислення таких показників дозволяють зробити висновки щодо пришвидшення або ж сповільнення погашення заборгованості покупцями за конкретний проміжок часу. Порівняння розрахованого коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості зі середньогалузевим значенням дозволить зробити обґрунтовані висновки про вплив поточного значення показника оборотності на фінансовий стан діяльності підприємства.

«Для ефективного управління діяльністю підприємства недостатньо здійснювати тільки кількісний аналіз показників оцінки поточного стану та стратегічно важливих перспектив управління активами. Необхідно застосовувати якісний аналіз, основне завдання якого полягає у виявленні видів продукції, за якими виникає найбільша дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги, а також у визначенні найбільш важливих клієнтів (споживачів, посередників, постачальників) підприємства, основних видів продукції, за якими найчастіше виникає дебіторська заборгованість» [2, с. 98].

Невдала політика управління дебіторською заборгованістю може мати негативні наслідки такі як зниження платоспроможності суб'єкта господарювання, довгострокове недоотримання грошових коштів. «Наслідком впровадження ефективної системи управління дебіторською заборгованістю мають стати: забезпечення безперервної роботи підприємства; зниження обсягів вільних поточних активів, і, як наслідок, зниження витрат на їх фінансування; прискорення обігу оборотних активів; максимізація прибутку підприємства при збереженні ліквідності; підвищення рівня фінансової безпеки підприємства» [1].

Правильно організована та ефективно побудована система економічного аналізу дебіторської заборгованості на підприємстві забезпечує формування дієвого інструментарію оптимізації боргів покупців, розвиток антикризового управління та забезпечення стабільного функціонування в кризових умовах.

Список використаної літератури

1. Глушко А. Д. Управління дебіторською заборгованістю в системі забезпечення ефективної діяльності підприємства. Ефективна економіка. 2018. № 7. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?n=7&y=2018>
2. Кручак Л. В. Аналіз стану дебіторської та кредиторської заборгованості суб'єкта господарювання. Економічний аналіз: зб. наук. праць. 2016. Том 25. № 2. С. 93-98

Овсюк Н. В.,
д.е.н., професор,
професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування;
Долгополова О. Д.,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти;
Національна академія статистики, обліку та аудиту (м. Київ)

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ

Оптимізувати розрахункові операції з покупцями та замовниками може управління дебіторською заборгованістю та відповідна організація облікової роботи. *Для цього суб'єкту господарювання необхідно здійснювати наступні заходи:*

- вибір умов продажу, що забезпечують гарантоване надходження грошових коштів за одержані товари, виконані роботи та надані послуги;
- обмеження допустимого рівня дебіторської заборгованості;
- визначення системи знижок і надбавок для різних груп покупців та замовників;
- прискорення вимоги боргів;
- здійснення оцінки упущених альтернатив від можливого використання коштів «законсервованих» у дебіторській заборгованості за результатами розрахунків з покупцями та замовниками [1].

Розмір дебіторської заборгованості визначається умовами підприємства щодо розрахунків зі своїми клієнтами (покупцями та замовниками). Якщо умови суворі, менше клієнтів купують роботи та послуги в кредит, зменшується обсяг реалізації, отже, знижується величина заборгованості за розрахунками з покупцями та замовниками. З іншого боку, якщо розрахункові умови послаблюються, з'являється більше покупців та замовників, зростає обсяг реалізації і сума дебіторської заборгованості за розрахунками з ними. Послаблення умов розрахунків з покупцями і замовниками має свої переваги і недоліки.

Досвід країн з розвиненими ринковими відносинами свідчить про те, що важливою складовою загального механізму управління фінансово-господарською діяльністю підприємства є досконало сформована облікова політика. Особливістю фінансового обліку є використання комплексу елементів облікової політики на (рис. 1), що дозволяють підвищити релевантність сформованої інформації, наприклад щодо дебіторської заборгованості та формування резерву сумнівних боргів [2].

В умовах ринкового господарювання різко позначається попит на інформацію щодо перспектив розвитку бізнесу та встановлення пов'язаного з цим ризику. Тому організація формування облікової політики передбачає, що з усієї сукупності засобів реалізації облікових процедур обираються придатні на даний момент за конкретних умов діяльності підприємства.

Однак, при формуванні облікової політики звертають увагу на ті способи, які мають альтернативу. Зокрема, це стосується методів оцінки об'єктів бухгалтерського обліку.

Організація облікової політики зумовлює обрання форми організації обліку, послідовність організації обробки економічної інформації, формування внутрішніх регламентів, або інструкцій, інші аспекти облікової діяльності.

Методика облікової політики окреслюється у Наказі про облікову політику безпосередньо у розрізі її складових елементів, обумовлює засоби ведення обліку, регламентує ведення рахунків обліку, визначення резерву сумнівних та ідентифікацію безнадійних боргів, визначення результату діяльності тощо [2].

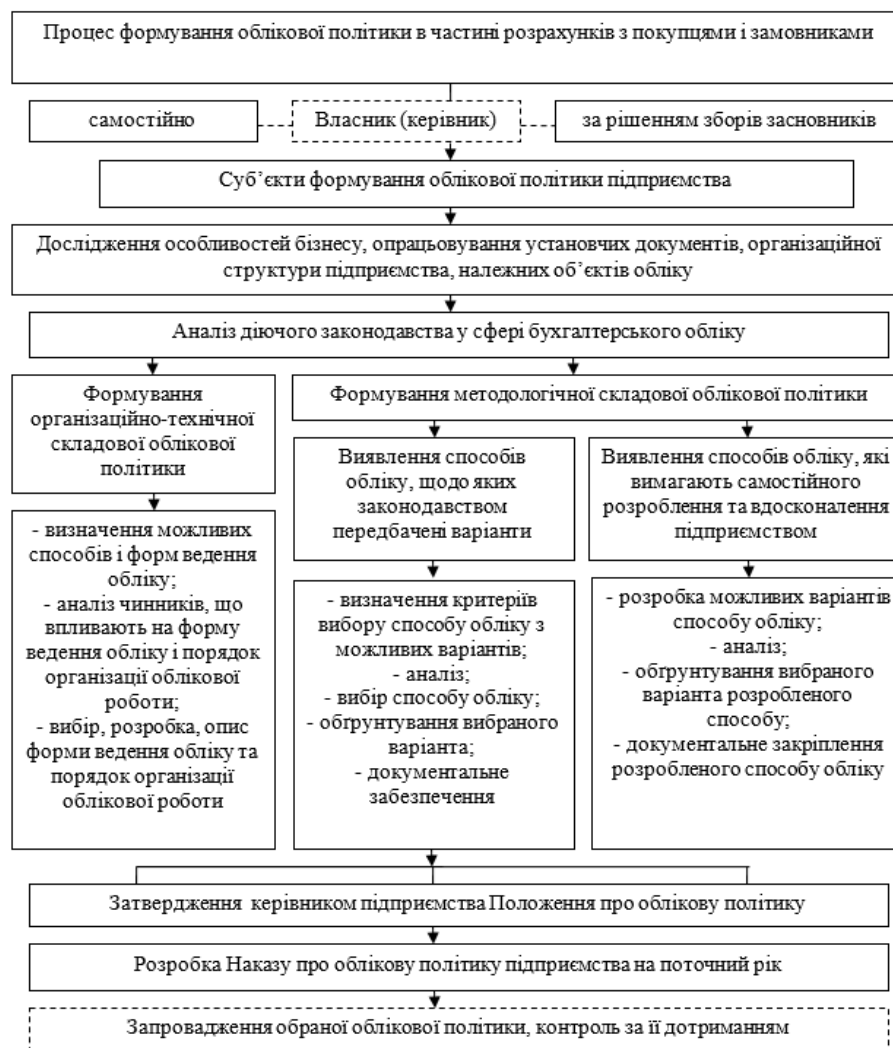

Рис. 1. Схема процесу формування облікової політики

Отже, необґрунтована величина дебіторської заборгованості негативно впливає на розвиток як підприємства, так і економіки в цілому: спричиняє кризу неплатежів, що призводить до гальмування розвитку ринку на якому працює підприємство (внаслідок недоотримання грошових коштів, які б підприємство могло вкласти у свій майбутній розвиток). Тому, суб'єкту господарювання потрібно проводити виважену політику щодо управління дебіторською

заборгованістю, зокрема за наслідками розрахункових операцій з покупцями та замовниками.

Список використаних джерел

1. Бардадим М.В., Свічкарь Н.М. Облік та управління дебіторською заборгованістю для зміцнення фінансової безпеки підприємства. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 50. URL: file:///C:/Users/Nina/Downloads/2372-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-2287-1-10-20230518.pdf

2. Левченко З.М. Формування облікової політики підприємства щодо обліку дебіторської заборгованості. *Інфраструктура ринку*. 2018. Випуск 20. С. 274–277.

Овсюк Н. В.,

доктор економічних наук, професор;

Залевська Д. О.,

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти;

Національна академія статистики, обліку та аудиту (м. Київ)

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ДОХОДІВ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

В умовах формування ринкових відносин в Україні значно зростають вимоги до достовірності доходів суб'єктів господарювання та процедури їх формування. Потрібний обсяг інформації про фінансово-майновий стан підприємства, доходи, витрати та результати економічної діяльності постійно накопичується в інформаційній базі даних системи бухгалтерського обліку суб'єктів господарювання (СГ) під впливом держави та соціально-економічних вимог суспільства.

Завдяки процедурам бухгалтерського обліку визначається результат діяльності підприємства прибуток – важливий фактор економічного розвитку держави та ключове джерело ринкової вартості СГ. В процесі його перерозподілу поповнюється дохідна частина бюджетів різних рівнів, що впливає на успішне виконання загальнодержавних програм економічного розвитку. Для контролю обсягу прибутку за напрямками його формування, розподілу та використання на підприємстві, враховуючи об'єктивні причини, зокрема чинні вимоги податкового законодавства, необхідна достовірна інформація про суми доходів підприємства.

Для ухвалення дієвих управлінських рішень на мікро- і макrorівні важливо не лише розкрити інформацію щодо сум отриманих доходів, а й визначити природу його походження, джерела формування, що актуально для оцінки перспектив розвитку фінансово-господарської діяльності і формування достеменно облікової політики СГ. При визначенні економічної сутності та

основних функцій господарської діяльності потрібно проаналізувати світові тренди щодо дослідження підприємництва загалом і показників різноманітних доходів підприємства зокрема.

Дослідженням сутності, природи виникнення доходу в результаті здійснення економічної діяльності та параметрів його оцінки присвячені роботи іноземних і вітчизняних вчених-економістів: О. Бланка, І. Бойчик, Б. Керімова; оцінки ефективності діяльності за показниками доходності: А. Бірмана, К. Друрі, П. Самуельсона, В. Хойера, П. Хейне. Наукові праці науковців обґрунтовують ключові аспекти системи управління прибутковістю і дозволяють створювати на цьому підґрунті новітні методи та інструменти.

Доходи відображаються згідно НП(С)БО 1 у формі фінансової звітності № 2 та поділяються за видами діяльності [2] рис. 1.

Рис. 1. Види діяльності суб'єкта господарювання

Звичайна діяльність, як відомо, це будь-яка діяльність СГ, а операції, що її обслуговують, забезпечують або викликають формування доходів та витрат внаслідок здійснення такої операції.

Звичайну діяльність законодавство розподіляє на операційну, фінансову та інвестиційну. Важливе значення в процесі опрацювання доходів має міжнародний досвід дослідження. Так, з метою розкриття економічного змісту, принципів і правил визнання доходу і витрат Радою з МСФЗ при МФУ створено цілісну комплексну систему, яка включає Концептуальну основу фінансової звітності. Застосування МСФЗ забезпечує точну коректність відображення доходів, витрат та формування фінансових результатів за рахунок єдності вимог щодо визнання вказаних показників. В умовах реформування бухгалтерського обліку в Україні і введення НП(С)БО досягнуто відповідність визнання і класифікації доходів вітчизняних суб'єктів господарювання вимогам МСФЗ.

Загальний обліковий підхід до оцінки доходів підприємства, які виникають внаслідок певних господарських операцій та подій, окреслено Концептуальною

основою фінансової звітності. МСФЗ 15 "Дохід від договорів з клієнтами" [1] та НП(С)БО 15 "Дохід" [3] встановлено умови і правила визнання доходів внаслідок окремих операцій.

Дохід, що характеризується як зростання активів чи зменшення кредиторської заборгованості признаний та оцінений згідно загальноприйнятих принципів, внаслідок окресленої діяльності, спрямованої на отримання прибутку СТ, що призведе до постійного зростання власного капіталу.

Список використаних джерел

1. Міжнародний стандарт фінансової звітності «Дохід від договорів з клієнтами». URL: https://mof.gov.ua/storage/files/Hide/%D0%9C%D0%A1%D0%A4%D0%97%2015_ukr_2024.pdf (дата звернення 20.03.2025)
2. Національне положення (стандарт) фінансової звітності 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» затверджений Наказ МФУ № 73 від 07.02.2013р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення 20.03.2025)
3. Національне положення (стандарт) фінансової звітності 15 «Дохід» затверджений Наказ МФУ № 290 від 29.11.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text> дата звернення 21.03.2025)

Пантелеєв В. П.,
д.е.н., професор;
Київський аграрний університет
Національної Академії Аграрних Наук України, аудитор (м. Київ)

РИНКОВІ ДРАЙВЕРИ КОНТРОЛЮ ТА АУДИТУ У ПОКРАЩЕННІ ВИКОРИСТАННЯ ВОДНИХ ТА ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ, МЕЛІОРАТИВНИХ СИСТЕМ ТА МЕЛІОРОВАНИХ ЗЕМЕЛЬ

Розв'язання задач розширення площ зрошуваних та осушуваних земель та покращення використання водних, земельних, енергетичних та інших ресурсів при дотриманні вимог збереження навколишнього середовища в Україні зумовлює застосування відповідних інструментів управління, серед яких важливе місце займають заходи контролю та аудиту. Зараз у сфері комплексу активно використовуються аудит ефективності, аудит систем зрошення, незалежний фінансовий аудит, польовий та виїзний аудити як різновиди технічного аудиту, та ревізія як вид контролю тощо. Аналізуються технічний, енергетичний, екологічний та інші види аудиту, а також аудит фінансової звітності підприємств водогосподарсько-меліоративного комплексу [1].

Аудити схем зрошення та аудити на рівні проектування. Серед різноманітних підходів до оцінки рівня схем зрошення виділяється MASSCOTE. MASSCOTE – це поетапна процедура аудиту ефективності управління зрошенням, аналізу та оцінки різних елементів зрошувальної системи з метою розробки плану модернізації систем. MASSCOTE базується на суворому підході до фізичної водної інфраструктури (каналів і мереж) на місці та запроваджує сервіс-орієнтоване управління (COU) як звичайну практику [2]. COU застосовується до великих зрошувальних систем, як частина стратегії модернізації зрошення, чітко розкриває різні способи використання води користувачами. Зазначається позитивний факт, що на середніх та великих зрошувальних системах концепція багаторазового використання води, яка була раніше знехтуваною або навіть відкинутою, набрала обертів протягом останнього десятиліття як результат впровадження підходу COU. Такий підхід передбачає задоволення вимог різних категорій водокористувачів, при вирощуванні, приклад, рису, бавовни чи цукрової тростини, так й враховує забезпечення подачі води водокористувачам із широким набором культур, веденням органічного землеробства, вирощуванням овочів та квітів тощо [3].

Аудит ефективності, аудит фінансової звітності, аудит як інструмент вивчення систем. На підставі результатів аудиту ефективності вивчено стан використання бюджетних коштів в областях півдня України [4]. Незалежний аудит фінансової звітності реалізації проекту поліпшення зрошення та дренажу Казахстану який проводився відповідно до Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку для державного сектору (МСБОДС) охоплював аудит супровідних фінансових звітів, звіту про надходження та видачу коштів, звіту про порівняння бюджетних і фактичних сум, звіту про виплату за компонентами

за рік, а також короткий виклад основних принципів облікової політики та інші пояснювальні примітки щодо фінансової звітності [5]. В Албанії муніципалітети зможуть керувати всіма необхідними даними для управління іригаційними і дренажними системами, а також пов'язаними процесами завдяки створенню важливих інструментів, таких як «Інформація про управління зрошенням і дренажем». При реалізації проекту було проведено польову експертизу зрошувальних та дренажних каналів (магістрального та вторинного), а також об'єктів уздовж каналів. Експерти, окрім контролю за функціональністю систем, збирали дані про схеми зрошення, майстрів води, юрисдикцію об'єктів, причини несправностей каналів та об'єктів та відповідно їх документували [6].

Ревізія та контроль в ОВК. В Україні в організаціях водокористувачів (ОВК) може утворюватися посада ревізора. Предметом ревізій (контролю) стають формування та виконання замовлень на надання послуг, облік води, яка доставляється водокористувачам, оплата подачі води; стосовно тарифів на послуги ОВК з транспортування води водокористувачам для цілей гідротехнічної меліорації об'єктом ревізій стануть правильність встановлення величин тарифів, формування внесків членів ОВК, компенсація вартості інвестицій, цільове використання коштів тощо [7]. Для проведення перевірки результатів фінансово-господарської діяльності ОВК ревізійна комісія/ревізор або органи управління ОВК можуть залучати аудиторів, спеціалістів у сфері фінансів і бухгалтерського обліку [8].

Залучення аудитів для оновленні меліоративних систем. Реалізація Стратегії зрошення та дренажу України передбачає, що перелік та черговість виконання заходів з модернізації систем визначаються індивідуально для кожної системи за результатами технічної інвентаризації та енергоаудиту, за наявності попиту сільськогосподарських товаровиробників у розширенні площ зрошення та з урахуванням стану використання потенціалу зрошувальних систем, планується проведення оцінки спроможності фінансового забезпечення функціонування водогосподарсько-меліоративного комплексу із залученням міжнародних експертів та аудиторів [9, 10], до Плану дій впровадження Стратегії відносяться детальний аудит використання зрошуваних земель, інвентаризація інженерної інфраструктури міжгосподарських та внутрішньогосподарських систем та повний фінансовий аудит функціонування водогосподарсько-меліоративного комплексу [11]. Проведення детального аудиту використання зрошуваних земель та інвентаризації інженерної інфраструктури міжгосподарських та внутрішньогосподарських систем, проведення інвентаризації зрошуваних земель, що не використовуються за цільовим призначенням та визначення їх землеволодіння для розробки механізму цільового використання; проведення повного енергоаудиту водогосподарських систем, аналізу стану насосно-силового обладнання з метою подальшого визначення конкретних заходів і підвищення енергоефективності та вартості капітальних вкладень, а також проведення повного фінансового аудиту функціонування водогосподарсько-меліоративного комплексу із залученням міжнародних експертів та аудиторів передбачено поряд з необхідними заходами

у затвердженій РНБО Стратегії розвитку зрошення та меліорації в Україні [12]. При реалізації проектів реконструкції та модернізації меліоративних систем, оцінки пошкоджень та збитків через військові дії РФ, підвищенні ефективності використання поливної води, енергії та екологічної безпеки зрошення в Україні повинні проводитись фінансовий, технічний та енергетичний аудит [13].

Висновки та перспективи. Вирішення завдань управління ірригаційними та дренажними системами, вдосконалення, поліпшення та модернізації меліоративних систем, задоволення попиту водокористувачів у потрібних обсягах води, забезпечення цільового використання коштів на захист від шкідливої дії вод, розвиток водного господарства, забезпечення ефективної діяльності ОВК тощо зумовлюють широке застосування інституту контролю та аудиту у сферах водного господарства та меліорації. Перспективними об'єктами аудиту стануть не окремі складові ланцюгу подачі/відведення води, а увесь технологічний комплекс гідротехнічної меліорації: формування у водокористувачів потреби у зрошенні/осушенні земель, задоволення їхніх потреб шляхом проектування та будівництва сучасних інженерних систем, цільового використання зрошувальних та осушувальних систем, водних та земельних ресурсів, реалізація продукції землеробства на меліорованих землях при дотриманні вимог збереження природного середовища, оновлення меліоративних систем. Буде задіяний високий потенціал аудиту як систематичного, незалежного і задокументованого процесу отримання доказів аудиту і об'єктивного їх оцінювання для визначення ступеня виконання критеріїв аудиту при дотриманні організаційних, етичних та правових засад аудиту.

Зростання фактору аудиту через задоволення потреб власника, забезпечення достовірності інформації, стимулювання залучення інвестицій у бізнес-проекти зумовлює розширення ринку аудиторських послуг, формування попиту на якісні послуги, розвиток систем внутрішнього контролю та управління ризиками суб'єктів господарювання. Об'єктами аудиту стануть не тільки системи управління зрошувальними та осушувальними системами, технічна та фінансова звітність, але також звіт про управління та інтегрована звітність, звіти про виконання планів управління річковим басейном, звітність про сталий розвиток, вартість природного капіталу тощо.

Список використаних джерел

1. Пантелєєв В. П. Завдання аудиту з забезпечення використання меліоративних систем та меліорованих земель. В зб. Розвиток системи обліку, аналізу, аудиту та оподаткування в Україні: теорія, методологія, організація: збірник тез доповідей учасників XXIII Всеукраїнської науково-практичної конференції. Київ : Інтерсервіс, 2023. С. 135-138.

2. Irrigation Systems Auditing Guide WP5: Irrigation management tools Deliverable 5.1.6. Audit Guide ISBN 978-618-80909-9-6. URL: https://irrigationeurope.eu/wp-content/uploads/IRMA_Del516_AuditGuide_Sheets_v2F.pdf

3. Multiple uses of water services in large irrigation systems. Auditing and planning modernization. The MASSMUS Approach. Food and agriculture organization of the United Nations. Rome, 2013, 227 p. URL: <https://www.fao.org/4/i3414e/i3414e.pdf>

4. Про розгляд Звіту про результати аудиту ефективності використання бюджетних коштів, виділених на захист від шкідливої дії вод та розвиток водного господарства на території Одеської, Миколаївської та Херсонської областей URL: https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2018/12-4_2018/R_RP_12-4_2018.pdf

5. Second Irrigation and Drainage Improvement Project The Coalition for Human Rights in Development. URL: <https://projects.worldbank.org/en/projects-operations/project-detail/P086592>

6. The World Bank supports local municipalities through two projects for irrigation and drainage systems 23.09. URL: <https://idracompany.com/development-news/6c1ed801-a955-44a3-867e-7f562324ac6e>

7. Про організації водокористувачів та стимулювання гідротехнічної меліорації земель Закон України від 17 лютого 2022 року № 2079-IX. Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2079-20#Text>

8. Про затвердження Модельного статуту організації водокористувачів. Постанова Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2022 р. № 962. Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-2022-%D0%BF#Text>

9. Стратегія зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року. Схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 серпня 2019 р. № 688. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D1%80#Text>

10. План заходів з реалізації Стратегії зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року. Затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2020 р. № 1567 (в редакції розпорядження Кабінету Міністрів України від 7 червня 2024 р. № 525-р) Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1567-2020-%D1%80#Text>

11. Наукові засади розвитку аграрного сектору економіки південного регіону України/За науковою редакцією Ромащенко М.І., Вожегової Р.А., Шатковського А.П. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2017. 438

12. Зрошення, меліорація та іригація – план проведення водної реформи в Україні 23 лютого 2022 р URL: <https://agropolit.com/blog/500-zroshennya-melioratsiya-ta-irigatsiya--plan-provedennya-vodnoyi-reformi-v-ukrayini>

13. Ромащенко М.І., Музика О.П., Войтович І.В., Усатий С.В. Наукові засади відновлення технічного стану інженерної інфраструктури зрошувальних систем в Україні у повоєнний період. Вісник аграрної науки, 2023, № 6 (843), С. 61-70. DOI: <https://doi.org/10.31073/agrovisnyk202306-08>

Пилипенко О. І.,
д.е.н., доцент,
декан обліково-статистичного факультету;
Національна академія статистики, обліку та аудиту (м. Київ)

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ МАЙНА ДЕРЖАВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Найбільш поширеними суб'єктами державного сектору економіки є державні підприємства, що функціонують на основі державної власності чи мають частку держави в статутному капіталі 50 % і більше. Особливістю таких суб'єктів господарювання є те, що вони засновані на колективній власності і відіграють надважливу роль в економіці будь-якої країни. Існує багато видів діяльності, провадити які може лише державне підприємство під контролем держави. Серед державних монополістів особливе місце займають підприємства оборонно-промислового комплексу, обслуговування важливих комунікацій, морського флоту, авіації, засобів зв'язку тощо. В умовах збройної агресії з боку росії ці підприємства відіграють надважливу роль в захисті державного суверенітету, що підвищує актуальність проведення їх модернізації, запровадження інноваційних видів діяльності, а отже, суттєво зростає роль організаційних заходів з покращення управління діяльністю таких підприємств, в тому числі на основі використання бухгалтерської інформації про майно таких суб'єктів.

Зокрема, протягом 2024 р. Міністерство оборони України інвестувало в оборонно-промисловий комплекс країни 4 млрд доларів США, також планується залучення ще більше інвестицій від міжнародних партнерів. Значна частина коштів направлена на виробництво воєнної техніки та розробку нових видів зброї [1]. Варто також відмітити роль державних ІТ-компаній, роль яких стрімко зросла в сучасних умовах господарювання, адже це одна із ключових галузей, яка здатна забезпечити інформаційну безпеку, запобігти витоку секретної інформації. Серед таких компаній варто виділити державну ІТ-компанію «ІНФОТЕХ», яка, починаючи з 2018 року, реалізувала багато проєктів в галузі криптографічного захисту інформації, цифрових трансформацій та продовжує впроваджувати інноваційні комплексні рішення в надважливі сфери: програмне обслуговування освіти, медицини, фінансової сфери, проводить розробку та впровадження програмних продуктів в сферу державного управління тощо [2].

Незважаючи на важливу роль державних підприємств в економіці країни, урядом прийнято рішення щодо скорочення кількості державних підприємств до 100 у зв'язку з великою збитковістю певних галузей, виключенням є підприємства-монополісти. *Реформа передбачається в двох напрямках:*

1. Приватизація нестратегічних підприємств.
2. Впровадження принципів корпоративного управління на підприємствах, які залишаються в державній власності [3].

Дану реформу з точки зору забезпечення достовірною та повною бухгалтерською інформацією неможливо реалізувати в повному обсязі у зв'язку

з тим, що багато підприємств знаходяться в зоні активних бойових дій або на окупованих територіях, є частково або повністю знищеними, їх майно може бути частково або повністю розграбованим. Керуючись Розділом V Положення про порядок бухгалтерського обліку окремих активів та операцій підприємств державного, комунального секторів економіки і господарських організацій, які володіють та/або користуються об'єктами державної, комунальної власності, однією з вимог при формуванні статутного капіталу акціонерного товариства є передача документів про результати інвентаризації під час проведення оцінки майна, а також документації, що містить інформацію про господарську діяльність підприємства [4]. Постановою Кабінету Міністрів України від 02 березня 1993 р. № 158 «Про затвердження Положення про інвентаризацію майна державних підприємств, що приватизуються (корпоратизуються), а також майна державних підприємств та організацій, яке передається в оренду (повертається після закінчення строку дії договору оренди або його розірвання» в редакції від 27.06.2023 р. [5] передбачено необхідність проведення інвентаризації всього майна державних підприємств, які приватизуються, а також майна, що передається в оренду незалежно від технічного стану.

Проте інвентаризації не підлягає майно, що перебуває в зоні активних бойових дій або на окупованих територіях. Дана вимога не лише унеможливорює проведення реформи шляхом приватизації державних підприємств, а й призводить до того, що бухгалтери змушені відображати в бухгалтерському обліку майно, щодо якого немає достовірних відомостей в складі активів. Це прямо суперечить п. 3 Розділу I НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» в частині невідповідності критеріям визнання таких активів, тому вони не можуть відображатися в балансі підприємств всіх форм власності [6]. Відповідно до п. 12 Порядку № 419 [7] майно, що знаходиться в зоні активних бойових дій або на окупованих територіях і не має безперешкодного доступу, має відображатися в фінансовій звітності.

Проблемним для відображення в бухгалтерському обліку майна є застосування методики оцінки збитків підприємств всіх форм власності, у тому числі підприємств, в статутному капіталі яких частка держави складає 50 % і більше, окрім підприємств оборонно-промислового комплексу, передбаченої Постановою Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 р. «Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації». Цією постановою передбачено, що показниками, які оцінюються, є вартість втраченого, пошкодженого, розграбованого майна від збройної агресії, а також упущена вигода державних підприємств, крім того, збитки мають бути внесені до Реєстру збитків від воєнної агресії [8].

Вищезазначені невідповідності в нормативно-правових документах призводять до того, що в бухгалтерському обліку має бути відображене майно підприємств, до якого немає фізичного доступу, немає можливості проведення інвентаризації з метою оцінки збитків, для початку процесу приватизації, реорганізації або ліквідації за справедливою вартістю. Це сприяє викривленню

інформації в фінансовій звітності підприємств державної власності, призводить до недостовірності статистичних даних щодо кількості державних підприємств, їх прибутковості чи збитковості, а отже, неможливості прийняття рішень щодо доцільності фінансування. Існуючі суперечності в нормативно-правовій базі України щодо облікового відображення майна державних підприємств мають бути усунені шляхом внесення змін в законодавство щодо порядку обліку майна, до якого немає фізичного доступу у зв'язку з тим, що майно знаходиться в зоні активних бойових дій або на окупованих територіях, адже достовірна фінансова звітність є основою доречної та успішної приватизації державних підприємств з метою збереження економічного суверенітету країни.

Список використаних джерел

1. Міністерство оборони прогнозує зростання інвестицій в ОПК. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3911879-minoboroni-prognozue-zrostanna-investicij-v-opk.html> (дата звернення 25.03.2025).
2. Про компанію URL: <https://infotech.gov.ua/aboutus> (дата звернення 25.03.2025).
3. У держвласності залишать лише 100 підприємств. URL: <https://projects.liga.net/reform-of-corporate-management-of-state-property> (дата звернення 25.03.2025).
4. Положення про порядок бухгалтерського обліку окремих активів та операцій підприємств державного, комунального секторів економіки і господарських організацій, які володіють та/або користуються об'єктами державної, комунальної власності. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1363-06#n18> (дата звернення 25.03.2025).
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 02 березня 1993 р. № 158 «Про затвердження Положення про інвентаризацію майна державних підприємств, що приватизуються (корпоратизуються), а також майна державних підприємств та організацій, яке передається в оренду (повертається після закінчення строку дії договору оренди або його розірвання» в редакції від 27.06.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/158-93-%D0%BF#Text> (дата звернення 25.03.2025).
6. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 № 73 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення 25.03.2025).
7. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку подання фінансової звітності» в редакції 2.12.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-%D0%BF#Text> (дата звернення 25.03.2025).
8. Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації. Постанова Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 року № 326. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення 25.03.2025).

Рязанова Н. О.,
д.е.н., професор,
професор кафедри фінансів, обліку та банківської справи;
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
(м. Лубни)

ЕКОЛОГІЧНИЙ ОБЛІК В СИСТЕМІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Стійкий розвиток є невід'ємною частиною діяльності підприємств, які прагнуть ефективності та збереження природних ресурсів. Екологічний облік став важливим інструментом управління, який дозволяє господарюючим суб'єктам моніторити вплив на довкілля та оптимізувати виробничі процеси.

В даний час при регулюванні бухгалтерського обліку та бухгалтерської (фінансової) звітності екологічні аспекти відображаються певною мірою безсистемно, за відсутності роз'яснень облікової термінології, комплексної методики екологізації обліку, вимог до розкриття екологічної інформації у бухгалтерській (фінансовій) звітності. Виникає необхідність розгляду екологічних питань фінансово-бухгалтерської системи як складової частини облікових процесів суб'єктів господарювання.

У нормативній базі термін «екологічний облік» відсутній, що стверджує Закон про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні, котрим визначено поняття бухгалтерського обліку та його складових [1].

Екологічний облік це процес розпізнавання, оцінювання та передачі екологічної інформації, що дозволяє користувачам такої інформації компетентно приймати рішення та формувати судження [2].

Екологічний облік визначають як облік, що відноситься до фізичних запасів природних ресурсів, вартісного оцінювання деградації навколишнього середовища і відповідних витрат на природоохоронні заходи, а також до розрахунку дійсного (або «зеленого») ВВП [3].

Також, екологічний облік визнають як систему виявлення, вимірювання, реєстрації, узагальнення та зберігання інформації про діяльність підприємств в області природокористування з метою передачі її користувачам для прийняття оптимальних управлінських рішень [4].

Аналіз наукової літератури свідчить про відсутність єдиного визначення поняття екологічного обліку.

Отже, екологічний облік – це система, яка може використовуватися для виявлення, організації, регулювання та подання даних та інформації про стан навколишнього середовища у натуральних та вартісних показниках. Натуральні показники визначають натуральні характеристики, які включають кількісні та

якісні параметри елементів навколишнього природного середовища, і натуральні оцінки, що будуються на їх основі. Вартісні показники включають вартісні характеристики природно-ресурсного потенціалу та є його економічною оцінкою. Формуються з урахуванням кількісних та якісних параметрів ресурсів.

Отже, І.М. Садовська [5] розглядає екологічний облік як окремий напрям бухгалтерського обліку, який поряд із фінансовим та управлінським обліком охоплює облік доходів і витрат, пов'язаних з екологічною діяльністю, активів природоохоронного призначення, екологічного податку, рентних платежів, штрафних санкцій за порушення екологічного законодавства, а також збір інформації та складання звітності щодо екологічної діяльності. Л.А. Сахно [6] пропонує виокремити екологічний облік в самостійну систему, що складається з трьох основних компонентів: обліку екологічних витрат, обліку екологічних зобов'язань та звітності про природоохоронну діяльність.

Австрійські науковці Н.А. Jobstl та J.N. Hogg запропонували систему обліку, що складається з трьох основних компонентів: бухгалтерського, соціального та екологічного обліку [7]. Таким чином, вони виокремлюють екологічний облік з системи бухгалтерського обліку. До його елементів автори відносять екологічний облік, екологічний баланс, аналіз життєвого циклу, екологічний аудит, облік екологічних витрат, екологічний Impact-аналіз, облік природного капіталу та облік для підготовки екологічної публічної звітності.

Дослідження наукових джерел показує, що вчені по-різному трактують місце екологічного обліку в системі бухгалтерського обліку. Деякі автори вважають, що його необхідно інтегрувати як окрему підсистему в межах загальної системи бухгалтерського обліку. Водночас інші дослідники стверджують, що екологічний облік має виходити за рамки традиційного бухгалтерського обліку та функціонувати як самостійна система екологічного бухгалтерського обліку.

Екологічний облік на мікрорівні доцільно розглядати як сегментарну, самостійну галузь бухгалтерського обліку, що є науковообґрунтованою системою суцільного та безперервного спостереження, оцінки, систематизації та узагальнення інформації про економіко-екологічні процеси, що виникають в результаті діяльності господарюючого суб'єкта.

Мета екологічного обліку полягає у створенні та постійному оновленні інформаційної моделі, що дозволяє на основі системи відповідних показників найбільш повно та об'єктивно оцінити сутність та зміст природоохоронної діяльності господарюючого суб'єкта за звітний рік та у динаміці виявити вплив економіко-екологічних процесів на фінансово-господарські перспективи функціонування організацій.

Разом з тим інтегрування екологічного обліку у традиційну систему бухгалтерського обліку підприємства є складною проблемою через деякі причини.

По-перше, дотримання принципу єдиного грошового вимірника ускладнює відображення екологічних аспектів діяльності. Компоненти навколишнього середовища, такі, як відпрацьоване повітря та тепло, у

бухгалтерських регістрах відсутні – ці величини можна врахувати тільки в натуральних вимірниках. Отже, екологічний облік повинен бути спрямований на виявлення та відображення операцій, пов'язаних з екологічною діяльністю у грошовій формі.

Наступною причиною невключення перерахованих категорій до бухгалтерських звітів є умова, відповідно до якої ресурс лише тоді стає активом, якщо він контролюється підприємством. Але підприємства не можуть ігнорувати облік екологічних аспектів своєї діяльності, адже його відсутність може спричинити неконтрольоване забруднення довкілля.

Практично важко розмежувати витрати, пов'язані з виробництвом і реалізацією продукції (робіт, послуг), і витрати на природоохоронні заходи через те, що позитивний екологічний ефект є результатом поліпшення технологічного процесу або впровадження у нього досягнень науково-технічного прогресу. Основним мотивом придбання екологічно безпечного обладнання або вдосконалення виробничих процесів зазвичай є бажання підвищити комерційну ефективність та зміцнити конкурентні позиції. Зменшення рівня відходів і скорочення викидів часто є лише супутнім результатом таких змін.

Витрати на природоохоронні заходи належать до загальних витрат підприємства, якщо вони зменшують його економічну вигоду. Водночас ці витрати є важливим елементом діяльності організації, оскільки забезпечують її стабільне функціонування. Однак у формах бухгалтерської (фінансової) звітності не передбачено окремої статті для відображення цих витрат.

Отже, важливим кроком у сфері екологічного обліку є впровадження єдиного стандарту подання інформації про природоохоронну діяльність або нової форми фінансової звітності – звіту про екологічну діяльність підприємства. Країни, які приділяють увагу екологічним викликам та вживають заходів для їх подолання, самостійно розробляють власні формати цього звіту.

Впровадження системи екологічного обліку, законодавче закріплення обов'язковості його ведення даватиме змогу одержувати реальні прибутки при одночасному гармонійному ставленні до довкілля.

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 25.03.2025).
2. Лень В.С., Колівешко О.М. Екологічний облік : поняття та зміст. Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія “Економічні науки”. 2014. № 2 (74). С. 402-411.
3. Вороновська О. В. Сутність і розвиток екологічного обліку. Галицький економічний вісник. 2011. №2(31). С.195-200.
4. Гриценко О. І. Екологічний облік : визначення перспектив та основних засад упровадження. Економіка і суспільство. 2016. Вип. 2. С. 678-683.
5. Садовська І. Управлінський облік природоохоронної діяльності сільськогосподарських підприємств. Економічний дискурс : міжнародний

збірник наукових праць. Випуск 1. (м. Кам'янець-Подільський). Тернопіль : Крок, 2013. С. 216-218.

6. Сахно Л.А. Екологічний облік і аудит в реформуванні традиційної системи обліку на підприємстві. Облік і фінанси АПК. 2009. № 1. С. 89-92.

7. Jobstl H.A., Hogg J.N. State of Forestry Accounting in some European Countries. In: Buttoud G., Jobstl H., Merlo M. (eds.). Accounting and Managerial Economics for Environmentally-friendly Forestry. *Economie et Sociologie Rurales, Actes et Communications*, № 15, P. 17-40.

Сас Л. С.,

д.е.н., професор,

професор кафедри обліку і оподаткування;

Кузьмін Т. Л.,

PhD за спеціальністю 051 Економіка,

асистент кафедри обліку і оподаткування;

Мец А. В.,

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

спеціальності «Облік і оподаткування»;

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

(м. Івано-Франківськ)

РОЛЬ АВТОМАТИЗАЦІЇ В ТРАНСФОРМАЦІЇ АУТСОРСИНГОВИХ ТА КОНСАЛТИНГОВИХ ПОСЛУГ

В останні роки аутсорсингові та консалтингові послуги набирають все більшу популярність серед бізнесу та стають все більш затребуваними на сучасному ринку послуг. Основною причиною такого підйому стала наростаюча за останні роки автоматизація усієї людської діяльності, що призвело до зменшення необхідного залучення людей до праці та підвищення рівня необхідних навичок, необхідних для роботи з машинами, а також можливість «роботи з дому».

В національному законодавстві немає ні чіткого визначення термінів «аутсорсинг» та «консалтинг», ні класифікації даних видів інтелектуальних послуг.

Термін «аутсорсинг» походить від ангомовного слова «outsourcing», що є скороченням від outer source using (використання зовнішніх джерел). В сучасному бізнесі аутсорсинг – виконання певного виду внутрішніх робіт однією організацією для іншої, не залучаючи для цього власних працівників [1].

Зараз точної класифікації аутсорсингових послуг немає, але загально прийнятим є його поділ на передачу повноважень відносно бізнес-процесів, який у свою чергу поділяється на виробничий та невиробничий.

Виробничий аутсорсинг в першу чергу стосується допоміжного виробництва, що забезпечує основне виробництво необхідним оснащенням. Передавши допоміжне виробництво на аутсорсинг, підприємство може зменшити затрати на нього та вивільнити ресурси для основного виробництва.

До невиробничого аутсорсингу можуть відноситися прибирання, харчування тощо, але найбільш поширеним є облік, фінанси, маркетинг та інше. Головна причина – перенесення роботи на комп'ютер. Завдяки цьому такі послуги стали значно дешевшими, адже виконавцю необов'язково бути безпосередньо на підприємстві, а працювати з дому або у спеціальному центрі організації, що надає такі послуги. З іншого боку, такий вид роботи матиме недоліки, основним з яких є низький рівень комунікації між керівником та такою службою, через що знизиться оперативність.

Термін «консалтинг» походить від ангомовного слова «consulting» (консультування). Враховуючи вище зазначене, можна сказати, що консалтинг – послуга, що надається бізнесу (директорам, менеджерам, бухгалтерам та ін.) у вигляді експертних порад та рекомендацій з різних сфер та питань для прийняття управлінського рішення [2, с. 364].

Ринок консалтингових послуг почав стрімкий розвиток на Заході і в США ще в 30-х роках 20 ст. Найбільш значущі для світової економіки тенденції останніх десятиліть, включаючи прискорену інтернаціоналізацію всіх основних видів господарської діяльності, дерегулювання, періодичні хвилі гігантського транснаціонального злиття і поглинань корпорацій, істотна волатильність світових фінансових ринків, впровадження та періодичні зміни інформаційних технологій, та бурхливе зростання мережі Інтернет і пов'язаного з нею електронного бізнесу – всі ці чинники обумовлюють ускладнення і зростання динаміки змін у бізнес-середовищі [1].

Раніше консалтинг для бізнесу включав лише кілька напрямків, основними з яких були бухгалтерський і фінансовий аудит. Згодом кількість його видів помітно зросла, і тепер вона охоплює понад 10 різних спеціалізацій, основні з них: управлінський, юридичний, фінансовий, бухгалтерський, кадровий, ІТ-консалтинг, інвестиційний.

Такі перетворення у сфері консалтингу стали результатом того, що з часом конкуренція на ринку поступово зростала, разом з чим необхідний рівень управлінських навичок для управління підприємством та прийняттям важливого управлінського рішення теж зростають, а також збільшується ширина сфери діяльності підприємств [3, с. 54].

Враховуючи те, наскільки важливою частиною ринку стали послуги аутсорсингу та консалтингу з розвитком технологій, можна зробити висновок, що такі види послуг продовжать продовжать набирати популярність серед підприємств, особливо при сучасній мінливості ринку та подальшому розвитку технологій для ведення бізнесу.

Список використаних джерел

1. Савченко Т.Г. Консалтинг та аутсорсинг як сучасні інструменти управління підприємством. Вісник СумДУ. 2019. № 2. URL: <https://visnyk.fem.sumdu.edu.ua/media/attachments/2019/12/17/1-7-12.pdf> (дата звернення: 17.03.2025)
2. Баланюк І.Ф., Сас Л.С., Кузьмін Т.Л., Смушак М.В. Цифрові технології обліково-аналітичного забезпечення та економічного контролю аутсорсингової й консалтингової діяльності підприємств. Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. Том 1. Вип 20 (2024). С. 363-371.
3. Kuzmin T., Leshchuk H., Savkiv U., Sas L. Optimization of enterprise costs through outsourcing in accounting and taxation in the context of anti-crisis management. Journal of Vasyl Stefanyk Precarpatian National University. Vol. 11 No. 4 (2024). p. 51-58.

Свирида О. А.,
старший викладач,
заступник директора;
Фаховий коледж бізнесу та аналітики
Національної академії статистики, обліку та аудиту (м. Київ)

ВИДИ ТА НАПРЯМКИ ПОДАТКОВОГО КОНСАЛТИНГУ В УМОВАХ ВІЙНИ

У умовах воєнного стану в Україні часті зміни в податковому законодавстві створюють ситуацію, коли значна частина платників податків не має повного уявлення про діючі норми, що регулюють нарахування, обчислення та сплату податків і зборів. Це нерідко призводить до помилок, які можуть обернутися як недоплатою, так і переплатою податків. Податкове консультування, у свою чергу, допомагає уникнути таких помилок, оскільки передбачає розробку кваліфікованих стратегій, спрямованих на зниження податкових ризиків. Сьогодні такий вид супроводу став практично невід'ємною складовою ефективного ведення бізнесу.

Діяльність у сфері податкового консультування ґрунтується на уявленні, що податковий консультант виступає як незалежний підприємець. Проте досвід як в Україні, так і за кордоном свідчить про ефективність організації податкового консультування як у рамках державних інституцій, так і в структурі самих підприємств [1, с. 34].

Метою податкового консультування є залучення кваліфікованих спеціалістів, здатних якісно вирішувати завдання замовників і одночасно відповідати на потреби суспільства. *Послуги податкових консультантів можна поділити на кілька основних напрямів:*

- надання консультацій з питань оподаткування;
- здійснення податкових експертиз;
- розробка і оформлення документів у сфері оподаткування (податкових декларацій, розрахунків);
- представлення інтересів платника податків у органах Державної податкової служби та супровід податкових справ;
- оптимізація податкових платежів на підприємстві;
- планування податкової політики суб'єкта господарювання [2, с. 84].

Кожен із зазначених напрямів охоплює широкий спектр послуг. Наприклад, податкові консультації зазвичай полягають у наданні експертних відповідей на питання, що формуються замовником.

Податкові експертизи – це процедури, які проводяться на запит клієнта з метою аналізу чи перевірки певних об'єктів, таких як податкові декларації, господарські операції тощо [4, с. 126].

Основна мета таких експертиз полягає у виявленні податкових наслідків та визначенні можливостей для подальшої законної податкової оптимізації.

Складання документів охоплює підготовку податкової звітності, зокрема декларацій і розрахунків, необхідних для взаємодії з фіскальними органами.

Представлення інтересів платника податків передбачає його представництво в податкових органах з усіх питань, що стосуються оподаткування. Супровід справ платника податків поділяється на два основні напрямки: ведення обліку податків; відновлення обліку податків у разі втрати або порушень у веденні звітності.

Оптимізація оподаткування – це побудова легальних схем ведення бізнесу, які дозволяють підприємству зменшити податкове навантаження, діючи при цьому виключно в межах чинного законодавства [4, с. 127].

Сучасна система консультування в галузях економіки охоплює широке коло напрямків, серед яких податкове консультування посідає одне з ключових місць. *Особливою популярністю сьогодні користуються такі види консультаційних послуг, як:*

- податкові консультації;
- бухгалтерський супровід;
- консультації у сфері податкового законодавства;
- консультації щодо операцій з цінними паперами;
- консультування у сфері управління персоналом і бізнесом [4, с. 127].

Консалтингові послуги можуть надаватися в різних формах, зокрема у вигляді письмових відповідей на запити клієнтів, усних консультацій, участі в галузевих семінарах, а також за допомогою інших форматів комунікації. Попри значну варіативність форм надання послуг і суб'єктів, які їх здійснюють, процедура юридичного оформлення консультацій, їх бухгалтерський облік і відображення в податковій звітності є стандартизованими. Відмінності можуть мати місце лише з огляду на особливості окремих видів консультацій, проте вони зазвичай несуттєві.

Одним із ключових напрямів податкового консультування є надання платникам податків актуальної інформації про діючі податки в Україні, особливості їх обчислення та строки сплати. Крім того, важливим аспектом є підготовка рекомендацій щодо організації податкового обліку, а також роз'яснення взаємозв'язків між податковими базами різних видів податкових зобов'язань.

Ще одним важливим напрямом є роз'яснення норм чинного податкового законодавства, оскільки багато підприємців і фізичних осіб через обмежену економічну підготовку не можуть самостійно та правильно застосовувати встановлені податкові правила. Зростає потреба у кваліфікованих податкових консультантах. До їхніх завдань, окрім правового інформування, належать також: навчання платників податків правильному розрахунку податкової бази; допомога у заповненні податкових декларацій; консультування з питань податкового планування [5, с. 198].

На сьогодні найбільшим попитом користуються такі напрями податкових консалтингових послуг, зокрема: використання податкових пільг; оптимізація податкових зобов'язань; податкове планування.

Отже за результатами проведеного дослідження з'ясовано що розвиток ринку податкового консалтингу в Україні стримується низкою чинників, серед яких варто виокремити недостатню увагу до глибинного змісту податкового консультування, обмежене розуміння його функціональних можливостей і організаційної структури. Значною проблемою також є неправильне тлумачення ключових ролей і завдань податкового консультанта.

Список використаних джерел

1. Головченко Н.Ю. Навчально-методичні рекомендації до вивчення теоретичної частини курсу “Податковий консалтинг та аудит” для студентів спеціальності 071 «Облік і оподаткування» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти денної та заочної форми навчання. Кропивницький : ЦНТУ, 2022. 67 с.
2. Ткачик Ф.П. Податкове консультування : навчальний посібник. Тернопіль : Вектор, 2015. 252 с.
3. Проект Закону України “Про податкове консультування в Україні”. URL: <https://ips.liga-zakon.net/document/JF24900A?an=3> (дата звернення: 13.03.2025).
4. Бречко О.В., Швайко М.В. Сутність і види податкового консультування. Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія : матеріали Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції, м. Тернопіль, 27 грудня 2019 р. Тернопіль : ТНЕУ, 2019. С. 127–128.
5. Дерманська Л. В. Розвиток соціально-економічних систем в умовах глобальної нестабільності. Чортків : ТНЕУ, 2017. С.197-205

Семенова С. М.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування;
Державний торговельно-економічний університет (м. Київ)

ЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТА ПРОФЕСІЙНЕ СУДЖЕННЯ БУХГАЛТЕРА ПІД ЧАС РОЗКРИТТЯ НЕМАТЕРІАЛЬНОЇ ВАРТОСТІ БІЗНЕСУ

Розкриття нематеріальної вартості бізнесу в сучасному економічному середовищі набуває особливої важливості, адже нематеріальні активи, зокрема гудвіл, торгові марки, патенти та інтелектуальна власність, являють собою суттєву складову вартості підприємств. У цьому контексті бухгалтер, як спеціаліст, відповідальний не лише за точність цифр, а й за етичну складову прийняття управлінських рішень. Дотримання принципів чесності, об'єктивності та прозорості визначено як вимогу Міжнародного кодексу етики для професійних бухгалтерів, що є основою довіри до фінансової звітності.

Кодекс етики професійних бухгалтерів (Code of Ethics for Professional Accountants), розроблений Радою з міжнародних етичних стандартів для бухгалтерів (International Ethics Standards Board for Accountants – IESBA) [1], слугує фундаментом для формування етичної поведінки та відповідального професійного судження бухгалтерів у глобальному контексті. Хоча основний акцент у документі зроблено на дотриманні таких ключових принципів, як чесність, об'єктивність, професійна компетентність і належна обачність, конфіденційність та професійна поведінка, його застосування має значно ширший вплив. Принципи встановлюють чіткі етичні орієнтири для бухгалтерів, а їх неухильне дотримання є проявом визнання фахівцем своєї відповідальності за достовірність обліку, звітності та аудиту в інтересах суспільства [2].

Нематеріальна вартість бізнесу – це складова активів підприємства, що не має фізичної форми, але суттєво впливає на його ринкову вартість. Розкриття цих активів у фінансовій звітності вимагає не лише глибоких знань, а й високого рівня етичної відповідальності та професійного судження бухгалтера.

Етична відповідальність бухгалтера полягає в тому, що він, як носій фінансової інформації, зобов'язаний дотримуватись принципів, передбачених Міжнародним кодексом етики для професійних бухгалтерів: (1) чесність у наданні правдивої та неупередженої інформації щодо вартості нематеріальних активів; (2) об'єктивність для уникнення упередженості, конфлікту інтересів або неналежного впливу інших осіб; (3) професійна компетентність і належна обачність, що означає точне застосування стандартів обліку, з урахуванням складності оцінки нематеріальних активів; (4) конфіденційність у захисті інформації, яка стала відомою під час виконання професійних обов'язків; (5) професійна поведінка у дотриманні законодавства та стандартів фінансової звітності, навіть під тиском з боку керівництва або зацікавлених сторін.

Професійне судження під час оцінки нематеріальної вартості бізнесу часто ґрунтується не на чітких ринкових цінах, а на аналітичних припущеннях,

прогнозах і розрахунках. Тому професійне судження бухгалтера відіграє ключову роль і охоплює такі важливі аспекти як: оцінку суттєвості у визначенні того, які нематеріальні активи є досить важливими для розкриття у фінансовій звітності, вибір методу оцінки, обґрунтування строку корисного використання активів, які формують нематеріальну вартість бізнесу, визначення наявності знецінення та вміння вчасно розпізнати ознаки зниження вартості активу.

Потенційні етичні дилеми, з якими бухгалтер може стикнутися, переважно пов'язані з тиском керівництва на завищення гудвілу для покращення фінансових показників, сумнівними оцінками майбутніх вигід від того чи іншого нематеріального активу, з недостатньою об'єктивністю при замовленні зовнішньої оцінки. У таких ситуаціях важливо дотримуватися вимог етичного кодексу, документувати власні рішення та, за потреби, звертатися до внутрішнього етичного комітету або професійного органу.

Наукові публікації, присвячені питанню оцінки нематеріальної вартості, наголошують на важливості суб'єктивного елементу в процесі прийняття рішень. Дослідники вказують, що навіть за умови використання стандартизованих методів оцінки, остаточна оцінка активів залежить від професійного судження бухгалтера, який має враховувати ризики, ринкові коливання та особливості майбутніх економічних вигод. Ряд наукових робіт підкреслює, що відсутність конкретних ринкових аналогів для деяких нематеріальних активів змушує спеціалістів опиратися на прогностичні моделі, які за своєю природою мають певний ступінь невизначеності [3]. Саме тому рекомендується посилити методологічну базу для вимірювання таких активів з метою зменшення суб'єктивності оцінок та підвищення їх достовірності [4].

Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), зокрема МСФЗ 3 «Об'єднання бізнесів» та МСФЗ 13 «Оцінка справедливої вартості», встановлюють основні підходи до розкриття та оцінки нематеріальних активів. Ці стандарти вимагають від бухгалтера застосування професійного судження для визначення надійності оцінки, що базується на реальних економічних показниках, а не лише на теоретичних моделях. Таке судження передбачає врахування специфіки галузі, умов ринку та потенційних економічних вигод від використання нематеріальних активів. Принципи, закладені в МСФЗ, доводять необхідність балансу між аналітичністю розрахунків і прозорістю розкриття інформації, що забезпечує довіру інвесторів та інших зацікавлених сторін. Розкриття нематеріальної вартості бізнесу вимагає високого рівня професійного судження бухгалтера, яке формується на базі чітко визначених міжнародних стандартів і підтверджується етичними принципами, що регламентують діяльність професійних бухгалтерів [5]. Поєднання суворих нормативних вимог, академічних досліджень та практичного досвіду сприяє формуванню довірчої системи в сфері фінансової звітності, дозволяючи ефективно інтегрувати нематеріальні активи в загальну картину економічного стану підприємства [6].

Отже, розглядаючи проблему розкриття нематеріальної вартості бізнесу, можна зробити висновок, що правильне відображення цих активів у фінансовій звітності вимагає високого рівня професійного судження бухгалтера,

ґрунтованого на суворих етичних засадах та міжнародних стандартах. Етичний аспект професійного судження набуває особливої ваги в умовах тиску з боку керівництва підприємства чи інвесторів, коли існує спокуса модифікувати оцінки на користь короткострокових фінансових показників. Бухгалтер, дотримуючись етичних норм, повинен чинити як першорядний інтерес правдивість фінансової інформації, що вимагає обґрунтованості кожного рішення, прийнятого під час оцінювання нематеріальних активів. Забезпечення об'єктивності та прозорості оцінки нематеріальних активів є критично важливим, оскільки їх оцінка часто залежить від аналітичних припущень, які відображають специфіку галузі, очікуваний рівень прибутковості та ринкові умови.

Список використаних джерел

1. The International Code of Ethics for Professional Accountants. IFAC, 2018. URL: <https://www.ifac.org/knowledge-gateway/supporting-international-standards/discussion/international-code-ethics-professional-accountants-key-areas-focus-smes-and-smpps>
2. Fomina, O., Semenova, S., & Romashko, O. (2024). Ethics of professional accountants in the EU: experience for Ukraine. *Scientia fructuosa*, 6, 15–33. DOI: [https://doi.org/10.31617/1.2024\(158\)08](https://doi.org/10.31617/1.2024(158)08)
3. Голов С.Ф., Голубка Я.В., Костюченко В.М., Кузіна Р.В., Чижевська Л.В. Професійна етика бухгалтера. Житомир : ПП Рута, 2022. 260 с.
4. Фоміна О., Ромашко О., Семенова С. (2022). Професійна етика бухгалтерів: її особливості та проблемні аспекти дотримання етичних принципів. *Економіка та суспільство*. Випуск 46. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-42>.
5. Global Intangible Finance Tracker (GIFT™) – an annual review of the world's intangible value. 2023, Brand Finance GIFT. URL: <https://brandirectory.com/reports/gift-2023>.
6. Zadorozhnyi, Z.-M., Yasyshena, V., Muravskiy, V., & Ometsinska I. (2021). Evolution of accounting for intangible assets and its transformation to international requirements. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 5(40), 191–203. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v5i40.244984>

Серікова О. М.,

к.е.н., доцент,

доцент кафедри обліку і оподаткування;

*Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
(м. Київ)*

ПОДАТКОВА ПІДТРИМКА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Під час війни надзвичайно важливою є підтримка економіки країни для забезпечення населення робочими місцями та доходом, стабільної комерційної діяльності підприємств. Необхідним важелем у даному контексті є податкова політика. Варто зазначити, що система оподаткування набула змін в умовах війни. Дослідження податкової підтримки в умовах воєнного стану за інформацією, наведеною на офіційному сайті Державної податкової служби України [1], довело, що в даному процесі можна виділити два етапи: перший етап – з початку 2022 р. по кінець 2022 р., другий етап – з 2023 р. по даний час. Для першого етапу були характерними наступні зміни: було запроваджено спрощену систему оподаткування для ФОП та юридичних осіб – єдиний податок 2%; було скасовано ЄСВ для ФОП 1 та 2 групи (ФОПи могли не сплачувати ЄСВ, якщо не отримували дохід); впровадження податкових канікул для певних підприємств; Державна податкова служба обмежила кількість перевірок бізнесу; було дозволено подавати податкові декларації у спрощеному режимі; на деякі категорії товарів було знято митні збори та податок на додану вартість; були скасовані акцизи на пальне та запроваджено податкове послаблення на благодійні внески; благодійні фонди та отримувачі гуманітарної допомоги були звільнені від оподаткування.

Затяжний характер війни вплинув і на систему оподаткування, що нами виділено як другий етап (з 2023 р. по даний час), який характеризується тим, що більшість привілеїв було скасовано. Це стосувалося спрощеної системи оподаткування для ФОП та юридичних осіб – єдиний податок 2%, перевірок бізнесу Державною податковою службою та іншого. Таким чином, податкова підтримка на початку війни була спрямована на зменшення податкового тиску, але для наповнення бюджету уряд повернув довоєнні норми.

Аналізуючи доходи зведеного бюджету України за останні роки, можна стверджувати, що вони з роками збільшуються майже за всіма статтями, окрім рентної плати та плати за використання інших природних ресурсів (див. табл. 1).

Таблиця 1

**Доходи зведеного бюджету України за статтями доходів
в 2021-2025 рр., млн. грн.**

	За 2021 р.	За 2022 р.	За 2023 р.	За 2024 р.	2025 р. (станом на 1.02.2025)
Усього (без урахування міжбюджетних трансфертів)	1662242,7	2196273,3	3104306,6	3587789,5	321174,4
Податкові надходження	1453804,1	1343225,0	1638085,0	2088284	168242,8
Податки на доходи, прибуток та збільшення ринкової вартості	513630,0	551234,4	655633,4	882676,8	55603,1
Податок на доходи фізичних осіб	349785,5	420672,6	496343,0	583625,7	52905,1
Податок на прибуток підприємств	163844,5	130561,8	159290,4	299051,1	2698,1
Рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів	89318,5	94106,0	66310,0	58955,9	2492,7
Внутрішні податки на товари та послуги	716789,5	582435,3	770543,2	972699,9	92757,3
Акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів	85044,3	61130,8	94328,3	106879	5142,9
Акцизний податок з ввезених в Україну підакцизних товарів	87019,7	44084,4	81388,1	115494,0	11877,3
Податок на додану вартість з вітчизняних товарів (з урахуванням бюджетного відшкодування)	155774,8	213948,0	214639,3	268327,9	37473,3
Податок на додану вартість з імпортованих товарів	380714,4	253053	366158,0	466127,5	36565,1
Місцеві податки та збори	89896,6	84305,1	100008,8	119871,8	13058,3
у т.ч. Єдиний податок	46282,4	47226,1	55805,4	69129	8571,0
Інші податки та збори	5991,4	4898,0	5029,9	5799,5	109,6
Неподаткові надходження	202541	368368,9	1028113,1	1018002	152274,0
Доходи від власності та підприємницької діяльності	57700,3	88484,5	125690,0	127622,4	3999,4
Адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної діяльності	17778,9	12437,4	19555,9	23018,8	1419,8
Інші неподаткові надходження	19806,5	17341,3	42986,5	56965,9	2726,1
Власні надходження бюджетних установ	107255,2	250105,8	839880,6	810395,1	144128,7
Доходи від операцій з капіталом	3790,9	2887,0	3722,2	5038,8	427,8

Продовження таблиці 1

Кошти від закордонних країн і міжнародних організацій	1325,9	481314,0	433602,4	475372,6	182,5
Цільові фонди	780,8	478,5	783,9	1092,1	47,3

Джерело: [2]

Аналіз структури доходів зведеного бюджету показав, що податкові надходження хоч і залишаються найбільшою часткою доходів, але з роками їх частка зменшується. За 2021 р. вона становила 87,46%, в той час як за 2024 р. склала 58,21%. Збільшилась частка неподаткових надходжень з 12,18% до 28,37%, власних надходжень бюджетних установ з 6,45% до 22,59%, коштів від закордонних країн і міжнародних організацій з 0,08% до 13,25% (рис. 1).

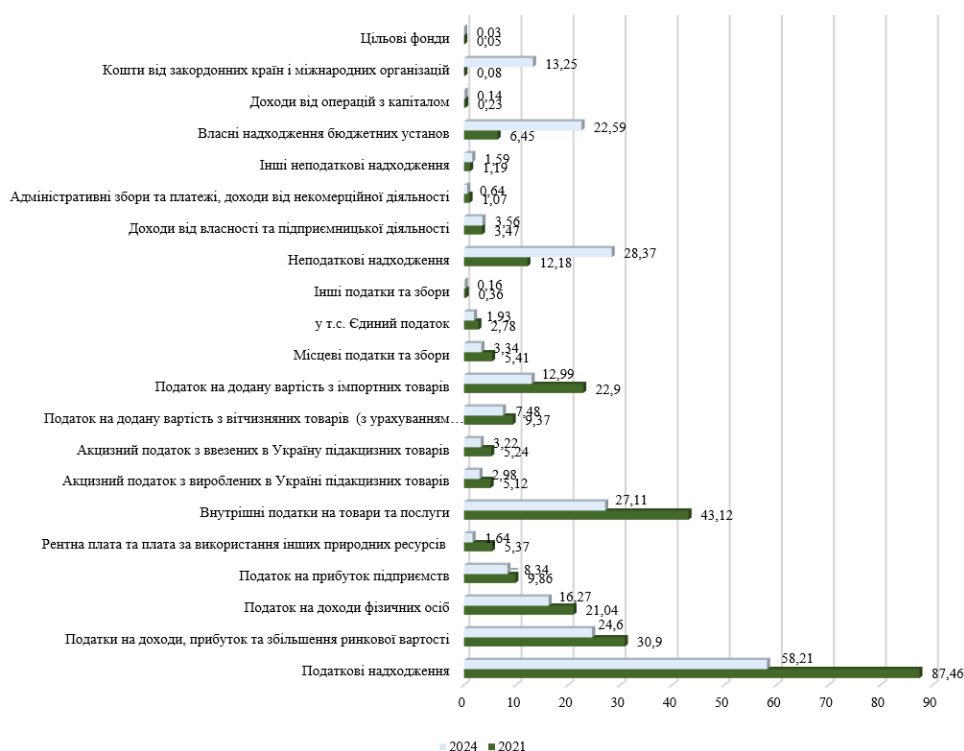

Рис. 1. Питома вага доходів зведеного бюджету у 2021 р., 2024 р., %

Джерело: побудовано за даними [2]

Особливості оподаткування в умовах воєнного стану стали предметом дослідження багатьох вчених-економістів, що обумовлено стурбованістю стосовно економіки України та пошуком шляхів удосконалення податкової системи для підтримки підприємств, які опинилися в надзвичайно складних умовах. Обґрунтовують принципи обліку та оподаткування в умовах військового стану Г. Балашов, О. Федорчак [3]. На трансформацію механізму податкової політики в умовах воєнного стану вказують О. Біленко, С. Савченко [4].

Узагальнюючи їх погляди можна стверджувати, що основними принципами оподаткування в умовах воєнного стану мають бути забезпечення фінансової стійкості та підтримка оборони країни. Разом з цим, важливо сприяти розвитку підприємств та підтримувати зайнятість населення. Варто зазначити, що в сучасних умовах Україна знаходиться не у стані розвитку економіки, а в

стані її збереження. Сучасну податкову політику можна назвати антикризовою. На наш погляд, податкова політика має бути спрямована не тільки на фінансову стійкість держави, а й бути спрямована на підтримку бізнесу та зайнятості населення.

За оцінками Центру економічного відновлення та міжнародної компанії ADVANTER GROUP з початку повномасштабного вторгнення 64 % ММСП (мікро-, малі та середні підприємства) тимчасово призупинили або згорнули свою діяльність. 9,6% компаній, які призупинили свою діяльність, мали ризик повністю припинити роботу. Залишається проблемою використання всіх потужностей та відповідно збільшення оборотів виробництва. Найбільшими перешкодами відновлення та розвитку бізнесу за даними опитування є наступні: непрогнозованість розвитку ситуації в Україні та на внутрішньому ринку, про що зазначили 58,3% респондентів, непередбачувані дії держави, що можуть погіршити стан бізнесу – 50,7%, відсутність достатньої кількості платоспроможних клієнтів на внутрішньому ринку – 49,4%, відсутність достатньої кількості кваліфікованих працівників – 42,1%, відсутність достатнього капіталу – 33,0%, перешкоди з боку регуляторних та/чи фіскальних органів, у т.ч. податкової, митні й т.ін. – 25,4%, демпінг конкурентів, в цілому зниження прибутковості на ринку – 22,7%, недоступність кредитних коштів, у т.ч. програми 5-7-9 й т.ін., високі податки та збори – 20,7% та інші проблеми, пов'язані з війною [5, с. 9, с. 20].

Важливість грамотного податкового регулювання особливо в умовах війни обумовлена необхідністю наповнення державного бюджету, підтримки зайнятості населення, доходів та забезпечення платоспроможності. Податкова політика має бути спрямована на забезпечення фінансування військових потреб та підтримку економіки. *На наш погляд, податкова підтримка підприємств в умовах воєнного стану та у перший рік після війни має будуватися за наступними принципами:* зменшення податкового навантаження для підтримки їх стійкості у кризовий та після кризовий період для відновлення; бути гнучкою для швидкої адаптації на соціально-економічні зміни та забезпечення стабільності надходжень до бюджету; зміни в оподаткуванні мають бути спрямовані на підтримку підприємств, а не на ускладнення ведення комерційної діяльності, що пов'язано з необхідністю забезпечення платоспроможності платників податків; податкова політика має бути справедливою стосовно податкового навантаження; подальша цифровізація процесів ведення бізнесу в Україні з одночасним зменшенням бюрократизації для покращення можливостей щодо відкриття бізнесу, звітності, автоматизації перевірок, зменшення паперової документації; забезпечення прозорості податкової системи для чесної конкуренції та зменшення масштабів тіньового сектору економіки; впровадження прогресивної шкали оподаткування; зниження ставок за кредитами та використання податкових канікул, зниження податкових ставок (це можна робити залежно від критичності регіону, для підприємств, які виробляють критично важливі товари та надають послуги); спрощення адміністрування податків; розвиток державних програм компенсації витрат підприємствам,

постраждалим від військової агресії росії; врахування потреб обороноздатності; розробка податкової стратегії при повоєнному відновленні економіки.

Окрім зазначеного, варто звернути увагу на той факт, що зараз діяльність підприємств здебільшого спрямована на внутрішній ринок. В той час як конкурентоспроможна економіка має орієнтуватися на експорт товарів та послуг. В даному контексті варто запроваджувати податкові механізми для підтримки експортоорієнтованого бізнесу. Особливу увагу слід приділити питанню залученню вітчизняних підприємств у світові економічні ланцюги та розвитку міжнародних торговельних операцій. Потребує на подальше удосконалення податкова політика у напрямку підтримки підприємств при створенні робочих місць та працевлаштуванні внутрішньо переміщених осіб, людей з інвалідністю, учасників бойових дій.

Важливим є залучення інвестицій, що також потребує особливих умов оподаткування. В даному аспекті можна це робити з урахуванням станів країни: в умовах воєнного стану, в умовах повоєнного відновлення, в умовах стабільного розвитку, а також з урахуванням стану безпеки та руйнувань у певному регіоні.

Податкова підтримка в умовах воєнного стану має бути спрямована на створення умов стабільного функціонування підприємств, що сприятиме створенню підґрунтя для подальшого повоєнного відновлення України. Вона має сприяти забезпеченню фінансової, економічної, гуманітарної стійкості та підтримки економіки України. Податкова підтримка за означеними принципами сприятиме відновленню виробничих потужностей, стабільній діяльності підприємств, що важливо для подальшого розвитку України.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Державної податкової служби України. Законодавство. URL: <https://tax.gov.ua/zakonodavstvo>
2. Офіційний сайт Міністерства фінансів. Доходи зведеного бюджету України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/cons/income/2025/>
3. Балашов Г., Федорчак О. Принципи обліку та оподаткування в умовах військового стану. Економіка : реалії часу. Науковий журнал. 2024. № 1 (71). С. 96-103. URL: <https://economics.net.ua/files/archive/2024/No1/96.pdf>. DOI: 10.15276/ETR.01.2024.12. DOI: 10.5281/zenodo.11374101
4. Біленко О., Савченко С., Трансформація механізму податкової політики в умовах воєнного стану. Економіка та суспільство. Випуск #46/2022. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-19>
5. Оцінка впливу війни на макро-, малі- та середні підприємства в Україні. Київ: Програма розвитку ООН в Україні, 2024 рік, 86 с. URL: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2024-04/undp-ua-smb-2024.pdf>

Строценъ А. І.,
аспірант кафедри обліку і оподаткування;
Західноукраїнський національний університет (м. Тернопіль)

ВИТРАТИ НА ДИЗАЙН У ПОЛІГРАФІЇ: ОБЛІКОВІ АСПЕКТИ ТА ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ

Дизайн друкованої продукції відіграє ключову роль у формуванні естетичної цінності, можливості впливу на споживача та конкурентоспроможності на ринку. Витрати на дизайн можуть збільшувати собівартість продукції, що впливає на прибутковість видавничої або поліграфічної компанії [1]. Розвиток цифрових технологій та зростаюча конкуренція вимагають від менеджерів ефективного обліку і контролю витрат на дизайн, що дозволить оптимізувати фінансові ресурси підприємства та підвищити економічну ефективність поліграфічної діяльності. Дослідження витрат на дизайн у поліграфії є надзвичайно актуальним з огляду на стрімку цифровізацію та інтеграцію автоматизованих технологій у виробничі процеси. Впровадження ефективних систем обліку сприяє покращенню фінансового контролю та прогнозуванню витрат [2]. Також, згідно з дослідженнями Семанюк В., Мельник Н. значну роль у процесах створення та використання інформації може відіграти впровадження технологій штучного інтелекту та автоматизації процесів [3].

Відсутність єдиного підходу до обліку та аналізу витрат на дизайн у поліграфії зумовлює низку невирішених проблем:

- нечітке визначення витрат на дизайн у загальній структурі собівартості друкованої продукції, що ускладнює їх аналіз та контроль;
- проблеми з калькулюванням витрат, оскільки дизайн включає як прямі витрати (робота дизайнерів, програмне забезпечення, матеріали), так і непрямі (амортизація техніки, оренда приміщень);
- відсутність ефективної системи оцінки ефективності дизайнерських рішень, що може призводити до надмірного витрачання коштів без відповідного зростання якості або рентабельності продукції;
- недостатній рівень інтеграції цифрових технологій у процеси обліку та аналізу витрат, що не дозволяє використовувати можливості штучного інтелекту та великих даних для оптимізації витрат;
- відсутність диференційованого підходу до оцінки вартості дизайну залежно від типу друкованої продукції, що ускладнює створення ефективних стратегій ціноутворення.

Для подолання таких проблем необхідно застосовувати комплексний підхід до обліку та аналізу витрат на дизайн у поліграфії. Розробка стандартизованої системи обліку витрат на дизайн стане важливим кроком у забезпеченні прозорості та ефективності фінансового управління у поліграфічній діяльності через чітке розмежування прямих та непрямих витрат, що дасть

можливість уникнути їх некоректного розподілу та спотворення фінансових показників бізнесу. Запровадження стандартизованої системи обліку витрат дозволить покращити точність калькулювання собівартості друкованої продукції та забезпечить аналітичну базу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Використання уніфікованої методології обліку сприятиме підвищенню контролю за витратами та формуванню ефективної стратегії їх оптимізації. Крім того, стандартизація процесів обліку витрат на дизайн призведе до фінансової прозорості, що є особливо важливим для компаній, які працюють на міжнародному ринку або співпрацюють із зовнішніми інвесторами.

Однією з перспективних можливостей для підвищення ефективності управління витратами у поліграфічному бізнесі є впровадження системи калькулювання витрат ABC-costing, що дозволить деталізувати витрати, пов'язані з дизайнерськими процесами та визначати їх частку у собівартості продукції. Використання ABC-методу відкриває можливість для підприємств більш раціонально розподіляти ресурси, визначати найбільш витратні етапи дополіграфічної підготовки та ухвалювати обґрунтовані рішення щодо оптимізації виробничих процесів. Крім того, впровадження системи калькулювання витрат ABC-costing дасть можливість для покращення цінової політики підприємства, оскільки дозволяє точніше визначати реальну вартість дизайнерських робіт. Завдяки цьому компанії можуть обґрунтовано встановлювати конкурентоспроможні ціни на свою продукцію, знижуючи ризик фінансових втрат через некоректне калькулювання.

Використання сучасних цифрових рішень, зокрема автоматизованих програм для управління дизайном і друком, є потужним інструментом для оптимізації витрат у поліграфії. Програмні продукти, такі як Adobe Creative Cloud і CorelDRAW, надають можливість автоматизувати багато етапів дизайну, зменшуючи необхідність у ручній праці та забезпечуючи високу точність виконання дизайнерських рішень [4]. Інтеграція цих програм з ERP-системами дозволить централізовано керувати процесами, що значно спростить облік витрат на різних етапах виробництва. Таке рішення дозволить здійснювати моніторинг витрат у реальному часі, автоматично фіксувати використані ресурси, контролювати час, витрачений на кожен етап роботи, і, як наслідок, знижувати ймовірність помилок, які можуть призвести до неефективних витрат.

Завдяки інтеграції програм для дизайну та друку з ERP-системами, підприємства зможуть ефективно контролювати витрати на кожному етапі виробничого процесу. Цифрові рішення дозволяють здійснювати не лише автоматизовану оцінку витрат, але й прогнозувати майбутні витрати, що сприятиме кращому плануванню та розподілу ресурсів і створюватиме можливість своєчасного виявлення витрат, що виходять за межі встановлених норм, а також сприятиме оптимізації загальної структури витрат. Інтеграція з ERP-системами забезпечить автоматичне оновлення даних, що дасть змогу підтримувати точний облік ресурсів, підвищити прозорість фінансових операцій і зменшити ймовірність витрат на непотрібні матеріали або послуги [5]. Таким

чином, використання цифрових рішень дозволить досягти значної економії та підвищити ефективність управління витратами в поліграфії.

Оцінка ефективності дизайнерських рішень через фінансові та маркетингові показники є важливим інструментом для визначення їх впливу на загальну прибутковість підприємства. Одним із найпоширеніших методів є вимірювання рентабельності інвестицій у дизайн (ROI – Return on Investment), який дозволяє визначити, наскільки ефективно витрачені кошти на розробку дизайну продукції сприяють підвищенню доходів. ROI для дизайнерських рішень обчислюється як відношення додаткового прибутку, отриманого завдяки новому дизайну, до витрат, понесених на його створення та впровадження. Цей показник допомагає підприємствам оцінити доцільність інвестицій у дизайн і приймати обґрунтовані рішення щодо подальших витрат на креативні розробки.

Окрім фінансових показників, важливим елементом оцінки є рівень сприйняття продукції клієнтами, який можна виміряти через дослідження споживчого попиту, задоволення від використання товару та його вплив на імідж бренду. Аналіз впливу дизайну на збільшення продажів передбачає використання маркетингових досліджень, таких як опитування споживачів, аналіз показників продажів до і після зміни дизайну, а також оцінку поведінки покупців у точках продажу. Важливою метою цього аналізу є виявлення кореляції між змінами в дизайні та зростанням попиту на продукцію, що дає змогу підприємствам коригувати свої стратегії для досягнення оптимального комерційного результату. Таким чином, поєднання фінансових і маркетингових показників дозволяє комплексно оцінити ефективність дизайнерських рішень, що сприяє більш точному плануванню та прийняттю управлінських рішень.

Застосування методу функціонально-вартісного аналізу (ФВА) для оцінки ефективності дизайнерських рішень відкриває значні можливості для досягнення оптимального балансу між якістю дизайну та витратами на його реалізацію. Використовуючи ФВА, підприємства можуть не лише точно оцінити витрати на окремі дизайнерські елементи, але й з'ясувати, які функції дизайну є найважливішими для кінцевого споживача. Це дозволяє приймати обґрунтовані рішення про те, які елементи дизайну варто вдосконалювати або оптимізувати, щоб зберегти або навіть покращити його якість при мінімізації витрат. ФВА дозволяє визначити, чи можна досягти бажаного ефекту з меншими затратами, що створює можливість для більш ефективного управління ресурсами та підвищення рентабельності.

Отже, раціональне управління витратами на дизайн у поліграфічній діяльності є ключовим елементом фінансової стратегії підприємства. Використання сучасних підходів до обліку та калькулювання витрат не лише дозволяє знижувати собівартість продукції, але й підвищує її конкурентоспроможність, привабливість для споживачів та загальну ефективність підприємства. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на розробку методичних рекомендацій щодо впровадження ефективних моделей калькулювання витрат на дизайн з урахуванням специфіки різних сегментів ринку.

Список використаних джерел

1. Sun, W.-T., Lin, Y.-J. (2020). Systematic Review and Discussion on Final Artwork of Prepress Design. Education and Awareness of Sustainability. DOI: https://doi.org/10.1142/9789811228001_0175
2. Cost Management: Strategies for Managing Costs and Maintaining Profitability in the Printing Industry (2024). *Felicia*, September 30. URL: <https://surl.li/nesrow>
3. Семанюк В., Мельник Н. Вплив цифрових технологій на інформаційне середовище бізнесу в умовах п'ятої промислової революції. Вісник економіки. 2022. Вип. 3. С. 203–212. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2022.03.203>.
4. Henry Sheykin (2024). What Are the Essential Costs in Graphic Design? November 22. URL: <https://surl.li/qvyzha>
5. Zengin, Yasemin & Ada, Erhan. (2010). Cost management through product design: Target costing approach. International Journal of Production Research – INT J PROD RES. 48. 5593-5611. DOI:10.1080/00207540903130876.

Трохановський В. В.,
аспірант;

Василюк М. М.,

д. е. н., професор;

*Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
(м. Івано-Франківськ)*

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ГРАНТОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах воєнного стану Україна суттєво залежить від міжнародної фінансової допомоги, зокрема у вигляді грантів. Проте, як зазначають Скиба Г. І. Очкас М. П. [1] та Дядюн О. О. [2], нестабільність нормативного регулювання та обмежений доступ до фінансових ресурсів дозволяють вести облік грантових коштів. Основними проблемами є збереження фінансової документації, відповідність міжнародним стандартам звітності, контроль цільового використання коштів та податкові особливості обліку дотацій.

Дослідження Гузенко О. П. [3] вказує на необхідність цифровізації бухгалтерських процесів для забезпечення оперативного доступу до фінансових даних та зменшення ризиків втрати інформації. Важливим залишається питання адаптації фінансової звітності до вимог міжнародних донорів, що потребує адаптації національних стандартів із міжнародними нормами.

Це потребує ефективного контролю, прозорого обліку та аудиту отриманих коштів. Наявність правових та методологічних прогалин у сфері обліку грантової діяльності створює низку проблем, які вимагають вирішення.

Грантова діяльність є важливим джерелом фінансування для багатьох організацій, включаючи заклади вищої освіти (ЗВО). В умовах воєнного стану в Україні питання ефективного обліку грантових коштів набуває особливої актуальності. Війна спричинила суттєві зміни в системі фінансування та контролю, ускладнивши ведення обліку, аудит та звітність. ЗВО, які залучають гранти на наукові дослідження, освітні програми та відновлення інфраструктури, стикаються з численними викликами, пов'язаними з нестабільністю нормативного регулювання, ризиками втрати документації, проблемами податкового характеру та обмеженим доступом до фінансових ресурсів.

Однією з ключових проблем є відсутність єдиних стандартів обліку грантів не тільки у кризових умовах, а також за мирних часів. Децентралізація фінансових потоків, а також різноманітність джерел фінансування призводять до складнощів у веденні бухгалтерського обліку та складанні звітності. Уніфікація підходів до фінансового контролю відповідно до міжнародних стандартів може сприяти підвищенню прозорості використання грантових коштів. Це особливо важливо для ЗВО, які повинні відповідати вимогам як національних, так і міжнародних донорів.

Воєнні дії негативно вплинули на документаційні процеси. Руйнування навчальних корпусів, втрати паперової документації та обмежений доступ до

фінансових систем значно ускладнили звітність та аудит. Використання цифрових технологій та хмарних сервісів може сприяти збереженню фінансових даних та забезпеченню безперервності облікових процесів навіть у кризових ситуаціях. Впровадження автоматизованих систем бухгалтерського обліку в університетах дозволить мінімізувати ризики втрати даних і забезпечити оперативний доступ до фінансових звітів.

Головним аспектом ефективного обліку грантових коштів є дотримання принципів розмежування доходів та витрат. У сучасних умовах ЗВО повинні запроваджувати чітку класифікацію грантових надходжень відповідно до їхнього призначення: наукові дослідження, розвиток матеріально-технічної бази, академічні обміни тощо. Запровадження спеціальних рахунків для грантових коштів дозволить уникнути змішування різних джерел фінансування, що забезпечить прозорість і відповідність вимогам донорів.

Ще однією значною проблемою є зростання ризиків корупції та нецільового використання грантових коштів. В умовах обмеженого доступу до незалежного аудиту існує загроза зловживань та непрозорих схем фінансування. Посилення механізмів контролю, впровадження міжнародного аудиту та залучення незалежних організацій до перевірки звітності можуть допомогти мінімізувати такі ризики. Крім того, прозорість у використанні грантових коштів сприятиме залученню нових інвесторів та міжнародних партнерів до освітніх проєктів в Україні.

Неузгодженість податкового законодавства є ще одним чинником, що ускладнює облік грантових коштів у ЗВО. Зокрема, існують суперечності між національними нормами та міжнародними вимогами щодо податкового статусу грантової діяльності. Внесення змін до законодавчої бази та адаптація податкової політики до потреб грантоотримувачів сприятимуть зменшенню бюрократичних перепон і підвищенню ефективності використання фінансових ресурсів. Окремо варто звернути увагу на спрощення процедур оподаткування для освітніх закладів, що впроваджують грантову діяльність.

ЗВО змушені швидко адаптувати свої фінансові стратегії до реалій війни. Грантові програми часто містять жорсткі вимоги до звітності, що ускладнює їх реалізацію у нестабільних умовах. Відповідність бухгалтерських процедур міжнародним стандартам фінансової звітності (IFRS, GAAP) дозволить уникнути помилок у поданні звітності та забезпечить прозорість витрат. Важливими кроками до вдосконалення системи обліку грантової діяльності є розробка спеціальних стандартів фінансової звітності для кризових ситуацій, цифровізація бухгалтерських процесів, посилення незалежного контролю за витрачанням коштів, удосконалення податкового регулювання та підготовка фінансових менеджерів освітніх установ до роботи в умовах надзвичайних ситуацій.

Окрім цього, важливу роль відіграє міжнародна підтримка ЗВО у вигляді грантів від Європейського Союзу, Світового банку, ЮНЕСКО та інших донорських організацій. Спрощення процедур отримання та звітності за

грантами сприятиме їх ефективному використанню та підтримці наукових і освітніх ініціатив навіть в умовах воєнного стану.

Воєнний стан в Україні висвітлив серйозні прогалини у системі обліку грантової діяльності. Незважаючи на численні виклики, впровадження нових механізмів контролю, адаптація до міжнародних стандартів та використання сучасних технологій можуть значно покращити ефективність використання грантових коштів. Це, у свою чергу, сприятиме не лише забезпеченню фінансової стабільності ЗВО, а й відновленню та розвитку освітньої сфери України в умовах кризи.

Список використаних джерел

1. Скиба Г. І., Очкас М. П. БЮДЖЕТНА СИСТЕМА УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ. Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Економічні науки. 2023. № 5 (72). С. 57–62. URL: <https://doi.org/10.32689/2523-4536/72-9> (дата звернення: 24.03.2025).

2. Дядюн О. О. АУДИТ ГРАНТОВИХ ПРОЄКТІВ: СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ. С. 179–182. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/2c03af23-8cac-4e5b-b9e6-1cbf4b1e596b/content> (дата звернення: 24.03.2025).

3. Гузенко О. П. ОКРЕСЛЕННЯ ЗМІСТОВНОСТІ ПРАВОВИХ ЗМІН У СФЕРІ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ. ОБЛІК, АНАЛІЗ, АУДИТ, ОПОДАТКУВАННЯ ТА ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ В УМОВАХ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ Збірник матеріалів IX Міжнародної науково-практичної конференції 8 грудня 2023 року. 2023. С. 176–179. URL: https://www.apu.com.ua/wp-content/uploads/2021/03/oblik_analiz_audyt_opodatkuv_fin_monitor_umovakh_hlobalizats_zmin_23-1.pdf#page=177 (дата звернення: 24.03.2025).

Франчук Т. М.,

к.е.н.,

доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування;

Зігун І. Ю.

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти;

Національна академія статистики, обліку та аудиту (м. Київ)

СУЧАСНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

Розвиток електронного документообігу (ЕДО) відіграє ключову роль у цифровій трансформації бухгалтерського обліку та фінансової діяльності підприємств. В Україні цей процес набуває все більшого поширення завдяки вдосконаленню інформаційних технологій та законодавчої бази. ЕДО дозволяє автоматизувати обробку фінансових документів, зменшуючи ризики помилок та підвищуючи швидкість виконання бухгалтерських операцій.

Однією з найпоширеніших систем ЕДО в Україні є М.Е.Дос, яка забезпечує можливість обміну електронними документами між контрагентами та подання звітності до державних органів. Крім того, популярними є сервіси «Вчасно», FlyDoc і Document.Online, які надають функціонал електронного підпису, автоматизації документообігу та інтеграції з обліковими системами підприємств. Усі ці платформи значно спрощують роботу бухгалтерів, дозволяючи швидко обробляти документи, зменшувати кількість помилок та покращувати взаємодію між партнерами.

Основними перевагами впровадження ЕДО є підвищення ефективності бухгалтерської діяльності, зменшення витрат на обробку документів, оптимізація облікових процесів, покращення безпеки даних та спрощення взаємодії з контрагентами. Важливу роль у цьому відіграє кваліфікований електронний підпис (КЕП), що забезпечує юридичну силу електронних документів та гарантує їхню автентичність. Використання КЕП унеможливорює несанкціоновані зміни документів, що забезпечує їхню юридичну захищеність та відповідність законодавчим нормам [1].

Аналіз тенденцій розвитку ЕДО свідчить про поступовий перехід підприємств на безпаперовий документообіг, розширення застосування хмарних технологій, інтеграцію з державними реєстрами та банківськими системами, а також активне використання штучного інтелекту для автоматизації облікових процесів. Використання інноваційних технологій у сфері ЕДО дозволяє підвищити рівень контролю над фінансовими операціями та зменшити можливість шахрайських дій. Зокрема, штучний інтелект може аналізувати великі обсяги даних, виявляти аномалії та автоматично перевіряти правильність заповнення документів [2].

Таким чином, подальший розвиток систем ЕДО сприятиме підвищенню фінансової стабільності підприємств, мінімізації ризиків, пов'язаних із людським фактором, та відповідності сучасним вимогам бізнесу в умовах

цифрової економіки. ЕДО дозволяє значно підвищити ефективність бухгалтерського обліку, що, у свою чергу, позитивно впливає на фінансову діяльність компаній. У майбутньому можна очікувати подальшу автоматизацію бізнес-процесів, інтеграцію ЕДО з блокчейн-технологіями для підвищення безпеки даних, а також розширення можливостей мобільного документообігу, що дозволить бухгалтерам працювати з будь-якої точки світу.

Список використаних джерел

1. Білоус О., Кундеус О. Трансформація бухгалтерського обліку в умовах цифрової економіки. Галицький економічний вісник. 2023. № 4(84). С. 56–61. (дата звернення: 10.03.2025)
2. Пилипенко Л., Воськало В., Яцук Т. Переваги та недоліки запровадження електронного документообігу в системі бухгалтерського обліку підприємств України. Цифрова економіка та економічна безпека. 2023. № 8 (08). С. 178–182. (дата звернення: 10.03.2025)
3. Tyshchenko, D., Franchuk, T., Stepashkina, K., & Karpunin, I. (2024). SYSTEM DESIGN AND DEVELOPMENT CORPORATE ELECTRONIC DOCUMENT MANAGEMENT. *Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій*, 1(13), 200-207.

Франчук Т. М.,

к.е.н., доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування;

Тищенко Д. О.,

к.е.н., доцент,

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування;

Національна академія статистики, обліку та аудиту (м. Київ)

ІННОВАЦІЙНІ ПАРКИ ЯК КАТАЛІЗАТОР ВІДНОВЛЕННЯ ТА МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

У сучасних умовах воєнного та поствоєнного розвитку одним із ключових пріоритетів економічної політики України є активізація інноваційної діяльності, модернізація промисловості та впровадження технологічних рішень у стратегічно важливі сектори. У цьому контексті інноваційні парки набувають особливої актуальності як інструмент формування сучасного інноваційного середовища, здатного забезпечити стійке економічне зростання та конкурентоспроможність національної економіки.

Інноваційні парки поєднують науково-дослідні установи, освітні заклади, стартапи, великі компанії та інвесторів на єдиній інфраструктурній платформі, що дозволяє ефективно комерціалізувати наукові розробки та сприяти розвитку високотехнологічного бізнесу. Вони виступають осередками генерації нових ідей, технологій та рішень, які мають безпосередній вплив на зростання доданої вартості, створення інтелектуального продукту та структурну перебудову економіки.

У міжнародній практиці інноваційні парки (технопарки, наукові парки) відіграють важливу роль у підвищенні інноваційної спроможності держав. Наприклад, у США функціонує понад 140 наукових парків, серед яких відомий Research Triangle Park у Північній Кароліні. У Європі, зокрема у Фінляндії, інноваційний парк Technopolis сприяв становленню високотехнологічного сектору країни. Китай демонструє динамічний розвиток завдяки створенню зон техніко-економічного розвитку та високотехнологічних парків, як-от Zhongguancun у Пекіні.

В Україні концепція інноваційних парків ще перебуває на етапі становлення, однак уже існують приклади успішного функціонування таких структур. Зокрема, інноваційний парк UNIT.City у Києві, LvivTech.City у Львові та Innovation District IT Park у Львові демонструють значний потенціал у залученні інвестицій, створенні нових робочих місць, розвитку цифрової економіки та ІТ-сектору. Вони стають точками концентрації інтелектуального капіталу та прикладом ефективного державно-приватного партнерства. Водночас значна частина регіонів України потребує створення подібних центрів з урахуванням місцевих економічних і науково-освітніх ресурсів.

Незважаючи на позитивні зрушення, розвиток інноваційних парків в Україні стикається з низкою бар'єрів. Серед ключових викликів – відсутність системної державної політики у сфері інновацій, фрагментарність законодавчої

бази, недостатній рівень фінансування інноваційних проєктів та обмежений доступ до венчурного капіталу. Також спостерігається слабка інтеграція університетів у структури інноваційних парків, що знижує можливості комерціалізації досліджень. Важливим аспектом є необхідність формування культури інновацій, підвищення рівня підприємницької активності та мотивації до інновацій серед молоді.

Подолання зазначених проблем вимагає розроблення та реалізації національної стратегії розвитку інноваційних парків. Ця стратегія має передбачати стимулювання інвестицій, удосконалення законодавства, впровадження податкових пільг, розвиток освітньо-наукових хабів у межах парків, а також підтримку стартапів і малого інноваційного бізнесу. Важливим є запровадження системи моніторингу ефективності інноваційних парків на основі міжнародних стандартів та індикаторів інноваційного розвитку.

З огляду на виклики післявоєнної відбудови, інноваційні парки можуть відіграти ключову роль у трансформації економічного ландшафту країни. Зокрема, вони можуть стати платформою для розвитку критично важливих галузей – енергетики, медицини, оборонної промисловості, агротехнологій, екологічних інновацій. Їх потенціал у створенні кластерів, розширенні експортного потенціалу, імпортозаміщенні, а також впровадженні цифрових технологій у традиційні галузі слід розглядати як стратегічний ресурс у процесі відновлення національної економіки.

Крім того, інноваційні парки можуть стати осередками підготовки кадрів нового покоління – висококваліфікованих фахівців, здатних працювати в умовах швидкої технологічної еволюції. Через механізми співпраці з вищими навчальними закладами, бізнесом та міжнародними організаціями вони здатні забезпечити трансфер знань, розвиток підприємництва та інтелектуального потенціалу країни.

Отже, інноваційні парки є не лише сучасним інструментом розвитку економіки знань, а й ефективним каталізатором відновлення, трансформації та довгострокової модернізації української економіки. Їх подальший розвиток потребує цілісної державної політики, широкого залучення інвестицій, активної взаємодії між секторами економіки та орієнтації на глобальні тренди інноваційного розвитку.

Список використаних джерел

1. Гайдуцький П. І. Інноваційна стратегія розвитку України : проблеми, пріоритети, перспективи. Київ : НІСД, 2021.
2. Tokar, V., Tyshchenko, D., Franchuk, T., Babenko, A., & Koval, I. (2025). Assessing EU Member States' Readiness for Innovation Parks : Financial and R&D Perspectives. *International Journal of Economics and Financial Issues*, 15(3), P. 311-319.
3. Державна служба статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua
4. OECD (2023). Science, Technology and Innovation Outlook.
5. UNIT.City – офіційний сайт. URL: <https://unit.city/>

6. Innovation District IT Park. URL: <https://itcluster.lviv.ua/projects/it-research/it-park/>

7. Technopolis Group. (2022). Science Parks and Areas of Innovation in Europe.

8. World Bank. (2021). Innovation Policy Platform. URL: www.innovationpolicyplatform.org

Халатур С. М.,

д.е.н., професор,

завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування;

Дніпровський державний аграрно-економічний університет (м. Дніпро)

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Фінансові аспекти сталого розвитку аграрного сектору України набули особливої актуальності в умовах сучасних економічних та екологічних викликів, що зумовлюють необхідність перегляду традиційних моделей фінансування сільськогосподарських підприємств і впровадження інноваційних підходів для забезпечення довгострокової стабільності та конкурентоспроможності галузі. Сьогодні аграрний сектор виступає не лише як один із традиційних компонентів економіки, а й як стратегічно важлива галузь, здатна створювати додаткову вартість, стимулювати розвиток суміжних секторів економіки та забезпечувати продовольчу безпеку країни. Саме тому фінансові аспекти цього напрямку розвитку набувають вирішального значення, оскільки вони визначають можливості залучення інвестицій, оптимізації витрат, впровадження інновацій і дотримання принципів екологічної відповідальності.

Одним із ключових завдань у контексті сталого розвитку є забезпечення доступу аграрного сектору до фінансових ресурсів, необхідних для модернізації виробництва, впровадження технологічних інновацій та підвищення ефективності використання природних ресурсів. При цьому важливо враховувати, що традиційна модель фінансування, яка базується на короткострокових кредитах і субсидіях, часто не дозволяє аграрним підприємствам адаптуватися до швидких змін ринкових умов і глобальних тенденцій. Сучасні фінансові інструменти, такі як довгострокове кредитування, зелені облігації, спеціалізовані інвестиційні фонди та публічно-приватне партнерство, можуть стати потужним каталізатором для перетворення аграрного сектору України у стійку та екологічно чисту галузь. Такий підхід вимагає не лише розуміння специфіки аграрного виробництва, але й глибокої адаптації фінансових стратегій до потреб екологічної безпеки, інноваційного розвитку і соціальної відповідальності.

Підвищення фінансової грамотності аграрних підприємств та розробка спеціалізованих навчальних програм для управлінців сільськогосподарських

підприємств є ще одним важливим напрямком у контексті сталого розвитку. Сучасний аграрний сектор потребує нових підходів до управління фінансовими ресурсами, що дозволяють не лише оперативно реагувати на зміни ринкових умов, але й планувати довгострокові інвестиції у розвиток виробництва, збереження біорізноманіття та впровадження інноваційних рішень. Зокрема, важливим є впровадження системи фінансового аналізу, яка дозволяє оперативно оцінювати економічну ефективність використання ресурсів, контролювати витрати і прогнозувати прибутковість аграрного підприємства. Такий підхід сприяє створенню сприятливого інвестиційного клімату в галузі та відкриває нові можливості для співпраці між державними структурами, банківськими установами та приватним сектором.

Інтеграція екологічних та соціальних аспектів у фінансове планування аграрного сектору є невід'ємною складовою концепції сталого розвитку. Зокрема, фінансова підтримка проектів з відновлення та збереження природних ресурсів, впровадження технологій переробки відходів, використання відновлюваних джерел енергії – все це сприяє не лише економічній ефективності, але й покращенню екологічної ситуації в регіонах з інтенсивною сільськогосподарською діяльністю. Водночас, соціальна складова фінансової політики передбачає забезпечення умов для підвищення рівня життя місцевого населення, створення робочих місць, підтримку малих та середніх підприємств у сільській місцевості. Стійкий розвиток аграрного сектору можливий лише тоді, коли фінансові інструменти враховують як економічні, так і соціальні потреби регіонів, де розташовані основні об'єкти сільськогосподарського виробництва.

Ключовим чинником у формуванні фінансових аспектів сталого розвитку є взаємодія між державою, фінансовими установами та аграрними підприємствами. Створення спеціалізованих фінансових структур, орієнтованих на аграрний сектор, дозволяє оптимізувати процес залучення інвестицій та розподілу фінансових ресурсів. Такі структури можуть виступати у ролі посередників між банківськими установами, міжнародними фінансовими організаціями та суб'єктами аграрного виробництва, забезпечуючи прозорість та ефективність використання залучених коштів. Крім того, важливим аспектом є впровадження сучасних технологій фінансового менеджменту, що дозволяють автоматизувати процеси обліку, аналізу та планування бюджету підприємств, що значно підвищує оперативність прийняття управлінських рішень.

Не менш важливим аспектом є розвиток фінансових інструментів для підтримки малого та середнього бізнесу у сільській місцевості. Аграрний сектор України характеризується високою фрагментацією, що створює умови для розвитку численних дрібних господарств. Однак саме ці суб'єкти часто стикаються з проблемою обмеженого доступу до фінансових ресурсів, що ускладнює їх здатність впроваджувати інновації та модернізувати виробництво. Забезпечення кредитних ресурсів на пільгових умовах, підтримка через державні програми та створення кооперативних структур може сприяти консолідації ресурсів та підвищенню конкурентоспроможності дрібних аграрних суб'єктів. Такий підхід дозволить не лише збільшити виробничий потенціал, але й

забезпечити рівновагу між великими та малими підприємствами у сільському господарстві.

Фінансові аспекти сталого розвитку аграрного сектору України є ключовим фактором його довгострокової ефективності. Інтеграція фінансових, екологічних та соціальних інструментів сприятиме гармонійному розвитку галузі, підвищенню її конкурентоспроможності та збереженню природних ресурсів.

Цюцюра Л. Г.,

викладач;

Ржищівський індустріально-педагогічний фаховий коледж (м. Ржищів)

РОЛЬ УПРАВЛІНСЬКОГО КОНТРОЛЮ В ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Управлінський контроль є одним із найважливіших елементів системи управління підприємством. Його роль у діяльності суб'єкта господарювання перманентно зростає і посилюється. Провідні світові компанії вже багато років вдало використовують різні варіації організації та методики управлінського контролю для здійснення господарської діяльності [1]. Контроль – це функція управління, що забезпечує досягнення кінцевих цілей, поставлених організацією, і дозволяє реалізацію прийнятих стратегічних рішень. Використовуючи механізм зворотного зв'язку, керівництво організації встановлює правильність прийнятих рішень і визначає потребу в їх коригуванні – і це все завдяки контролю.

Контроль – це функція управління, що забезпечує досягнення кінцевих цілей, поставлених організацією, і дозволяє реалізацію прийнятих стратегічних рішень. Використовуючи механізм зворотного зв'язку, керівництво організації встановлює правильність прийнятих рішень і визначає потребу в їх коригуванні – і це все завдяки контролю.

Внутрішні та зовнішні користувачі мають відносно високий попит на систему управлінського контролю, бо це додатковий інструмент збереження майна та інвестицій. Ось чому важливо, щоб підприємства удосконалювали систему внутрішнього управлінського контролю, яка має бути єдиним цілим із бухгалтерським обліком.

Питанням управлінського контролю у своїх роботах приділяли увагу такі вітчизняні вчені, як Т.А. Бутинець, Р.О. Савченко, М.А. Болюх, Л.І. Шадурська, М.Д. Корінько та інші. Однак низка питань потребує детального вивчення та дослідження []. На сьогоднішній день державний та відомчий контроль, контроль зовнішніх користувачів посідає більш вагоме місце в діяльності підприємства, ніж управлінський внутрішньогосподарський контроль. Це потребує змін.

Ефективність функціонування підприємств значною мірою залежить від системи управлінського контролю. Теорія і практика управління підтверджує значення управлінського контролю для системи управління. Менш з тим, його розвиток в Україні показує, що контроль зовнішніх зацікавлених сторін домінує над управлінським контролем всередині підприємства. Відомо, що контроль є процесом, за допомогою якого менеджери намагаються впливати на об'єкти всередині підприємства задля досягнення стратегічної мети. Тому головним призначенням управлінського контролю є вибір правильної стратегії, організація і реалізація її на практиці, що має забезпечити досягнення цілей підприємства. *Управлінський контроль включає наступні складові:*

- стратегічний контроль або контроль за допомогою корпоративного управління;
- оперативний контроль або контроль керівництва;
- управління діяльністю або контроль працівником [1].

Основним інформаційним підґрунтям управлінського контролю є система бухгалтерського обліку, що здатна надавати дані для прийняття операційних та стратегічних рішень, а також здійснювати комплексні контрольні процедури. Водночас слід зазначити, що облікова інформація має відповідати сучасним вимогам, іншими словами – повинна бути своєчасною та релевантною. Системи обліку й управлінського контролю тісно взаємопов'язані і впливають одна на одну. Теорія й методологія управлінського контролю сприяє розвитку бухгалтерського обліку, а облік зі свого боку збагачує контроль.

Узагальнення отриманих результатів управлінського контролю, оцінювання впливу відхилень від очікуваних характеристик у процесі впровадження вибраного напрямку діяльності дають можливість формувати потрібні висновки та підсумки, на основі яких керівництво приймає управлінські рішення.

У процесі проведення управлінського контролю, об'єктом якого є функція планування, оцінюються плани впровадження вибраного напрямку діяльності, визначається їх відповідність цілям суб'єкта господарювання, їх реалістичність, можливість виконання. У подальшому отримані результати контролю діяльності аналізуються, осмислюються та узагальнюються.

Процес управлінського контролю забезпечується інформацією, зокрема законодавчою, технологічною, договірною, організаційно-управлінською, плановою, нормативно-довідковою та обліковою, а також інформацією матеріалів звичайної (операційної, фінансової, інвестиційної) діяльності та надзвичайних подій суб'єкта господарювання, іншою позаобліковою інформацією, що супроводжує процес впровадження вибраного напрямку діяльності суб'єкта господарювання [2, 3].

Добре налагоджена система контролю дозволяє своєчасно виявляти виникаючі проблеми, слабкі сторони й загрози. Це справедливо насамперед для стратегічних рішень, що містять значний елемент ризику. Точно так само саме ефективно функціонуюча система контролю дозволяє виявити ті позитивні аспекти і сильні сторони, які виникли при здійсненні її діяльності.

Для реалізації важливих функцій стратегічного управління необхідно мати на підприємстві ефективну систему внутрішньогосподарського контролю. Для цього не обов'язково призначати контролера. Функцію контролю має виконувати кожен управлінець, якому за характером своєї діяльності доводиться делегувати повноваження, ставити завдання і давати доручення. Управлінський контроль служить першою ланкою зворотного зв'язку, без якої немає ефективного стратегічного управління.

До основних вимог щодо контролю відносять: постійність; оперативність; поєднання перевірки зверху і контролю знизу; об'єктивність; масовість; гласність; дієвість; плановість; економічність [4, с.107].

Контроль має бути своєчасним, здійснюватися постійно через певні інтервали часу, в цьому і полягає принцип постійності і оперативності.

Контроль повинен: орієнтуватися на досягнення конкретних результатів; забезпечувати своєчасність. Мобільність, надійність та гнучкість застосування контрольних операцій; відзначатися простотою; бути економічним, тобто базуватися на порівнянні витрат на його організацію з його результатами [4, с.107].

Проведення контролю має плануватися завчасно, за результатами перевірок повинні бути проведені заходи, які дозволять ліквідувати виявлені недоліки. Отже, основне завдання контролю – це забезпечення досягнення цілей і місії організації.

Таким чином, прийняття важливих управлінських рішень неможливе без здійснення контролю за всіма видами діяльності підприємства.

Список використаних джерел

1. Гуцаленко Л. В., Шадурська Л. І. Організація контролю дебіторської і кредиторської заборгованості господарюючого суб'єкта. *Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет*. Випуск 5 (20). URL: http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/en_oif/2008_5_1/zbirnuk_O_FN_5_1_116.pdf.
2. Кайлюк Є. М., Андрєєва В. М., Гриненко В. В. Стратегічний менеджмент : навч. посіб. Харків : ХНАМГ, 2010. 279 с.
3. Корінько М.Д. Внутрішній контроль господарської діяльності підприємства : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів III-IV рівня акредитації. Вид.2-ге доп. І перероб. Київ : ДП «Інформ.-аналіт. Агентство», 2013. 420 с.
4. Корінько М.Д. Управлінський контроль в системі функціонування суб'єктів господарювання. *Національна економіка: Інтелект XXI*. 2019.

Чапля П. В.,
аспірант;

Київський національний університет імені Тараса Шевченка (м. Київ)

ОБЛІКОВЕ ВІДОБРАЖЕННЯ ОПЕРАЦІЙ З ЦИФРОВИМИ ВАЛЮТАМИ ЦЕНТРАЛЬНОГО БАНКУ

У зв'язку зі стрімким розвитком криптовалют і розрахунків за допомогою таких активів та їхнім впливом на фінансовий сектор країни центральні банки все активніше досліджують впровадження у своїх країнах централізованих цифрових валют – цифрової валюти центрального банку (Central Bank Digital Currency, CBDC), функціонування якої здійснюється на основі технології блокчейн. Не є винятком і Національний банк України, який досліджує можливість впровадження в Україні цифрових грошей Національного банку України – «е-гривні».

Українське законодавство вже містить окремі положення щодо можливості функціонування цифрових грошей Національного банку України. Існування цифрової валюти центрального банку визначено Законом України «Про платіжні послуги». Відповідно до закону, цифрові гроші Національного банку України є «електронною формою грошової одиниці України, емітентом якої є Національний банк України» [1]. Крім того, як визначає закон, такі гроші є «законним платіжним засобом на території України, приймаються фізичними і юридичними особами для проведення платіжних операцій» [1]. Тобто розрахунки за допомогою цифрових грошей стосуватимуться й платежів, що здійснюються юридичними особами, зокрема підприємствами. Це потребуватиме від суб'єктів господарювання відображення в бухгалтерському обліку платежів, здійснених за допомогою цифрових грошей.

Оскільки цифрові гроші є абсолютно новим явищем в національній економіці, поки не існує методичних підходів до обліку операцій з такими активами, а національне законодавство та національні стандарти обліку не пристосовані до можливої появи цифрових грошей в Україні.

Також, оскільки цифрові валюти є новим явищем і для світової економіки, і більшість країн лише проводять дослідження та підготовку до впровадження цифрових грошей, у значній мірі відсутній зарубіжний досвід щодо обліку операцій із такими грошовими одиницями. Станом на 2024 рік 134 країни перебувають на етапі розробки власної цифрової валюти, однак лише три країни (Багамські Острови, Ямайка та Нігерія) обмежено впровадили її [3].

Таким чином, на даний момент не існує стандартів бухгалтерського обліку, які б конкретно стосувалися практики бухгалтерського обліку для CBDC. Одним із варіантів облікової класифікації цифрових валют є віднесення їх до грошових коштів. Однак цифрова валюта, хоч і є повним еквівалентом національної валюти, все ж не підпадає під жодний елемент грошових коштів, визначений національними чи міжнародними стандартами. Зокрема, відповідно до МСБО 7, до складу грошових коштів підприємства відносять готівкові грошові кошти та

депозити до запитання [2]. НП(С)БО 1 також наводить додатковий, третій елемент грошових коштів, який не визначено в міжнародних стандартах, – кошти на рахунках у банку. Цифрові гроші ж неможливо чітко віднести до жодної з перелічених категорій.

Однак на фінальних етапах впровадження цифрової валюти законодавство, ймовірно, буде реформовано. Одним із варіантів визначення цифрових грошей у стандартах є розширення складу грошових коштів, визначених стандартами. Іншим підходом було б додати формулювання про те, що готівка включає як фізичні, так і цифрові гроші [4].

Розширення або видозміна складу грошових коштів потребуватиме створення нових бухгалтерських рахунків, на яких обліковуватимуться операції з цифровими грошима. Введення в країні цифрових грошей потребуватиме значного реформування національного законодавства, що стосується бухгалтерського обліку та звітності. Зокрема, якщо цифрові гроші будуть прирівняні до готівкових, необхідно буде оновлювати нормативно-правові акти, які обмежують використання готівкових коштів у розрахунках юридичних осіб, оскільки всі транзакції з цифровими грошима будуть видимі НБУ та контролюючим органам.

Альтернативно, цифрові гроші можна віднести до фінансових інструментів. Якщо CBDC обмінюватиметься на національну валюту не у співвідношенні 1 до 1, а буде торгуватися з премією або дисконтом, це означає, що CBDC набуває ознак цінного паперу, що породжує загалом питання доцільності віднесення цифрових грошей до грошових коштів [4].

Значною мірою підходи до відображення в обліку цифрових валют залежатимуть від способу організації таких грошей, їх фактичних можливостей, переваг та недоліків, а також потенційних обмежень щодо їх застосування. Поки електронна гривня все ще перебуває в процесі розробки, тому важко надати конкретні рекомендації щодо обліку таких активів, але надзвичайно важливо досліджувати можливі підходи до їх обліку, вивчати зарубіжний досвід країн, які також розвивають власні цифрові гроші, щоб сприяти якісному та ефективному впровадженню такого інструменту в Україні. Впровадження цифрових грошей потребуватиме реформування законодавства та розробки методологічних підходів до їх обліку.

Список використаних джерел

1. Про платіжні послуги: Закон України від 30.06.2021 № 1591-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text> (дата звернення: 30.09.2024)
2. Aslalmi N., Ullah S., Rafique M. Accounting for digital currencies. *Research in International Business and Finance*. 2023. Vol. 64. URL: https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0275531923000235?ref=pdf_download&fr=RR-2&rr=87c9de9f7e53fbd2 (дата звернення: 30.09.2024)
3. Central Bank Digital Currency Tracker. Atlantic Council. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/cbdctracker/> (дата звернення: 30.09.2024)

4. Darbyshire R. Accounting Issues For Central Bank Digital Currencies. Longfinance. 2020. URL: <https://www.longfinance.net/news/pamphleteers/accounting-issues-central-bank-digital-currencies/> (дата звернення: 30.09.2024)

Чік М. Ю.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку, контролю, аналізу та оподаткування;
Кійко А. І.,
аспірант;
Львівський торговельно-економічний університет (м. Львів)

АСПЕКТИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

У сучасних умовах господарювання зміни у нормативно-правовій базі держави, яка регулює порядок ведення обліку на підприємствах різних видів економічної діяльності вимагають здійснення організації більш ретельного та ефективного контролю. Контроль є об'єктивно зумовленою складовою будь-якого процесу людської діяльності, зокрема й господарського механізму підприємств усіх, без винятку, галузей та форм власності, в тому числі, які надають транспортно-експедиторські послуги. Відсутність чітко налагодженої системи контролю є причиною виникнення невиправданих втрат та знижує загальну ефективність роботи підприємства. Практика реформування економіки різних галузей народного господарства, докорінні зміни в умовах функціонування суб'єктів господарювання, зближення вітчизняних стандартів бухгалтерського обліку із міжнародними стандартами диктують необхідність впровадження нових форм організації контролю, що спрямовані на вдосконалення його превентивної, інформаційної та регулювальної функцій.

Внутрішній контроль діяльності підприємств – це система заходів, спрямованих на забезпечення ефективності, надійності та законності бізнес-процесів. *Основні аспекти внутрішнього контролю включають:*

- організаційну структуру: визначення чіткої структури управління, що включає ролі та відповідальність співробітників. Організаційна структура внутрішнього контролю є ключовим елементом, що забезпечує ефективність і надійність системи контролю в підприємстві. Вона повинна бути чітко визначеною, щоб кожен співробітник розумів свої ролі та відповідальність на підприємстві;

- політики та процедури: розробка документованих політик і процедур, які регулюють діяльність підприємства, оскільки вони визначають правила і стандарти, за якими відбувається діяльність підприємства;

- оцінка ризиків: ідентифікація, аналіз, управління та оцінка ризиків, що можуть вплинути на досягнення цілей підприємства. Це можуть бути фінансові, операційні, стратегічні, регуляторні, репутаційні ризики тощо.;

- контрольні заходи: впровадження контрольних заходів для запобігання, виявлення та усунення помилок або шахрайства. Вони є критично важливими для забезпечення надійності фінансової звітності, дотримання законодавства та захисту активів підприємства;

- моніторинг: постійний моніторинг системи внутрішнього контролю для оцінки її ефективності та виявлення можливих недоліків;

- звітність: регулярна звітність про результати контролю, що дозволяє керівництву приймати обґрунтовані рішення;

- навчання персоналу: підвищення обізнаності співробітників про важливість внутрішнього контролю та їхню роль у його реалізації.

Ці аспекти допомагають підприємствам забезпечити стабільність, уникнути додаткових втрат і підтримувати добру репутацію на ринку.

Результати проведеного дослідження свідчать, що можливості внутрішнього контролю як функції управління використовуються сьогодні недостатньо. В окремих випадках система контролю не відповідає вимогам управління з причин методологічного, методичного і організаційного характеру. У зв'язку з цим виникає потреба розробити методи оптимізації внутрішньої контрольної системи підприємства.

Список використаних джерел

1. Куцик П. О., Марценюк Р. А., Воронко Р. М. Внутрішній контроль прокату майна в управлінні підприємством: теоретико-методичний аспект. *Підприємництво і торгівля*. № 41. 2024. С.39-46. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1256-2024-41-05>
2. Kutsyk, P., Redchenko, K., & Voronko, R. (2020). MANAGEMENT CONTROL AND MODERN DECENTRALIZED TECHNOLOGIES. *Baltic Journal of Economic Studies*. 6(4). 98-102. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2020-6-4-98-102> (0,9 print. ark.).
3. Куцик П. О., Герасименко Т. О., Медвідь Л. Г. Організація внутрішнього контролю в системі управління логістичними витратами торговельних підприємств. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки*. №78. 2024. С.7-15. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2024-78-01>

Шаповалова А. П.,

к.е.н., доцент,

доцент кафедри обліку та оподаткування;

Боровик А. І.,

здобувачка освіти факультету фінансів та обліку;

Державний торговельно-економічний університет (м. Київ)

АВТОМАТИЗАЦІЯ СКЛАДСЬКОГО ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

У сучасних умовах бізнесу ефективна організація складського обліку виробничих запасів є одним із ключових факторів стабільної роботи підприємств. Виробничі запаси відіграють важливу роль у забезпеченні безперервності виробничого процесу, тому контроль за їх наявністю, рухом і використанням має бути максимально точним та оперативним. Особливо актуальним питання автоматизації складського обліку є в умовах військової агресії проти України, коли підприємства стикаються з проблемами логістики, дефіцитом ресурсів та необхідністю оперативного реагування на зміни в постачанні. Війна внесла значні корективи в економічну діяльність, змусивши компанії шукати ефективніші способи управління своїми ресурсами. Саме автоматизація дозволяє швидко адаптуватися до нових викликів, забезпечуючи точний контроль за виробничими запасами навіть у кризових умовах.

Автоматизація складського обліку дозволяє значно підвищити ефективність управління виробничими запасами, мінімізувати ризики помилок і покращити контроль за всіма складськими операціями. Завдяки сучасному програмному забезпеченню підприємства отримують можливість швидко аналізувати залишки, оптимізовувати закупівлі та забезпечувати своєчасне поповнення виробничих запасів.

Основні переваги впровадження автоматизованого складського обліку виробничих запасів можна охарактеризувати так:

- ✓ підвищення точності обліку виробничих запасів;
- ✓ зниження витрат та мінімізація втрат;
- ✓ можливість аналізу руху та прогнозування потреби у виробничих запасах;
- ✓ спрощення документообігу через швидку генерацію документів;
- ✓ підвищення швидкості обробки даних.

На ринку України представлено безліч вітчизняних програм для ведення автоматизованого складського обліку виробничих запасів. Серед них, зокрема, варто розглянути «RemOnline» [0] – це хмарна платформа управління бізнесом, тобто не потребує встановлення програмного забезпечення на комп'ютер, яка включає інструменти для автоматизації складського обліку. Вона дозволяє вести облік виробничих запасів у розрізі складів та філій, контролювати їх рух і отримувати актуальні дані щодо їхнього стану. Функціонал передбачає

автоматичне оновлення залишків виробничих запасів, що мінімізує ризики помилок. В програмі «RemOnline» можна налаштовувати різні ролі та права доступу для співробітників, що підвищує безпеку даних та забезпечує контроль над операціями. Передбачено функцію інвентаризації, що дозволяє швидко звіряти фактичні залишки виробничих запасів з обліковими даними. Система генерує детальні звіти про рух виробничих запасів, що допомагає підприємствам вчасно приймати управлінські рішення. «RemOnline» також дозволяє автоматизувати закупівлі запасів, формуючи замовлення постачальникам на основі аналізу залишків.

Програмне рішення «Skynum» [0], яке також є хмарною програмою для ведення складського обліку запасів, дає змогу керувати виробничими запасами в реальному часі з будь-якого пристрою, що є зручним для будь-яких підприємств, особливо тих, що мають кілька складів у різних локаціях. Дане програмне забезпечення також має в своєму арсеналі функцію формування та друку первинних документів. В дані програмі також передбачена функція отримання аналітичних звітів про рух виробничих запасів та прогнозування потреб в запасах на підприємстві.

«ISPro» [0] – це комплексна ERP-система (Enterprise Resource Planning system), що включає модуль складського обліку. Програма дозволяє вести облік виробничих запасів, відстежувати їх переміщення та автоматизувати закупівлі. Завдяки аналітичним можливостям «ISPro» її користувачі можуть отримувати детальні звіти про складські залишки виробничих запасів та їх зміни. Дане програмне забезпечення підтримує багаторівневу структуру складів та можливість обліку виробничих запасів за різними параметрами, такими як партії, серійні номери та ін., що забезпечує точність та прозорість обліку на всіх етапах. Крім того, система надає інструменти для планування потреб у запасах та аналізу ефективності їх використання. Програмний продукт підходить для підприємств різних галузей та масштабів, забезпечуючи гнучкість налаштувань під специфічні потреби. Завдяки модульній структурі, компанії можуть впроваджувати лише ті функціональні можливості, які їм необхідні, що оптимізує витрати на впровадження та підтримку.

Не менш варте уваги програмне забезпечення «Zipruy CRM» [0], яке поєднує функції CRM-системи (Customer Relationship Management system) та складського обліку. Вона дозволяє вести облік виробничих запасів на складах, контролювати їх рух та формувати звіти про їх залишки. Важливою характеристикою є те, що даний продукт орієнтований на використання малим бізнесом та є повністю безкоштовним, що дозволяє таким підприємствам знайти альтернативу платним обліковим програмам.

Для більш детальнішого аналізу даних програмних рішень проведемо їхнє порівняння в табл. 1.

Таблиця 1

**Порівняння програмних продуктів для складського обліку
виробничих запасів**

Ознака	«RemOnline»	«Skynum»	«ISPro»	«Zippy CRM»
<i>Призначення програми</i>	Для підприємств різного розміру	Для підприємств різного розміру	Для підприємств різного розміру та бюджетних організацій	Для малих підприємств
<i>Хмарне рішення</i>	Так	Так	Ні	Так
<i>Контроль доступу користувачів</i>	Так	Так	Так	Так
<i>Автоматизація закупівель</i>	Так	Так	Так	
<i>Мобільна версія</i>	Так	Так	Ні	Так
<i>Можливість інтеграції з програмами для бухгалтерського обліку</i>	Ні	Так	Так	Ні
<i>Можливість ведення декількох складів</i>	Так	Так	Так	Ні

Джерело: сформовано автором на основі: [0,0,0,0]

Отже, впровадження автоматизованих систем складського обліку є необхідною умовою для ефективного управління виробничими запасами, що сприяє зниженню витрат, підвищенню продуктивності та прийняттю обґрунтованих управлінських рішень. В умовах війни ці аспекти набувають ще більшого значення, оскільки кожен ресурс потрібно використовувати максимально ефективно, забезпечуючи безперервність роботи підприємств навіть у складних умовах.

Список використаних джерел

1. CRM система для складського обліку та торгівлі. Zippy CRM. URL: <https://zippy.com.ua/> (дата звернення: 10.03.2025).
2. Skynum: програма для автоматизації торгівлі. Skynum. URL: <https://skynum.com/> (дата звернення: 10.03.2025).
3. Програма для обліку та автоматизації бізнесу. remonline.ua. URL: <https://remonline.ua/> (дата звернення: 10.03.2025).
4. Система автоматизації обліку та управління. ISpro. URL: <https://ispro.com.ua/> (дата звернення: 10.03.2025).

Шпак В. Б.,
аспірант кафедри обліку і оподаткування;
Західноукраїнський національний університет (м. Тернопіль)

АНАЛІЗ РИЗИКІВ У ГОСПОДАРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ: РОЛЬ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Сучасна господарська діяльність підприємств супроводжується значними ризиками, які можуть впливати на їхню фінансову стабільність, конкурентоспроможність та загальну ефективність функціонування. В умовах динамічного ринкового середовища аналіз ризиків стає ключовим інструментом для прийняття стратегічних рішень [1]. При цьому облікова інформація відіграє важливу роль у виявленні, оцінці та мінімізації ризиків, оскільки забезпечує керівників та аналітиків необхідними даними для прогнозування можливих загроз. Використання облікової інформації, яка може бути неоднорідною за своїм характером (фінансові, нефінансові, управлінські дані), ускладнює інтерпретацію та інтеграцію її у систему ризик-менеджменту [2], а традиційні методи аналізу ризиків не завжди відповідають сучасним викликам, зокрема швидкій зміні зовнішнього середовища, зростанню кіберзагроз, безпекових факторів.

З метою підвищення ефективності аналізу ризиків доцільно застосовувати сучасні методологічні підходи, які базуються на комплексному аналізі облікової інформації. Методологічні підходи до аналізу ризиків у господарській діяльності, що базуються на обліковій інформації, передбачають використання специфічних облікових даних для забезпечення точності та достовірності оцінки ризиків, адже інформація, створена в системі обліку відіграє ключову роль у процесах ідентифікації, оцінки та управління ризиками.

За системного підходу до оцінки ризиків облікова інформація використовується для формування повної і достовірної картини економічної реальності підприємства, що дозволяє виявляти взаємозв'язки між різними аспектами бізнесу та зовнішнім середовищем. Фінансові звіти допомагають оцінити які фактори і як можуть впливати на загальний рівень ризику. Системний підхід вимагає інтеграції облікових даних у комплексну модель аналізу ризиків, що дозволяє виявити слабкі місця та точки ризику в загальній стратегії підприємства.

Процесний підхід фокусується на окремих бізнес-процесах і використовує детальну облікову інформацію, що стосується конкретних операцій (витрати на виробництво, рівень запасів, витрати на персонал, операційні доходи і збитки, а також зобов'язання перед постачальниками та клієнтами). Такий підхід дозволяє визначати ризики, пов'язані з конкретними етапами бізнес-процесів, і виявляти ті процеси, де облікові дані можуть бути найбільш ефективними для зниження негативного впливу ризиків або запобігання їх виникнення.

Кількісні та якісні підходи використовують облікову інформацію як основу для створення точних прогнозів і моделей для оцінки ризиків. Наприклад,

на основі історичних даних про витрати, доходи, рівень зобов'язань і активів можна будувати прогнози для визначення ймовірності фінансових ризиків. Водночас, якісні підходи використовують експертні оцінки, де облікова інформація допомагає обґрунтувати висновки, враховуючи вплив нестабільних економічних чи політичних умов на діяльність підприємства.

Ризик-орієнтований підхід передбачає особливу роль облікової інформації у ідентифікації найбільш суттєвих ризиків. Облікові дані, такі як інформація про ліквідність, платоспроможність та фінансову стабільність, є критичними для оцінки ймовірності настання негативних подій і їх впливу на підприємство. Такий підхід дозволяє зосередитись на аналізі тих ризиків, які можуть мати найбільший фінансовий вплив, і використовувати облікову інформацію для розробки стратегій мінімізації їх наслідків.

Інтегрований підхід є найбільш комплексним, оскільки поєднує різні методи та інструменти для аналізу ризиків. Облікова інформація тут використовується для забезпечення цілісного аналізу всієї діяльності підприємства, включаючи фінансові, операційні, соціальні та безпекові аспекти. За допомогою інтегрованого підходу можна створювати багатовимірні моделі, що об'єднують різні типи облікових даних для більш точного визначення ризиків і формулювання заходів для їх зменшення.

Створення якісної інформації для аналізу ризиків у господарській діяльності потребує розробки відповідної методології, яка поєднує використання різноманітних обліково-аналітичних концепцій та інструментів [3]. Залежно від обраної методології, облікова інформація може бути створена різними способами для забезпечення достовірності та обґрунтованості оцінок ризиків.

Класичний фінансовий аналіз ризиків передбачає використання традиційних інструментів, таких як коефіцієнтний аналіз, аналіз ліквідності, рентабельності та структури капіталу. Цей підхід дозволяє оцінити фінансову стабільність підприємства через вивчення ключових фінансових показників, що відображають поточний стан бізнесу. В обліковій інформації, отриманій на основі фінансових звітів, особливу роль відіграють показники ліквідності (наприклад, поточний коефіцієнт), рентабельності (наприклад, рентабельність активів чи власного капіталу) та структура капіталу, що дає змогу оцінити ризики неплатоспроможності та фінансової нестабільності [4].

Методи ймовірнісного аналізу є важливим інструментом для оцінки ризиків, що пов'язані з невизначеністю. Використання статистичних і математичних моделей, таких як моделювання Monte Carlo або байєсівський аналіз, дозволяє прогнозувати ймовірність настання різних ризикових подій на основі облікових даних [6]. Застосування ймовірнісного підходу допомагає зменшити суб'єктивізм у прийнятті рішень, надаючи можливість оцінювати не тільки точні значення, а й можливі коливання фінансових показників.

Стратегічний аналіз ризиків використовує такі інструменти як SWOT-аналіз, PEST-аналіз, матрицю ризиків, для оцінки як зовнішніх, так і внутрішніх факторів ризику [5]. Цей підхід дозволяє виявляти не тільки фінансові ризики, але

й ризику, що виникають через зміни в економічному, політичному, соціальному та технологічному середовищах. SWOT-аналіз і PEST-аналіз дають змогу створювати облікову інформацію в стратегічному контексті, допомагаючи підприємству визначити, як зовнішні фактори можуть вплинути на його стійкість.

Інтегровані підходи до ризик-менеджменту, що включають використання ERP-систем та бізнес-аналітики, дозволяють здійснювати прогнозування ризиків на основі великих обсягів облікових даних. ERP-системи забезпечують інтеграцію різних аспектів діяльності підприємства, що дозволяє оперативно аналізувати ризики, пов'язані з фінансами, виробництвом, постачанням та іншими функціями і дозволяє підприємствам швидко реагувати на зміни внутрішніх і зовнішніх умов, коригуючи свою стратегію.

ESG-ризики та нефінансові показники є важливим аспектом сучасного підходу до ризик-менеджменту, що фокусується на екологічних, соціальних та управлінських аспектах діяльності підприємства. Аналіз ESG-ризиків дозволяє враховувати фактори, які можуть вплинути на довгострокову фінансову стабільність і репутацію підприємства, а облікова інформація, що включає витрати на соціальні ініціативи та етичні практики управління, є критично важливою для оцінки цих ризиків і розробки стратегій їх мінімізації.

Таким чином, кожна з методологічних концепцій, що використовуються для аналізу ризиків у господарській діяльності, має свою специфіку і вимагає інтеграції облікової інформації різного типу для забезпечення комплексного і точного аналізу (табл.1).

Таблиця 1

Взаємозв'язок між методологією аналізу ризиків та особливостями створення інформації в обліку

Методологічний підхід	Вид інформації	Формування інформації в обліку
Класичний фінансовий аналіз ризиків	Фінансова інформація: ліквідність, рентабельність, структура капіталу	Коефіцієнтний аналіз, аналіз ліквідності, рентабельності, структури капіталу за даними фінансових звітів підприємства
Методи ймовірнісного аналізу	Ймовірнісні оцінки ризиків, сценарії можливих подій	Статистичні та математичні моделі для оцінки ймовірностей
Стратегічний аналіз ризиків	Стратегічні показники, SWOT, PEST, ризики зовнішнього і внутрішнього середовища	Аналіз даних про внутрішні та зовнішні фактори через SWOT- і PEST-аналізи, матрицю ризиків
Інтегровані підходи	Оперативні дані з різних функціональних підсистем підприємства	ERP-системи, бізнес-аналітика для прогнозування ризиків на основі великих обсягів даних
ESG-ризики та нефінансові показники	Данні про екологічні, соціальні та управлінські аспекти	Аналіз екологічних, соціальних і управлінських ініціатив, оцінка сталого розвитку

Таким чином, облікова інформація є ключовим елементом аналізу ризиків у господарській діяльності, оскільки забезпечує підприємства надійними даними

для прийняття обґрунтованих рішень. Використання комплексного підходу до аналізу ризиків дозволяє підвищити точність прогнозування, знизити ймовірність негативного впливу ризикових факторів та підвищити загальну ефективність управління підприємством. Подальші дослідження мають бути спрямовані на розробку інтегрованих методологій оцінки ризиків, що поєднують традиційні фінансові підходи, сучасні технології аналізу даних та концепції сталого розвитку.

Список використаних джерел

1. Вітлінський В. В. Великоіваненко П. І. Ризикологія в економіці та підприємництві : монографія. Київ : КНЕУ, 2004. 480 с.
2. Семанюк В. З. Облікова філософія в системі теоретичного знання. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка»*. № 1(51). 2018. С. 442 – 448. URL: <http://visnyk-ekon.uzhnu.edu.ua/issue/view/7829>
3. Аналіз підприємницьких ризиків: проблеми визначення, класифікації та кількісні оцінки: монографія; за наук. ред. В. М. Гранатурова. Одеса : Ін-т проблем ринку та екон.-екол. досліджень НАН України, 2003. 164 с.
4. Дерун І. Ідентифікація ризиків в системі бухгалтерського обліку підприємства. *Економічний часопис – XXI*. 2016. № 159(5-6). С. 97-100.
5. Грицай О., Дефір І., Козак О. Огляд кількісних методів оцінки ризиків зовнішньоекономічної діяльності. *Економіка та суспільство*, 2024. №68. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-104>
6. Гуренко Т. Обліково-аналітичний інструментарій в управлінні стратегією підприємств агробізнесу. *Економіка та суспільство*. 2023. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-34>.

Шпирко О. М.,

к.е.н., доцент,

доцент кафедри фінансів, обліку і оподаткування;

Державний університет інфраструктури та технологій (м.Київ)

ВИЗНАННЯ КРИПТОВАЛЮТИ ЯК ОБ'ЄКТА ОБЛІКУ

Протягом останніх років криптоіндустрія стрімко розвивається під впливом різних трендів: від нових ігрових моделей до інтеграції блокчейну в освіту. Новітні технології набувають нових форм, відкриваючи все більше можливостей для бізнесу та споживачів. За останніми даними аналітиків в 2024 році Україна посіла 6 місце в світі по обсягах трансакцій з криптоактивами. Але на жаль цей ринок досі поза законом.

Одним із найбільш характерних явищ цифрової економіки є поширення криптовалют. Цей напрям відкриває нові можливості для фінансових операцій, але водночас створює значні виклики для правового регулювання, облікових стандартів і податкової політики. Криптовалюти, будучи децентралізованими цифровими активами, забезпечують високий рівень анонімності, що ускладнює їх облік і контроль з боку державних органів. Відсутність єдиної нормативно-правової бази для регулювання операцій з криптовалютами, а також неоднозначність їх правового статусу викликають складнощі як для суб'єктів господарювання, так і для контролюючих органів, особливо тих які відповідають за податкове адміністрування. Однією з ключових проблем в галузі є неоднозначність правового статусу криптовалют. У багатьох країнах, включаючи Україну, криптовалюти не мають чіткого визначення: вони можуть розглядатися як фінансові інструменти, цифрові активи, товари або валюти залежно від конкретного контексту. Така ситуація створює правову невизначеність, що ускладнює їхнє регулювання [1].

За останні роки у бізнесі стрімко збільшується використання криптовалют під час розрахункових операцій. Наприклад, такі світові гіганти, як PayPal, Microsoft, Overstock, Expedia, вже приймають криптовалюту як спосіб оплати. Посилений попит на використання цього активу змушує керівництво з бухгалтерського обліку в різних країнах світу визначитися з її статусом та розпочати розроблення уніфікованого стандарту з обліку. Такий стандарт повинен узагальнити всі здобутки з обліку криптовалют та стати «інструкцією для використання». Однією з головних проблем в обліку криптовалют є те, який саме тип криптовалют можна обліковувати та класифікувати. Наприклад, можна розрізняти криптовалюти, які відповідають біткоїну. Виділяють такі, як альткоїни, які виступають альтернативою біткоїну [2].

Використання криптовалют у розрахунках на підприємствах є вигідним, оскільки володіння значним капіталом у різних країнах світу, який не прив'язано до місцевої валюти, зумовлює зацікавленість ринком цифрових грошей. Розвиток інфраструктури безготівкових платежів приводить до принципових

змін механізму грошової емісії. Фінансовий істеблішмент поступово офіційно визнає крипто валюти [2].

Основною проблемою для відображення в бухгалтерському обліку об'єкта – криптовалюти є правильне правове тлумачення та визнання. Виходячи з цього пропонується, якщо визнавати криптовалюту, як цифрову валюту – використовувати синтетичний рахунок 336 «Інші кошти цифрової валюти» (віртуальний гаманець); якщо визнати криптовалюту різновидом електронних грошей то для обліку використовувати синтетичний рахунок другого порядку 335.1 «Різновид електронних грошей»; якщо визнати криптовалюту – віртуальним товаром, тоді необхідно використовувати синтетичний рахунок другого порядку 287 «Віртуальний товар»; якщо визнати криптовалюту фінансовою інвестицією, необхідно використовувати синтетичний рахунок другого порядку 352 «Інші поточні фінансові інвестиції»; якщо визнати криптовалюту нематеріальним активом, пропонується використовувати синтетичний рахунок другого порядку 127 «Інші нематеріальні активи» [3].

Через нестабільність курсів криптовалют та високу мінливість особливу увагу варто приділити відображенню в обліку на підприємстві курсових змін. Тому, якщо підприємства вирішили використовувати криптовалюти під час розрахунку за певні товари, роботи та послуги, необхідно укласти додаткову угоду та одразу визначатися з датою переказу цифрових активів для фіксації курсу. Проаналізуємо ситуацію на підприємстві, коли воно звернулося до певної установи з метою придбання ЕТН (ефіру).

Насамперед необхідно визначитися з тим, що різниця між вартістю цифрової валюти та доларом відсутня, оскільки в доларах США відображається її вартість. Таким чином, курсова різниця виникає тоді, коли цифрову валюту конвертуємо у національну валюту, оскільки цифрова валюта виражена у доларах США [4].

У бухгалтерському обліку мінливість курсів іноземних валют чи будь-яких інших активів відображається згідно з НП(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів». Курсова різниця являє собою відмінність між оцінками однакової кількості одиниць валюти за різних валютних курсах. Якщо курс НБУ вищий за комерційний, виникає різниця, і такі різниці вважаються доходом. Зазвичай такий дохід відображається на субрахунках 719 «Інші доходи від операційної діяльності» або 746 «Інші витрати діяльності». В тому разі, коли курс НБУ нижчий від комерційного, така різниця є від'ємною, а отже, виникають витрати, які необхідно відображати на субрахунках 949 «Інші витрати операційної діяльності» або 977 «Інші витрати діяльності».

У бухгалтерському обліку придбання однієї іноземної валюти за іншу відображається із застосуванням рахунків 711 «Дохід від реалізації іноземної валюти» і 942 «Собівартість реалізованої іноземної валюти», оскільки, хоча і відбувається придбання іноземної валюти, при цьому здійснюється реалізація крипто валюти [2].

Отже, складність та унікальність криптовалюти як об'єкта обліку і джерела економічної вигоди для підприємства, громадян та держави зумовлює

неоднозначний підхід до її регулювання як у сфері економічного життя, так і в системі бухгалтерського обліку. Хоча національні та міжнародні стандарти бухгалтерського обліку не дають чітких вказівок щодо правил обліку віртуальної валюти, все ж можна припустити, що криптовалюта є як один із видів нематеріальних активів.

Список використаних джерел

1. Орлов І.О. Виклики та перспективи бухгалтерського обліку криптовалют в зарубіжних країнах та України. Економіка та суспільство, (70). 2024. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5431/5374>
2. Макурін А. А. Легалізація криптовалюти та відображення в обліку цифрових активів. Інфраструктура ринку. 2020. № 49. С. 319-323. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/49_2020_ukr/58.pdf
3. Макурін А. А. Відображення криптовалюти в системі обліку. Матеріали II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (23 жовт. 2020 р.). 2020. С. 9-10.
4. Безверхий К., Кувшинова А. Криптовалюта: гроші чи мильна бульбашка? Бухгалтерський облік і аудит. 2018. № 1. С. 29-38.

СЕКЦІЯ 2

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ У СВІТЛІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Бандурка М. Б.,
аспірант кафедри обліку і оподаткування;
Західноукраїнський національний університет (м. Тернопіль)

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ЯК ІНСТРУМЕНТ ОЦІНКИ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

У сучасному бізнес-середовищі корпоративна соціальна відповідальність (КСВ) стала невід'ємною складовою стратегії розвитку компаній. Підприємства прагнуть не лише досягати фінансових результатів, але й відповідати на соціальні та екологічні виклики, а впровадження КСВ сприяє зміцненню репутації, підвищенню конкурентоспроможності та формуванню довіри з боку зацікавлених сторін (стейкхолдерів) [1]. Однак ефективне управління КСВ вимагає об'єктивного вимірювання та аналізу її результативності. У цьому контексті управлінський облік відіграє ключову роль, оскільки забезпечує систематичний підхід до обліку та оцінки витрат, пов'язаних із соціальною та екологічною відповідальністю підприємства. Незважаючи на зростаючу увагу до КСВ, багато компаній стикаються з проблемою інтеграції її принципів у систему управлінського обліку.

Однією з головних проблем оцінки витрат на КСВ є відсутність єдиних стандартів обліку та звітності щодо соціальної та екологічної діяльності бізнесу. Традиційні підходи до управлінського обліку орієнтовані переважно на фінансові показники, що ускладнює кількісну оцінку нематеріальних активів і соціального впливу компанії, існує проблема суб'єктивності у визначенні показників ефективності КСВ та їх впливу на загальну стратегію підприємства та філософію формування і використання інформаційних ресурсів [2]. Ще одним викликом є інтеграція КСВ у систему управління витратами, оскільки компаніям складно визначити, як витрати на соціальні та екологічні ініціативи співвідносяться із загальною фінансовою ефективністю.

Інтеграція нефінансових показників у систему управлінського обліку є важливим кроком для комплексної оцінки корпоративної соціальної відповідальності (КСВ). Традиційні методи обліку, орієнтовані переважно на фінансові результати, не здатні повною мірою відобразити соціальні та екологічні аспекти діяльності підприємства. Включення таких показників, як рівень викидів CO₂, витрати на екологічні ініціативи та ефективність соціальних програм, дозволяє не лише підвищити прозорість діяльності компанії, а й

посилити її стратегічні позиції на ринку [3]. Сучасні системи управлінського обліку повинні містити механізми оцінки впливу виробничих процесів на довкілля та визначати ефективність заходів зі зменшення негативного екологічного сліду [4].

Оцінка впливу соціальних ініціатив на продуктивність персоналу є ще одним ключовим аспектом розширення функцій управлінського обліку. Підприємства, що інвестують у навчання, покращення умов праці та добробут працівників, можуть отримати суттєві конкурентні переваги, а відстеження взаємозв'язку між рівнем задоволеності співробітників, їхньою ефективністю та фінансовими показниками дозволяє ухвалювати більш обґрунтовані управлінські рішення. Корпоративне волонтерство та благодійні програми не лише формують позитивний імідж підприємства, а й створюють додаткову соціальну цінність. Включення даних про рівень залученості працівників у соціальні проєкти, вплив цих заходів на корпоративну культуру та зростання лояльності клієнтів дозволяє оцінити реальну ефективність інвестицій у сферу КСВ.

Таким чином, розширення функцій управлінського обліку через інтеграцію нефінансових показників є важливим напрямом удосконалення системи оцінки КСВ. Запровадження відповідних методик дозволяє підприємствам не лише забезпечувати стійкий розвиток і відповідність сучасним вимогам до соціально відповідального ведення бізнесу, а й підвищувати конкурентоспроможність через ефективніше управління соціальними та екологічними аспектами діяльності.

Екологічний та соціальний облік також створюють передумови для інтегрованої звітності, яка відображає не лише фінансові показники, а й нефінансові аспекти діяльності підприємства. Це відповідає сучасним міжнародним стандартам сталого розвитку, таким як GRI (Global Reporting Initiative) та IR (Integrated Reporting), які рекомендують прозоре та комплексне висвітлення екологічної та соціальної діяльності компанії [5]. Екологічний та соціальний облік є важливими складовими сучасної системи управління підприємством, оскільки сприяють ефективному використанню ресурсів, зниженню екологічних ризиків та підвищенню соціальної відповідальності. Інтеграція цих елементів у загальну систему обліку дозволяє підприємствам не лише відповідати сучасним вимогам сталого розвитку, а й отримувати конкурентні переваги в умовах глобалізації.

Використання системи КРІ дає змогу кількісно оцінити внесок компанії у соціальну та екологічну сфери, а також ефективність відповідних інвестицій. Одним із ключових показників є частка соціальних витрат у загальних витратах підприємства, що дозволяє оцінити масштаб залучення компанії у соціальні ініціативи. Відсоток використання екологічно чистих технологій є ще одним важливим критерієм, який свідчить про екологічну відповідальність підприємства та його прагнення до зменшення негативного впливу на довкілля [6].

Кількість реалізованих соціальних програм та їхній вплив на суспільство дозволяє оцінити якість та результативність соціальної політики компанії. У цьому контексті важливе значення має аналіз ефективності програм корпоративного волонтерства, благодійності, освітніх та екологічних ініціатив. Окрім кількісних показників, варто застосовувати якісні методи оцінки, такі як соціологічні опитування серед бенефіціарів програм, що дасть змогу отримати об'єктивну картину їхнього реального впливу.

Впровадження автоматизованих систем обліку у процес управління корпоративною соціальною відповідальністю дозволяє суттєво підвищити ефективність моніторингу, аналізу та звітності за ключовими показниками. Сучасні ERP-системи, такі як SAP, Microsoft Dynamics та інші, сприяють інтеграції фінансових і нефінансових даних, що дає змогу підприємствам оперативно оцінювати ефективність соціальних та екологічних ініціатив. Завдяки використанню ERP-рішень можливим стає прозоре управління витратами на КСВ, оскільки система дозволяє деталізувати фінансові вкладення у соціальні та екологічні проєкти. Автоматизований аналіз витрат та результатів таких ініціатив допомагає керівництву ухвалювати обґрунтовані рішення щодо подальших інвестицій у сталий розвиток. Наприклад, модулі звітності SAP можуть формувати інтегровані звіти з оцінкою ефективності екологічних програм, корпоративного волонтерства та інших соціальних заходів.

Окрім підвищення прозорості, ERP-системи також сприяють стандартизації процесів оцінки КСВ відповідно до міжнародних вимог. Автоматизація обліку дає змогу підприємствам ефективно адаптувати свої практики до глобальних стандартів сталого розвитку, таких як GRI (Global Reporting Initiative), ISO 26000 або принципи ESG (Environmental, Social, Governance) [5]. Інтеграція управління КСВ у загальну бізнес-стратегію за допомогою ERP-систем відкриває нові можливості для аналізу довгострокового впливу соціальних та екологічних ініціатив на фінансові показники підприємства. Використання таких рішень дозволяє поєднати економічні та соціально-екологічні аспекти діяльності, що є основою для прийняття виважених управлінських рішень.

Отже, запровадження управлінського обліку як інструменту оцінки КСВ дозволяє підприємствам обґрунтовано аналізувати та покращувати соціальну та екологічну ефективність своєї діяльності, а інтеграція нефінансових показників у систему обліку сприяє ухваленню обґрунтованих стратегічних рішень, підвищенню довіри з боку зацікавлених сторін та зміцненню конкурентних позицій компанії на ринку. Подальші дослідження можуть бути зосереджені на вдосконаленні методології оцінки КСВ та розробці універсальних стандартів обліку соціальних і екологічних витрат. Також перспективним є вивчення впливу цифрових технологій на підвищення ефективності обліку та звітності щодо КСВ.

Список використаних джерел

1. Мельник Н. Г., Семанюк В.З. Бухгалтерський облік у контексті сталого розвитку та циркулярної економіки. *Бізнес Інформ*. 2021. № 9. С. 183-188. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2021_9_26
2. Семанюк В. З. Облікова філософія в системі теоретичного знання. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка»*. № 1(51). 2018. С. 442 - 448. URL: <http://visnyk-ekon.uzhnu.edu.ua/issue/view/7829>
3. Папінко В. З. Облік і аналіз природоохоронної діяльності підприємств хімічної промисловості України : автореферат дис. на здобуття канд. екон. наук : 08.06.04. Тернопіль : Sam-Studio, 2004. 20 с.
4. Gray R., Owen D., Adams C. Accountability, Social Responsibility and Sustainability: Accounting for Society and the Environment. 2014. Pearson Education.
5. Cheng Mandy, Green Wendy, Conradie Pieter, Konishi Noriyuki, Romi Andrea. The International Integrated Reporting Framework: Key Issues and Future Research Opportunities. *Journal of International Financial Management & Accounting*. 2014. DOI: 25. 10.1111/jifm.12015.
6. Сторожук Т., Дружинська Н. Організація екологічно орієнтованого обліку в контексті реалізації сталого розвитку підприємства. *Економіка та суспільство*, 2021. № (25). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-65>

Заворітній М. В.,

аспірант кафедри обліку та аналізу;

Національний університет «Львівська політехніка» (м. Львів)

ДО ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ МІЖНАРОДНИХ ПІДХОДІВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ ЗВІТНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

У сучасній практиці управління логістичним підприємством все більшої значимості набуває впровадження на них управлінської звітності, яка містить фінансову і нефінансову інформацію про різні господарські операції і процеси. Науковцями загалом дотримується погляд, що управлінська звітність стає все більш актуальною для менеджменту підприємства, оскільки містить оперативну інформацію і таку, що не відображається в інших видах звітності. Управлінська (внутрішньо господарська) звітність вирізняється також й тим, що її інформація використовується обмеженим колом внутрішньо корпоративних користувачів.

Нормативне регулювання такого виду звітності в Україні відсутнє, а тому вітчизняні тематичні розробки часто спрямовуються на дослідження способів імплементації раціонально апробованих на практиці міжнародних підходів до формування управлінської звітності. Вважається, що аналіз тенденцій її впровадження у світовій практиці «стає доволі перспективним з точки зору

розгляду можливостей адаптації міжнародних підходів до формування такого виду звітності на вітчизняних підприємствах» [1].

Різні країни мають свої регулюючі вимоги до побудови й використання управлінської звітності. В одних державах це можуть бути законодавчі приписи чи рекомендації, які визначають вимоги до розкриття інформації. Теоретичні напрацювання і прикладні розробки в більшості випадків охоплюють ключові напрями впливу на управлінську звітність. До них належать такі як IFRS, GAAP, ERP-систем, KPI, BSC, а також положення регулюючих вимог і рекомендацій CSR, SASB. Наприклад, у праці [2] описано вплив сучасних технологій на управлінську звітність. Базисні засади побудови управлінської звітності науковцями досліджується в параметрах розвитку інтегрованої звітності, яка забезпечує взаємоузгоджену систему показників для системи управління [3.]. В дослідженні [4] на концептуальному рівні розкривається взаємозв'язок між звітністю зі сталого розвитку та системами управлінського контролю. У розробці [5] аргументується, що для впровадження концепції сталого розвитку потрібні відповідні системи управління і контролю з використанням інформації Інтегрованої звітності і звітності про сталий розвиток. Цей базис може виступати орієнтиром чи підґрунтям для побудови управлінської звітності на вітчизняних підприємствах.

Міжнародні підходи до формування управлінської звітності охоплюють різні стандарти, практики та рекомендації. Вони загалом спрямовані на забезпечення прозорості, порівнянності та добору релевантної фінансової й не фінансової інформації для прийняття управлінських рішень. Вони варіюються залежно від специфіки регіонів і галузей. Загальні тенденції та підходи до формування управлінської звітності як складової звітності бухгалтерської системи дотримуються виробляються на основі базових засад International Financial Reporting Standards (IFRS). Вони розроблені Міжнародною радою з бухгалтерських стандартів (IASB) і спрямовані на критерії забезпечення прозорості, зрозумілості та можливостях порівняння фінансової інформації на міжнародному рівні. Стандарти встановлюють загальні принципи, яких слід дотримуватися підприємствам при підготовці фінансових звітів. Ці принципи, як вважається, можуть використовуватись базисом при підготовці того чи іншого виду управлінських звітів.

Стандартами Generally Accepted Accounting Principles (GAAP) регламентують методи і процедури ведення бухгалтерського обліку і звітності. GAAP регулюються Радою з фінансових стандартів бухгалтерського обліку (FASB), надаючи достатньо чіткі правила для формування фінансової звітності. Вони також можуть бути адаптовані в управлінській звітності. Enterprise Resource Planning (ERP-системи) забезпечують інтеграцію всіх бізнес-процесів підприємства і надають можливість автоматизованого формування управлінської звітності. До них належать SAP, Oracle, Microsoft Dynamics та інші. Вони дозволяють об'єднати фінансові, виробничі, маркетингові й інші дані в єдину інформаційну базу. Key Performance Indicators (KPI) - ключові показники ефективності, які більшою мірою використовуються для вимірювання і оцінки

результативності діяльності підприємства. КРІ можуть включати фінансові (прибуток, рентабельність), операційні показники (продуктивність, якість) тощо. Методика збалансованої системи показників (Balanced Scorecard) включає фінансові, клієнтські, внутрішні бізнес-процеси та навчання й розвиток, що забезпечує комплексний огляд діяльності підприємства, а тому такий інструментарій сприяє розробці більш збалансованого формату управлінської звітності. У Європейському Союзі діє Директива з фінансової звітності, яка регулює вимоги до корпоративної звітності (Corporate Social Responsibility (CSR), Sustainability Accounting Standards Board (SASB)).

На глобальному рівні зростає значимість звітності у сфері корпоративної соціальної відповідальності і сталого розвитку. Глобальна ініціатива зі звітності (Global Reporting Initiative, GRI) та Рада зі стандартів обліку сталого розвитку (Sustainability Accounting Standards Board (SASB)). Своїми стандартами ці організації окреслюють структуру для звітності про екологічні, соціальні та управлінські показники. Інформація для систематизованих показників може отримуватись з різних джерел і безпосередньо самого підприємства. Управлінські звіти умовно розподіляють на аналітичні (операційний рівень) та трансакційні, які водночас придатні для оперативних і стратегічних рішень користувачів інформації.

Управлінська звітність сучасних підприємств повинна орієнтуватися та враховувати ключові показники вищезазначених стандартів (підходів, рекомендацій). Загалом можна дотримуватись погляду, що використання GAAP та IFRS\ сприятиме створенню надійної і систематизованої системи управлінського обліку в межах окремого підприємства, забезпечити отримання в цій системі порівнюваних і узгоджених даних між підрозділами, що посилить аналіз показників і забезпечить доцільне формування управлінської звітності.

Управлінська звітність набуває все більшої практичної затребуваності на вітчизняних логістичних підприємствах з огляду на динамічні й слабо прогнозовані соціально-економічні умови в національному й глобальному просторі. Потреба формування оперативної й релевантної інформації в системі управлінської звітності для ефективного управління логістичним підприємством потребують подальших досліджень, перспективними напрямом яких слід розглядати аналіз міжнародної практики та тенденцій.

Список використаних джерел

1. Гуцаленко Л. В., Попова О. О. Міжнародні підходи до формування управлінської звітності. Агросвіт.2024. № 11. С.59-64.
2. Ulrich P., Frank V., Buettner R., Becker W. A. Literature Review on the Impact of Modern Technologies on Management Reporting. Procedia Computer Science. 2022. Vol. 2017. P. 907-915.
3. Prodanchuk M., Bezdushna J., Mykhalkiv A., Shevchuk N., Popova O. Development of integrated reporting in ensuring a balanced system of management system indicators. Financial and credit activity: problems of theory and practice. 2022. № 6 (47). P. 111-124.

4. Rahi A. F., Johansson J., Fagerstrom A., Blomkvist M. Sustainability Reporting and Management Control System: A Structured Literature Review. Journal of Risk and Financial Management. 2022. № 15 (12).

5. Traxler A. A., Schrack D., Greiling D., Feldbauer J., Lautner M. The interplay of sustainability reporting and management control – an exploration of ways for dovetailing to develop reporting beyond accountability. Journal of Applied Accounting Research. 2023.

Нечипорук Н. В.,

к.е.н., доцент,

доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування;

Лисенко Р. В.,

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,

спеціальність 071 «Облік і оподаткування»;

Національна академія статистики, обліку та аудиту (м. Київ)

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Збільшення обсягів імпоротно-експортних операцій у воєнний період свідчить про позитивну динаміку розвитку зовнішньоекономічної діяльності, що, своєю чергою, потребує впровадження ефективної системи її управління на рівні підприємств. Результативне здійснення операцій з імпорту та експорту неможливе без науково обґрунтованого підходу до формування інформаційного забезпечення, яке реалізується через облікові та контрольні механізми. Слід зауважити, що зовнішньоекономічні операції українських підприємств у сучасних умовах супроводжуються підвищеним рівнем ризиків – як комерційних, так і фінансових і валютних. У зв'язку з цим, для забезпечення стабільності господарської діяльності, підприємства мають впроваджувати надійні та ефективні системи бухгалтерського обліку, які забезпечують законність, достовірність, своєчасність, повноту та зрозумілість фінансово-економічної інформації.

Яку б форму діяльності не обрало підприємство для виходу на міжнародний ринок, успішне здійснення цього процесу неможливе без належної організації. Особливо вагомою є організація бухгалтерського обліку на підприємствах, що вже беруть участь або лише готуються до здійснення зовнішньоекономічної діяльності. Попри наявність загальноприйнятих теоретичних моделей організації обліку, які можуть успішно застосовуватись на окремих підприємствах, вони не завжди є повністю адаптованими до умов діяльності суб'єктів, залучених до міжнародної торгівлі. Саме тому задля досягнення високої економічної ефективності важливо узагальнити кращі

практики побудови бухгалтерського обліку та дослідити, яким чином експортно-імпортні операції впливають на його організаційну структуру.

Організаційні аспекти бухгалтерського обліку експортно-імпортних операцій на підприємстві розглядали у своїх наукових працях О.П. Войналович [1], В.Т. Венцель [2], О.І. Пилипенко [3] та інші.

Управлінська функція організації бухгалтерського обліку виконує роль інструменту, за допомогою якого керівництво підприємства забезпечує ефективну координацію трудових, матеріальних, технічних, інформаційних та людських ресурсів задля досягнення поставлених стратегічних цілей.

У своїх наукових дослідженнях О.П. Войналович на макрорівні виокремлює серед основних чинників, що впливають на організацію бухгалтерського обліку, галузь або вид діяльності суб'єкта господарювання [1].

Виходячи із цього зовнішньоекономічна діяльність, виступаючи як окремий вид господарської активності, істотно впливає на організацію бухгалтерського обліку на підприємстві.

В. Т. Венцель запропонував розглядати організацію обліку як процес побудови облікової системи, що дозволяє впорядкувати облікову діяльність, визначити структуру бухгалтерських підрозділів, їх функціональне призначення, а також рівень централізації або децентралізації обліку залежно від типу виробничої чи управлінської організації [2].

У своїх наукових працях О.І. Пилипенко акцентує увагу на тому, що однією з характерних рис організації бухгалтерського обліку в умовах функціонування корпорацій є забезпечення узгодженості інформаційних потоків між усіма структурними підрозділами. Це, у свою чергу, спрямоване на підвищення ефективності системи корпоративного управління, зокрема у частині планування та контролю [3].

Більшість наукових досліджень у сфері організації обліку зосереджуються переважно на теоретичних і методологічних аспектах відображення операцій зовнішньоекономічної діяльності. Водночас питання організаційного забезпечення обліку експортно-імпортних операцій, а також формування облікової політики, залишаються недостатньо висвітленими. Внутрішні положення облікової політики підприємства мають забезпечувати проведення зовнішньоекономічної діяльності відповідно до чинного законодавства, а також сприяти ефективному застосуванню альтернативних методів та способів облікового відображення експортно-імпортних операцій.

Облікова політика розглядається як комплексне забезпечення відповідних процесів – організаційного, методичного, технічного, управлінського та аналітичного характеру.

Розглянемо специфіку організації бухгалтерського обліку в частині формування облікової політики щодо експортно-імпортних операцій на підприємстві (рисунок 1).

Процес формування облікової політики підприємства в аспекті організації обліку експортно-імпортних операцій передбачає необхідність забезпечення узгодженості між різними нормативно-правовими актами, що

регулюють сферу зовнішньоекономічної діяльності. Це пов'язано з тим, що чинне законодавство надає декілька варіантів щодо порядку організації та ведення обліку. Відтак, у разі наявності суперечностей або неузгодженостей у нормативних документах, інформація, що генерується обліковою системою, може виявитися недостовірною або непридатною для прийняття управлінських рішень.

Беручи до уваги важливу роль облікової політики у процесі відображення господарських операцій, пов'язаних з експортом та імпортом, а також формування релевантної інформації для управлінських потреб, слід зазначити її значний вплив на гармонізацію різнопланового нормативного регулювання бухгалтерського обліку.

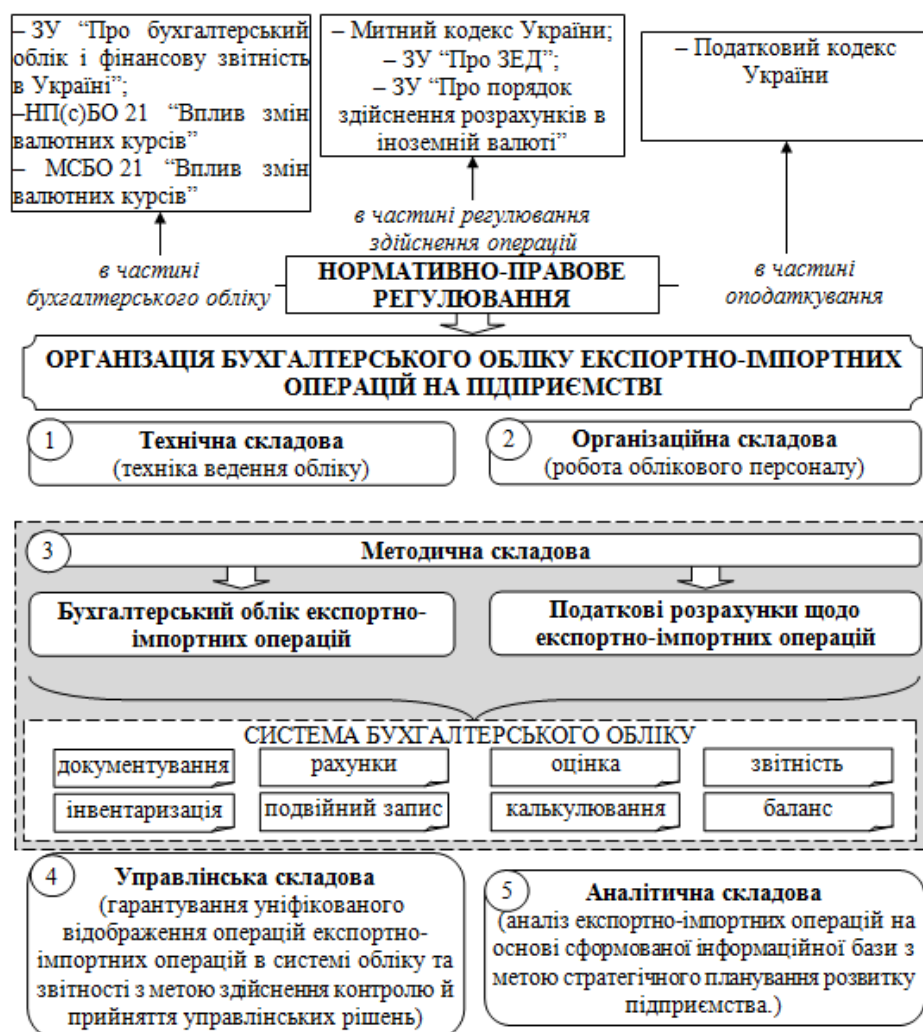

Рис. 1. Складові організації обліку експортно-імпорتنних операцій на підприємстві

Джерело: розроблено автором

Отже, в рамках дослідження, розглянуто сутність поняття «організація бухгалтерського обліку» та запропоновано використовувати концепцію, згідно з якою облікова політика підприємства формується за п'ятьма основними

складовими: технічною, організаційною, методичною, управлінською та аналітичною.

Список використаних джерел

1. Венцель В.Т. Організація бухгалтерського обліку на підприємстві, що здійснює зовнішньоекономічну діяльність. *Вісник Ужгородського університету. Серія : Економіка*. 2011. № 34. С. 270-275.
2. Пилипенко О.І. Етапи формування єдиної облікової політики корпорації. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки*. 2008. № 3 (45). С. 169-175.
3. Плекан М. В., Мартинюк В. П. Особливості обліку та оподаткування експортно-імпортних операцій в умовах війни. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск 45. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1932/1860> (дата звернення: 26.02.2025)

Нечипорук Н. В.,

к.е.н., доцент,

доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування;

Сагайдак А. І.,

здобувач першого (магістерського) рівня вищої освіти,

спеціальність 071 «Облік і оподаткування»;

Національна академія статистики, обліку та аудиту (м. Київ)

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБЛІКУ РЕЗЕРВІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

У процесі управління суб'єктом господарювання ключову роль, особливо для зовнішніх користувачів інформації, відіграють фінансові показники, що відображають фінансовий стан і результати діяльності компанії. Водночас сучасні інструменти інформаційного забезпечення управлінських рішень не можна вважати повністю ефективними. На думку науковців [1, 2], ці засоби виявилися неспроможними передбачити настання глобальної фінансово-економічної кризи, а в деяких випадках, зокрема за умови використання альтернативних підходів до фінансової звітності, навіть частково сприяли її виникненню. Резерви капіталу виступають важливим показником фінансової стабільності підприємства. Їхнє формування часто пов'язане з додатковими витратами, які власники компаній не завжди готові приймати. Як наслідок, здебільшого створюються лише ті резерви, що прямо передбачені чинними нормативно-правовими вимогами. Відтак імперативний підхід до резервування залишається складовою частиною більш загальної проблеми – недостатньої ефективності механізмів захисту та страхування капіталу.

Реформування облікової системи згідно з положеннями Міжнародних стандартів фінансової звітності (далі – МСФЗ) призвело до появи в обліковій практиці значної кількості нових термінів, тлумачення яких серед науковців досі не є однозначним. Це, зокрема, стосується поняття резервів, сутність яких залишається предметом дискусій [1, с. 139].

При адаптації міжнародних принципів обліку резервів не було враховано сучасного стану національної економіки та особливостей функціонування вітчизняних підприємств. Надмірне орієнтування на закордонний досвід призвело до прямого запозичення окремих норм та підходів, що унеможливило повноцінне врахування специфіки вітчизняної облікової практики.

Система нормативно-правового регулювання обліку резервів на підприємстві охоплює три рівні:

- законодавчі акти, що регулюють господарські операції зі створення резервів;
- нормативні акти, які визначають порядок їх обліку та розкриття у фінансовій звітності;

- внутрішні регламенти підприємств, що встановлюють порядок формування, використання і відображення резервів у системі бухгалтерського обліку [2, с. 59].

Проведений аналіз чинного законодавства з питань обліку резервів, виявив наявність окремих розбіжностей між НП(С)БО та МСФЗ. Зокрема, в міжнародній практиці не передбачено спеціального нормативного документа, який би окремо регламентував порядок обліку резерву сумнівних боргів щодо поточної дебіторської заборгованості.

Відмінності між національними та міжнародними підходами до організації та методики обліку резерву сумнівних боргів виявляються за такими критеріями, як визнання, оцінка, припинення визнання, тлумачення поняття резерву та методи його обчислення.

Відповідно до НП(С)БО 10, розмір резерву сумнівних боргів визначається з урахуванням платоспроможності окремих дебіторів, питомої ваги безнадійної заборгованості у структурі чистого доходу від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг на умовах відстроченого платежу, а також на основі класифікації дебіторської заборгованості за строками її погашення [3].

У МСФЗ, натомість, відсутні методи розрахунку розміру резерву сумнівних боргів.

Податковий кодекс України суттєво впливає на діяльність вітчизняних підприємств та умови їх функціонування. Формування резервів зазвичай супроводжується визнанням і відображенням у бухгалтерському обліку витрат, які безпосередньо впливають як на фінансовий результат до оподаткування, так і на базу оподаткування податком на прибуток. Це створює можливість для малих і середніх підприємств, зменшувати податкове навантаження на свою господарську діяльність. Оскільки для суб'єктів малого та середнього підприємництва об'єктом оподаткування податком на прибуток є фінансовий результат, визначений за даними бухгалтерського обліку. Водночас великі підприємства, а також середні, які добровільно здійснюють формування резервів, повинні додатково коригувати бухгалтерський фінансовий результат до оподаткування на податкові різниці, які виникають при створенні та використанні забезпечень на майбутні витрати, а також при формуванні резерву сумнівних боргів.

Товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю звільнені від обов'язку обов'язкового формування резервного капіталу. Такий вид капіталу підлягає створенню лише у разі, якщо підприємство має намір викупити частку у статутному капіталі без зменшення його загального розміру. У такій ситуації товариство зобов'язане сформувати резерв у розмірі вартості відповідної частки. Водночас кошти резервного капіталу не можуть бути використані для виплат на користь учасників товариства. В усіх інших випадках створення та поповнення резервного капіталу не є обов'язковим і може регулюватися окремими положеннями статуту. Формування резервного капіталу акціонерних товариств є обов'язковим у розмірі не менше ніж 15% від статутного капіталу. Це здійснюється шляхом щорічних відрахувань з чистого прибутку або за рахунок

нерозподіленого прибутку. До моменту досягнення визначеного обсягу резерву сума щорічних відрахувань не може бути меншою за 5% чистого прибутку товариства за відповідний звітний рік. Головне призначення резервного капіталу – це покриття можливих збитків, а також здійснення виплат дивідендів за привілейованими акціями [4].

На основі проведеного огляд законодавчої бази, яка стосується формування та обліку резервів капіталу, пропонуємо наступні рівні нормативного регулювання обліку резервів, зокрема:

- **міжнародний рівень** – регламентування обліку резервів капіталу відповідно до вимог міжнародних стандартів;
- **державний рівень** – регулювання з боку вітчизняного законодавства та національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку;
- **рівень підприємств** – регулювання обліку резервів на рівні окремого суб'єкта господарювання відповідно до його облікової політики.

Таким чином, за результатами проведеного огляду нормативно-правових актів, які регламентують формування, списання та облікове відображення резервів встановлено існування імперативів трьох рівнів – міжнародного, державному та рівня підприємства.

Список використаних джерел

1. Демська, Ю.В. Аналіз сучасного стану нормативно-правового регулювання обліку резервів підприємства. *Збірник наукових праць «Економічний простір»*. Дніпропетровськ. 2014. №84. С. 139-149.
2. Верига Ю.А. Орищенко, М.М. Резервування капіталу: облік, аудит та звітність: монографія. Полтава: РВВ ПУЕТ, 2011. 177 с.
3. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»: Наказ Міністерства фінансів України від 08.10.1999 р. №237. URL: <https://cutt.ly/qHqbtFh> (дата звернення 20.03.25).
4. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 06.02.2018 р. № 2275-VIII. URL: <https://cutt.ly/jHrpsQ3> (дата звернення 20.03.25)

Овсюк Н. В.,
доктор економічних наук, професор;
Падалка А. М.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти;
Національна академія статистики, обліку та аудиту (м. Київ)

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ТА ЇХ ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) представляють собою правила, за якими компанії в усьому світі формують власні фінансові звіти. Вони допомагають зрозуміти, скільки компанія заробляє, скільки має боргів і який у неї фінансовий стан. Це важливо, тому що усі можуть зрозуміти, чи варто співпрацювати з цією компанією. Україні це також треба, щоб мати можливість залучати інвестиції та бути частиною світового ринку [1].

В Україні МСФЗ почали впроваджувати ще з 2000-х років. Спочатку це було добровільно. Тобто, компанії, які хотіли працювати з міжнародними партнерами, могли самі обрати, чи використовувати ці стандарти. Але з 2006 року деякі підприємства, наприклад банки, почали застосовувати їх обов'язково. З 2011 року правила МСФЗ стали обов'язковими для великих компаній, які співпрацюють із іноземцями [2].

Основні принципи МСФЗ такі:

- інформація у звітах повинна бути правдивою;
- звітність має бути зрозумілою для всіх;
- звіти мають бути складені однаково кожного року;
- фінансові дані не повинні бути прикрашені чи змінені;
- потрібно оцінювати все за реальною вартістю, а не вигаданою [1].

У нас в Україні бухгалтерія була іншою, тому перехід на МСФЗ був складним. Багато бухгалтерів не знали, як працювати за новими стандартами, не було необхідних програм, а закони не завжди відповідали міжнародним вимогам. Але держава почала створювати нові закони, проводити навчання для бухгалтерів, щоб допомогти їм розібратись [3].

Попри труднощі, впровадження МСФЗ дало позитивні результати:

- компанії стали прозорішими для інвесторів;
- легше залучати міжнародні інвестиції;
- зросла довіра до українських компаній з боку іноземних партнерів [2].

Наприклад, великі компанії, такі як "Нафтогаз України" та "Укрзалізниця", використовують МСФЗ, бо працюють з міжнародними партнерами. Це дозволяє їм бути зрозумілими та надійними для інвесторів і партнерів з інших країн [5].

Не тільки в Україні були проблеми з переходом на МСФЗ. В країнах, таких як Грузія, Казахстан та Молдова, також були труднощі, пов'язані з навчанням бухгалтерів і старими законами. У країнах ЄС це все зробили набагато раніше, тому процес був простіший [4].

Хоча МСФЗ в основному стосуються великих компаній, навіть малий і середній бізнес може виграти від їх впровадження. Для таких компаній існують спрощені правила – МСФЗ для малих і середніх підприємств (МСФЗ для МСП). Це допомагає підприємцям бути зрозумілими для партнерів і залучати інвестиції [1].

Зараз в Україні все більше університетів пропонують навчання за МСФЗ. Також є міжнародні сертифікати, як-от АССА, які визнаються у всьому світі. Це дозволяє українським бухгалтерам і фінансистам отримати міжнародну кваліфікацію і працювати в інших країнах [5].

Впровадження МСФЗ в Україні стало важливим кроком для інтеграції української економіки в глобальний бізнес-простір. Це допомогло підвищити прозорість та зрозумілість фінансових звітів українських компаній, що покращило довіру з боку міжнародних інвесторів. Завдяки МСФЗ стало легше залучати іноземні інвестиції та співпрацювати з міжнародними партнерами.

Незважаючи на складнощі на початку, такі як відсутність необхідних програм і недостатньо підготовлені кадри, Україна почала адаптувати свою бухгалтерію до міжнародних вимог. Створення нових законів та навчання фахівців допомогло вирішити багато проблем.

Для малого та середнього бізнесу існує спрощена версія МСФЗ, що дозволяє підприємствам підвищити свою прозорість і зростити шанси на залучення інвестицій.

Проте ще є багато роботи, щоб повністю адаптувати український бізнес до міжнародних стандартів. Потрібно продовжувати працювати над удосконаленням законодавства, підтримкою малого бізнесу та підвищенням кваліфікації бухгалтерів. Загалом, перехід на МСФЗ позитивно впливає на українську економіку та допомагає країні стати більш конкурентоспроможною на міжнародному ринку.

Список використаних джерел

1. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності : навч. посіб. / М. Р. Лучко, І. Д. Бенько, С. Р. Яцишин, Н. Г. Мельник. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 389 с.
2. Роева О. С., Шепелюк В. А. Вплив міжнародних стандартів фінансової звітності на розвиток національних систем обліку та звітності України. Вчені записки : зб. наук. пр. Київ : КНЕУ, 2024. Вип. 36. С. 138–148.
3. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (зі змінами) від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
4. Мінфін України – офіційні роз'яснення щодо впровадження МСФЗ. URL: www.mof.gov.ua
5. ACCA Ukraine, звіт про впровадження МСФЗ у Східній Європі, 2021. URL: www.accaglobal.com

Цегельник Н. І.,

к.е.н., доцент,

доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту;

Поліський національний університет (м. Житомир)

ВПЛИВ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ (IFRS) НА ОБЛІКОВУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ

Сучасні економічні умови вимагають високого рівня прозорості та достовірності фінансової звітності підприємств. Міжнародні стандарти фінансової звітності (IFRS) стали загальноприйнятою основою для ведення бухгалтерського обліку у багатьох країнах світу. В Україні перехід на IFRS є одним із ключових кроків інтеграції у глобальну фінансову систему, що сприяє залученню іноземних інвестицій та підвищенню рівня корпоративного управління.

Історично міжнародні стандарти фінансової звітності розроблялися Міжнародною радою з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (IASB), яка є основним органом регулювання та оновлення IFRS. На сьогодні IFRS активно застосовуються більш ніж у 140 країнах світу, включаючи держави Європейського Союзу, Великобританію, Канаду, Австралію та інші.

Міжнародні стандарти фінансової звітності (IFRS) – це сукупність принципів і норм, що регламентують ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності на міжнародному рівні [2]. Вони забезпечують єдині підходи до оцінки активів, зобов'язань, доходів і витрат підприємств, що дозволяє зробити фінансові дані прозорими та зрозумілими для міжнародних інвесторів. *Головними принципами IFRS є:*

- принцип нарахування та відповідності доходів і витрат – фінансова інформація відображається у звітності в момент виникнення операцій, а не під час фактичного отримання або виплати коштів;
- пріоритет економічного змісту над юридичною формою – облік операцій здійснюється відповідно до їхньої економічної сутності, а не лише з огляду на юридичні аспекти;
- консолідована звітність – материнські компанії зобов'язані представляти фінансову звітність у форматі консолідованих даних, що відображає діяльність усієї групи компаній;
- прозорість та порівняльність – стандарти розроблені таким чином, щоб фінансова звітність різних підприємств була зіставною та зрозумілою для користувачів.

У контексті України запровадження міжнародних стандартів відбувається відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» [4]. Перехід на міжнародні стандарти фінансової звітності в Україні відбувається поступово та регулюється законодавчими актами. *Згідно із Законом України*

«Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» [4], обов'язкове застосування IFRS поширюється на:

- підприємства, що становлять суспільний інтерес (банки, страхові компанії, фінансові установи);
- великі підприємства, які відповідають визначеним критеріям за обсягом активів, доходів та кількістю працівників;
- компанії, що готують консолідовану фінансову звітність.

Запровадження IFRS вимагає від підприємств адаптації облікової політики, зміни підходів до оцінки активів і зобов'язань, підготовки фахівців, які володіють необхідними знаннями та навичками, а також дозволяє підвищити рівень фінансової прозорості українських компаній та сприяє залученню інвестицій та інтеграції у світові ринки.

В Україні тривалий час використовувалися національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку (П(С)БО), які мають суттєві відмінності від IFRS. Здійснимо порівняння між Міжнародними стандартами фінансової звітності (IFRS) та Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку України (НП(С)БО) таблиці 1.

Таблиця 1

Порівняння МСФЗ (IFRS) та НП(С)БО за основними критеріями

Критерій порівняння	IFRS	П(С)БО
Регулювання	Регулюються Радою з МСФЗ (IASB)	Регулюються Мінфіном України
Принципи	Орієнтовані на принципи (principle-based)	Орієнтовані на правила (rule-based)
Фінансова звітність	Включає повний комплект звітності за IFRS (баланс, звіт про прибутки та збитки, звіт про зміни у власному капіталі, звіт про рух грошових коштів, примітки)	Включає баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів, звіт про власний капітал
Оцінка активів	Переважає використання справедливої вартості (fair value)	Основний метод – історична (первісна) вартість
Облік основних засобів	Дозволено переоцінку за справедливою вартістю	Переважає оцінювання за первісною вартістю
Амортизація	Можливе застосування різних методів (прямолінійний, зменшуваного залишку, виробничий тощо)	Передбачені конкретні методи, що обирає підприємство
Облік доходів	Ґрунтується на концепції контролю (IFRS 15)	Визнання доходів залежить від моменту переходу ризиків та вигод
Облік зобов'язань	Включає концепцію дисконтування зобов'язань (IFRS 9)	Дисконтування застосовується рідше
Фінансові інструменти	Детально регулюються IFRS 9	Відсутній спеціальний стандарт, орієнтація на загальні принципи
Знецінення активів	Обов'язкове проведення тестування на знецінення (IAS 36)	Знецінення застосовується рідко

Продовження таблиці 1

Консолідована звітність	Обов'язкова для груп компаній (IFRS 10)	Консолідація здійснюється відповідно до вимог законодавства
Розкриття інформації	Ширші вимоги до розкриття інформації	Менші вимоги до приміток та пояснень

Джерело: систематизовано автором на основі [2; 3]

Отже, вибір між IFRS та НП(С)БО залежить від потреб підприємства: якщо воно орієнтоване на міжнародні ринки або залучення іноземних інвесторів, застосування IFRS є доцільним, тоді як для більшості вітчизняних компаній, особливо малого та середнього бізнесу, залишається актуальним використання НП(С)БО.

Тобто, перехід на міжнародні стандарти фінансової звітності має значний вплив на бухгалтерський облік в Україні. *Серед основних позитивних змін можна виокремити:*

- підвищення інвестиційної привабливості – прозорість та порівнянність фінансової звітності сприяють залученню іноземних інвесторів [5];
- удосконалення управлінських рішень – використання фінансової інформації за міжнародними стандартами дає змогу більш об'єктивно оцінювати фінансовий стан підприємств [1];
- гармонізація з європейськими нормами – IFRS є обов'язковими у країнах ЄС, тому їхнє застосування в Україні полегшує міжнародну співпрацю.

Однак, запровадження IFRS супроводжується деякими загрозами, зокрема: необхідністю значних витрат на навчання бухгалтерів та фінансових аналітиків; труднощами у трансформації фінансової звітності відповідно до вимог міжнародних стандартів; складністю адаптації програмного забезпечення для бухгалтерського обліку.

На нашу думку, для успішної імплементації IFRS в Україні необхідно: посилити професійну підготовку бухгалтерів та аудиторів; удосконалити законодавчу та нормативну базу; підвищити рівень підготовки бухгалтерів і аудиторів; створити методичну підтримку для підприємств; забезпечити ефективний контроль та нагляд; модернізувати інформаційні системи; підвищити обізнаність керівництва підприємств; сприяти добровільному переходу підприємств. Ці заходи сприятимуть ефективному переходу на міжнародні стандарти та покращенню фінансової звітності українських підприємств.

Таким чином, впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні є важливим кроком на шляху інтеграції у світову економіку. Попри певні труднощі, застосування IFRS сприяє підвищенню якості фінансової звітності, зміцненню довіри до українських підприємств з боку міжнародних партнерів та розвитку фінансової системи загалом.

Список використаних джерел

1. Малюга Н. М., Цегельник Н. І. Методологія управлінського обліку: функціональне значення, принципи та стратегічний контекст. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 7. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14768563> (дата звернення: 21.03.2025).
2. Міжнародні стандарти фінансової звітності (IFRS). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_010#Text (дата звернення: 18.03.2025)
3. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку України (НП(С)БО). URL: <https://mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhennja1> (дата звернення: 17.03.2025).
4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#top>
5. Цегельник Н. І., Бедер Д. А. Роль внутрішнього аудиту у забезпеченні прозорості інформаційних ресурсів для управління бізнесом в умовах цифровізації. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 8. URL: <https://a-economics.com.ua/index.php/home/article/view/278/295> (дата звернення: 20.03.2025).

Яремко І. Й.,
д.е.н., професор,
завідувач кафедри обліку та аналізу;
Національний університет «Львівська політехніка» (м. Львів)

СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

В сучасних умовах динамічно зростає значимість інформаційної підтримки як внутрішніх управлінських рішень (система управління підприємством), так і публічної інформації для державних інституцій, власників і засновників підприємств, контрагентів ринку, ринкових аналітиків та ін. Науковцями аргументується, що в інформаційному хаосі на теперішній час перебувають не тільки загальнодержавні і галузеві органи управління, але і самі підприємства. В реальній практиці відбувається перманентна зміна звітних форм та набору показників в них, що, у свою чергу, спричинює зміну орієнтації методології із суцільного обліку на фрагментарно затребувані спостереження за показниками на основі різних критеріїв. Такий стан, за оцінкою науковців, є більш подібним на «руйнування попередньої системи з явними ознаками її неспроможності та намаганнями сформувати систему подібну розвинутим країнам[1].

Очікувані передумови повоєнної відбудови національного господарства на основі залучення іноземних інвестицій безперечно також пов'язуються з

«налагодженням продукування оперативної і якісної інформації на основі певного виду звітності» [2]. Одним із основних інформаційних джерел виступає фінансова звітність (показники публічної звітності підприємства), проте, як відзначається в сучасних дослідженнях, очевидною стала «нездатність діючої парадигми бухгалтерської звітності вирішувати питання, які сучасне суспільство висуває до неї [3].

Важливим чинником гармонізації українського правового простору в рамках ЄС є приведення правил формування і запровадженням в облікову практику різних видів публічної звітності для національних підприємств. По суті мова йде про зародження і впровадження у практику нової парадигми звітності – «відбувається парадигмальний зсув – перехід від четвертої до п'ятої парадигми бухгалтерської звітності та поступовий процес її остаточного оформлення і формування» [4. с. 142]. В реальній практиці має місце поетапне впровадження нових форм і видів звітів підприємств. За своєю сутністю і змістом такий перехід стосується глибоких структурних зрушень в існуючій концепції публічної фінансової та інших форм звітності,

Потреби практики сприяли створенню міжнародних організацій, якими пропонуються розроблені стандарти, методичні рекомендації та принципи побудови того чи іншого виду звітності. Проблематиці побудови і структуризації різних видів звітності підприємств присвячено чисельні публікації науковців, економістів та фахівців реальної економіки. В одних акцентованими стають якісні характеристики фінансової звітності, в інших – контекст міжнародних інтеграційних процесів, звітність підприємств в контексті парадигми сталого розвитку та в умовах використання сучасного інформаційного забезпечення. Виникає нагальна потреба формування інтегральної моделі звітності, яка спроможна задовольнити процеси, що мають місце у світовій економіці.

У глобальному просторі домінуючою стає так звана «концепція сталого розвитку» з чисельними підходами до її визначення і трактування. Вона сформульована на засадах балансування та узгодженості економічної, екологічної і соціальної компонент і вважається такою, що гармонізує всі трансформаційні процеси. Визначальним для реалізації концепції сталого розвитку визнається інформаційне забезпечення, яке в більшості випадків ототожнюється із оприлюдненням інтегрованої звітності. Така звітність має чисельні інтерпретації і за своєю сутністю є конгломератом бухгалтерсько-управлінських звітів: інтегрована звітність дає можливість поєднання у єдиній формі різнопланових інформаційних ресурсів.

На сьогодні серед науковців і практиків немає єдиного підходу щодо категорії «інтегрована звітність». Більшість з них сприймають визначення, яке розроблено Комітетом з міжнародної інтегрованої звітності: інтегрована звітність – «процес, який призводить до подання організацією відомостей, які виражаються у випуску періодичного інтегрованого звіту про створення цінності протягом певного часу». За своєю формою і змістом Інтегрований звіт являє собою стислий виклад інформації про те як стратегії організації, управління нею,

її діяльність та перспективи спроможні створити цінність в оглядовій перспективі в контексті погляду на очікувані зміни зовнішнього середовища.

Формат інтегрованої звітності забезпечує інформацію про використання загального капіталу підприємства (фінансовий, промисловий, інтелектуальний, людський, соціальний, природний) і впливу на його зміни прийнятої стратегії підприємства. зазначає, У більш змістовній інтерпретації інтегрована звітність відображає раціональне управління такими формами капіталу, як, наприклад, інтелектуальний, природний, соціальний, що, в свою чергу, дозволяє оцінювати і підтримувати вартість у довгостроковому періоді (інформаційне забезпечення стратегічного управління). Інформаційний зміст інтегрованого звіту це скоріше публічне і не достатньо формалізоване оприлюднення компанією інформації про те, як її стратегія і перспективи призводять до створення вартості в умовах динамічних й недостатньо прогнозованих змін в технологічному прогресі та змінюваного зовнішнього середовища.

Наведена у інтегрованій звітності інформація має інше наповнення ніж фінансова звітність, яка є нечутливою, неспроможною до відображення факторів вартості сучасного бізнесу. Бухгалтерська методика та базові принципи бухгалтерського відображення об'єктів (визнання, оцінка), на основі яких формується публічна фінансова звітність, не пристосовані для відображення продуктивної сили і разом з цим вартості активів нематеріального типу та активів інтелектуальної природи (брендів, людських ресурсів, мереж, клієнтських баз та інтелектуальної власності). На теперішній час з урахуванням природно-кліматичних та соціально-політичних змін у світовому просторі обговорюється майбутній успіх компанії через її здатності створювати вартість, використовуючи різні види ресурсів – природні, соціальні, людські чи фінансові.

Необхідність застосування нового формату інтегрованого звіту (звітності) стає дедалі більше очевидною як з точки зору теорії, так і практики. Проте на теперішній час залишаються невирішеними низка важливих проблем, зокрема щодо методики формування інтегрованого звіту, його структури та змісту. Проблематика впровадження у звітний процес компанії інтегрованого звіту є загальновизнаною. Розробка адекватних для конкретної організації базових засад формування інтегрованої звітності дасть змогу зробити її більш структурованою і змістовною. При цьому все ж слід дотримуватись переліку принципів, розроблених Комітетом з міжнародної інтегрованої звітності.

Список використаних джерел

1. Жук В. М. Система звітно-облікового забезпечення управління: минуле й майбутнє. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2019. №4. С.107-116..

2. Яструбський М., Чжен С. Тенденції розвитку звітності підприємств: національні вимоги та зарубіжний досвід. Київський економічний науковий журнал. 2023. №2. С. 69-75.

3. Звітність підприємств в умовах сталого розвитку: сучасний стан, проблеми, перспективи, інформаційне забезпечення / Л. В. Кононенко,

Н. П. Сисоліна, О. С. Чумаченко. Центральнoукраїнський науковий вісник. Економічні науки. 2021. Вип. 6. С. 179-186.

4. Корягін М. В., Куцик П. О. Проблеми та перспективи розвитку бухгалтерської звітності: монографія. Київ: Інтерсервіс, 2016. 276 с.

СЕКЦІЯ 3

СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АУДИТУ В УКРАЇНІ З УРАХУВАННЯМ МІЖНАРОДНИХ ТЕНДЕНЦІЙ

Afanasieva I. I.,

PhD in Economics, Associate Professor,
Head of the Department of Accounting, Auditing, and Taxation;

Kaluzhinska K.,

higher education student 5th year Master group OO 20.01;
National Academy of Statistics, Accounting and Audit, (Kyiv)

KEY ISSUES OF THE ACCOUNTABLE DEBT AUDIT

In conditions of uncertainty, the issues of creating an effective internal audit system and rationalizing its structure become relevant. Much less attention is paid to internal audit issues and almost no attention is paid to the problems of internal audit of accounts payable transactions. As studies have shown, even in large enterprises there are almost no special internal audit services. The presence of such a service certainly has a positive effect on the state of internal control.

When conducting an audit in conditions of digital data processing, the auditor must find out the state of technical and software. The auditor must determine how information systems affect the organization and conduct of the audit, agree with the manager the possibility of involving an independent expert in order to study the information system of the business entity, as well as methods of verification using the specified system [1].

The provision of audit services is accompanied by a number of certain risks, including those associated with the conduct of entrepreneurial activity by the subject of audit services. It should be noted that audit risk as a specific concept is associated with the expression of a biased opinion, that is, the probability that an independent auditor will not detect misstatements and errors due to certain circumstances.

When assessing the business of a business entity, it is worth determining the total number of suppliers, if there are few of them, the client may be dependent on them and feel financial pressure, which is considered a factor in increasing the risk of fraud and errors and should be assessed at the stage of planning the audit. It is also advisable to carry out analytical procedures using financial analysis techniques, determine the structure of accounts payable, the amount of overdue debts, the presence of debts whose repayment period is ending; determine the impact of accounts payable on the financial condition of the commercial enterprise to assess the possibility of its continued operation [2].

At the stage of obtaining audit evidence, it is necessary to process sources of information on accounts payable, apply the necessary audit procedures, and draw up working documents. To ensure the fulfillment of the tasks of the audit of accounts payable, appropriate working documentation must be formed. Scientists recommend using a list of accounts payable control and a list of control of the presence of debts of the business entity to suppliers and contractors. Thus, the first document allows you to identify typical violations regarding accounts payable and protect the company from their occurrence in the future.

It is worth noting that the implementation of an audit sample consists in studying accounting records by selecting certain data in terms of quantity and quality, which allows a reliable assessment of the entire set of information. In addition to the audit sample, confirmation of the presence of accounts payable becomes important. In particular, external confirmation is carried out under ISA 505, which directly regulates the process of obtaining audit evidence from counterparties.

To obtain such confirmation, it is carried out on the basis of a previously sent request. The key sources of audit evidence for checking the debt include: contracts (agreements, contracts) for the supply of goods and materials, reconciliation statements, documents on the set-off of mutual claims, inventory records, copies of payment documents, the General Ledger, primary documents, accounting registers, financial and tax reporting of the company.

An effective tool for identifying discrepancies in the actual availability and accounting data on material assets is the inventory and control launch of raw materials, which allows you to predict deviations in the quality of materials and products. To verify the reality and reliability of the results of economic processes, it is advisable to use cross-checks of documents, i.e. checking the reliability of information in documents by comparing data from different documents on interrelated operations [3].

It would be advisable for the enterprise to develop and approve the "Regulations on the Organization of the Internal Audit System", which would allow regulating the activities of the internal audit service. The job descriptions of internal auditors should clearly define the functional responsibilities of employees and the possibility of access to any information they need. In the process of planning an internal audit, an important stage is the development of a plan for checking the state of accounts payable, which determines the nature, timing and scope of the planned audit techniques and methods. Given the peculiarities of internal audit, it is advisable to develop a classifier of possible violations and distortions, the probability of their occurrence is significant.

References

1. Петрицька О.С. Організація внутрішнього аудиту на підприємствах. *Приазовський економічний вісник*. 2019. № 5(16), 2019, С.356-359. URL: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2019/5_16_uk/63.pdf
2. Афанас'єва І.І. Гармонізація національного аудиту в контексті інтеграційних процесів. Збірник наукових праць ДУІТ. Серія: Економіка і управління, 2018. Вип. 41 (1), 104-112. URL: <http://old.duit.edu.ua/wp-content/uploads/2019/02/pdf-11.pdf>.

3. Яремик, М. Особливості тестування системи внутрішнього контролю в аудиті кредиторської заборгованості. *Економіка та суспільство*. 2023. № 52. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-87>

Лубенченко О. Е.,
д. е. н., професор,
професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту (м. Київ)

ЗАСТОСУВАННЯ МІЖНАРОДНОГО СТАНДАРТУ АУДИТУ 580 «ПИСЬМОВІ ЗАПЕВНЕННЯ»

Міжнародний стандарт аудиту 580 «Письмові запевнення» (надалі – МСА) застосовується в ході проведення аудиту фінансової звітності суб'єкта господарювання. Цілями цього МСА стандарту є отримання письмових заяв від менеджменту СГ для підтвердження фінансової і нефінансової інформації, що представлена у звітності [1]. Ці заяви служать додатковими аудиторськими доказами та допомагають аудитору сформуванню обґрунтовану думку щодо фінансової звітності. *Письмові запевнення аудитор отримує на всіх етапах аудиту:*

- На етапі прийняття клієнта та завдання;
- На етапі визначення загальної стратегії аудиту, планування та оцінки ризиків;
- На етапі проведення аудиторських процедур, збору аудиторських доказів;
- На етапі оцінки результатів аудиту та формулювання аудиторської думки та формування аудиторського звіту.

МСА 580 регулює аудиторські процедури з ідентифікації тих, кого наділено найвищими управлінськими повноваженнями, формат запитів та письмових запевнень, оцінки сумнівів щодо надійності письмових запевнень, ненадання таких запевнень. Перелічені процедури мають бути задокументовані. З цією метою розроблено робочий документ «Оцінка отриманих доказів за МСА 580 «Письмові запевнення», таблиця 1.

Таблиця 1

Оцінка отриманих доказів за МСА 580 «Письмові запевнення»

Аудиторська фірма: ТОВ «АФ «АЛЬФА» Підприємство: ТОВ «БЕТА» Код ЄДРПОУ: xxxxxxxx Період: 2024 рік Договір: дог. № 0х/0х/2х-Ах від 0х.0х.202хр.
Ключовий партнер: Антоненко Л.А. 12.04.2024, підпис Рецензент: Легкий В.М. 12.04.2024, підпис

Продовження таблиці 1

Мета: отримання письмових запевнень від управлінського персоналу або, де це доречно, тих, кого наділено найвищими повноваженнями, під час аудиту фінансової звітності Процедури: запит, оцінка запиту	
Дії аудитора	Коментар/результат
Чи були надані письмові запевнення від управлінського персоналу (власників, керівництва СГ, інших осіб, які беруть участь у складанні ФЗ та звітуванні), зокрема щодо відповідальності менеджменту? (П.3, п.9-11, п. А1- А 8, п. А 26- А 27 МСА 580)	Прокоментувати наявні письмові запевнення та оцінити їх надійність
Чи вважає група із завдання письмові запевнення аудиторським доказом? (П.3, п. А 1 МСА 580)	Обґрунтувати думку щодо надійності письмових запевнень та використання їх в якості отриманих доказів
Чи були надані інші письмові запевнення, зокрема щодо облікових політик, планів і намірів управлінського персоналу? (П.13, п. А 10 МСА 580)	Перехресне посилання на робочий документ, де була досліджена облікова політика та перспективні плани менеджменту
Чи були надані додаткові письмові запевнення, письмові запевнення? (П.13, п. А 11 – А 13 МСА 580)	Оцінити необхідність отримання додаткових письмових запевнень
Чи існують сумніви щодо надійності письмових запевнень? (П.16-17, п. А 23-А 25 МСА 580)	Оцінити наявність сумнівів щодо отриманих запевнень
Ненадані письмові запевнення, щодо яких було звернення (п.19,20,п. А 26-А 27 МСА 580)	
П. 19 МСА 580. Якщо управлінський персонал не надає одного чи кількох письмових запевнень, щодо яких було звернення, аудитор повинен:	х
(а) обговорити це питання з управлінським персоналом;	Документальне підтвердження обговорення питання щодо ненадання запевнень
(б) повторно оцінити чесність управлінського персоналу та оцінити, який вплив це може мати на надійність запевнень (усних чи письмових) і аудиторських доказів у цілому;	Оцінка наявності шахрайських дій персоналу клієнта
(с) вжити відповідних заходів, включаючи визначення можливого впливу на думку у звіті аудитора (можливість модифікації думки)	Формування звіту аудитора

Розроблено автором на підставі [1]

Запропонований робочий документ є уніфікованим, сприяє ефективному виконанню аудиторських завдань, має певні переваги: допомагає групі із завдання дотримуватись вимог МСА, інших вимог законодавства, слугує базою для навчання нових співробітників аудиторської фірми, забезпечує точність і повноту інформації, надійність аудиторських висновків, спрощує процес перевірки та оцінки роботи аудитора з боку керівництва, внутрішніх і зовнішніх контролерів якості, слугує для збереження детальної історії проведених аудиторських процедур у постійному аудиторському файлі.

Список використаних джерел

1. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. IAASB. 2020. Ч. I–III. URL: <https://www.iaasb.org/publications/mizhнародni-standarti-kontrolyu-yakosti-auditu-oglyadu-inshogo-nadannya-vpevnenosti-ta-suputnikh-0>

Манько Н. Ф.

к. е. н., аудитор, директор;
ТОВ «АФ «Надійність» (м. Вінниця)

ПАМ'ЯТКА ДЛЯ БУХГАЛТЕРА. ОЦІНКА ПРИПУЩЕННЯ ПРО БЕЗПЕРЕРВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ

Оцінка безперервності діяльності суб'єкта господарювання є важливим аспектом роботи бухгалтера, оскільки вона забезпечує впевненість у тому, що такий суб'єкт може продовжувати свою діяльність у осяжному майбутньому. Оцінка безперервності є важливою з декількох причин.

– *По-перше*, це пов'язано із фінансовою стійкістю: підтримання безперервності діяльності гарантує, що суб'єкт господарювання має достатньо ресурсів для покриття своїх зобов'язань і продовження роботи.

– *По-друге*, це підтвердження довіри з боку інвесторів та кредиторів: оцінка безперервності діяльності може вплинути на отримання фінансування та кредитів.

– *По-третьє*, це забезпечення відповідності та/або достовірності фінансової звітності, що важливо для прийняття обґрунтованих рішень зацікавленими сторонами.

– *По-четверте*, оцінка безперервності діяльності допомагає суб'єкту господарювання в плануванні та попередженні і подоланні можливих ризиків діяльності.

Проте, у бухгалтерських служб іноді виникають питання щодо оцінки безперервності діяльності: з чого почати, які показники задіяти у розрахунках? І аудитори мають допомогти у розв'язанні питань оцінки безперервності діяльності суб'єктом господарювання. З цією метою була розроблена пам'ятка для бухгалтера, таблиця 1. Заповнюючи цю таблицю, бухгалтер оцінює фінансові, операційні та інші чинники, що впливають на безперервність, оцінює їх вплив з точки зору суттєвості та застережні заходи з метою мінімізації негативного впливу.

Таблиця 1

Пам'ятка для бухгалтера. Оцінка припущення про безперервність діяльності на 12 місяців після дати фінансові звітності

№/п	Події і умови	Вплив (суттєвий/ не суттєвий)	Застережні заходи
х	Фінансові	х	х
1	Збільшення поточних зобов'язань	Заповнюється бухгалтером	Заповнюється бухгалтером
2	Строкові позики, термін погашення яких наближається, за відсутності реальної перспективи погашення або подовження терміну позики	Заповнюється бухгалтером	Заповнюється бухгалтером
3	Надмірне покладання на короткострокові позики для фінансування довгострокових активів	Заповнюється бухгалтером	Заповнюється бухгалтером
4	Наявність ознак, які вказують на припинення фінансової підтримки боржниками та іншими кредиторами	Заповнюється бухгалтером	Заповнюється бухгалтером
5	Негативні грошові потоки від операційної діяльності	Заповнюється бухгалтером	Заповнюється бухгалтером
6	Призупинення поточних платежів	Заповнюється бухгалтером	Заповнюється бухгалтером
7	Розмір чистих активів не відповідає законодавчим вимогам, або наявні ознаки потенційного зменшення	Заповнюється бухгалтером	Заповнюється бухгалтером
8	Значні операційні збитки або значне зниження вартості активів, що використовуються для генерування грошових потоків	Заповнюється бухгалтером	Заповнюється бухгалтером
9	Заборгованості щодо виплати дивідендів або припинення виплат	Заповнюється бухгалтером	Заповнюється бухгалтером
10	Нездатність вчасно проводити платежі кредиторам	Заповнюється бухгалтером	Заповнюється бухгалтером
11	Не дотримання умов договорів позики	Заповнюється бухгалтером	Заповнюється бухгалтером
12	Перехід від кредитних операцій з постачальниками до операцій на основі «оплати за фактом постачання»	Заповнюється бухгалтером	Заповнюється бухгалтером
х	Операційні	х	х
13	Наміри управлінського персоналу ліквідувати Компанію або припинити діяльність	Заповнюється бухгалтером	Заповнюється бухгалтером
14	Втрата ключового управлінського персоналу без належної заміни	Заповнюється бухгалтером	Заповнюється бухгалтером
15	Втрата основних постачальників, клієнтів та замовників	Заповнюється бухгалтером	Заповнюється бухгалтером
16	Втрата основного ринку, ліцензії	Заповнюється бухгалтером	Заповнюється бухгалтером
17	Дефіцит важливих матеріалів	Заповнюється бухгалтером	Заповнюється бухгалтером
18	Поява дуже успішного конкурента	Заповнюється бухгалтером	Заповнюється бухгалтером

Продовження таблиці 1

х	Інші	х	х
19	Невідповідність законодавчим вимогам	Заповнюється бухгалтером	Заповнюється бухгалтером
20	Наявність судових позовів або можливих позовів, які Компанія не зможе задовільнити	Заповнюється бухгалтером	Заповнюється бухгалтером
21	Невиплата пред'явлених вимог	Заповнюється бухгалтером	Заповнюється бухгалтером
22	Низька заробітна плата або її невиплата, конфлікти із керівництвом	Заповнюється бухгалтером	Заповнюється бухгалтером
23	Зміни у законах чи нормативних актах або урядовій політиці, що за очікуванням, негативно вплинуть на Компанію	Заповнюється бухгалтером	Заповнюється бухгалтером
24	Відсутність або недостатність страхування активів від форс-мажорних обставин у разі їх настання	Заповнюється бухгалтером	Заповнюється бухгалтером

Джерело: складено автором на підставі [1,2]

У зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України, Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 в Україні введено воєнний стан, який було подовжено до тепер. Тому, при оцінці безперервності додатково необхідно розглядати і ризики, пов'язані із воєнним станом, таблиця 2.

Таблиця 2

Приклади розкриття інформації про ризики і застережні заходи в контексті безперервності діяльності, що пов'язані з воєнним станом

Ризики	Застережні заходи
Пошкодження/знищення майна	Факт того, що на дату фінансової звітності ключові активи для провадження діяльності не пошкоджені, і хоча ризики зберігаються, однак негативні наслідки потенційного пошкодження мінімізовано резервним фондом, диверсифікацією виробництва по різних регіонах тощо
Наближеність компанії до лінії фронту	Наявність розробленого плану релокації в разі потенційно можливого негативного сценарію за умови наближеності компанії до лінії фронту, чіткого сценарію дій і відповідальних осіб
Суттєві кредитні зобов'язання	Наявність джерел погашення зобов'язань, можливість реструктуризації боргу та досвід і засоби управління такими процесами; факт відсутності потреби залучати зовнішнє фінансування
Зменшення грошових потоків	Наявність фінансового бюджету на осяжне майбутнє, що свідчить про сталі та прогнозовані потоки від основних видів діяльності, оцінка за позитивного та негативного сценаріїв; постійний аналіз за ключовими фінансовими показниками; наявність стабільної бази клієнтів
Кібератаки	Наявність чітких засобів протидії кіберзагрозам (як свідчить практика, кібератаки можуть суттєво блокувати діяльність бізнесу)
Нестача кваліфікованих кадрів	Наявність прогресивних методів добору персоналу та забезпечення їх підготовки й навчання, співпраця із закладами вищої освіти та рекрутинговими агенціями
Погіршення макроекономічних показників	Наявність розроблених засобів антикризового управління, посилення на оцінку валютного та ринкового ризиків

Джерело: складено автором на підставі [3]

Рівень деталізації розкриття інформації залежить від конкретних фактів та обставин суб'єкта господарювання, включаючи характер та ступінь впливу війни на операційну діяльність підприємства та ринкові умови. Таблиця 2 також є складовою пам'ятки бухгалтера.

Судження управлінського персоналу мають бути розкриті у Примітках до фінансової звітності. Пропонується три варіанти надання інформації у Примітках щодо оцінки безперервності суб'єкта господарювання:

I варіант надання інформації: а) про те, що фінансова звітність складена з дотриманням принципу безперервності діяльності та розкрив критерії, які застосовувались у процесі такої оцінки; б) події та умови, які існували на дату оцінки та їх не суттєвий вплив на безперервність; в) що немає суттєвої невизначеності і компанія може безперервно продовжувати свою діяльність у найближчі 12 місяців від дати цієї звітності.

II варіант надання інформації: а) про те, що фінансова звітність складена з дотриманням принципу безперервності діяльності та розкрив критерії, які застосовувались у процесі такої оцінки; б) про події та умови, які свідчать про існування суттєвої невизначеності; в) дії та пани управлінського персоналу у відповідь на такі загрози та судження про те, що пом'якшувальні дії визнані достатніми для забезпечення безперервності діяльності; г) управлінський персонал визначає, що немає суттєвої невизначеності і суб'єкт господарювання може безперервно продовжувати свою діяльність у найближчі 12 місяців від дати цієї звітності.

III варіант надання інформації: а) про те, що фінансова звітність складена з дотриманням принципу безперервності діяльності та розкрив критерії, які застосовувались у процесі такої оцінки; б) про події та умови, які свідчать про існування суттєвої невизначеності; в) дії та пани управлінського персоналу у відповідь на такі загрози; г) значні судження, зроблені управлінським персоналом, як складової його оцінки здатності суб'єкта господарювання продовжувати свою діяльність на безперервній основі, включаючи визначення наявності суттєвої невизначеності, д) чітке твердження про те, що існує суттєва невизначеність, пов'язана з подіями або умовами, які можуть викликати значний сумнів щодо здатності суб'єкта господарювання продовжувати свою діяльність, а отже, він може бути не в змозі реалізувати свої активи та погасити зобов'язання при звичайному ході бізнесу.

Запропонована пам'ятка для бухгалтера з оцінки безперервності діяльності суб'єкта господарювання дозволяє оцінити безперервність за трьома сценаріями, з урахуванням фінансових, операційних та інших факторів, дозволяє систематизувати інформацію про безперервність, виходячи з дійсних обставин суб'єкта господарювання.

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 липня 1999р. № 996-XIV, станом на 16.02.2025 р.

URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14/ed19990716#Text> (дата звернення 25.02.2025)

2. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. IAASB. 2020. Ч. I–III. URL: <https://www.iaasb.org/publications/mizhнародni-standarti-kontrolyu-yakosti-auditu-oglyadu-inshogo-nadannya-vpevnenosti-ta-suputnikh-0> (дата звернення 25.02.2025)

3. Rogoznyy S., Dydyun O. Dotrimannya principu bezperervnosti v umovakh viyni: sudzhennya kerivництва й dumka auditora *Практика МСФЗ*. № 9(69).2024 С.12-18.

Мирошниченко І. В.,
аудитор;
ТОВ «ОДІ АУДИТ ЕШЮРЕНС» (м. Київ)

ОЦІНКА ФАЙДИНГІВ В АУДИТОРСЬКІЙ ФІРМІ

За Міжнародним стандартом управління якістю 1 «Управління якістю для фірм, що виконують аудити чи огляди фінансової звітності, або інші завдання з надання впевненості чи супутніх послуг» (надалі – МСУЯ1), фіндинги (findings) (щодо системи управління якістю) – це інформація про розробку, впровадження та функціонування системи управління якістю, яка була зібрана в результаті проведення заходів з моніторингу, зовнішніх інспектувань та інших відповідних джерел та вказує на те, що може існувати один або кілька недоліків [1]. Іншими словами, фіндинги є недоліками, які виявляють під час моніторингу системи управління якістю чи зовнішнього інспектування. МСУЯ1 вимагає від менеджменту суб'єкта аудиторської діяльності оцінки фіндингів і вжиття відповідних заходів щодо усунення недоліків. З метою документування оцінки недоліків і дій у відповідь розроблено робочий документ «Оцінка фіндингів, виявлених під час зовнішнього інспектування», таблиця 1. В цьому робочому документі фіксується вплив недоліку на систему управління якістю (надалі СУЯ) і заходи, що націлені на усунення недоліку. *Моніторинг значно покращує ефективність роботи аудиторської через:*

- виявлення відхилення роботи аудиторів від стандартів на ранніх стадіях;
- підвищення відповідальності персоналу аудиторської фірми за якість аудиторських звітів;
- оптимізацію процесу аудиту;
- зниження ризиків якості.

Систематизація і аналіз недоліків системи управління якістю надасть менеджменту аудиторської фірми важливу інформацію для удосконалення процесу управління якістю, зокрема виявлення слабких місць в управлінні, планування дій у відповідь на оцінені ризики якості, зниження ризиків до

прийняттого рівня, а в цілому сприятимуть зміцненню ділової репутації і довіри клієнтів.

Таблиця 1

**Оцінка фіндинґів, виявлених під час зовнішнього інспектування
(фрагмент)**

Фіндинґ	Індикатори, які вказують, що фіндинґ недоліком у СУЯ	Аналіз першопричин	Вплив на СУЯ/на завдання	План дій щодо усунення недоліків
Необхідні аудиторські процедури були пропущені під час виконання завдання:	Оцінка ідентифікованих недоліків здійснена на підставі п. А 163-168 МСУЯ 1	х	х	Реагування на ідентифіковані недоліки здійснено на підставі п. А 170 МСУЯ 1
1. Недоліки виконання процедури зовнішнього підтвердження та альтернативних процедур у випадку відсутності зовнішнього підтвердження	Ми оцінили ідентифікований недолік керуючись приписами МСУЯ1, зокрема недолік стосується а) виконання конкретних завдань їх процедурного забезпечення та посилення внутрішнього контролю на рівні завдання; б) ми вжили компенсуючі дії у відповідь на виявлений ризик якості, на рівні завдання; в)першопричиною є недосконалість внутрішнього контролю на рівні завдання; г)частота виникнення недоліку – завдання з обов'язкового аудиту для зовнішньої перевірки контролюючим органом; д)недолік присутній у відібраних завданнях, стосується відібраних завдань, впливає виключно на посилення контролю за дотриманням приписів МСУЯ	Ми розслідували першопричини ідентифікованих недоліків (п. А 165 МСУЯ 1), брак заходів контролю на рівні завдання і потребу в оновленні знань щодо застосування МСА 505	Впливає на процедури контролю на рівні завдання, зокрема посилення нагляду ключовим партнером і ретельніший огляд документів рецензентом (відповідальним за перевірку якості завдання), оновлення знань аудиторів у застосуванні МСА 505	Реагування на ідентифіковані недоліки здійснено на підставі п. А 170 МСУЯ 1: ми дослідили першопричину недоліку, як брак належного контролю якості на рівні завдання, брак знань в застосуванні МСА 505, недолік є серйозним, проте вважаємо, що дії по усуненню першопричин шляхом посилення контролю і додання до аудиторського файлу доказів, які підтверджують виконання альтернативних процедур, а саме копій перевірених актів звірки, унеможливають недолік у наступних завданнях, підвищують якість виконаних аудиторських процедур
2. Недоліки аудиту суттєвих облікових оцінок	Ми оцінили ідентифікований недолік керуючись приписами МСУЯ 1, зокрема недолік стосується а)виконання конкретних завдань їх процедурного забезпечення та посилення внутрішнього контролю на рівні завдання; б)ми вжили компенсуючі дії у відповідь на виявлений ризик якості, на рівні завдання; в) першопричиною є недосконалість внутрішнього контролю на рівні завдання; г) частота виникнення недоліку завдання з обов'язкового аудиту для зовнішньої перевірки контролюючим органом; д)недолік присутній у відібраних завданнях, стосується відібраних завдань, впливає виключно на посилення контролю за дотриманням приписів МСУЯ на рівні завдання	Ми розслідували першопричини ідентифікованих недоліків (п. А 165), брак заходів контролю на рівні завдання і потребу в оновленні знань щодо застосування МСА 540	Впливає на процедури контролю на рівні завдання ,зокрема посилення нагляду ключовим партнером і ретельніший огляд документів рецензентом (відповідальним за перевірку якості завдання), оновлення знань аудиторів у застосуванні МСА 540	Реагування на ідентифіковані недоліки здійснено на підставі п. А 170 МСУЯ 1: ми дослідили першопричину недоліку, як брак належного контролю якості на рівні завдання, брак знань в застосуванні МСА 540, недолік є серйозним, проте вважаємо, що дії по усуненню першопричин шляхом посилення контролю і додання в робочі документи доказів щодо виконання пропущених процедур, унеможливають недолік у наступних завданнях, підвищують якість виконаних аудиторських процедур

Джерело: складено автором на підставі [1]

Список використаних джерел

1. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг (видання 2020 року). URL: https://www.apob.org.ua/wp-content/uploads/2024/04/Ukr_IAASB_NB_2020-Part_%D0%86%D0%86.pdf (дата звернення: 20.01.2025).

Сагін Д. А.,
Аудитор, директор;
ТОВ «ОДІ АУДИТ ЕШЮРЕНС», (м. Київ)

СУПУТНІ ПОСЛУГИ В АУДИТОРСЬКІЙ ФІРМІ

Аудиторські фірми крім надання послуг з обов'язкового аудиту все частіше звертаються у своїй практиці до Міжнародних стандартів супутніх послуг, зокрема до МССП 4400 «Завдання з виконання узгоджених процедур» (надалі –МССП 4400) Ради з Міжнародних стандартів аудиту та надання впевненості (International Auditing and Assurance Standards Board). Цей стандарт дозволяє проводити детальні перевірки окремих аспектів діяльності компаній, що включають фінансову і не фінансову інформацію, забезпечуючи більш глибокий аналіз та допомогу в управлінні суб'єктами господарювання, таблиця 1.

Таблиця 1

Приклади фінансових і нефінансових питань, що є предметом завдання з узгоджених процедур

Фінансові питання	Нефінансові питання
Фінансова звітність організації в частині конкретних класів операцій, залишків на рахунках або розкриття інформації у фінансовій звітності	Кількість пасажирів, яка була заявлена в управління цивільної авіації
Прийнятність витрат, заявлених в рамках програми фінансування	Повідомлення інформації про знищення підроблених або дефектних товарів в регуляторний орган
Доходи для визначення роялті, орендної плати або плати за франшизу на основі відсотка від прибутку	Процесів генерування даних для розіграшів лотереї, про які повідомляється регуляторному органу
Нормативи достатності капіталу для регуляторних органів	Обсягів викидів парникових газів, про які повідомляється регуляторному органу

Джерело: складено автором на підставі [1]

Перелік питань не є вичерпним і залежить від домовленостей між аудиторською фірмою та стороною, що наймає. У таблиці 2 систематизовані цілі МССП 4400, обсяги процедур, результати (висновки).

Таблиця 2

Цілі, обсяги процедур, їх результати за МССП 4400

X	Сутність цілей та процедур
Цілі МССП	а) Узгодження з стороною, що наймає, процедури, які потрібно виконати; б) виконання узгоджених процедури; в) повідомлення інформації про виконані процедури та пов'язані з ними результати
Обсяги узгоджених процедур	Обсяги обмежені їх узгодженням із стороною, що наймає і зосереджені на виконанні конкретних завдань, наприклад, таких як аналіз окремих елементів фінансових звітів або підтвердження витрат за грантовими угодами
Результати узгоджених процедур	Практикуючий фахівець надає фактичні результати виконаних процедур та повідомляє клієнта про них без надання висновків щодо достовірності фінансової звітності або її окремих компонентів

Джерело : складено автором на підставі [1]

Завдання з виконання узгоджених процедур не передбачає надання впевненості або висновків щодо фінансової звітності, а лише виконання узгоджених процедур та повідомлення про результати. В таблиці 3 представлено приклад фрагменту звіту про узгоджені процедури щодо закупівлі товарів, робіт послуг стороною, що наймає.

Таблиця 3

**Узгоджені процедури щодо закупівлі товарів, робіт послуг
за період із 01.10.2023 р. по 31.12.2023 р. (фрагмент)**

Процедури	Висновки					
	№	Дата операції	Постачальник	Зміст операції	Документ, що підтверджує витрати	Сума в грн.
Отримати від керівництва (відповідальної сторони) список транзакцій за період із 01.10.2023 р по 31.12.2023 р. та перевірити всі підтверджуючі документи	1	01.11.2023	ТОВ «Приват»	Оренда офісу	Рахунок, Акт виконаних робіт, дата, №	5582,75
Перерахувати суми, відображені у первинних документах та	Ми отримали від керівництва список всіх контрагентів, що були задіяні у проекті CR-258-22 за період із 01.10.202X р. по 31.12.202X р., список транзакцій та підтверджуючі документи (договори, акти виконаних робіт(наданих послуг, платіжні інструкції, виписки банку).					
	Всі транзакції нами згруповано у таблиці 1 та перераховано суми, що відображені у первинних документах. Всі транзакції відображені в облікових регістрах по балансових рахунках. Загальна сума понесених витрат за період з 01.10.202X р по 31.12.202X року за даними бухгалтерського обліку ГО «Альфа» склала 773 326,97 грн.					

Продовження таблиці 3

порівняли їх із сумами, що відображені в облікових регістрах	
--	--

Джерело: авторська розробка

Застосовуючи МССП 4400, аудиторська фірма демонструє гнучкість і адаптивність до вимог ринку, тому що узгоджені процедури застосовуються до конкретних потреб замовника, дозволяючи зосередитися на найважливіших аспектах його діяльності. Узгоджені процедури допомагають компаніям забезпечити відповідність звітів законодавчим, регуляторним вимогам, вимогам конкретних укладених угод, зокрема грантових, що підвищує довіру до них з боку зовнішніх користувачів інформації. Таким чином, виконання узгоджених процедур є однією із конкурентних переваг аудиторських фірм.

Список використаних джерел

1. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг (видання 2020 року). URL: https://www.apob.org.ua/wp-content/uploads/2024/04/Ukr_IAASB_HB_2020-Part_%D0%86%D0%86.pdf (дата звернення: 20.01.2025).

Ткаченко О. С.,

к.е.н., доцент,

доцент кафедри обліку, оподаткування

та управління фінансово-економічною безпекою;

Дніпровський державний аграрно-економічний університет (м Дніпро)

АНАЛІТИЧНІ ПРОЦЕДУРИ В АУДИТІ ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ ВІНАГОРОД

Кожне підприємство має свою власну систему винагороди співробітників, що відображає цілі, що стоять перед ним, управлінську філософію керівників, традиції, а також враховує ресурси, що знаходяться в його розпорядженні. Ще 50-60 років тому всі керівники організацій самі розробляли системи винагород, які базувалися на індивідуальних знаннях про заохочення. Але з розвитком знань про управління персоналом та підприємством загалом на допомогу керівникам прийшли консультаційні компанії, які розробляють формування винагород з наукової точки зору, на основі узагальненої статистики організацій з усього світу.

Спираючись на аналітичні процедури, які відіграють важливу роль для обґрунтування думки аудитора, людина обґрунтовує свою думку про достовірність звітності та дотримання принципу безперервності діяльності організації.

На думку авторів Винниченко Н.В. та Федяй А.Ю.: «Аналітичні процедури – це тип процедур, що використовуються під час аудиту. Ці процедури можуть вказувати на можливі проблеми з фінансовими записами клієнта, які потім можуть бути досліджені більш ретельно» [1]. Аналітичні процедури використовуються при плануванні аудитором характеру, тимчасових рамок та обсягу аудиторських процедур, а також як аудиторські процедур перевірки по суті та перевірок, що передбачають базову оцінку фінансової звітності на завершальній стадії аудиту.

До способів здійснення аналітичних процедур відносять просте порівняння, комплексний аналіз із застосуванням складних статистичних методів та ін. Предметом професійного судження є вибір процедур, способів та рівня їх застосування. *Сутність аналітичних процедур у роботі аудитора поділяється на такі процеси:*

1. Процес аналізу взаємозв'язків між даними різних форм бухгалтерської звітності та реєстрів бухгалтерського обліку (як даних синтетичного обліку, так і аналітичних рахунків), а також між інформацією бухгалтерського обліку та натуральними показниками.

2. Порівняльний процес даних, які є зараз, з інформацією за минулі періоди. Підсумки порівняння істини лише тоді, коли не відбулося суттєвих змін у фінансовому та організаційному плані.

3. Процес порівняння фактичних даних із планованими. При цьому можливо виникнення «вузьких місць»: нереалістичне складання планів;

підготовка фактичної інформації під плановану.

4. Процес застосування моделі з використанням логічного взаємозв'язку між рахунками, тобто планова собівартість товарів, що реалізуються, встановлюється на основі темпів приросту фактичного валового доходу порівняно з плановим.

5. Порівняльний процес даних з інформацією підприємств, діяльність яких ідентична. Подібні порівняння допомагають встановити частку організації на ринку, а порівняння отриманих показників дозволить визначити динаміку конкурентоспроможності організації.

6. Процес розгляду незвичайних відхилень та його причин. До них входять тільки ті відхилення, які мають суттєвий характер. При фіксації таких відхилень – як правило, не аналітичним способом, а докладним розбором – розглядаються причини, що вплинули на відхилення. Як результат дослідження виступає виявлення ступеня впливу такого роду відхилень на вірність і об'єктивність бухгалтерської звітності.

Грунтуючись на вищевикладеному, під аудиторськими процедурами розуміють сукупність певного порядку та послідовності вироблених аудитором дій для отримання необхідного аудиторського доказу на конкретних ділянках аудиту.

На переконливість доказів, отриманих під час аналізу, впливають такі умови:

- перед перевірою характер: дані, що знаходяться в інформаційній базі, можуть отримати в собі неточності та розбіжності, що може викликати сумнів у достовірності оцінки показників та реальних економічних процесів;

- обов'язкова наявність професійного досвіду та стажу аудитора, компетентності аудитора у виборі та застосуванні методів економічного та статистичного аналізу, знання економічних закономірностей, факторів, галузевих та внутрішньогосподарських особливостей підприємств, інтерпретації співвідношень та змін показників;

- наявність та сумісність показників, обраних за базу порівняння: плани та кошториси мають бути розроблені особою, яка перевіряє, а галузеві дані – відповідати виду діяльності підприємства, що перевіряється, регіональним особливостям, що для багатопрофільних підприємств не завжди прийнятно;

- надійність оцінки порівнюваних показників: наприклад, достовірність прогнозів, нормативних та планових значень, даних минулих років.

Мета аудиту винагород – це експертиза дотримання інтересів працівників та кадрової політики організації в питаннях винагород, тобто оцінка місця і ролі винагород в загальній системі оплати праці, оцінка можливості посилення стимулюючих функцій винагород, що дозволяють вибірково впливати на результати індивідуально-колективної праці [3]. Основну мету аудиту системи винагород слід розглядати у широкому розумінні як думку аудитора про достовірність даних бухгалтерського обліку винагород бюджетної установи, розкриття інформації у бухгалтерській (бюджетної) звітності, про ефективність системи внутрішнього контролю, стимулюючих заходів, кадрової політики

особи, що перевіряється.

Аналітичні процедури є однією з основних процедур, застосовуваних аудитором у процесі перевірки розрахунків із персоналом по винагородам. Аналітичні процедури перевірки винагород можуть сприяти виявленню ризику суттєвого спотворення показників розрахунків за винагородами особи, що перевіряється і навіть визначити обґрунтованість їх нарахування, виявити взаємозв'язок з іншими показниками звітності.

Проведення аналітичних процедур аудитор не може замінити на перевірки суті у разі визначення розрахунків за винагородами суттєвими. У цьому разі лише перевірки по суті можуть надати аудитору надійні та належні аудиторські докази.

Однією з цілей застосування аналітичних процедур під час перевірки винагород є оцінка схильності статті звітності до істотного спотворення. Відповідно до МСА 520 «Аналітичні процедури» поняття «аналітичні процедури» визначено як оцінку фінансової інформації за допомогою аналізу можливих взаємозв'язків між фінансовими та не фінансовими даними. Для обліку винагород дане поняття має безпосереднє значення, особливо коли аудитору необхідно розглядати показники, якими розраховуються винагороди [2].

Аудитор може провести такі аналітичні процедури:

- аналіз показників, на основі яких побудований розрахунок винагороди;
- аналіз можливості отримання достовірної інформації про показник, на основі якого побудовано розрахунок винагороди;
- аналіз вартісного вираження розрахунку винагороди та показника, на основі якого проводиться розрахунок винагороди;
- аналіз та зіставлення винагород у різних підрозділах, у яких встановлено ідентичні показники розрахунку винагород;
- аналіз та зіставлення розміру винагород, встановлених в організації, із середньогалузевими значеннями.

Аудит системи винагород у бюджетній установі входить до числа трудомістких видів аудиту бюджетної організації. Операції нарахування та виплати винагород у бюджетних установах, а також їх бухгалтерський облік, як правило, є численними, їх здійснюють у систематичному порядку, самі операції є різноманітними та враховують специфіку конкретної установи. Аналітичні процедури відіграють найважливішу роль для обґрунтування думки аудитора про достовірність звітності, і навіть його відповідності дотримання принципу безперервності діяльності фірми.

Аналітичні процедури є методом отримання аудиторських доказів, які включають виявлення, аналіз та оцінку співвідношень між фінансово-економічними показниками діяльності підприємства, яке перевіряється, що дозволяє оцінити достовірність і повноту подання інформації в звітності, що перевіряється.

Список використаних джерел

1. Винниченко Н.В., Федяй А.Ю. Аналітичні процедури для отримання аудиторських доказів. *Ефективна економіка*. 2019. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7536> (дата звернення: 24.03.2025).
2. Міжнародний стандарт аудиту № 520 «Аналітичні процедури». URL: https://mof.gov.ua/storage/files/2016-2017-IAASB-Handbook-Volume-1_укр.pdf (дата звернення: 25.03.2025).
3. Олійник О.О. Аудит персоналу: Навч. посіб. Рівне: НУВГП, 2016. 290 с.

Чопляк Є. І.,

аудитор;

ТОВ «АФ «Надійність» (м. Вінниця)

МІЖНАРОДНИЙ СТАНДАРТ АУДИТУ 560 «ПОДІЇ ПІСЛЯ ЗВІТНОГО ПЕРІОДУ»: АУДИТОРСЬКІ ПРОЦЕДУРИ ТА ОЦІНКА ДОКАЗІВ

Відповідно до Міжнародний стандарт аудиту 560 «Події після звітного періоду» (надалі – МСА 560), на фінансову звітність можуть впливати певні події, що відбулися після дати фінансової звітності. Події після звітного періоду – це події, що відбулися у період між датою фінансової звітності та датою звіту аудитора, і факти, що стають відомими аудитору після дати звіту аудитора. [1]

Крім того, МСА 560 розглядає і інші дефініції. Так, управлінському персоналу та аудитору слід розрізняти дату затвердження фінансової звітності, та дату затвердження фінансової звітності до випуску.

Дата затвердження фінансової звітності – це дата, коли всі звіти, які входять до складу фінансової звітності, включаючи відповідні примітки, були складені, а ті, кого наділено визнаними повноваженнями, підтвердили, що вони беруть на себе відповідальність за цю фінансову звітність.

Дата затвердження фінансової звітності до випуску – це дата, на яку особи, наділені владними повноваженнями, підписують (затверджують) і випускають підтверджену аудитором фінансову звітність для її подальшого затвердження наглядовим органом або загальними зборами акціонерів (у разі наявності).

Дата оприлюднення фінансової звітності – дата, коли звіт аудитора і фінансова звітність, що підлягала аудиту, стали доступними третім сторонам. [1]

Події після дати фінансової звітності (далі – подальші події) відповідно до МСА класифікуються: а) події, що надають докази умов, які існували на дату фінансової звітності; б) події, що надають докази щодо умов, які виникають після дати фінансової звітності.

Аудитор здійснює перевірку затвердженої фінансової звітності та виконує всі необхідні процедури для отримання достатніх аудиторських доказів того, що фінансова звітність у всіх суттєвих аспектах складена відповідно до застосованої концептуальної основи. Якщо під час аудиту ідентифіковані суттєві викривлення

у фінансовій звітності, аудитор повідомляє про такі викривлення провідний управлінський персонал та вимагає виправлення цих викривлень, тобто здійснення коригування фінансової звітності. Ці коригування є складовою процесу остаточного завершення фінансової звітності, а дата аудиторського звіту не може передувати даті затвердження фінансової звітності до випуску.

Цілі аудитора за МСА 560 представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Цілі аудитора за МСА 560

№	Цілі
1	Отримання прийнятних та достатніх аудиторських доказів щодо подій, які відбулися у період між датою фінансової звітності та датою звіту аудитора і потребують коригування або розкриття інформації у фінансовій звітності, у належний спосіб відображені в цій фінансовій звітності відповідно до концептуальної основи
2	Запровадження належних дій у відповідь щодо фактів, які стали відомі аудитору після дати звіту аудитора і які, якби вони були відомі аудитору на цю дату, могли б призвести до внесення аудитором змін до звіту аудитора

Джерело: складено на підставі [1]

Перелік подій після дати балансу, що є предметом уваги аудитора згруповані у таблиці 2.

Таблиця 2

Перелік подій після дати балансу, що є предметом уваги аудитора

Події, які надають додаткову інформацію про обставини, що існували на дату балансу та потребують відповідних коригувань	Перелік подій, які вказують на обставини, що виникли після дати балансу та потребують відповідного розкриття інформації
<ul style="list-style-type: none"> – оголошення банкрутом дебітора підприємства, заборгованість якого раніше була визнана сумнівною; – переоцінка активів після звітної дати, яка свідчить про стійке зниження їхньої вартості, визначеної на дату балансу; отримання інформації про фінансовий стан і результати діяльності дочірніх і асоційованих підприємств, яка свідчить про стійке зниження вартості їхніх акцій на фондових біржах; – продаж запасів, який свідчить про необґрунтованість оцінки чистої вартості їх реалізації на дату балансу; – отримання від страхової організації матеріалів про уточнення розміру страхового відшкодування, переговори щодо якого велись на звітну дату. – виявлення помилок або порушень законодавства, що призвели до перекручення даних фінансової звітності 	<ul style="list-style-type: none"> – прийняття рішення щодо реорганізації підприємства; – придбання цілісного майнового комплексу; – рішення про припинення операцій, які становлять значну частину основної діяльності підприємства; – знищення (втрата) активів підприємства внаслідок пожежі, аварії, стихійного лиха або іншої надзвичайної події; – непрогнозовані зміни індексів цін і валютних курсів; – укладення контрактів щодо значних капітальних і фінансових інвестицій; – прийняття законодавчих актів, які впливають на діяльність підприємства; – дивіденди за звітний період оголошені підприємством після дати балансу.

Джерело: складено на підставі [2]

Для допомоги аудиторам було розроблено робочий документ щодо оцінки подальших подій, з урахуванням МСА 560 (п. 6, 7, А 6 – А8), таблиця 3.

Оцінка отриманих доказів та дії аудитора щодо подальших подій зводиться до наступного:

1. Якщо виявлено події, які потребують коригування або розкриття інформації у фінансовій звітності, аудитор повинен визначити, чи кожна така подія належно відображена у фінансовій звітності відповідно до концептуальної основи фінансового звітування.

2. Якщо виявлені події мають суттєвий вплив на подальшу діяльність суб'єкта господарювання, перевірити чи включає оцінка управлінського персоналом вплив цих подій на безперервність діяльності.

3. Звернутися із запитом до управлінського персоналу, або де це доречно, до тих кого наділено найвищими повноваженнями, про надання письмових запевнень, що всі подальші події після звітної дати були відкориговані або розкриті відповідно до концептуальної основи фінансового звітування.

Таблиця 3

Оцінка події після дати балансу, (після 31.12.202X року)

Процедури аудиту	Джерела інформації	Дата виконання процедури	Результат виконання процедури	Код РД
1. Отримати розуміння будь-яких процедур, установлених управлінським персоналом з метою забезпечення виявлення всіх подій після звітного періоду				
2. Надіслати запит управлінському персоналу стосовно подій після дати балансу, які могли мати суттєвий вплив на фінансову звітність, аудит якої проводиться (п.А 9 МСА 560)				
3. Провести аналіз отриманої відповіді				
4. Ознайомитися з протоколи зборів учасників, директорів і відповідних комітетів, що відбулися після дати балансу до дати аудиторського звіту на предмет прийняття рішень щодо: а) реорганізації Компанії б) придбання цілісного майнового комплексу в) припинення операцій, які становлять значну частину основної діяльності підприємства г) збільшення / зменшення розміру статутного капіталу (емісії цінних паперів) д) укладання контрактів щодо значних капітальних інвестицій е) про виплату дивідендів				

Продовження таблиці 3

5. Отримати та ознайомитися з останньою подальшою проміжною фінансовою звітністю на предмет: а) суттєвого зниження вартості активів за результатами проведеної переоцінки; б) суттєвого зниження фінансового результату від реалізації. У разі встановлення даного факту перевірити:				
а) продаж запасів нижче собівартості, який може свідчити про необґрунтованість оцінки чистої вартості реалізації на дату балансу; б) зняття з виробництва запасів після закінчення звітного періоду; в) отримання від страхової компанії матеріалів про уточнення розміру страхового відшкодування, переговори щодо якого велись на звітну дату				
6. Отримати та провести аналіз фінансової звітності дочірніх та/або асоційованих підприємств на предмет суттєвого зменшення капіталу				
7. Провести оцінку судових позовів на предмет оголошення дебітора, з яким велася процедура стягнення боргу, банкрутом та заборгованість якого раніше була визнана сумнівною				
8. Перевірити наявність форс-мажорних обставин, за наявності оцінити наслідки				
9. Прийняття законодавчих актів, які впливають на діяльність підприємства				
10. Непрогнозовані зміни валютних курсів				
11. У разі встановлення подій які потребують коригування або розкриття інформації у фінансовій звітності визначити, чи кожна така подія належно відображена у фінансовій звітності відповідно до застосовної концептуальної основи фінансового звітування				
Висновки щодо цілей аудиту: задокументувати становлено чи не встановлено подій та обставин, які відбулися у період між датою фінансової звітності та датою звіту аудитора та потребують коригування та/або розкриття інформації у фінансовій звітності, відповідно до П(С)БО 6/МСФЗ.				
Документ склав:				
Дата складання:				

Джерело: складено на підставі [2]

Список використаних джерел

1. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. IAASB. 2020. Ч. I–III. URL: <https://www.iaasb.org/publications/mizhнародni-standarti-kontrolyu-yakosti-auditu-oglyadu-inshogo-nadannya-vpevnenosti-ta-suputnikh-0> (дата звернення 25.02.2025)
2. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах»: Наказ Міністерства

фінансів України від 28.05.1999 № 137 станом на 16.02.2025 р. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0392-99#Text> (дата звернення 16.02.2025)

Шульга С. В.,
д.е.н., професор,
професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту (м. Київ)

МІЖНАРОДНИЙ СТАНДАРТ АУДИТУ 501 «АУДИТОРСЬКІ ДОКАЗИ – ОСОБЛИВІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО ВІДІБРАНИХ ЕЛЕМЕНТІВ»

Забезпечення якості аудиторських доказів, що є підґрунтям думки незалежного аудитора, здійснюється через впровадження в діяльність суб'єктів аудиторської діяльності (надалі – САД) процедур, що передбачені Міжнародними стандартами аудиту (надалі – МСА) [1]. МСА 501 «Аудиторські докази – особливі положення щодо відібраних елементів» (надалі – МСА 501) встановлює спеціальні вимоги для окремих аспектів аудиту, зокрема це стосується:

- запасів (процедур збору достатніх та прийнятних аудиторських доказів щодо існування та стану запасів, їх оцінки на дату балансу, якщо ця стаття визнана аудитором суттєвою та схильною до викривлення);
- судових позовів та претензій (доказів щодо повноти інформації про судові позови та претензії, та оцінки їх впливу на фінансову звітність);
- інформації за сегментами (інформації про доходи, витрати, фінансові результати, активи та зобов'язання окремих сегментів діяльності підприємства, економічних чи географічних).

Орган суспільного нагляду за аудиторською діяльністю та Комітет з контролю якості Аудиторської палати України виявили помилки, що стосуються підтвердження залишків запасів та їх оцінки на дату балансу. [2] Дієвою процедурою підтвердження наявності та оцінки запасів є інвентаризація. Аудитор може спостерігати за фізичним підрахунком запасів, що здійснює суб'єкт господарювання, здійснювати перевірку відібраних елементів, документувати свої спостереження та результати перевірок для подальшого аналізу і підтвердження достовірності фінансової звітності. Робочий документ щодо участі САД в інвентаризації розроблено та представлено у таблиці 1.

Таблиця 1

Участь САД в інвентаризації

САД «ААА»	
Клієнт:	ТОВ "XXX"
Період перевірки:	31.12.202Xр.
Загальна оцінка результатів виконання процедури спостереження за інвентаризацією	

Продовження таблиці 1

Фактори оцінки	Результати
Місце проведення інвентаризації (адреса, короткий опис приміщення, території)	Місто _____, _____ область, вул. _____, № будинку/корпусу
Контактна особа з боку аудиторської фірми	ПІБ
Голова і члени інвентаризаційної комісії (ПІБ, посада)	Голова комісії: ПІБ Члени комісії: ПІБ
Чи виявлені в ході спостереження суттєві недоліки обліку запасів/основних засобів	виявлені/не виявлені
Чи є особливості діяльності, що впливають на процедуру інвентаризації	наявні/відсутні
Термін проведення інвентаризації	15.12.202хр.-19.12.202хр.
Загальна кількість матеріальних складів	один
Кількість матеріальних складів, які знаходяться в інших населених пунктах	відсутні
Кількість складів, на яких був присутній аудитор при інвентаризації	Місто _____, _____ область, вул. _____, № будинку/корпусу
Чи є інформація в обліковій політиці про порядок проведення інвентаризації активів?	Є окремий пункт про інвентаризацію та особливості списання ТМЦ
Чи охороняється територія організації? Обладнані складські приміщення пожежно-охоронною сигналізацією?	так
Чи створені матеріально відповідальним особам умови для забезпечення збереження матеріальних цінностей, чи є і закриваються складські приміщення, шафи, сейфи, ємкості для зберігання цінностей?	так, обмежений доступ на склад, прохід на склад тільки через охорону і контроль технічними засобами
Чи існує контроль за порядком вивезення цінностей з організації (наявність КПП)?	так, є контрольно-пропускний пункт на території
Чи дозволяє встановлений термін проведення інвентаризації здійснити повну і точну перевірку фактичної наявності майна?	так
Чи вносилися в описі дані про залишки цінностей зі слів матеріально відповідальних осіб або за даними обліку без перевірки їх фактичної наявності?	ні, такого не спостерігали
Чи є в організації затверджені технічні розрахунки для визначення ваги (або об'єму) навалочних матеріалів?	немає необхідності, виходячи зі специфіки запасів
Чи були прикладені до опису акти обмірів, технічні розрахунки і відомості схил?	за специфікою запасів це непотрібно
Відпускалися чи під час інвентаризації ТМЦ?	ні
Чи був письмовий дозвіл керівника і головного бухгалтера на відпустку ТМЦ під час їх інвентаризації?	ні внутрішніми документами не передбачено
При відпустці ТМЦ під час їх інвентаризації чи робилася в видаткових документах відмітка за підписом голови інвентаризаційної комісії?	відсутність ТМЦ не зафіксована
Чи були стелажі (полиці, осередки) пронумеровані?	так, є окрема система нумерації місць зберігання
Чи були ТМЦ розкладені по номенклатурним номерам (марками, сортами, профілів, розмірами і т.д.)	так

Продовження таблиці 1

Чи були виявлені на складі неліквідні і пошкоджені ТМЦ? Чи були вони відокремлені від ліквідних і якісних? Чи були вони занесені до окремого опису?	не виявлено, виходячи зі специфіки підготовки виробництва в випробувальному режимі
Чи складалися описи окремо на МПЗ, що знаходяться в дорозі і на складах інших організацій?	не виявлені
Чи складалися окремі описи на майно, яке перебуває на відповідальному зберіганні або отримане для переробки?	не виявлені
Чи вироблялося виправлення помилок у всіх примірниках описів шляхом закреслення неправильних записів і проставлення над закресленими правильних записів?	не виявлені
Чи були виправлення підписані усіма членами інвентаризаційної комісії і матеріально відповідальними особами	
Чи були нестачі зараховані надлишками?	не виявлені
Чи були дотримані умови заліку?	
Чи було виявлено бухгалтером в ході аналізу результатів інвентаризації, що виявлені нестачі або надлишки запасів виникли через помилки в бухгалтерському обліку?	
Результати інвентаризації: - своєчасно відображені в бухгалтерському обліку? - відображені в повному обсязі?	так, тут же кінцевий перерахунок в системі складської програми
Висновки: У ході проведення інвентаризації не виявлено порушень/або вказати виявлені відхилення. ПІБ представників САД, їх підписи і дата	

Таким чином, документування процедур інвентаризації допомагає САД здійснити збір прийнятних та достатніх аудиторських доказів щодо запасів, об'єктивно їх оцінити, прийняти обґрунтовані рішення та сформулювати аудиторську думку у звіті про фінансову звітність суб'єкта господарювання за відповідний період.

Список використаних джерел

1. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. IAASB. 2020. Ч. I–III. URL: <https://www.iaasb.org/publications/mizhнародni-standarti-kontrolyu-yakosti-auditu-oglyadu-inshogo-nadannya-vpevnenosti-ta-suputnikh-0>

2. Аналіз порушень суб'єктами аудиторської діяльності професійних вимог щодо якості аудиторських послуг за 2024 рік Матеріали АПУ URL: <https://www.apu.com.ua/wp-content/uploads/2019/10/%D0%97%D0%92%D0%86%D0%A2-%D0%9A%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%82%D0%B5%D1%82%D0%B0-%D0%B7%D0%B0-2024-%D1%80%D1%96%D0%BA-%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D1%82%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82.pdf>

СЕКЦІЯ 4

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ З МЕТОЮ ВИЯВЛЕННЯ ВНУТРІШНІХ РЕЗЕРВІВ ПІДПРИЄМСТВ

Afanasieva I. I.,

PhD in Economics, Associate Professor,
Head of the Department of Accounting, Auditing, and Taxation;

Pustova U. K.,

Master's Degree Student;
National Academy of Statistics, Accounting and Auditing (Kyiv)

INFORMATION SUPPORT AND METHODS OF ANALYZING OPERATING COSTS OF A COMMERCIAL ENTERPRISE

The defining role of economic analysis lies in its significance as an information system of the management process, which interacts with other subsystems, such as accounting, control, planning. *The system of indicators that provides analytical procedures is an information system that characterizes costs and contains:*

- a system of indicators that is necessary for conducting an analysis of the costs of a commercial enterprise;
- documents containing cost indicators;
- the periodicity of cost accumulation;
- analysis methodology;
- a comparison base [65].

The formed information model of the analysis of operating costs, that is, the object of analysis, is a determining factor and the basis for making a management decision regarding economic activity as a whole and its individual components. Accordingly, the management decision determines the parameters of further incurrence of costs, which in subsequent reporting periods will be analyzed from the position of information formation [1].

Financial accounting: training courseIt is worth noting that the internal executors of analytical procedures are directly the employees of the enterprise, for whom the analysis is a functional responsibility. Such subjects may be an accountant, economist, financial director. The analytical functions of the specified employees must be recorded in the relevant internal documents - regulations, regulations, orders, job descriptions, the Order on accounting policy. In turn, the users of analytical information may be managers of all levels. The indicators of the financial and economic activity of a commercial enterprise, processes that are the places of occurrence of operating expenses depend on their decisions.

To perform analytical procedures, the owners or the head of the enterprise may provide engaged analysts, that is, entities providing consulting services, or entities of auditing activity. In the face of today's challenges, it is extremely important for commercial enterprises to implement such analysis methods that should provide the cost management system with reliable analytical data, information on development trends and the formation of financial results, which are significantly affected by operating expenses. Such methods are necessary for business entities for a well-founded choice of counterparties, determination of the degree of financial condition, assessment of the effectiveness of financial and economic activities.

The methodology of cost analysis depends on the object, tasks and purpose of the analysis, capabilities of the information systems and technologies used. Traditionally, the study of an object begins with the study of its dynamics and structure for several consecutive periods. Such calculations require reliable data, the sources of which are financial and statistical reporting and other accounting data.

Factor analysis based on analysis and synthesis, identified patterns involves identifying the size and nature of the influence of factors related to mathematical dependence on the performance indicator. Retrospective and prospective analysis are carried out over the study period and for planning purposes. Comparison of the results obtained determines the trends in changes in the performance indicator in the past and in the future. The tasks of prospective analysis are related to the forecast of the amount of costs in future periods, the influence of external factors on the cost management system.

It should be noted that the ABC method can be attributed to the methods of management accounting and analysis by type of activity. This method is based on the assumption that products are manufactured as a result of a set of business processes that require costs. The ABC method is used to identify the most effective types of activity. The detailing method is based on the presentation of the object as a set of interrelated complex indicators that are studied through their individual parts. The essence of the object is studied through the analysis of its components. Horizontal analysis is based on comparing different cost indicators with similar indicators over a long period, that is, in dynamics. Vertical analysis consists in studying the structure of indicators, for example, the structure of costs by elements or by calculation items, with the determination of the trend of changes in indicators.

To improve methodological approaches to cost analysis, it is advisable to use a combination of ABC analysis and XYZ analysis. In particular, ABC analysis allows you to determine the main factors or types of commodity products that ensure the profitability of the activity, and accordingly, to identify those that do not provide a significant contribution to the profit from sales. The XYZ analysis method is based on the calculation of the coefficient of variation of indicators that characterize the cost and quantity of sales of commodity products to study their variability [2, 3].

It is worth noting that the objects of analysis should be arranged in descending order of criteria. For ranking groups A, B, C, it is advisable to use the Pareto principle: group A includes material values that bring 80% of the parameter, group B – 15%,

group C – 5%. Recommendations and certain policies should be developed for the formation of each group.

To optimize the objects of analysis at enterprises, XYZ analysis is used. This method allows you to analyze objects from the point of view of demand stability. The issue of effective management of the object of analysis is solved by a harmonious combination of traditional ABC and XYZ models, which takes into account demand and consumption indicators. During the period of full-scale invasion, ABC-XYZ analysis can become a valuable tool for managing a trading enterprise, especially in conditions of unpredictable geopolitical and economic changes of ABC analysis and XYZ analysis. The development of the organization and methodology of cost analysis requires an assessment of their condition at commercial enterprises, which is advisable to conduct using a questionnaire survey of management personnel, in particular, persons performing analytical procedures or using analytical information. Such tests or questionnaires are used to assess the document flow of the internal provisions of the cost management system, conducting cost analysis.

Testing the state of the organization of economic analysis at a commercial enterprise is carried out on the basis of a study of the financial and economic activities of the business entity, a study of conducting analytical work at the enterprise, and the use of programs necessary for conducting analytical procedures. It should be noted that economic analysis is a dynamic and changeable system to external and internal factors, an information system for making effective management decisions. Thus, all components of the economic analysis system are subject to transformation, which accordingly determine the parameters of changes in organizational provisions and methodological tools for analytical research of operating costs of a commercial enterprise.

References

1. Пархоменко Л. А., Малюга Л. М., Фротер О. С., Нижник І. О. Методи обліку та управління операційними витратами. *Економіка та держава*. 2022. № 1. С. 50–54. DOI: 10.32702/2306-6806.2022.1.50
2. Терещенко Е. Ю., Стояненко І. В., Варава В. С. Особливості методичного підходу до аналізу витрат підприємства. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*, 2022. № 6. URL: <https://scholar.archive.org/work/hcwoy7542zhgzhmpmle44wrbgi/access/wayback/https://reicst.com.ua/pmt/article/download/2022-6-04-02/2022-6-04-02>
3. Язлюк Б. О., Волошина В. В. Організація обліку витрат операційної діяльності в умовах комплексної автоматизації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2016. Вип. 15. С. 118-121. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/9952>

Брикайло Є. Б.,
аспірант;
У Цянь,
аспірант;

*Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
(м. Київ)*

ОЦІНЮВАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ СТИМУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

У сучасному світі інвестиції є невід'ємною частиною ринкових відносин і являють собою найважливіший інструмент забезпечення сталого розвитку економіки. Тому, на сьогоднішній день актуальності набувають питання стимулювання інвестиційної діяльності підприємств, визначення ефективних інструментів забезпечення економічного розвитку. Отже, забезпечення ефективної інвестиційної діяльності підприємств та її складових, стає основним завданням і викликом сучасних економічних досліджень.

Інвестиційна діяльність підприємств відбувається шляхом купівлі інвестиційних об'єктів з метою отримання вигоди у майбутньому, отримання вигоди від володіння існуючими інвестиційними об'єктами. Таким чином, при інвестуванні в господарські об'єкти виникають надходження і витрати. Важливим в даному процесі дослідити грошові потоки, які пов'язані із її здійсненням, для чого слід вивчити обсяги і структуру інвестиційних вкладень підприємств, інвестиційні видатки тощо.

В останні роки дослідженням питань оцінювання інструментів стимулювання та самої інвестиційної діяльності підприємств, рівня її розвитку приділена значна увага у вітчизняній та іноземній літературі. Власні погляди на таку оцінку висвітлюють Бланк І.А., Касич А.О., Дука А.П., Попович П.Я., Болюх М.А., Майорова Т.І., Бурчевський В.З., тощо.

У економічній літературі оцінювання ефективності фінансових інструментів здійснюється шляхом зіставлення грошових доходів і інвестиційних витрат. Грошові доходи формуються із суми періодично виплачених за ними відсотків (на внески до статутних фондів; депозитні вклади; за облігаціями та іншими борговими цінними паперами) та дивідендів (за акціями та іншими пайовими цінними паперами). Інвестиційні витрати формуються із коштів на придбання фінансових інструментів (сумарної вартості цінних паперів) [3].

У практиці управління підприємствами для оцінювання інструментів стимулювання інвестиційної діяльності застосовують послідовність, яка передбачає реалізацію таких етапів [1, 3]:

1. Визначення загального обсягу необхідних інвестиційних ресурсів, що передбачає: оцінювання необхідного обсягу фінансових ресурсів для реального інвестування на основі балансового методу, методу аналогій чи методу питомої капіталомісткості продукції підприємства; потреби у ресурсах для здійснення фінансових інвестицій; розрахунок загальної суми резерву капіталу з

урахуванням стадій та термінів реалізації інвестиційних проектів.

2. Визначення джерел залучення інвестиційних ресурсів.

3. Визначення методів формування інвестицій за рахунок визначених джерел.

4. Оптимізація джерел залучення та методів формування інвестиційних ресурсів [2].

З огляду на наведені вище етапи можна стверджувати наступне, така методика передбачає лише ретроспективний аналіз інвестиційної діяльності, пов'язаний із визначенням структури та джерел інвестиційної діяльності (згідно моделі Касич А.О.). Але до її позитивних моментів слід віднести визначення резервів інвестиційної діяльності (оптимізацію) та методів їх використання, що має суттєве значення при виборі інструментів стимулювання інвестиційної діяльності підприємств.

На основі розглянутих і узагальнених підходів до аналізу і оцінювання інвестиційної діяльності та інструментів стимулювання інвестиційної активності [3] можна стверджувати наступне: одна їх частина ототожнює аналіз інвестиційної діяльності із аналізом інвестиційних проектів, для дослідження яких існує чітко визначений інструментарій оцінювання. Інша частина пов'язує аналізування інвестиційної діяльності із визначенням динаміки інвестицій, потреби у інвестиціях, джерел фінансування.

Завданнями оцінювання інвестиційної діяльності підприємств є визначення їх потреби у інвестиційних коштах, розрахунок показників результативності інвестиційної активності, розроблення політики розвитку інвестиційної діяльності шляхом формування методів її сприяння (розвитку), формування резервів грошових активів та напрямів їх використання тощо.

Інформаційне забезпечення процесу оцінювання інструментів стимулювання інвестиційної діяльності полягає у формуванні необхідного масиву даних про інвестиційну активність підприємства, її результативність, процеси інвестиційного управління тощо. Для цього слід забезпечити збір даних щодо згаданих процесів у об'єднанні та організувати їх оцінювання. Процес оцінювання необхідний для забезпечення повноти, достовірності, перспективності сформованого масиву даних.

Таким чином, оцінювання інвестиційної діяльності підприємств передбачає визначення: структури, форм, обсягів інвестиційної діяльності підприємства та джерел їх формування; інвестиційної потреби підприємства (інвестиційної ємності); потенціалу інвестиційної діяльності та інвестиційної привабливості підприємств блоку; результативності реалізації інвестиційних проектів та фінансових інвестицій підприємств блоку. Для досягнення цілей дослідження рекомендовано низку показників, серед яких показники, що використовуються для оцінювання інвестиційних проектів (грошовий потік, термін окупності, чисту приведену вартість тощо), індекс інвестиційної активності, рівень використання доступного інвестиційного ресурсу, потреба підприємства інвестиційних ресурсах тощо.

Список використаних джерел

1. Деньга С. М., Куценко В. А. Еволюція інвестиційної привабливості торговельних підприємств. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Серія: Економічні науки*. 2005. Вип. 7, ч. 2. С. 121–130.
2. Череп А. В. Інвестознавство : підручник. Київ: Кондор, 2006. 398 с.
4. Шерстюк О. Л. Контрольно-аналітичні аспекти оцінки інвестиційної привабливості торговельних підприємств: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.06.04. Київ: КНТЕУ, 2003. 25 с.

Ковернінська Ю. В.,

к.е.н, доцент,

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування;

Заїчко І. В.,

к.е.н, доцент,

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування;

Національна академія статистики, обліку та аудиту (м. Київ)

СТРАТЕГІЧНИЙ ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ У КОНТЕКСТІ АНТИКРИЗОВОГО ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ

Сучасне підприємницьке середовище характеризується підвищеною динамічністю, високим рівнем невизначеності та нестабільністю, зумовленими як глобальними викликами (економічними, соціальними, екологічними), так і внутрішніми кризовими процесами, включно з військовими діями, порушеннями логістичних ланцюгів, інфляцією та зміною споживчих моделей. У таких умовах здатність підприємства до адаптації, збереження платоспроможності та сталого розвитку напряму залежить від ефективності антикризового фінансового управління, яке забезпечує як превентивний захист підприємства, так і оперативну реакцію на фінансові шоки. Важливою складовою цього процесу виступає стратегічний фінансовий аналіз (СФА), що дозволяє не лише ідентифікувати потенційні ризики, а й забезпечити обґрунтовану підтримку управлінських рішень, спрямованих на досягнення фінансової стійкості в довгостроковій перспективі.

На відміну від традиційного фінансового аналізу як більш загальної економічної категорії, що переважно орієнтований на оцінку минулих результатів діяльності, стратегічний фінансовий аналіз має виразно перспективний характер, оскільки включає прогнозування, сценарний аналіз, аналіз зовнішнього середовища, а також оцінку динаміки фінансових показників у контексті досягнення стратегічних цілей. Використання даного підвиду фінансового аналізу в антикризовому управлінні дозволяє виявити загрози на ранніх етапах, оцінити здатність підприємства адаптуватися до змін, сформувати напрями стабілізації та зберегти фінансову життєздатність у кризових умовах.

У поєднанні з іншими інструментами антикризового управління стратегічний фінансовий аналіз виконує роль основи для ухвалення зважених рішень, спрямованих на підтримання ліквідності, платоспроможності, збалансованості ресурсів і, в підсумку, реалізацію фінансової стратегії підприємства. Саме це визначає його ключове значення в умовах зростання нестабільності економічного середовища.

До основних інструментів СФА, які можуть бути використані в рамках антикризового фінансового управління, належать [2, 3]:

- динамічний аналіз фінансових коефіцієнтів (ліквідності, платоспроможності, фінансової автономії, рентабельності) з метою виявлення негативних тенденцій;
- прогнозування грошових потоків та виявлення їхнього дефіциту у майбутніх періодах;
- сценарний аналіз для оцінки впливу змін макро- та мікросередовища на фінансові результати підприємства;
- SWOT-аналіз фінансової стратегії у поєднанні з матрицею ризиків;
- фінансове моделювання варіантів розвитку ситуації в умовах обмеженого ресурсного потенціалу;
- аналіз структури капіталу та ефекту фінансового важеля для оптимізації балансу власних і позикових коштів.

Згідно з дослідженням, стратегічний підхід до аналізу дозволяє підприємствам перейти від реактивної до проактивної моделі фінансового управління, де рішення приймаються на основі прогнозів та системної оцінки ризиків. Це, у свою чергу, дає змогу не лише виявляти потенційні кризові зони до їхнього прояву, а й визначати напрямки діяльності, які можуть стати точками зростання чи джерелами резервів [1].

Результати стратегічного фінансового аналізу слугують підґрунтям для прийняття рішень у таких напрямках:

- реструктуризація заборгованості (перегляд умов кредитування, відстрочення платежів);
- оптимізація операційних витрат (скорочення непродуктивних витрат, тимчасова консервація активів);
- перегляд інвестиційної діяльності (призупинення ризикованих проєктів, концентрація на критично важливих напрямках);
- формування резервів ліквідності (накопичення ресурсів для покриття можливих втрат);
- корекція фінансової стратегії відповідно до нових ринкових умов.

Впровадження стратегічного підходу до антикризового фінансового управління сприяє підвищенню адаптивності підприємства та забезпечує основу для фінансової стабілізації.

Отже, у контексті сучасних викликів, коли підприємства функціонують в умовах постійної нестабільності, стратегічний фінансовий аналіз посідає центральне місце в системі антикризового фінансового управління. Цінність цього інструмента полягає не лише у виявленні симптомів фінансових

труднощів, а й у формуванні гнучких сценаріїв реагування, адаптації до змін зовнішнього та внутрішнього середовища, обґрунтуванні напрямів стабілізації. СФА виступає не просто інструментом діагностики, а джерелом глибокої аналітичної підтримки, що забезпечує проактивний характер фінансового управління. Завдяки комплексному підходу до оцінки ризиків, прогнозування та фінансового моделювання, стратегічний фінансовий аналіз створює основу для забезпечення фінансової стійкості, оптимального розподілу ресурсів та підтримки довгострокової життєздатності підприємства, навіть у надзвичайно складних умовах воєнного стану, ринкових трансформацій і загальної економічної невизначеності.

Список використаних джерел

1. Заїчко І.В., Різник Д.В., Павленко Н.В. Антикризове управління фінансами: стратегії та інструменти для подолання кризових ситуацій. *Причорноморські економічні студії*. Випуск 86. 2024. С. 146-152
2. Ковернінська Ю. В. Місце фінансового аналізу в процесі формування фінансової стратегії діяльності підприємства. *Сучасний стан та перспективи розвитку економіки, обліку, фінансів та права*: зб. тез доповідей Міжн. наук.-практ. конф., (м. Кременчук, 05 вересня 2024 р.). Кременчук : ЦФЕНД, 2024. С. 42-43. URL: <https://www.economics.in.ua/2024/09/05.html>
3. Петрицька О. С. Місце стратегічного фінансового аналізу у формуванні фінансової стратегії підприємства. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2016. № 1 (5). С. 230-234.

Лиса О. В.,

к.е.н., доцент,

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування;

Дніпровський державний аграрно-економічний університет (м. Дніпро)

ІНВЕСТИЦІЙНА АКТИВНІСТЬ І ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

У сучасних надскладних для економіки України умовах нагальною є потреба в інвестиційних ресурсах. Акумуляувати інвестиційні ресурси покликані різноманітні інвестиційні посередники, зокрема інвестиційні фонди і компанії, які відіграють ключову роль у розвитку українського ринку капіталів, сприяючи залученню фінансових ресурсів та стимулюючи економічне зростання.

Інвестиційні компанії в Україні вкладають кошти в різноманітні галузі економіки, орієнтуючись на прибутковість, стабільність та перспективи розвитку кожного сектору. Так, у 2024 році обсяг капітальних інвестицій становив 534,4 млрд. грн., тобто зріс порівняно з 2023 роком на 35,1%. Більшість інвестицій спрямовується в такі сфери, як сільське господарство (у 2024 році обсяг капітальних інвестицій становив 42,9 млрд. грн.), енергетика та альтернативна енергетика, ІТ та стартапи (25,8 млрд. грн.), нерухомість (9,3 млрд. грн.), інфраструктура та логістика (46,8 млрд. грн.), промисловість (зокрема, машинобудування) (209,1 млрд. грн.), охорона здоров'я та фармацевтика (13,5 млрд. грн.), освіта (2,4 млрд. грн.) (за даними [1]).

Одна з найпривабливіших сфер для інвесторів в Україні – агропромислове виробництво. Родючі ґрунти, експортний потенціал, попит на вітчизняну агропродукцію за кордоном створюють стимули для інвестиційної активності саме в цій галузі. Інвестиції здійснюються у вирощування зернових та олійних культур, тваринництво та птахівництво, переробку агропродукції (млини, елеватори, олійноекстракційні заводи), агротехнології та системи зрошення.

Найбільшими інвесторами в аграрній сфері за останні 3 роки виступили такі компанії, як МХП (Миронівський Хлібопродукт) з обсягом інвестицій 35,7 млн. дол. США, Kernel з обсягом інвестицій 25,1 млн. дол. США, Нібулон – більше 2,3 млн. дол. США, ІМК (Industrial Milk Company) – більше 24 млн. дол. США, Астарта-Київ – 7 млн. дол. США (за даними [2]) та інші.

Водночас, інституційні інвестори стикаються в своїй діяльності з певними проблемами, а саме:

1. Нестабільність правового поля та недостатня захищеність прав інвесторів. Законодавство, що регулює інвестиційну діяльність, а також податкове законодавство часто змінюється, іноді навіть без належного перехідного періоду. Це створює правову невизначеність і ризики для інвесторів, оскільки важко прогнозувати наслідки своїх дій на довгостроковій перспективі. Інвестори остерігаються, що їх права можуть бути не захищені або оскаржені в суді. Недосконалість правової системи та невідповідність європейським стандартам створюють підвищені правові ризики для інвесторів.

2. Корупційні ризики та слабкість державних інституцій. Корупція – це системна проблема, яка суттєво ускладнює роботу інвестиційних компаній. Наявність тіньових схем, непрозорих процедур погодження або видачі дозволів знижує рівень довіри до держави. Неефективна судова система, бюрократичні перешкоди та відсутність прозорості в ухваленні рішень негативно впливають на інвестиційний клімат. Також негативно впливає нездатність правоохоронних органів та судової системи ефективно розглядати корпоративні суперечки чи порушення прав інвесторів.

3. Військові дії та геополітична нестабільність. Ризики, пов'язані з війною, є одним з головних стримуючих чинників для інвестицій. Повномасштабний військовий конфлікт в Україні значно підвищив ризики втрати активів, знищення інфраструктури та непередбачуваності економічної ситуації в цілому.

4. Валютні ризики та нестабільна макроекономічна ситуація. Коливання курсу гривні, інфляція та зовнішньоекономічна нестабільність суттєво впливають на прибутковість інвестицій. Особливо чутливими до таких факторів є іноземні інвестори, оскільки втрачають у валютному перерахунку навіть у випадку наявності формального прибутку. Високий рівень макроекономічних ризиків ускладнює прогнозування результатів інвестиційної діяльності. Інвестиційні компанії також можуть зіткнутися з обмеженнями при виведенні прибутків за кордон, особливо в умовах валютного контролю, який зазвичай посилюється в кризові періоди. Це знижує привабливість України для іноземного капіталу.

5. Слабкий фондовий ринок та недостатній рівень фінансової культури. Ринок капіталів в Україні залишається недорозвиненим. Ліквідність бірж обмежена, кількість інвестиційно привабливих фінансових інструментів є мінімальною. Для інвесторів це означає труднощі з диверсифікацією портфелю та обмеженість у виборі об'єктів для вкладень. Крім того, недостатній рівень фінансової грамотності серед населення гальмує розвиток внутрішнього інвестування.

6. Проблеми з інфраструктурою та логістикою. Хоча в деяких регіонах ситуація поступово покращується, інвестори часто стикаються з недосконалою інфраструктурою – поганими дорогами, нестачею логістичних центрів, перебоями в енергопостачанні тощо. Це особливо критично для компаній, якікладають кошти у виробничу або аграрну сфери.

Інституційні інвестори змушені адаптуватися до цих викликів, розробляючи складні юридичні структури, залучаючи додаткові гарантії та працюючи в тісному контакті з міжнародними інституціями для захисту своїх інтересів.

Список використаних джерел

1. Капітальні інвестиції за видами активів за видами економічної діяльності / Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

2. Рейтинг «ТОП-50 активних інвесторів в Україні» / InVenture. URL: <https://inventure.com.ua/uk/tools/database/top-50-najbilshi-investori-v-ukrayini>

Мазурик В. Р.,
аспірант;

Західноукраїнський національний університет (м. Тернопіль)

ІНТЕГРАЦІЯ СТРАТЕГІЧНОГО ОБЛІКУ ТА АНАЛІТИКИ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ

У сучасному бізнес-середовищі, яке характеризується високою динамічністю та нестабільністю, підприємства стикаються з необхідністю прийняття обґрунтованих рішень для досягнення конкурентних переваг [1]. Однією з важливих складових стратегічного управління є облік та аналітика, які допомагають керівництву оцінювати поточний стан підприємства, прогнозувати можливі ризики та визначати напрямки для розвитку. Інтеграція стратегічного обліку та аналітики є актуальним завданням для оптимізації бізнес-процесів, оскільки вона дозволяє зібрати необхідну інформацію, забезпечити її аналіз та потім ефективно використовувати для прийняття рішень. Необхідність інтеграції стратегічного обліку та аналітики зумовлена тим, що традиційні методи обліку, засновані на детальній фіксації фінансових операцій та відображенні даних в фінансових звітах, не завжди здатні забезпечити необхідний рівень аналітики для стратегічного планування. Враховуючи, що глобалізація, технологічний прогрес та зміни на ринку часто ставлять перед підприємствами нові виклики, необхідно застосовувати інтегровані системи обліку та аналітики, які дозволяють підприємствам оперативно реагувати на зміни та ухвалювати обґрунтовані стратегічні рішення.

Основною проблемою, яку необхідно вирішити для підвищення ефективності бізнес-процесів, є розрив між фінансовим обліком та стратегією підприємства. Пилипенко А. і Тирінова М. пропонують для використання «контекстну діаграму організації стратегічного обліку в управлінні розвитком корпоративної архітектури підприємства», яка дозволяє відобразити взаємозв'язок між стратегічним та операційним рівнями управління, ідентифікувати ключові інформаційні потоки, що використовуються для ухвалення рішень, а також структурно відображає бізнес-процеси, фінансово-економічну систему, організаційну структуру та ІТ-інфраструктуру [2, С. 48-53]. Запропонована контекстна діаграма може стати основою для створення адаптивної системи управління, що дозволяє підприємству оперативно реагувати на зміни зовнішнього середовища, ефективно перерозподіляти ресурси та підвищувати рівень стратегічної стійкості. Проте, підприємства мають окремі системи для фінансового обліку та стратегічного управління і аналізу, що

ускладнює взаємодію між ними, процеси прийняття рішень і знижує загальну ефективність управління. Традиційні методи фінансового обліку зосереджені на внутрішньому процесі управління витратами, але не завжди враховують стратегічні напрямки, що можуть призвести до неефективного використання ресурсів, втрати можливостей та стратегічних переваг на ринку. Відсутність інтеграції цих двох аспектів управління призводить до неузгодженості у визначенні пріоритетів і, як наслідок, до зниження ефективності бізнес-процесів.

Нестача аналітичних інструментів, здатних синтезувати стратегічні дані з фінансовими результатами, також є значною проблемою. Підприємства, які не використовують сучасні аналітичні методи, обмежуються лише стандартними фінансовими звітами та не можуть детально аналізувати та прогнозувати ключові фактори, які впливають на їх діяльність у довгостроковій перспективі [3]. Це створює додаткові ризики для компаній, оскільки без чіткої аналітичної підтримки підприємство не може вчасно реагувати на зміни в ринковому середовищі або конкурентній ситуації.

Однією з важливих проблем є також недостатня інтеграція між різними підрозділами підприємства, що призводить до розрізненості інформації та втрати ефективності в управлінських процесах. Наприклад, стратегічне планування не завжди враховує дані фінансового обліку, що може призвести до помилкових прогнозів та втрачених можливостей на ринку. Розірваність між стратегічним і операційним рівнями управління, а також між обліковими системами, стає серйозною перешкодою для оптимального використання ресурсів.

Одним з найбільш ефективних способів вирішення зазначеної проблеми є інтеграція стратегічного обліку з аналітичними системами, що дозволяє підприємствам отримувати комплексну інформацію, яка охоплює не лише фінансові дані, але й аналізує зовнішні фактори, такі як ринкові тренди, поведінка споживачів, зміни в конкурентному середовищі. Для досягнення цієї мети необхідно змінити філософію інформаційного супроводу системи управління, інтегрувати сучасні програмні рішення для обліку та аналітики, які здатні обробляти великий обсяг даних, здійснювати детальну аналізу витрат, прогнозувати фінансові результати і оцінювати вплив зовнішніх та внутрішніх факторів на діяльність підприємства [4].

Важливим аспектом є застосування методів бізнес-аналізу та моделей прогнозування для оцінки варіантів стратегічного розвитку та планування витрат на різних етапах життєвого циклу продукту чи послуги. Використання сучасних ERP-систем з аналітичними модулями дозволяє автоматизувати процеси збору даних і їх подальшого аналізу, що забезпечує швидке реагування на зміни в зовнішньому середовищі [5]. Інтеграція таких систем дає змогу підприємствам використовувати облікові дані не тільки для внутрішніх фінансових звітів, але й для побудови стратегічних планів на основі реальних показників ефективності.

Доцільним є застосування системи управління на основі ключових показників ефективності (KPI), яка дозволяє підприємствам відстежувати і аналізувати основні бізнес-процеси в реальному часі. Це дає можливість

визначати найбільш вигідні стратегії, спрямовані на підвищення операційної ефективності, оптимізацію витрат та максимізацію прибутку. Впровадження такої системи є основою для створення єдиного аналітичного простору, де всі бізнес-процеси, від фінансів до маркетингу, взаємопов'язані і направлені на досягнення стратегічних цілей підприємства. Не менш важливим є впровадження моделей оцінки ризиків, що враховують не тільки фінансові фактори, але й соціально-економічні та політичні. Для цього можна застосовувати методи аналізу чутливості, які дозволяють оцінити, як різні фактори впливають на фінансові результати підприємства в умовах невизначеності [6]. Така інтеграція дозволяє не тільки полегшити прийняття стратегічних рішень, але й підвищити стійкість підприємства до зовнішніх впливів.

Отже, інтеграція стратегічного обліку та аналітики бізнес-процесів є необхідною умовою для підвищення їх ефективності у сучасних умовах конкуренції. Цей процес дозволяє з'єднати фінансові та стратегічні аспекти управління, забезпечуючи швидке та обґрунтоване прийняття рішень. Впровадження стратегічної підсистеми обліку дозволяє підприємствам не лише підвищити ефективність внутрішніх процесів, але й зміцнити свою конкурентоспроможність на ринку. Враховуючи актуальність цього питання в умовах глобалізації та технологічних змін, подальші дослідження повинні зосередитись на розробці методів та інструментів для глибшої інтеграції стратегічного обліку та аналітики, що стане важливим етапом для розвитку сучасних підприємств. Стратегічний облік і аналітика мають стати основою для прийняття рішень, що не тільки сприятимуть зниженню витрат та збільшенню доходів, а й забезпечать стабільний розвиток компаній у конкурентному середовищі.

Список використаних джерел

1. Семанюк В., Мельник Н. Вплив цифрових технологій на інформаційне середовище бізнесу в умовах п'ятої промислової революції. Вісник економіки. 2022. Вип. 3. С. 203–212. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2022.03.203>
2. Пилипенко А. А., Тирінова М. В. Організація стратегічного обліку в управлінні розвитком корпоративної архітектури суб'єкта господарювання. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2024. Т. 35 (74). № 2. С. 48-53. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/32948>
3. Мельник, Л. Ю., Уманська, В. Г., & Андрусак, В. М. (2025). Аналіз впливу фінансово-економічних показників на прийняття стратегічних рішень в управлінському обліку. *Актуальні питання економічних наук*, (8). <https://doi.org/10.5281/zenodo.14792431>
4. Семанюк В. 3. Облікова філософія в системі теоретичного знання. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка»*. № 1(51) (2018). С. 442-448. URL: <http://visnyk-ekon.uzhnu.edu.ua/issue/view/7829>

5. Курган Н.В. Обґрунтування вибору ERP-рішення для цифровізації обліку, аналізу та управління на підприємстві України. Економічний вісник НТУУ «КПІ». 2020. №17. С. 238-248

6. Малюга, Н. М., & Цегельник, Н. І. (2025). Методологія управлінського обліку: функціональне значення, принципи та стратегічний контекст. *Актуальні питання економічних наук*, (7). <https://doi.org/10.5281/zenodo.14768563>

Одношевна О. О.,

к.е.н., доцент,

доцент кафедри обліку, оподаткування та
управління фінансово-економічною безпекою;

Дніпровський державний аграрно-економічний університет (м. Дніпро)

ОПТИМІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ, ЯК ЕЛЕМЕНТУ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА

Економічний аналіз є важливим інструментом для оцінки фінансової діяльності підприємства, виявлення резервів підвищення ефективності та оптимізації процесів управління. Він дозволяє визначити сильні та слабкі сторони підприємства, приймати обґрунтовані рішення для покращення результатів діяльності та забезпечення сталого розвитку. Важливою складовою економічного аналізу є його роль у процесах оптимізації та досягнення більш високих рівнів ефективності функціонування підприємства. Перше і найважливіше завдання економічного аналізу – здійснити оцінку фінансової стійкості підприємства, для цього необхідно проводити аналіз таких показників, як: коефіцієнт автономії – співвідношення власного капіталу до всіх зобов'язань підприємства, чим вище цей коефіцієнт, тим менше підприємство залежить від зовнішніх фінансових джерел, що підвищує його стійкість. Також слід врахувати коефіцієнт ліквідності, який включає оцінку здатності підприємства своєчасно погасити свої поточні зобов'язання. Оптимізація цього показника передбачає управління оборотними активами, що дозволяє підприємству зберігати здатність до фінансової стабільності та своєчасних розрахунків з контрагентами. Поряд з цим слід враховувати значення коефіцієнту покриття, як відношення короткострокових активів до короткострокових зобов'язань. Підвищення цього коефіцієнта дозволяє підприємству підвищити фінансову гнучкість та здатність впоратись із непередбаченими витратами.

Рівень ефективності функціонування підприємства, залежить від рівня оптимізації його витрат, адже витрати підприємства є одним з найбільших факторів, що впливають на ефективність його діяльності. Економічний аналіз витрат допомагає з'ясувати, де є можливості для їх зменшення без шкоди для якості продукції або послуг. Основними аспектами витратного аналізу

виступають ряд наступних, зокрема аналіз постійних і змінних витрат, для оптимізації витрат важливо розуміти, які витрати є постійними (не залежать від обсягів виробництва) і які змінними (пов'язані з виробничими обсягами). Визначення оптимальної пропорції між ними дозволяє покращити фінансові результати. Оптимізація структури витрат. Важливо приділяти увагу тому, які саме витрати найбільше впливають на собівартість продукції або послуг, і вживати заходів для їх зниження. Для цього можна впроваджувати новітні технології, автоматизувати процеси або оптимізувати управлінські рішення. Використання аналізу беззбитковості. Цей аналіз дозволяє визначити мінімальний обсяг продажів, за якого підприємство не зазнає збитків. Застосування цього підходу дозволяє зменшити ризики та визначити найефективніші стратегії для збільшення прибутковості.

Наступним елементом ефективної роботи господарюючого суб'єкта в контексті підвищення ефективності його роботи є якісне управління оборотними активами. Слід підкреслити, оборотні активи – це активи, які використовуються підприємством для забезпечення його поточної діяльності. Ефективне управління ними безпосередньо впливає на ліквідність та фінансову стійкість підприємства. Основні аспекти аналізу оборотних активів можуть бути висвітлені через аналіз оборотності активів, тобто визначення швидкості обертання активів, що дозволяє оптимізувати їх використання. Висока оборотність активів може свідчити про ефективне використання ресурсів, в той час як низька – про їх надмірне накопичення або неефективне використання. Поряд з цим слід відмітити необхідність управління запасами, адже надмірні запаси можуть призвести до заморожування коштів, тоді як їх нестача – до порушень виробничого процесу або несвоєчасного виконання замовлень. Оптимізація запасів через ефективне планування закупівель і логістики є важливою частиною економічного аналізу.

Вагому роль у рівні прибутковості підприємства відіграє аналіз дебіторської заборгованості. Оскільки проблеми з дебіторською заборгованістю можуть суттєво погіршити ліквідність підприємства. Використання ефективних методів моніторингу та збору боргів допомагає знизити ризики неплатежів та оптимізувати грошові потоки.

Поряд з цим, вагому роль у рівні успішності роботи підприємства є оптимізація рівня податкового навантаження, правильності, своєчасності та повноти сплати по податкам. Вибір оптимальної системи оподаткування. Підприємства повинні здійснювати аналіз, щоб вибрати ту систему оподаткування (спрощену, загальну або іншу), яка дозволить зменшити податкові витрати при забезпеченні виконання вимог законодавства. Правильне використання податкових пільг і знижок. Часто законодавство надає пільги або можливості для знижок, які можуть бути використані підприємствами для зменшення податкового навантаження. Це можуть бути пільги для інвестицій, інноваційних проектів, а також для малого бізнесу. Аналіз ефективності витрат на податки. Оцінка ефективності податкових витрат дозволяє визначити, які

податки є найбільшими для підприємства, і які способи мінімізації податкових витрат можуть бути застосовані в рамках закону.

Інвестування в технології та інновації є ключовим фактором підвищення ефективності підприємства. Економічний аналіз допомагає визначити, які інвестиції є найбільш перспективними для покращення результатів діяльності підприємства, через впровадження нових технологій. Інвестиції в новітні технології, автоматизацію та цифровізацію дозволяють значно знизити витрати на виробництво. Оптимізація економічного аналізу є ключовим фактором підвищення ефективності підприємства. Систематичний і глибокий аналіз фінансових, виробничих, податкових аспектів дозволяє приймати виважені рішення, скорочувати витрати, підвищувати продуктивність і покращувати загальний фінансовий стан підприємства. Впровадження новітніх технологій і стратегій управління ризиками сприяє стабільному розвитку бізнесу та зміцненню його позицій на ринку.

Осьмак Д. І.,
аспірант;

Михальчук Д. І.,
аспірант;

*Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
(м. Київ)*

МЕХАНІЗМИ СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ У ПОСТКРИЗОВИЙ ПЕРІОД

На сучасному складному етапі для України, що характеризується поглибленням макроекономічної нестабільності, розірванням усталених бізнес відносин, відбулось значне погіршення інвестиційного середовища в регіонах та зниження інвестиційної активності суб'єктів господарювання. Присутня певна асиметричність у темпах економічного зростання регіонів, рівень інвестиційного розвитку територій залишається вкрай низьким. Така ситуація потребує дослідження особливостей та механізмів стимулювання інвестиційної діяльності підприємств у повоєнному відновленні України з врахуванням диференціація в забезпеченні необхідними ресурсами територій, визначення сильних та слабких сторін окремих регіонів і можливостей для їх сталого розвитку у майбутньому.

Все вище означене, актуалізує необхідність формування ефективного механізму стимулювання інвестиційної діяльності підприємства з врахуванням макро- та мікрофакторів впливу на їх господарське середовище.

Дослідженням питань реалізації сучасних і ефективних механізмів стимулювання інвестиційної діяльності підприємств приділена значна увага у вітчизняній та іноземній літературі. Власні погляди на таку оцінку висвітлюють Бланк І., Кіндзерський Я., Корніяка О., Лебідь О., Лутковська С., Небрат В.,

Саліхова О. тощо[1-4].

Під механізмом стимулювання інвестиційної діяльності підприємства автори вважають систему взаємодії сукупності джерел і форм інвестицій, важелів, методів та інструментів впливу на механізм розробки і реалізації інвестиційних рішень підприємства, з врахуванням мотивів здійснення інвестицій підприємства.

Взаємодія мікроекономічних факторів інвестиційної активності підприємств і мотивів ведення інвестиційної діяльності активізують механізм стимулювання інвестиційної діяльності підприємства, функціонування якого передбачає певне забезпечення.

Здебільшого інвестори здійснюють інвестиційну діяльність задля отримання прибутку і доходів, не враховуючи суспільні інтереси, як на макрорівні, так і на мікро – суспільні інтереси держави, територій, регіонів, громад, окремих прошарків населення стосовно належних умов життя, праці, харчування. *В гонці за максимальним прибутком, інвестори можуть деколи порушувати вимоги щодо [2,3]:*

- якості продукції, робіт, послуг, які надаються іншим учасникам господарського життя та громадянам;
- збереження довкілля, раціонального використання природних ресурсів, дотримання умов містобудування;
- дотримання умов праці найманих працівників, які здійснюють практичні дії щодо реалізації інвестицій;
- дотримання норм антимонопольного законодавства;
- підтримання конкурентного середовища на ринку інвестицій та утримання віднедобросовісної конкуренції.

Складність і багатогранність інвестиційної діяльності підприємств як в умовах переходу до ринкової економіки, так воєнного і повоєнного стану країни визначають необхідність її державного регулювання з урахуванням суспільних інтересів у масштабі держави.

Виходячи з цього, керуюча підсистема механізму стимулювання інвестиційної діяльності (МСІД) підприємств в повоєнний період передбачає вплив через певні методи, інструменти та важелі.

Щодо методів впливу керуючої підсистеми на керовану МСІД підприємств у повоєнний період, то до основних слід віднести: інвестиційне планування, яке є процесом розробки системи планів і планових (нормативних) показників з забезпечення підприємства необхідними інвестиційними ресурсами і підвищення ефективності його інвестиційної діяльності в майбутньому періоді. Процес планування інвестиційного проекту охоплює всі фази і стадії його здійснення (весь інвестиційний цикл), кожній з яких відповідає свій визначений вид і характер планування, ступінь його деталізації тощо.

При формуванні ефективного механізму стимулювання інвестиційної діяльності підприємств у повоєнний період необхідно забезпечити використання максимальної кількості форм, методів, важелів та інструментів впливу керуючої підсистеми на керовану.

Формування механізму стимулювання інвестиційної діяльності підприємств у повоєнному періоді буде здебільшого залежати від наявного ресурсного забезпечення і буде вихідною базою реалізації поставлених в конкретному проекті мети.

Сформований відповідно до національних ринкових реалій механізм стимулювання інвестиційної діяльності підприємств, дозволить не тільки підлаштовуватись і адаптуватись під мінливі умови господарювання, но і надасть можливість суб'єктам інвестиційного процесу врахувати всі аспекти при реалізації інвестиційних проектів.

Слід зазначити, що формування ефективного механізму стимулювання інвестиційної діяльності підприємств є доволі багатоаспектним і складним, тому при визначенні складу головних його підсистем – керуючої і керованої, елементів та їх взаємозв'язків в кожному конкретному стані необхідно враховувати особливості його функціонування: етап життєвого циклу підприємства, можливість переходу господарчих об'єктів і явищ в інші, і безпосередньо в бажані економічні стани; можливість заміни підприємствами «еволюційного шляху» господарчих подій в межах розробленої інвестиційної стратегії, розрахункові параметри функціонування інвестиційного механізму тощо.

Список використаних джерел

1. Лутковська С. М., Лебідь О. В. Еколого-економічні умови активізації інвестиційної діяльності АПК України. Інвестиції: практика та досвід. 2024. №16. С. 78-87. DOI: doi.10.32702/2306-6814.2024.16.78
2. Кіндзерський Я. Повоєнне відновлення промисловості України: виклики та особливості політики. Економічний аналіз. 2022. № 2. С. 101-117. DOI: doi.35774/econ2022.02.101
3. Саліхова О. Б., Крехівський О. В. Держава у повоєнній розбудові індустрії та відновленні економіки: історичні паралелі та рекомендації для України. Економіка та прогнозування. 2022. С. 7-42. DOI: doi.org/10.15407/eip2022.04.007
4. Небрат В. В., Корніяка О. В. Особливості механізмів капіталоутворення та інвестування в Україні як чинник фінансових ризиків в умовах війни та післявоєнного відновлення. Грааль науки. 2022. № 16. С. 31-34. DOI: doi.org/10.36074/grail-of-science.17.06.2022.001

Ставицький О. В.,

к.е.н., доцент,

доцент кафедри

статистики, інформаційних технологій

та математичних методів в економіці;

Національна академія статистики, обліку та аудиту (м. Київ)

АНАЛІЗ ВЕЛИКИХ ДАНИХ ДЛЯ ВИЯВЛЕННЯ ВНУТРІШНІХ РЕЗЕРВІВ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах глобалізації та швидкого розвитку технологій, підприємства стикаються з необхідністю постійного вдосконалення своїх внутрішніх процесів для збереження конкурентоспроможності. Одним із ключових інструментів, що дозволяє досягти цієї мети, є аналіз великих даних. Великі дані дозволяють підприємствам отримувати цінну інформацію з величезних обсягів даних, що генеруються щодня, допомагаючи виявляти приховані закономірності, тенденції та можливості для оптимізації.

Теоретико-методичними засадами аналізу є система правил, принципів, а також обумовлених ними прийомів, способів і методів, спрямованих на забезпечення процесу пізнання. При цьому основними методологічними складовими залишаються розроблені принципи та методики дослідження діяльності підприємств [2].

Визначення науковцями поняття «резервів» неоднозначне, адже воно залежить від сфери, галузі економічних знань, в якій вони застосовуються. З одного боку, під резервом зазвичай розуміють певний запас чого-небудь для безперервної господарської діяльності або на випадок необхідності. З іншого боку, резервами також називають невикористані, невичерпні можливості розвитку та вдосконалення основного або інших видів діяльності відносно вже досягнутого рівня: резерв підвищення продуктивності праці, підвищення ефективності на одиницю вкладених коштів, підвищення ефективності виробництва [3].

Використання великих даних для виявлення внутрішніх резервів підприємства, дозволяє підвищити ефективність управління, знизити витрати та покращити продуктивність. Це особливо актуально в умовах зростаючої конкуренції та необхідності швидкого реагування на зміни ринкових умов.

Розглянемо основні методи аналізу великих даних такі як: машинне навчання - один із найпоширеніших методів аналізу великих даних, який використовується для прогнозування та класифікації даних, машинне навчання дозволяє підприємствам автоматизувати процеси аналізу та отримувати точні прогнози на основі історичних даних. Обробка природної мови (NLP) - цей метод використовується для аналізу текстових даних, таких як відгуки клієнтів, соціальні медіа та інші джерела, NLP дозволяє підприємствам отримувати інсайти з неструктурованих текстових даних. Нейронні мережі - використовуються для складних задач аналізу даних, таких як розпізнавання

образів та прогнозування, нейронні мережі можуть обробляти великі обсяги даних та виявляти приховані закономірності.

Також слід описати відповідні технології та інструменти: Hadoop – платформа для розподіленого зберігання та обробки великих даних, Hadoop дозволяє підприємствам зберігати та аналізувати дані у великих масштабах. Spark – інструмент для швидкої обробки великих даних, Spark забезпечує високу швидкість обробки даних та підтримує різні методи аналізу, такі як машинне навчання та обробка природної мови. Tableau та Power BI – інструменти для візуалізації даних, які дозволяють підприємствам створювати інтерактивні графіки та діаграми для полегшення інтерпретації результатів аналізу.

Повноцінне програмне забезпечення по обробці великих даних повинно відображати інструменти для зберігання, управління та обробки такої інформації, інструменти та методи аналітики, візуалізації та оцінювання у різні етапи процесу побудови рішення [1].

Аналіз великих даних має практичне застосування в таких галузях як: ритейл для персоналізації пропозицій клієнтам, наприклад, Amazon використовує рекомендаційні системи для підвищення продажів. У фінансах для виявлення аномалій у транзакціях та запобігання шахрайству. У логістиці для оптимізації маршрутів доставки.

Також слід не забувати етичні та юридичні аспекти, а саме - використання великих даних потребує дотримання принципів конфіденційності, особливо враховуючи законодавство. Неправильне управління персональними даними може призвести до репутаційних втрат та штрафів.

Як подальший розвиток, спостерігається інтеграція з іншими технологіями. Великі дані ефективно взаємодіють із Інтернетом речей (IoT), дозволяючи підприємствам отримувати дані з підключених пристроїв. Також можливе використання блокчейн-технологій для забезпечення прозорості та безпеки аналізованих даних.

Основними викликами при впровадженні аналізу великих даних є висока вартість обладнання та програмного забезпечення, відсутність кваліфікованих кадрів, а також складність інтеграції з існуючими системами. У майбутньому аналіз великих даних може стати основою для розвитку автоматизованих бізнес-процесів, прогнозування ринкових трендів та створення персоналізованих продуктів і послуг.

У майбутньому, інвестиції у великі дані можуть окупитися за рахунок зниження витрат та підвищення продуктивності. Наприклад, Walmart економить мільйони доларів щорічно завдяки оптимізації ланцюгів постачання, базуючись на аналізі великих даних.

Як висновок, можна зазначити, що аналіз великих даних є потужним інструментом для виявлення внутрішніх резервів підприємства. Його впровадження дозволяє значно підвищити ефективність управління, оптимізувати процеси, знизити витрати та покращити продуктивність, що є критично важливим в умовах конкурентного ринку та швидких змін.

Завдяки таким методам, як машинне навчання, обробка природної мови (NLP) та нейронні мережі, підприємства можуть ефективно аналізувати як структуровані, так і неструктуровані дані, виявляючи приховані закономірності та тенденції. Інструменти на зразок Hadoop, Spark, Tableau та Power BI забезпечують зручність у роботі з великими даними, сприяючи їх візуалізації, зберіганню та швидкій обробці.

Список використаних джерел

1. Big Data: Survey, Technologies, Opportunities, and Challenges. Nawsher Khan, Ibrar Yaqoob, Ibrahim Abaker Targio Hashem, Zakira Inayat, Waleed Kamaleldin Mahmoud Ali, Muhammad Alam, Muhammad Shiraz and Abdullah Gani. The Scientific World Journal. January 2014.
2. Костенко О.М. Аналітичний інструментарій підвищення релевантності інформації. Економіка та держава. Економічна наука. 2013. №2. С.24-24. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/2_2013/8.pdf
3. Нежива М.О. Передумови формування фінансових резервів. Вісник ЧДТУ. Чернігів, 2013. № 1(64). С. 269-275.

Харковина О. Г.,

докторант,

Фаталов В. В.,

докторант;

*Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
(м. Київ)*

СУЧАСНІ ІННОВАЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙ

Інвестиційна діяльність є складним і багатокритеріальним процесом, на який впливає безліч факторів як окремо, так і в сукупності. Один фактор може підсилювати або нівелювати другий. Розібратись в цьому питанні для забезпечення ефективності інвестиційної діяльності вкрай важливо, що дозволить підприємству визначити, які саме фактори актуальні для його діяльності. Необхідно зазначити, що обсяги інвестицій, привабливість галузі ніяким чином не гарантують ні рентабельність ні ефективність для інвестора і реципієнта. Це пов'язано з тим, що на позитивний результат від інвестиційної діяльності впливає безліч факторів. На сьогодні є багато наукових напрацювань з визначення факторів впливу на інвестиції, їх оцінки і класифікації, методів керування цим впливом, що ще раз підтверджує актуальність і важливість досліджень за даним питанням, оскільки одностайної думки не має і кожен дослідник виокремлює фактори відповідно до мети свого дослідження.

Дослідженням щодо визначення факторів ефективності інвестиційної

діяльності підприємств присвячено науковій праці таких закордонних та вітчизняних вчених, як М. Аптекарь, І. Бланк, В. Дорофієнко, Н. Ковтун, В. Небрат, Р. Брелі, М. Корецький, А. Пересада, О. Поважний, А. Раппапорт, О. Саліхова, С. Лутковська, В. Федоренко, У. Шарп., О. Лебідь.

З огляду на те, що інвестиційний процес і ефективність інвестиційної діяльності здійснює багаторівневий вплив на економіку, Н.В. Ковтун пропонує розглядати фактори з позиції таких [4]: макрорівень (держава); мезорівень (регіон, вид діяльності, ринкові); мікрорівень (підприємства).

До факторів макрорівня науковці відносять наступні [3]: рівень ресурсного забезпечення капітальних та фінансових інвестицій; рівень галузевої та регіональної концентрації інвестиційних ресурсів; інвестиційний клімат в країні, який виражається через [4] та інші.

Фактори мезорівня – ресурсне забезпечення інвестицій в основний капітал на рівні регіону, галузі і ринку нерухомості; ресурсний потенціал фінансових інвестицій на рівні ринку цінних паперів; інвестиційну привабливість регіону, галузі, ринку; інвестиційний потенціал регіону, галузі, ринку [3,4]

До факторів мікрорівня, слід віднести ті, що діють на рівні підприємств, установ, організацій, індивідуальних і інституціональних інвесторів, а саме [1,2]:

- ресурсне забезпечення інвестицій в основні засоби на рівні підприємств, а також у фінансові інвестиційні інструменти на рівні індивідуальних та інституційних інвесторів;

- інвестиційні якості інструментів інвестування: якість і конкурентноздатність продукції, що випускається, рівень використання наявних ресурсів на підприємстві, якість цінних паперів;

- інвестиційна привабливість підприємств й імітованих ними цінних паперів, об'єктів нерухомості.

Кожна група наповнена факторами ефективності інвестиційної діяльності на своєму рівні не є вичерпною, її завжди можна доповнити відповідно до змін тенденцій на світовому ринку, винаходам науково-технічного прогресу та ін. Але те, що можемо стверджувати, що кожна з цих груп факторів має вплив і взаємозв'язок одна з одною та має зворотній зв'язок між собою.

Ефективність інвестиційної діяльності підприємства в дослідженні будемо розглядати з позиції, що її визначення базується на порівнянні очікуваних результатів від інвестицій до фактичного. Оцінити ефективність можна за допомогою інвестиційної привабливості, яку деякі науковці також розглядають як фактор ефективності.

Таким чином, визначення відхилень від очікуваного рівня ефективності інвестицій до фактичного дасть нам не тільки в кількісному виразі отримати оцінку, а і виокремити фактори позитивного і негативного впливу на інвестиційну діяльність для підприємства, що дозволить нівелювати негативний вплив і підсилити фактори позитивної дії при розробці інвестиційної політики, інвестиційних проєктів і програм суб'єктів господарювання.

Оцінювання впливу факторів ефективності інвестиційної діяльності можемо за розрахунками показників з порівнянням їх з середніми загальнодержавними, галузевими, територіальними, подібних підприємств значеннями.

Визначення факторів впливу на ефективність інвестиційної діяльності для конкретного підприємства є пріоритетом в управлінні і його організації. Тому для забезпечення ефективності інвестиційного проєкту найважливішими факторами виступають: людській капітал і інтелектуальний ресурс; контроль таймінгу проєкту; перевірка початкових розрахунків і інформаційного забезпечення за показниками проєкту: рівнем інфляції, відповідність розрахункових відсоткових ставок за кредитами та ін.; аналіз причин відхилення від очікуваних показників інвестиційного проєкту, що обумовлюють різницю фактичних цін від передбачених в інвестиційному проєкті цін енергетичних, матеріальних ресурсів, комплектуючих, які були закуплені в межах капіталовкладень на провідні будівельні об'єкти або для випуску продукції.

Слід зазначити, що контрольні повноваження в межах інвестиційного проєкту повинні надаватись керівникам вищої ланки за ним, оскільки передбачають широкі повноваження задля вчасного корегування певних параметрів з метою невілювання негативного впливу того чи іншого фактору. Якщо масштаби інвестиційного проєкту дозволяють, то було б раціонально навіть впровадити спеціальну службу з внутрішньої оцінки для прийняття ефективних управлінських рішень. Такий підхід дозволяє усунути негативні наслідки факторів впливу на ефективність інвестиційної діяльності підприємства ще на ранніх стадіях і з найменшими наслідками.

Список використаних джерел

1. Блонська В. І., Ковцуняк Т. М. Чинники, які впливають на інвестиційну діяльність суб'єктів господарювання у сфері торгівлі. *Науковий вісник НЛТУУ*. 2009. Вип. 19. С. 216–222.
2. Крихівська Н. О., Чернишова Г. М. Інвестиційна привабливість України: основні проблеми та шляхи їх вирішення. *Економіка і суспільство*. 2017. Випуск № 9. С. 260–264.
3. Коденська М.Ю. Інтеграція як фактор активізації інвестиційної діяльності. *Економіка АПК*. 2006. № 6. С. 24–31.
4. Небрат В. В., Корніяка О. В. Особливості механізмів капіталоутворення та інвестування в Україні як чинник фінансових ризиків в умовах війни та післявоєнного відновлення. *Грааль науки*. 2022. № 16. С. 31–34. doi.org/10.36074/grail-of-science.17.06.2022.001

СЕКЦІЯ 5

СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ

Бондаренко Н. М.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку, аудиту, аналізу і оподаткування;
Сесь А. Ю.,
студент фінансового факультету;
Університет митної справи та фінансів (м. Дніпро)

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОПОДАТКУВАННІ

Використання сучасних інформаційних технологій в оподаткуванні кардинально змінило процеси збору, адміністрування податків і взаємодії між національними податковими органами та платниками податків[1]. Основними цілями впровадження технологій у цій сфері є підвищення ефективності та прозорості податкових операцій, зниження ризику помилок і корупції, а також спрощення процедур для платників податків. Сучасні інформаційні технології дали змогу автоматизувати більшість рутинних завдань, які раніше потребували значних людських ресурсів і часу, таких як обробка податкових декларацій, ведення обліку та контроль податкових платежів.

Одним із важливих нововведень стало впровадження електронних податкових декларацій. Електронні системи дають змогу платникам податків подавати декларації он-лайн, не відвідуючи податкові органи, що економить час і спрощує процедури. Для цього використовується спеціальна платформа, що дає змогу платникам податків завантажувати документи, перевіряти статус своєї декларації та отримувати електронні податкові квитанції. Ця система не тільки підвищує зручність, а й знижує ризик помилок, пов'язаних із заповненням паперових форм, оскільки більшість полів заповнюється автоматично на основі раніше наданих даних.

Ще один важливий елемент – впровадження системи електронного документообігу між компаніями та податковими органами. Ця технологія дає змогу автоматично обмінюватися податковими накладними, рахунками-фактурами та іншими документами, пов'язаними з обліком податкових зобов'язань. Електронний документообіг значно скорочує час на опрацювання документів, зменшує кількість помилок і сприяє точнішому відстеженню податкових операцій. Водночас такі системи забезпечують підвищену безпеку

даних за рахунок використання шифрування та електронних підписів, зводячи до мінімуму ризик підробки та несанкціонованого доступу.

Автоматизовані системи збору податкової інформації також є важливою частиною сучасного оподаткування. Такі системи інтегруються з банківськими та платіжними системами, даючи змогу автоматично відстежувати фінансові операції та управляти податковими надходженнями. Ці системи дають змогу фіксувати всі оподатковувані операції в режимі реального часу, що значно скорочує ухилення від сплати податків. Автоматизація цього процесу дає змогу податковим органам оперативно реагувати на можливі порушення і вживати коригувальних заходів.

Одним з останніх досягнень у сфері оподаткування є використання технологій штучного інтелекту і машинного навчання для аналізу податкових даних. Це дає змогу податковим органам автоматично виявляти аномалії в поведінці платників податків, що вказують на можливе ухиляння від сплати податків, як-от надмірні витрати, непослідовна звітність і незвичайні операції. Системи штучного інтелекту аналізують великі обсяги даних і самонавчаються, з часом підвищуючи свою здатність виявляти податкове шахрайство. Це дає змогу податковим органам зосередитися на складніших справах і проводити позапланові перевірки там, де ймовірність порушень найвища.

Ще один важливий аспект – впровадження електронних касових апаратів і систем управління касовими операціями, які є обов'язковими для малих та середніх підприємств у багатьох країнах. Такі пристрої автоматично фіксують усі операції, що здійснюються на касовому апараті, і передають дані в податкові органи в режимі реального часу. Це не тільки спрощує ведення обліку для підприємств, а й дає змогу податковим органам краще відстежувати грошові потоки та виявляти можливі випадки тіньової економіки.

Важливим досягненням у податковій системі є використання технології блокчейн для підвищення прозорості та надійності податкових операцій. Блокчейн дає змогу створювати незмінні записи всіх фінансових операцій, що дає змогу податковим органам відстежувати рух коштів з максимально можливою точністю [2]. Децентралізований характер технології також забезпечує високий рівень захисту даних, унеможливлюючи зміну або маніпулювання фінансовими записами. Деякі країни вже розглядають можливість впровадження блокчейну для реєстрації податкових операцій, що може значно поліпшити податкове адміністрування та знизити рівень корупції.

Хмарні технології також активно використовуються для зберігання та обробки податкових даних. Використання хмарних рішень дає змогу податковим органам швидко й ефективно обробляти великі обсяги інформації, забезпечуючи водночас високу доступність і безпеку даних. Хмарні платформи дають змогу компаніям і фізичним особам зберігати податкові документи в електронному вигляді, отримувати до них доступ постійно і в будь-якому місці, інтегрувати їх із власними обліковими системами та автоматично надавати звітність.

Системи податкових кабінетів – ще один приклад використання сучасних технологій в оподаткуванні. Це персональна он-лайн-платформа, що дає змогу

платникам податків отримувати доступ до всієї інформації щодо своїх податкових зобов'язань, історії платежів і штрафів, а також подавати заяви та запити до податкових органів. Такі системи значно підвищують зручність платників податків і знижують необхідність фізичного контакту з податковими органами.

Сучасні інформаційні технології зробили революцію в підході до податкового адміністрування, зокрема завдяки впровадженню автоматизованих систем управління оподаткуванням [3]. Сьогодні багато країн використовують автоматизовані інформаційні системи для збору та обробки податкових даних, що значно підвищило ефективність роботи податкових органів. Одна з ключових функцій таких систем – автоматичне зіставлення податкових декларацій платників податків з іншими даними, такими як банківські виписки та інформація від ділових партнерів. Це дає змогу виявляти розбіжності та аномалії, які можуть свідчити про спроби ухилення від сплати податків.

Такі системи також можуть значно скоротити кількість ручних перевірок та аудитів, оскільки більшу частину процесу перевірки автоматизовано. Наприклад, у багатьох країнах було впроваджено системи електронного подання декларацій, що дають змогу податковим органам автоматично зіставляти надану інформацію з іншими джерелами інформації, включно з відомостями про майно, цінні папери та інші доходи. Такі системи допомагають скоротити кількість помилок у деклараціях і підвищити прозорість податкової процедури.

Ще одна важлива сфера застосування ІТ в оподаткуванні – розширення використання великих даних для аналізу поведінки платників податків. Сучасні системи можуть обробляти величезні обсяги даних у режимі реального часу, що дає змогу виявляти не тільки очевидні податкові порушення, а й складніші схеми ухилення від сплати податків із використанням міжнародних структур і офшорних компаній. За допомогою таких технологій уряди можуть краще прогнозувати податкові надходження, розробляти ефективніші стратегії управління податками та оперативно реагувати на нові загрози і схеми ухилення від сплати податків.

Особливу увагу слід приділити впровадженню в податкову систему технологій штучного інтелекту та машинного навчання. Ці технології використовуються для прогнозування ризиків і виявлення підозрілих операцій. Наприклад, алгоритми машинного навчання можуть аналізувати історичні дані про платників податків, щоб визначити ймовірність того, що конкретний платник податків спробує ухилитися від сплати податків у майбутньому. Такі технології дають змогу створювати автоматизовані системи управління ризиками, які можуть значно підвищити ефективність податкових перевірок і знизити витрати на їх проведення.

Інформаційні технології також змінили спосіб надання послуг платникам податків. Сьогодні більшість взаємодій між податковими органами та платниками податків відбувається через онлайн-платформи, що значно скорочує кількість відвідувань податкових інспекцій та спрощує подання податкових декларацій. Такі платформи надають доступ до персональних податкових даних,

дають змогу проводити консультації в режимі реального часу, а також подавати заяви на повернення податків та оскаржувати штрафи.

Таким чином, сучасні інформаційні технології суттєво змінили підхід до податкового адміністрування, даючи змогу більш ефективно управляти податковими платежами, підвищуючи прозорість і знижуючи рівень помилок і шахрайства. Впровадження таких технологій не тільки полегшує взаємодію між податковими органами та платниками податків, а й сприяє економічній стабільності, знижуючи рівень ухилення від сплати податків і покращуючи процес оподаткування в цілому.

Список використаних джерел

1. Колісник А.С. Застосування сучасних цифрових технологій у сфері оподаткування: іноземний досвід та перспективи для України. *Право та інновації*. 2023. № 3 (43). С. 47-53.
2. Балазюк О.Ю., Пилявець В.М. Технологія блокчейн: дослідження суті та аналіз сфер використання. *Економіка та суспільство*. 2022. № 43. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1701>.
3. Мединська Т.В., Олійник Н.Р., Васишин С.А. Сучасні технології адміністрування податків і платежів: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Вісник ЛТЕУ. Економічні науки*. 2024. № 75. С.86-94. URL: <http://journals-lute.lviv.ua/index.php/visnyk-econom/article/view/1520>.

Зудікова Н. В.,
аудитор;
АФ ТОВ «КРАТ-АУДИТ» (м. Київ)

ВИЗНАЧЕННЯ КОНТРОЛЬОВАНOSTІ ОПЕРАЦІЙ У ТРАНСФЕРТНОМУ ЦІНОУТВОРЕННІ: АСПЕКТИ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ

Законодавство у сфері трансфертного ціноутворення характеризується динамічністю та складністю розуміння платниками податку на прибуток суб'єктами господарювання та потребує значної уваги з точки зору податково-правового регулювання, вивчення особливостей визначення контрольованості операцій. Трансферне ціноутворення стало особливим об'єктом податкового контролю, зокрема за встановленням відповідності умов контрольованих операцій принципу «вितягнутої руки». Зазначені контрольні заходи регламентовано статтею 62 та статтею 39 ПКУ, що передбачає моніторинг саме контрольованих операцій, проведення опитування з питань трансфертного ціноутворення та проведення перевірок дотримання платниками податків принципу «витягнутої руки» [1].

Визначення контрольованої операції є ключовим аспектом у системі застосування принципу «випягнутої руки». *Існує два основних вартісних критерія для визначення контрольованої операції:*

- річний дохід платника податків від будь-якої діяльності, визначений за правилами бухгалтерського обліку, має перевищувати 150 мільйонів гривень за вирахуванням непрямих податків за відповідний звітний рік;
- обсяг господарської операції платника податків з кожним контрагентом, який за правилами бухгалтерського обліку повинен перевищувати 10 мільйонів гривень за вирахуванням непрямих податків за відповідний звітний рік.

Про відсутність контрольованих операцій під час тестування за першим критерієм свідчить сума рядків 2000, 2120, 2200, 2220, 2240 Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід), що не перевищує 150 млн. грн. При складанні звітності за МСФЗ необхідно додатково проаналізувати дані приміток, які розкривають зміст інших операційних доходів та витрат, інших доходів та витрат. МСБО 1 «Подання фінансової звітності» дозволяє згортати доходи з відповідними витратами у Звіті про фінансовий стан (про сукупні доходи), коли таке подання відображає сутність операції чи іншої події шляхом зменшення будь-якого доходу на суму пов'язаних з ними витрат, які виникають при тій самій операції.

Порядок організації перевірок з питань дотримання принципу «витягнутої руки» також регламентовано Наказом Міністерства фінансів № 344 від 10.03.2016 року «Про затвердження Порядку проведення перевірки з питань дотримання платником податків принципу «витягнутої руки» [1], [2]. Відповідно до зазначеного Порядку перевірки здійснюються щодо контрольованих операцій у формі документальних позапланових перевірок [2].

Законодавчо-нормативні акти зазначають наступні випадки позапланової перевірки дотримання платником податків принципу «витягнутої руки»:

- надання платником податків документації з трансфертного ціноутворення на запит центрального органу виконавчої влади, який реалізує державну податкову політику щодо контрольованих операцій, зазначених у запиті протягом 30 календарних днів з дня отримання запиту;

- подання з порушеннями або неподання звіту про контрольовані операції, документації з трансфертного ціноутворення, Звіту у розрізі країн міжнародної групи компаній;

- подання платником податку на прибуток заяви про намір провести пропорційне коригування [1, 3].

Алгоритм обрахування за цінами, що відповідають принципу «витягнутої руки», подібний порядку самостійного коригування операцій, що не відповідають принципу «витягнутої руки». У разі використання цін неконтрольованих операцій в якості внутрішніх цін для контрольованої операції. Зазначені операції мають бути здійснені із декількома партнерами та регулярними, здійснюватися в обсягах, що відповідають контрольованим операціям.

Відповідно до пункту 39.5 ПКУ у разі застосування платником податків під час здійснення контрольованих операцій умов, що не відповідають принципу «витягнутої руки», платник податків має право самостійно провести коригування ціни контрольованої операції і сум податкових зобов'язань за умови, що це не призведе до зменшення суми податку, розрахувавши свої податкові зобов'язання відповідно до:

- максимального значення діапазону цін, якщо показник рентабельності (цін) контрольованої операції був вище максимального значення рентабельності (цін);

- мінімального значення діапазону цін, якщо показник рентабельності (цін) контрольованої операції була нижче мінімального значення рентабельності (цін).

Варто зазначити, що контролюючий орган має право провести перевірку та самостійно визначити суму грошових зобов'язань платника податків не пізніше закінчення 2555 дня. Тобто контролюючий орган протягом семи років має право на проведення податкової перевірки та визначення суми грошових зобов'язань платника податків [3, 4]. Відповідно до чинних законодавчо-нормативних актів контролюючий орган не має права проводити більше однієї податкової перевірки одного платника податків протягом календарного року. Проведення повторної перевірки регламентовано положеннями податкового законодавства.

Так, проведення перевірки має відбуватися на умовах дотримання балансу інтересів, уникнення тиску з боку контролюючих органів, платник податків повинен мати можливість прогнозувати дії контролюючого органу. Платникам податків доцільно проводити тестувати на предмет відповідності принципу «витягнутої руки» та віднесення операції до контрольованої.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n8462>
2. Про затвердження Порядку проведення перевірки з питань дотримання платником податків принципу «витягнутої руки»: Наказ Міністерства фінансів України від 10.03.2016 року № 344. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0497-16#Text>
3. Котенко А. М. Особливості проведення податкових перевірок щодо дотримання принципу «витягнутої руки» у трансфертному ціноутворенні. Сучасні проблеми права та інноваційної економіки: зб. наук. праць НДІ ПЗІР НАПрН України №3 за матеріалами інтернет-конференції, 26 березня 2021 року. Харків: НДІ ПЗІР НАПрН України, 2021. С. 95-104. URL: <https://openarchive.nure.ua/handle/document/17844>
4. Жиглей І. В., Легенчук С. Ф., Орлов І. В. Трансфертне ціноутворення як засіб мінімізації податкових маніпулювань у розрахунках з нерезидентами. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2021. № 3(50). С. 14-22. URL: <https://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/7975>

Кратт О. М.,

директор;

АФ ТОВ «КРАТ-АУДИТ», (м. Київ)

ВИКОРИСТАННЯ ДЛЯ ЦІЛЕЙ ТРАНСФЕРТНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ МЕТОДУ ЧИСТОГО ПРИБУТКУ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Можливість використання в аналізі трансфертного ціноутворення даних за роки, наступні після здійснення контрольованої операції вказано у п. 3.74 Розділу В.4 Настанов ОЕСР щодо трансфертного ціноутворення для транснаціональних компаній та податкових служб, видання 2022 року. Дані за більш пізні роки можуть використовуватися для порівняння життєвих циклів товарів контрольованих і неконтрольованих операцій, щоб визначити, чи може неконтрольована операція дійсно використовуватися як порівняна при застосуванні конкретного методу. Дані за багато років повинні використовуватись, якщо вони є корисними для аналізу трансфертного ціноутворення.

Звичайною практикою для платників податку є заснування процесу для встановлення, моніторингу та перегляду їх трансфертних цін з урахуванням обсягу операцій, їх складності, рівня ризику та умов стабільності здійснення операцій. Складність виникає через те, що в деяких ситуаціях існують тимчасові ознаки між часом понесених витрат та часом створення вартості. У зв'язку з чим виникає питання віднесення доходів до певного періоду та відповідно вибору

періоду для співставлення понесених витрат звітного періоду контрольованої операції.

На сьогодні для фактичного визначення трансфертних цін все частіше використовують метод чистого прибутку. Прибуток, отриманий в результаті контрольованої операції, є досить ефективним показником для визначення впливу на операцію умов, що відрізняються від тих, які були б укладені між незалежними підприємствами в інших порівняних обставинах.

Відповідно до пункту 39.3.6.1 Податкового кодексу України метод чистого прибутку полягає у порівнянні відповідного фінансового показника рентабельності у контрольованій операції (чистого прибутку на основі відповідної бази (витрати, продаж, активи) або показника рентабельності операційних витрат) з відповідним показником рентабельності у зіставній неконтрольованій операції [1]. Сутність методу чистого прибутку базується на зіставленні рентабельності, що встановлено у сторони аналізованої угоди, з ринковим рівнем рентабельності у подібних угодах. У цьому випадку з ринковим інтервалом зіставляється рентабельність тієї сторони аналізованої угоди, яка виконує менше функцій та несе менше ризиків. Даний метод можна використовувати, якщо відсутня чи недостатньо наявна інформація щодо трансфертного ціноутворення за допомогою інших методів [2].

Порядок розрахунку діапазона цін для цілей трансфертного ціноутворення врегульовано Постановою КМУ № 381 [3].

Під час розрахунку показника рентабельності щодо окремої контрольованої операції (сукупності згрупованих контрольованих операцій, наприклад, об'єднаних в сегмент), для визначення операційних витрат та доходів, безпосередньо пов'язаних з такою операцією, використовується найбільш обґрунтований алгоритм розподілу, що відповідає економічній суті контрольованої операції та характеру понесених витрат чи отриманих доходів.

Такою базою розподілу адміністративних, збутових, інших операційних витрат та інших операційних доходів за сегментами став показник «чистий дохід від реалізації».

Розрахунок показника чистої рентабельності контрольованої операції за період життєвого циклу даної операції, ми провели на об'єднаній основі використовуючи методику, встановлену Порядком визначення середньозваженого значення показника рентабельності для зіставної юридичної особи для цілей трансфертного ціноутворення, затвердженим постановою КМУ № 191 [4]. Такою базою розподілу адміністративних, збутових, інших операційних витрат та інших операційних доходів за сегментами став показник «чистий дохід від реалізації».

При застосуванні методів рентабельності здійснюється вибір сторони, для якої перевіряється показник у відповідності до обраного методу. Вибір сторони, що досліджується, повинен здійснюватися відповідно до виконаних кожною стороною контрольованої операції функцій, використаних під час здійснення контрольованих операцій, активів та прийнятих економічних (комерційних) ризиків, пов'язаних із здійсненням такої операції. Під час вибору сторони, що

досліджується, аналізується застосовність обраного методу або комбінації методів до кожної із сторін контрольованої операції. Стороною, що досліджується, обирається сторона: щодо якої застосування такого методу (комбінації методів) є найбільш обґрунтованим; для якої можна знайти найбільш зіставні операції та/або зіставних осіб; щодо якої є найбільш повна та документально підтверджена інформація про фінансові показники контрольованої операції тощо.

До переваг методу чистого прибутку можна віднести:

- нескладний інструментарій функціонального аналізу, оскільки метод застосовується лише до однієї із пов'язаних сторін;

- оскільки застосовується до менш складної сторони, його можна використовувати навіть у випадках якщо одна з пов'язаних сторін володіє нематеріальними активами, для яких порівняльна прибутковість не може бути визначена безпосередньо;

- метод може бути застосовано до будь-якої сторони контрольованої операції, у тому числі до виробника пов'язаної сторони або дистриб'ютора.

До слабких сторін методу чистого прибутку можна віднести:

- обмеженість доступу інформації про прибуток, який отримано в результаті неконтрольованих операцій;

- складність визначення індикаторів чистого прибутку за принципом «витягнутої руки», які складаються під впливом факторів, які не мають значного впливу або не впливають на ціну або валову маржу між незалежними підприємствами;

- даний метод застосовується лише до однієї із пов'язаних сторін. Виявлений чистий прибуток в діапазоні «витягнутої руки» може призвести до надзвичайного результату для інших пов'язаних сторін.

Таким чином, для одержання надійних результатів, пом'якшення ризику заниження зобов'язання з податку на прибуток за контрольованою операцією треба проводити моніторинг та переглядати обраний показник «чистого прибутку» до повної реалізації придбаних за контрольованою операцією товарів. А у випадку необхідності нараховувати компенсацію за принципом «витягнутої руки» за даними операцій майбутнього періоду, які віднесені до контрольованої операції минулого періоду.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n8462>

2. Жиглей І. В., Легенчук С. Ф., Орлов І. В.. Трансфертне ціноутворення як засіб мінімізації податкових маніпулювань у розрахунках з нерезидентами. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2021. № 3(50). С. 14-22. URL: <https://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/7975>

3. Про затвердження Порядку розрахунку діапазону цін (рентабельності) та медіани такого діапазону для цілей трансфертного ціноутворення: Постанова

КМУ від 04.06.2015 р. № 381. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/381-2015-%D0%BF#Text>

4. Порядком визначення середньозваженого значення показника рентабельності для зіставної юридичної особи для цілей трансфертного ціноутворення, затвердженим постановою КМУ від 29.03.2017 р. № 191. URL: document.vobu.ua/doc/23412

Мачак Т. О.,
старший викладач,
кафедра обліку, оподаткування та
управління фінансово-економічною безпекою;
Дніпровський державний аграрно економічний університет (м. Дніпро)

ЕЛЕКТРОННЕ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКІВ ЯК ВЕКТОР РОЗВИТКУ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

У сучасному світі швидкий розвиток інформаційних технологій та цифровізація стали важливими чинниками, що сприяють оптимізації різних сфер діяльності, зокрема і в системі оподаткування. Важливим інноваційним напрямком таких змін є впровадження електронного адміністрування податків, тобто системи, що охоплює автоматизацію процесів збору, обліку, звітності та контролю за податковими надходженнями. Розвиток електронного адміністрування податків виступає важливим інструментом оптимізації фінансової політики України, що сприяє зростанню ефективності, прозорості та доступності податкових процедур та забезпеченню більш якісного контролю за дотриманням податкового законодавства.

Електронне адміністрування податків це система, що передбачає автоматизацію всіх процесів – від подачі податкових декларацій до сплати податків, а також дозволяє здійснювати контроль податкових зобов'язань і ведення реєстрів через електронні платформи і охоплює всі етапи взаємодії платників податків з податковими органами. До основних складових такої системи можна віднести електронну податкову звітність, електронні сервіси для бізнесу, автоматичні системи реєстрації та обліку ПДВ (зокрема, СЕА ПДВ), електронні кабінети платника податків, цифрові підписи, онлайн-реєстрація суб'єктів господарювання та інше.

Головними перевагами електронного адміністрування є скорочення адміністративного навантаження на бізнес, зменшення витрат часу на виконання податкових зобов'язань, зменшення впливу людського фактору, що дозволяє знизити кількість помилок в обліку податків. Автоматизація процесу дозволяє зменшити потребу в численному складі податкових органів для перевірки документів, прискорює обробку податкових звітів, що знижує навантаження на бюджет і створюються умови для зменшення корупційних ризиків.

Елементами електронного адміністрування в Україні є впровадження електронного кабінету платника податків, що забезпечує зручну форму подання декларацій, сплати податків та комунікації з ДПС. Також, функціонує система електронного адміністрування ПДВ, впроваджено електронні фіскальні чеки, які інтегровані з касовими апаратами підприємців, що дозволяє контролювати роздрібні продажі в реальному часі, інше.

Проте, впровадженні електронного адміністрування податків супроводжуються певними труднощами, що пов'язано з недостатнім рівнем цифрової грамотності платників податків, особливо малого бізнесу та ФОПів, що ускладнює використання електронних сервісів. Також, обмеження доступу до якісного інтернету в окремих регіонах, можливі збої в роботі систем, а також ризики, пов'язані із захистом конфіденційної інформації платників податків. Ці фактори становлять серйозний виклик для розвитку електронного адміністрування і потребує комплексного підходу з боку держави. Перспективи розвитку електронного адміністрування в Україні безпосередньо пов'язані з удосконаленням інфраструктури, а також підвищенням рівня довіри до електронних сервісів, що дозволить забезпечити належний рівень фіскальної дисципліни та сприятиме створенню більш прозорої податкової системи в країні.

Список використаних джерел

1. Іванишина О. С. Спрощена система оподаткування, обліку та звітності: сучасний стан та напрями її вдосконалення. Ефективна економіка. 2020. № 5. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2020/89.pdf
2. Податковий кодекс України від 2.12.2010 р. № 2755-VI [із змінами та доповненнями]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/275517ed20201107#Text>

Овсюк Н. В.,
д.е.н., професор,
професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування;
Гуценко М. Ю.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти;
Національна академія статистики, обліку та аудиту (м. Київ)

НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Сучасна податкова система України характеризується низкою негативних рис. В умовах сьогодення підприємства перебувають під впливом факторів зовнішнього середовища, що обумовлює скорочення їх доходів, призводить до кризового стану та ускладнює процес своєчасної сплати податків до державного бюджету. Тому доцільним є дослідження особливостей оподаткування підприємств в Україні та за кордоном, порівняння податкових систем та врахування міжнародного досвіду вдосконалення податкової системи.

Питання щодо сплати податкових платежів, вдосконалення системи оподаткування, надання різного роду пільг завжди було важливим для функціонування підприємств. Крім того, в умовах сьогодення податкове навантаження для підприємств є доволі відчутним через складність економічної та політичної ситуації в країні та дане питання набуває ще більшої значущості [4, с. 537].

Останнім часом підприємства все частіше намагаються уникнути податкового навантаження через низькі показники фінансових результатів. Така проблема виникла через скрутне фінансове становище багатьох українських компаній в період пандемії, а також загрозу банкрутства.

Головним показником розвитку економіки, соціальної сфери, зовнішньої і внутрішньої політики держави можна назвати її податкову систему. Система оподаткування України є застарілою та вимагає реформування, хоча її утворення відбувалося протягом багатьох років. Основними проблемами податкової системи України можна назвати неузгодженість податкових законів та безсистемне надання пільг.

Податки впливають не лише на державу, а також вагомий вплив вони здійснюють на підприємства. Досить часто нині підприємства йдуть в тінь, через велике податкове навантаження [1].

Податкове навантаження окрім прибутку підприємства, також впливає на власний капітал, який формується за його рахунок і рахунок акціонерного капіталу [5, с. 82].

Отже, податкове навантаження має свої переваги та недоліки. До переваг податкового навантаження слід віднести:

1. Оподаткування дає можливість державі впливати на економічні процеси (інвестиційну активність, накопичення капіталу, сукупне споживання, ділову активність).

2. Частина сплачених податків підприємства, згідно з розробленими та затвердженими програмами соціального розвитку, направляється у вигляді соціальної допомоги в регіони і у випадку непередбачуваних ситуацій, таких як пандемія коронавірусу, підприємство зможе отримати допомогу.

3. Платники ПДВ можуть отримати відшкодування коштів на різницю між податковими зобов'язаннями і надходженнями [3, с. 37].

Поряд з цим доцільно виділити недоліки податкового навантаження:

1. Вплив пільг на розподіл податкового навантаження. Підприємства, що отримують податкових пільг від держави і виконують свої платіжні зобов'язання, зазнають податкового тиску удвічі більшого за середній рівень. У результаті впливу цього фактора податкові зобов'язання нерівномірно розподіляються між галузями економіки і підприємствами.

2. Надмірне податкове навантаження створює стимули до ухилення від сплати, адже підприємства не реєструють свої прибутки у повній мірі для того, щоб не платити повністю податок на прибуток або не влаштовують офіційно працівника на роботу.

3. Значний розмір податкового навантаження може зменшити бажання підприємця виробляти свій товар дійсно якісним та для зниження собівартості підприємець може купувати неякісну сировину або економити на засобах захисту довкілля.

4. Чим більше підприємство сплачує податків до бюджету, тим менше воно зможе інвестувати в нові проєкти або здійснювати заощадження.

Щоб уникнути багатьох недоліків державі необхідно переглянути податкову політику щодо підприємств та це особливо важливо в період кризи, яка нині виникла через війну. Податкова політика повинна бути спрямована на стимулювання розвитку економіки і підприємницької діяльності як однієї з основних ланок доходів бюджету.

Проблема діючої системи оподаткування України полягає у тому, що наявний значний податковий тиск на платників податків, у тому числі і підприємців. *Тому можна навести шляхи стимулювання підприємств сумлінно сплачувати податки:*

1. Впровадження пільг для окремих регіонів, галузей та видів діяльності, що мають стратегічне та інше важливе значення для регіону чи держави в цілому. При цьому важливо пам'ятати про справедливість оподаткування, яке повинно базуватися на основі гармонійного поєднання фінансових інтересів держави, суспільства і платників податків, наприклад відстрочення дати сплати податків та інших податкових платежів у разі неможливості такої сплати, особливо на період дії карантину

2. Прискорення процесу відшкодування ПДВ для найбільш сумлінних платників податків. Таке відшкодування відбувається у випадку, якщо у декларації сума податкового кредиту перевищила податкове зобов'язання.

3. Оптимізація системи авансової сплати податків для зменшення податкового навантаження на платників.

4. Застосування знижених ставок прибуткового податку.

5. Надання податкових кредитів по окремих податках та зборах [3, с. 38].

Європейські країни використовують податкове навантаження на підприємство як метод збільшення інвестицій в країні. Зокрема, застосовують такі інструменти, як інвестиційні податкові кредити і інвестиційні податкові знижки. Інвестиційні податкові знижки на інвестиції і видатки пов'язанні з науково-дослідними та дослідно-конструкторськими роботами, передбачають право підприємства на зменшення величини прибутку, ще не оподаткованого на визначену частку зазначених витрат. Інвестиційні податкові кредити передбачають скорочення податкового зобов'язання підприємства з досліджуваного податку у розмірі, який дорівнює частці видатків поточного періоду (податкового), які протягом такого періоду спрямовувалися на фінансування дослідних робіт чи інвестиційних проєктів [2].

Системи оподаткування в кожній країні є досить різними та європейські країни мають досить складні схеми оподаткування. Наприклад, у Великобританії нараховується більше 13 видів податків, що має сплатити підприємство. Поряд з цим, американська система оподаткування може змінюватися у зв'язку з рішенням кожного штату, державно закріплених податків існує тільки три.

Розглядаючи досвід інших країн можна сказати, що в Україні потрібно запроваджувати податкові пільги та кредити, що зможуть покращити інвестиційний клімат в державі, покращувати електронні додатки.

Досліджуючи міжнародний досвід оподаткування підприємств можна зробити висновок, що країни, які досліджувалися мають досить різні ставки податку на прибуток. Найбільшу ставку податку на прибуток мають в США та вона складає 34%. Також аналізуючи систему оподаткування Угорщини, що є досить схожою з Україною, можна перейняти в неї досвід зменшення розміру ставки податку для підприємців, які були зайняті у сфері надання культурних, спортивних та оздоровчих послуг [1].

Податкова система України та особливо механізм оподаткування підприємств потребують вдосконалення, що можливо шляхом дослідження та врахування міжнародного досвіду і дозволить покращити результати діяльності підприємств, забезпечить стабільність надходжень податків до державного бюджету.

Малі підприємства в Україні мають значний рівень податкового навантаження та досить часто намагаються його уникнути. Загалом податкове навантаження підприємства має свої переваги та недоліки. Було приведено шляхи до стимулювання підприємств, серед яких слід виділити впровадження пільг для окремих регіонів, галузей та видів діяльності, що мають стратегічне значення для регіону чи держави в цілому.

Вдосконалення системи оподаткування України є метою дійсного уряду та для цього потрібно здійснити ряд реформ, а також підвищити довіру населення до держави. Для покращення системи оподаткування необхідно наближуватися до податкового права ЄС, переглядати ставку податку на прибуток, забезпечити прозорість діяльності податкових служб, застосувати систему пільг, а також враховувати міжнародний досвід реформування податкових систем.

Список використаних джерел

1. Бурцева О.Є., Власов О.О. Порівняльний аналіз податкових систем країн ЄС. Ефективна економіка. 2022. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6011>
2. Казка А.С. Податок на прибуток підприємств: основні напрями вдосконалення. Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ»: збірник наукових праць. Серія: Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності підприємства. 2023. № 24(1196). С. 30–32. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/30441>
3. Огневич Ю. О., Діброва В. О. Вдосконалення оподаткування підприємств в Україні шляхом врахування міжнародного досвіду реформування податкових систем. Економічний простір. № 172. 2023. С. 35-42.
4. Податкова система України: тренінг-курс: навч. посіб. / ред. О. М. Тимченко. Київ : ДННУ «Академія фінансового управління», 2023. 656 с.
5. Стеблюк Н.Ф., Філін А.О. Вплив податкового навантаження на діяльність підприємств. Молодий вчений. 2023. Вип. 8(23). Ч. 1. С. 80–86. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_8%281%29__19.

Осадчук С. В.,
к. держ. упр., доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування;
Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова (м. Одеса)

ПОДАТОК НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ШЛЯХИ РОЗВИТКУ

Податок на додану вартість є одним з найбільш вагомих джерел формування доходів державного бюджету. Будучи непрямим податком, що формує ціну товарів та послуг, ПДВ безпосередньо залежить від рівня споживання.

Податок на додану вартість регулюється відповідно до Розділу V Податкового кодексу України. Планування надходжень податку здійснюється з урахуванням макроекономічного прогнозу, валової доданої вартості, експорту та імпорту товарів, зміни обмінного курсу національної валюти.

Проаналізуємо фіскальну значимість ПДВ. Як свідчать дані Таблиці 1, що розраховані за даними Міністерства фінансів[2], податок на додану вартість має вагомe фіскальне значення в доходах державного бюджету. За рахунок ПДВ формується близько половини всіх податкових надходжень держбюджету. Аналіз показників надходжень ПДВ до державного бюджету у 2021-2024 рр.

Таблиця 1

Показники	2021 рік, млрд. грн.	2022 рік, млрд. грн.	2023 рік, млрд. грн.	2024 рік, млрд. грн.	Відхилення 2024-2021	
					млрд. грн.	%
Податкові надходження, у т.ч.:	1107,1	949,8	1203,5	1647,2	540,1	148,8
Податок на додану вартість всього, в т.ч:	536,5	467,0	580,8	734,5	198,0	136,9
частка у податкових надходженнях, %	48,5	49,2	48,3	44,6		
з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) з врахуванням відшкодування ПДВ (сальдо):	155,8	213,9	214,6	268,3	112,6	172,3
ПДВ з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг)	315,5	298,5	347	425,5	110,1	134,9
відшкодування ПДВ	-159,7	-84,6	-132,4	-157,2	2,5	98,4
ПДВ з ввезених на територію України товарів	380,7	253,1	366,2	466,1	85,4	122,4
частка імпортного ПДВ в загальних надходженнях ПДВ, %	71,0	54,2	63,1	63,5		

Джерело: складено автором за даними[2]

Як свідчать дані Таблиці 1., за період 2021-2024 рр. загальні надходження податку на додану вартість зросли на 136,9%. Зменшення надходжень спостерігалось в 2022 рр.(на 13% в порівнянні з 2021 р.). Податок на додану вартість поділяється на ПДВ з вироблених в Україні товарів та ПДВ з ввезених на територію України товарів. ПДВ з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) за період 2021-2024 рр. (без врахування відшкодування ПДВ)

збільшився зна 110 млрд. грн., або на 134,9%, скорочення надходжень спостерігалось в 2022 р. Відшкодування податку на додану вартість за аналізуємий період скоротилось. Так, в 2022 р. було відшкодовано ПДВ з бюджету майже вдвічі менше в порівнянні з попереднім роком. В структурі надходжень податку на додану вартість переважає ПДВ з ввезених на територію України товарів, хоча спостерігається тенденція до зниження по даному показнику. Так, якщо в 2021 р. частка імпортного ПДВ з загальних надходженнях ПДВ становила 71%, то в 2022 р. скоротилась до 58%, в 2024 р. становила 63,5%. В цілому ж, суми ПДВ, які були сплачені з увезених імпортних товарів, перевищують суми податку сплачених із вироблених в Україні товарів (робіт, послуг). ПДВ з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) за вирахуванням бюджетного відшкодування протягом 2021–2024 рр. щороку збільшувався. У відсотках цей показник коливається в межах 29–36 % надходжень ПДВ до державного бюджету. Вищенаведене підтверджує, що податок на додану вартість має важливе фінансове значення.

На сьогодні Податковим кодексом України передбачено чотири ставки ПДВ, з них: 20 % – основна ставка; 0 % – застосовується для операцій з експорту товарів та послуг з міжнародних перевезень пасажирів і багажу та вантажів, 14 % (на деякі види сільськогосподарської продукції) і 7 % – ставки, які застосовуються на певні види операцій (постачання лікарських засобів, медичних виробів та виробів медичного призначення). Станом на кінець 2023 р. в Україні було зареєстровано 251,3 тис. платників ПДВ, з них 91% - юридичні особи.

За інформацією, що містить Національна стратегія доходів[3], за даними податкової звітності з ПДВ існує значна сума пільг з ПДВ. Так, сума податкових пільг (за даними податкової звітності), становила в 2021 р. 35811,6 млн. грн., в 2022 р. - 58 910,2 млн. грн. Наведені дані свідчать про зростання пільг в умовах воєнного стану. *Так, зокрема, передбачено звільнення, на період воєнного стану від оподаткування ПДВ:*

- операцій з ввезення на митну територію України та постачання на митній території України товарів оборонного призначення, що регламентують норми пп.1,4 та 5 п. 32 підрозділу 2 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу;

- з ввезення на митну територію України та постачання на митній території України лікарських засобів та медичних виробів, що регламентують норми пп.2,3 п. 32 розділу «Перехідні положення» Податкового кодексу;

- операцій з постачання товарів та послуг на митній території України та ввезення на митну територію України товарів як МТД, яку надають відповідно до міжнародних договорів України, що регламентоване пунктом 197.11 «Перехідні положення» Податкового кодексу.

Пільги, які були запроваджені на час дії воєнного стану в Україні, можуть бути переглянуті лише після скасування воєнного стану. Найбільший обсяг коштів, який залишається у суб'єктів підприємництва через надання податкових пільг, припадає саме на ПДВ. У зв'язку із наданням Україні статусу кандидата

на членство в ЄС основним напрямком податкової політики з ПДВ є узгодження норм податкового законодавства України з нормами європейського законодавства. В даному контексті потребують перегляду чинні податкові пільги та випадки застосування зниженої ставки ПДВ, з метою скасування тих з них, які не є обов'язковими в ЄС.

Отже, податок на додану вартість залишається бюджетоформуючим, займаючи найбільшу питому вагу серед надходжень у загальному обсязі доходів державного бюджету країни. Нагальним є недопущення ухилення від сплати податку, перегляд системи податкових пільг для підвищення ефективності оподаткування податку на додану вартість.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р., № 2755 VI. URL: <http://www.zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>
2. Звітність про виконання бюджетів: Міністерство фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk/state-budget>
3. Про схвалення Національної стратегії доходів до 2030 року: від 27 грудня 2023 р. № 1218-п// URL: https://mof.gov.ua/uk/national_income_strategy-716

Павлова Г. Є.,

д.е.н., професор,

декан факультету обліку і фінансів;

Дніпровський державний аграрно-економічний університет (м. Дніпро)

КЛЮЧОВІ ВИКЛИКИ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Сучасна податкова система України привертає значну увагу науковців і аналітиків, оскільки відіграє ключову роль у формуванні економічної та соціальної політики держави. Вона є основним механізмом фіскальної політики, що впливає на розподіл фінансових ресурсів, може стимулювати або стримувати економічну активність підприємств, а також забезпечує наповнення державного бюджету. Дослідження податкової системи в Україні є актуальним, оскільки її ефективність та справедливість визначають темпи економічного зростання та рівень привабливості країни для інвесторів.

Недоліки чинної податкової системи спричиняють економічні труднощі, зростання тіньового сектору та погіршення рівня життя населення. В умовах військової агресії з боку росії, жорсткої міжнародної конкуренції та необхідності забезпечення фінансової стабільності вдосконалення податкової політики залишається пріоритетним завданням для подальшого розвитку України. Водночас Україна входить до переліку держав із найбільш складними та малопривабливими податковими системами. Це підтверджує рейтинг «Tax Hells

Index 2023» («Податкове пекло 2023»), складений американським фондом «1841»[1].

За даними авторів рейтингу, першу позицію займає країна з найбільш складною економічною ситуацією. Україна в цьому рейтингу опинилася на четвертому місці. Водночас варто зазначити, що оцінювання здійснювалося на основі показників 2021 року, тобто ще до початку повномасштабної військової агресії та запровадження воєнного стану. Це свідчить про серйозні проблеми, з якими стикається бізнес і потенційні інвестори у сфері оподаткування.

Податкові надходження є ключовим джерелом наповнення бюджету та забезпечення фінансової стабільності держави. Динаміка їхньої частки в загальному обсязі бюджетних доходів за останні роки свідчить про суттєві зміни у фінансовому становищі країни.

Попри складні економічні та політичні обставини, а також трансформаційні процеси, в Україні спостерігається тенденція до збільшення частки прямих податків у загальній структурі оподаткування, що відповідає світовій практиці розвинених країн. Крім того, загальний обсяг податкових надходжень зростає упродовж аналізованого періоду, за винятком надходжень від рентної плати та платежів за використання природних ресурсів, які суттєво скоротилися. Однак, незважаючи на це зростання, податкова система України залишається недосконалою та має низку суттєвих проблем.

Слід зазначити, що податкова система України формувалася протягом тривалого часу, проте й досі залишається недосконалою та незавершеною. Постійні зміни й доповнення до законодавства нерідко мають суперечливий характер, що призводить до ще більшої неузгодженості та виникнення нових проблем у функціонуванні сучасної податкової системи.

Зокрема, у період з 2011 по 2021 рік до Податкового кодексу України було внесено 166 змін і доповнень. Водночас питання оподаткування досі регулюються підзаконними нормативними актами, постановами Кабінету Міністрів, указами Президента та іншими правовими документами [6]. Це свідчить про те, що постійні зміни створюють нестабільність і заважають ефективному функціонуванню податкової системи.

Невизначеність у тлумаченні податкового законодавства спричиняє значні труднощі для бізнесу, адже підприємства змушені діяти в умовах нечітких або суперечливих норм. Це, у свою чергу, викликає занепокоєння серед представників бізнес-спільноти, ускладнює планування та стратегічне управління. Крім того, така непередбачуваність податкових правил негативно позначається на інвестиційній привабливості країни, адже нестабільність податкового законодавства може стримувати потік іноземних інвестицій і створювати додаткові перешкоди для економічного розвитку.

Одним із значних недоліків сучасної податкової системи України є наявність великої кількості податків і зборів, більшість із яких мають незначну частку в загальних податкових надходженнях, часто менше 1%. Це створює ситуацію, за якої такі податки не роблять суттєвого внеску в наповнення

державного бюджету, водночас спричиняючи додаткові витрати на їх адміністрування [5].

Дрібні податки ускладнюють ведення бухгалтерського обліку для платників, підвищують адміністративне навантаження на бізнес і створюють бюрократичні перешкоди. Крім того, фрагментованість податкової системи знижує ефективність податкових надходжень і може заважати реалізації дієвої фіскальної політики, оскільки значна частина ресурсів витрачається на управління малоефективними податками, а не на їх оптимізацію.

Згідно з Національною економічною стратегією України до 2030 року, податкова система країни залишається надто дискреційною, що сприяє зростанню тіньової економіки та офшоризації бізнесу. У документі зазначено, що в Україні діє податок на прибуток, ставка якого відповідає міжнародним стандартам, однак сама система оподаткування залишається дискреційною.

Зокрема, існує ризик тиску з боку податкових органів під час визначення бази оподаткування, що може призводити до недоотримання державою необхідних фінансових ресурсів. Крім того, чинна модель податкового регулювання відкриває можливості для виведення капіталу в юрисдикції з нижчим оподаткуванням. Це дозволяє бізнесу мінімізувати свої податкові зобов'язання та шукати альтернативні способи фінансової оптимізації, що, у свою чергу, може значно скорочувати потенційні бюджетні надходження [3].

Такий механізм, хоч і спрямований на запобігання ухиленню від оподаткування, часто створює перешкоди для добросовісних платників податків. Блокування податкових накладних може призводити до фінансових труднощів для підприємств, ускладнювати господарську діяльність і негативно впливати на стабільність бізнес-середовища [2].

Автоблокування податкових накладних представляє собою інструмент для забезпечення контролю за дотриманням податкового законодавства. Податкові органи можуть блокувати накладні для подальшого аналізу з метою перевірки відповідності платника податків усім вимогам та правилам оподаткування, включаючи правильність обліку доходів, витрат і інших фіскальних параметрів. Так, якщо податкова служба має підозру щодо податкового шахрайства або неправомірній діяльності платника податків, вона може прийняти рішення про блокування податкових накладних для проведення подальшого розслідування [5].

Однак слід зазначити, що автоматичне блокування податкових накладних може створювати серйозні труднощі для підприємств, оскільки це безпосередньо впливає на їх фінансову та податкову діяльність. Це може призвести до затримок у виконанні замовлень, фінансових труднощів та втрати прибутку, адже підприємства не можуть використовувати заблоковані накладні для здійснення операцій. Крім того, такі ситуації можуть спричинити накладення штрафів і пені за порушення податкового законодавства, якщо питання, що стали причиною блокування, не будуть вирішені вчасно.

Таким чином, аналізуючи проблему блокування податкових накладних, можна зробити висновок, що ця практика є поширеною серед українських

підприємств. Наслідки блокування можуть бути різноманітними, включаючи втрату довіри з боку покупців та контрагентів, а також втрату можливості отримати податковий кредит, що може призвести до розірвання партнерських відносин. Крім того, можуть виникнути штрафи та інші правові наслідки. Тому блокування реєстрації податкових накладних потребує оперативної реакції з боку керівництва підприємства. Вчасно вжиті заходи, такі як підтвердження відповідності критеріям для безумовної реєстрації перед податковими органами, допоможуть знизити ризики блокування та його негативні наслідки.

Список використаних джерел

1. The 1841 Foundation Tax Hells Index 2023. URL: https://the1841foundation.com/wp-content/uploads/2023/10/TH-Index-2023-The-1841-Foundation_ENG.pdf.
2. Лаврук М. О. Шляхи подолання проблем бізнесу щодо блокування реєстрації податкових накладних. *Сучасні проблеми і перспективи економічної динаміки: Матеріали X Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених*, 2023. С. 205–208. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/16058/1/%2B2023%20%D0%97%D0%91%D0%86%D0%A0%D0%9D%D0%98%D0%9A%2016.11.23.pdf#page=205>.
3. Олійник О.О., Дорофєєва, Ю.В. Проблеми і перспективи розвитку оподаткування в Україні. *Сучасні проблеми обліку, аналізу, аудиту й оподаткування суб'єктів господарської діяльності: Теоретичні, практичні та освітянські аспекти*, 2020. с. 452455. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/41869/1/conf-nmetau_accounting_2020.pdf#page=453.
4. Ляхова О. О., Садовий Д. Ю. Проблематика розвитку системи оподаткування суб'єктів бізнесу в Україні. *Сучасні тенденції розвитку фінансових та інноваційно-інвестиційних процесів в Україні: Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції*. 2023. С. 195–196. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/52183/2/zbirn2023.pdf#page=196>.
5. Національна економічна стратегія на період до 2030 року (розділ 1). URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-nacionalnoyi-eko-a179> (дата звернення: 12.03.2025).
6. Податковий кодекс України: Закон України від 2 жовтня 2010 р. № 2755-VI, ост. ред. від 29.01.2024. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2755-17> (дата звернення: 12.03.2025).

Попович О. В.,

к.е.н., доцент,

доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування;

Віннічук А. М.,

здобувачка вищої освіти ОПП «Облік і аудит»;

Державний університет "Київський авіаційний інститут" (м. Київ)

ПДВ В ОНЛАЙН-ТОРГІВЛІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Податок на додану вартість (ПДВ) є одним із ключових елементів у системі податків України, забезпечуючи значні надходження до державного бюджету. Водночас із розвитком цифрових технологій та електронної комерції виникає необхідність адаптації податкового законодавства до сучасних реалій. Онлайн-торгівля в Україні динамічно зростає, що зумовлює нові виклики у сфері податкового адміністрування. Розглядаючи це питання, необхідно проаналізувати правила нарахування ПДВ в електронній комерції, оцінити поточний стан законодавства та визначити можливі перспективи розвитку нормативного регулювання зазначеного питання.

Згідно з національним законодавством, якщо товари або послуги продаються в межах митної території України, вони оподатковуються ПДВ. Це означає, що всі суб'єкти господарювання, які здійснюють продаж товарів або послуг в межах цієї території споживачам через Інтернет, також зобов'язані нараховувати та сплачувати ПДВ.

Важливим аспектом є реєстрація нерезидентів як платників ПДВ. З 1 січня 2022 року Україна запровадила механізм, що зобов'язує іноземні компанії, які надають електронні послуги українським кінцевим споживачам, реєструватися платниками ПДВ та сплачувати цей податок до українського державного бюджету [3]. Такі зміни спрямовані на забезпечення рівних умов для українських та іноземних постачальників цифрових послуг, а також на запобігання ухиленню від сплати податків у цій сфері.

Згідно з Податковим кодексом України, стандартна ставка ПДВ становить 20% і застосовується до більшості товарів та послуг, реалізованих через онлайн-торгівлю. *Однак для деяких категорій товарів передбачені пільгові ставки:*

7% – для окремих медичних виробів та лікарських засобів;

0% – для експорту товарів за межі митної території України [3].

Дана диференціація ставок дозволяє підтримувати конкурентоспроможність окремих секторів економіки та сприяє розвитку експорту українських товарів. Для електронних послуг, що надаються нерезидентами українським споживачам, ставка ПДВ також становить 20%, що забезпечує рівні умови оподаткування для вітчизняних та іноземних компаній.

Незважаючи на економічні виклики, пов'язані з війною, онлайн-торгівля в Україні демонструє зростання. Підприємці активніше виходять в онлайн-простір, чому сприяє збільшення кількості інтернет-користувачів і популярність

безготівкових платежів. Необхідно адаптувати податкове законодавство до цих змін для забезпечення прозорості оподаткування та детінізації ринку [1, 2].

На законодавчому рівні здійснюються кроки щодо гармонізації українського податкового законодавства з міжнародними стандартами, зокрема рекомендаціями Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР). Досвід країн Європейського Союзу свідчить про ефективність механізмів оподаткування цифрової економіки, зокрема щодо автоматичного контролю за сплатою ПДВ у сфері електронної комерції [5].

З метою оптимізації податкового адміністрування в онлайн-торгівлі, можна розглянути наступні зміни:

1. Спрощення процедур реєстрації та звітності для іноземних постачальників цифрових послуг, що сприятиме залученню додаткових податкових надходжень.

2. Вдосконалення механізмів контролю та збору податків через розширення використання автоматизованих систем моніторингу операцій в онлайн-торгівлі.

3. Гармонізація податкового законодавства з міжнародними нормами, що дозволить створити конкурентні умови для національних підприємств та сприятиме боротьбі з ухиленням від оподаткування.

Враховуючи тенденції глобального розвитку електронної комерції Україна має адаптувати своє податкове законодавство до сучасних викликів, що дозволить зміцнити економіку та сприяти зростанню легального онлайн-бізнесу.

Таким чином, ПДВ відіграє важливу роль у регулюванні електронної комерції, забезпечуючи надходження до бюджету та створюючи справедливі умови для всіх учасників ринку. Поточна система податкового регулювання онлайн-торгівлі в Україні потребує подальшого удосконалення, спрямованого на покращення адміністрування ПДВ, гармонізацію з міжнародними стандартами та спрощення процедур для бізнесу. Запровадження ефективних механізмів контролю та оподаткування дозволить не лише збільшити бюджетні надходження, а й стимулювати розвиток електронної комерції в Україні.

Список використаних джерел

1. Коба О., Хрипко В. Інтернет-торгівля в Україні: сучасний стан та перспективи. *Молодий вчений*. 2024. №7(131). С. 159–166.

2. Левицький В., Радинський С. Правове регулювання інтернет-торгівлі в Україні: проблеми та напрями удосконалення. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького*. 2023. Вип. 15(27). Т. 2. С. 159–166.

3. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. № 13-14, № 15-16, № 17. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

4. Про електронну комерцію: Закон України від 03.09.2015 № 675-VIII. № 45. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19>

5. Токарева К. О., Тімощенкова Н. В. Реалії та перспективи розвитку податкового законодавства України у сфері електронної комерції. *Право та інноваційне суспільство*. 2018. №2(11). С. 76-82.

Чабанюк О. М.,

к.е.н., доцент,

доцент кафедри обліку, контролю, аналізу та оподаткування,
с.н.с. лабораторії товарознавчих та економічних досліджень;

Львівський торговельно-економічний університет,

Львівський науково-дослідний інститут судових експертиз

Міністерства юстиції України (м. Львів)

НАПРЯМИ ПРОВЕДЕННЯ СУДОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ У ЧАСТИНІ ОПОДАТКУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Судова експертиза - це процесуальна дія, що полягає у дослідженні різних об'єктів, матеріалів чи інформації з метою отримання висновків, необхідних для вирішення судової суперечки та потреб слідства. Судова експертиза проводиться фахівцями, які володіють спеціальними знаннями, освітою та досвідом у певній галузі – судовими експертами. Експертиза проводиться в рамках кримінальних, цивільних, адміністративних та господарських процесів, а її результати можуть бути використані сторонами судового процесу як доказ [1, с.13].

Експертні дослідження в частині оподаткування суб'єктів господарювання відносяться до судової економічної експертизи за експертною спеціальністю 11.1 «Експертиза документів бухгалтерського обліку, оподаткування і звітності». *Серед основних завдань експертизи документів бухгалтерського обліку, оподаткування і звітності є визначення:*

- документальної обґрунтованості, задекларованої платником податку бази оподаткування податком на прибуток підприємств, та суми податку, що підлягає сплаті за певний звітний період, визначеної органом податкового контролю;

- документальної обґрунтованості формування платником податкових зобов'язань та податкового кредиту з податку на додану вартість, визначення суми податку на додану вартість, що підлягає сплаті, та суми податку на додану вартість, заявленої до бюджетного відшкодування;

- документальної обґрунтованості окремих елементів податків та зборів, визначених платником у відповідних деклараціях (розрахунках, звітах).

Вирішення питань, що належать до компетенції органів державного фінансового та податкового контролю (здійснення експертами-економістами перевірки певного комплексу або окремих питань фінансово-господарської діяльності установ, організацій, підприємств з метою виявлення наявних фактів порушення законодавства, фактів порушення податкового законодавства,

встановлення винних у їх допущенні посадових і матеріально відповідальних осіб), не належить до завдань економічної експертизи.

Серед основних питань вирішуваних питань в частині оподаткування доцільно виокремити:

- чи відповідають визначені та задекларовані підприємством доходи за певний період наданим первинним документам та вимогам Податкового кодексу України?

- чи відповідають визначені та задекларовані витрати підприємством за певний період наданим первинним документам та вимогам Податкового кодексу України?

- чи підтверджуються документально витрати підприємства за певний період, що формують собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг?

- чи підтверджується документально та нормативно відображення у податковому обліку підприємства нарахування амортизації за певний період?

- чи підтверджуються документально висновки акту органу податкового контролю про завищення підприємством заявленої суми бюджетного відшкодування з податку на додану вартість за певний період?

- чи підтверджується документально визначений об'єкт оподаткування з доходів, виплачених підприємством нерезиденту, із джерелом їх походження з України у зазначеному в акті перевірки періоді?

Подібні питання можуть бути поставлені за іншими видами податків та обов'язкових платежів.

При проведенні судово-економічної експертизи слід звертати увагу на систему оподаткування, на якій перебуває суб'єкт дослідження: на загальній системі чи на спрощеній системі (єдиному податку), оскільки це буде впливати на обсяг документів, які можуть бути представлені для дослідження [2-5].

При проведенні експертизи використовуються нормативні документи, методики, рекомендована науково-технічна та довідкова література, інші інформаційні джерела. *Серед методик, які внесені до Реєстру методик проведення судових експертиз, що веде Міністерство юстиції України, слід виокремити:*

- Методика проведення судових експертиз від 03.03.2010 «Методи, способи та прийоми, які використовуються при проведенні судово-економічних експертиз», Дніпропетровський науково-дослідний інститут судових експертиз Міністерства юстиції України., реєстраційний код в Реєстрі методик проведення судових експертиз - 11.0.08;

- Методика дослідження операцій з оподаткування доходів фізичних осіб від 19.12.2016 «Звіт про науково-дослідну роботу «Методика дослідження операцій з оподаткування доходів фізичних осіб». Одеський НДІСЕ. 2016.

Таким чином, при проведенні судово-економічних експертиз, пов'язаних із оподаткуванням суб'єктів господарювання слід чітко слідувати вимогам чинних правових актів, як регламентують систему оподаткування, які

регламентують методику досліджень та не виходити за межі компетенцій судових експертів з економічного виду досліджень.

Список використаних джерел

1. Воронко Р. М., Чабанюк О. М., Чік М. Ю., Воронко О. С. Особливості судово-бухгалтерської експертизи та окремі питання її нормативно-правового регулювання. Вісник Львівського торговельно-економічного університету / [ред. кол.: Куцик П. О., Семак Б. Б. та ін.]. Львів : Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2022. Вип. 67. С. 13–20. DOI: 10.36477/2522-1205 DOI: 10.36477/2522-1205-2022-67 URL: <http://www.lute.lviv.ua/education/nauk-vydan/visnyk-ekon/>
2. Мединська Т. В., Чабанюк О. М. Єдиний податок: оподаткування, облік і звітність. Київ : Алерта, 2012. 188 с.
3. Чабанюк О. М., Мединська Т. В. Спрощена система оподаткування: загальні положення, облік і звітність: Навчально-практичний посібник. Київ : Алерта, 2013. 208 с.
4. Мединська Т.В., Чабанюк О.М. Спеціальні податкові режими: загальні положення, облік і звітність:[навчально-практичний посібник]. Київ : Алерта. 2017.
5. Мединська, Т., Чабанюк, О., & Малець, А. (2017). СПЕЦІАЛЬНІ ПОДАТКОВІ РЕЖИМИ В КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ. Сталий розвиток економіки, (4(37), 162-168. URL: <https://economdevelopment.in.ua/index.php/journal/article/view/234>
6. Чабанюк О. М. Аспекти проведення досліджень у сфері оподаткування. Глобалізація та розвиток інноваційних систем: тенденції, виклики, перспективи 243 [Електронне видання] : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 березня 2024 р. / Держ. біотехнологічний ун-т. Харків, 2024. 565 с. С. 428–431.

Побережець О. В.,
д.е.н., професор,
професор кафедри обліку і фінансів;
Одеський національний університет імені І.І.Мечникова (м. Одеса)

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Сучасні умови, в яких функціонують підприємства, вимагають суттєвої адаптації до нормативів, які диктуються воєнним станом, що спричиняє суттєві виклики для організації обліку та фінансової звітності в Україні.

Проблеми облікового процесу в умовах кризової ситуації, його налагодження потребують системного дослідження, аналізу та оцінки з метою розробки можливих напрямів та шляхів розв'язання питань щодо адаптації фінансового обліку на підприємствах в період воєнного стану.

Зазначимо, що основні «проблеми бухгалтерського обліку, з якими зіткнулись підприємці після повномасштабного нападу росії на територію нашої країни пов'язані із неможливістю дотримання принципу безперервності діяльності, який є базовим при складанні звітності за міжнародними та національними стандартами бухгалтерського обліку. Воєнні дії поставили під сумнів існування багатьох підприємств, особливо тих, що знаходяться в районах, де ведуться бойові дії, що зменшило системність у дотриманні даного принципу» [1].

Підкреслимо, що визначення основних проблем щодо організації фінансового обліку в умовах воєнного стану надає можливість сфокусуватися на пріоритетних, які потребують системного вирішення за допомогою розробки дієвих заходів, з урахуванням елементів адаптації та потенційних можливостей суб'єктів господарювання.

В умовах воєнного стану підприємства стикаються з низкою проблем щодо організації фінансового обліку, які зумовлені нестабільністю економічного середовища, руйнуванням інфраструктури та нормативними змінами. *Серед основних проблем можна виділити наступні:*

– Обмежений доступ до облікової інформації через фізичне знищення документів та серверів унаслідок бойових дій, відсутність доступу до бухгалтерських систем через відключення електроенергії чи збої у роботі інтернет-зв'язку, вимушена релокація суб'єктів господарювання, що значно ускладнює збереження та обробку фінансових даних.

– Несистемний процес ведення первинної документації у зв'язку із неможливістю отримання первинних документів від контрагентів через зупинку їхньої діяльності, відсутність оперативного документообігу через обмежену роботу логістичних служб, а також неповнота або втрата фінансових підтверджень для відображення господарських операцій.

– Зміни у нормативно-правовому регулюванні фінансового обліку, які викликають проблеми з адаптацією до оновлених стандартів фінансового обліку

в умовах обмеженого часу, а також пов'язані із особливостями обліку воєнних втрат, страхових компенсацій та гуманітарної допомоги.

– Питання визначення та оцінки воєнних збитків, що в першу чергу говорить про відсутність єдиної методики оцінки знищених активів, часткового документального підтвердження втрат та відшкодувань, а також необхідністю створення резервів для покриття майбутніх витрат, які пов'язані із відновленням діяльності суб'єкта господарювання.

– Психологічний чинник та стан людського капіталу, що проявляється через проведення вимушеного скорочення персоналу облікових служб, відтік кваліфікованих фахівців у безпечніші регіони або за кордон, «кадровий голод» серед обліковців у певних галузях національної економіки.

Зазначимо, що «досліджуючи особливості облікової політики підприємств в умовах воєнного стану в Україні, варто відзначити вагомі її зміни в контексті переформатування діяльності суб'єктів господарювання, про що свідчить негативний вплив на господарську діяльність підприємств чинників зовнішнього та внутрішнього середовища. Необхідність ведення обліку під час воєнних подій та операцій зумовлює потребу у змінах в обліковій політиці, особливо в частині формалізації методів, що використовуються для обліку таких подій» [2].

Аналіз стану ситуації щодо організації фінансового обліку підтверджує, що визначені проблеми потребують системного вирішення з представленням основних напрямків та механізмів. Адаптація систем обліку суб'єктів господарювання до умов воєнного стану відбувається шляхом трансформації облікової політики, оптимізації фінансових процесів та застосування кризових механізмів управління.

До основних напрямів адаптації та вирішення проблем можна віднести:

– **модифікацію облікової політики через впровадження спрощених методів обліку для оперативного прийняття рішень, використання резервних процедур у разі втрати первинної документації.**

– **системну цифровізацію облікових процесів за допомогою переходу на хмарні технології для збереження та обробки даних, використання віддаленого доступу до бухгалтерських систем, автоматизацію фінансового моніторингу та антикризового аналізу.**

– визначення збитків через пошкодження або втрату активів, формування резервів під майбутні витрати, пов'язані з відновленням діяльності, системність відображення в обліку отриманої гуманітарної та міжнародної допомоги.

Таким чином, першим етапом до вирішення проблем організації обліку в умовах воєнного стану є їх виокремлення, що надає можливість зосередитись на розробці дієвих механізмів адаптації системи фінансового обліку до сучасних умов, які характеризуються невизначеністю та глобальними змінами.

Умови воєнного стану детермінують необхідність оперативної трансформації облікової політики суб'єктів господарювання відповідно до нових соціально-економічних реалій. Визначальними факторами цього процесу є інтенсифікація цифровізації облікових процесів, забезпечення нормативно-правової

адаптивності з акцентом на облікову політику, а також імплементація антикризових підходів до управління фінансовою звітністю.

Список використаних джерел

1. Войтенко А., Свічкарь Н. Особливості ведення обліку та складання бізнес-звітності в умовах воєнного стану. *Управління змінами та інновації*. 2023. (5), 48-53. URL: <https://doi.org/10.32782/СМІ/20232-5-8> (дата звернення: 25.03.2025)

2. Югас Е. Ф., Лалакулич М. Ю., Робакова Л. П. Облікова політика підприємства в умовах війни. *Бізнес Інформ*. 2023. № 5. С. 147–152. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-5-147-152> (дата звернення: 25.03.2025)

Білько О. О.,

здобувач ступеня доктор філософії,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
ОНП «Облік і оподаткування»;

науковий керівник:

Воронко Р. М.,

д.е.н., професор,
професор, завідувач кафедри обліку, контролю, аналізу та оподаткування;
Львівський торговельно-економічний університет (м.Львів)

ОБЛІК ДОХОДІВ ПІДПРИЄМСТВ ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ: ОСОБЛИВІ АСПЕКТИ

Специфіка роботи готельно-ресторанного бізнесу впливає на формування доходу від надання готельних послуг, який є безперервним процесом, де кожна фаза гостьового циклу здійснює свій внесок у загальний дохід суб'єкта до моменту фактичного надходження грошових коштів чи зарахування дебіторської заборгованості клієнтів за надані послуги.

Враховуючи зазначене, важливо чітко визначити момент, коли дохід від надання готельних послуг може бути достовірно визнаний. Готельна послуга, за яку отримуються доходи, ідентифікується з добою. Послуга (ліжко-доба) вважається наданою у повному обсязі лише після її закінчення, відповідно, в системі обліку дохід від реалізації готельних послуг відображається не в день поселення, а коли завершується послуга – на наступний день. Якщо отримувач послуги забронював номер на декілька днів, то дохід від надання послуги відображається за кожну добу окремо.

Дослідження свідчать, що діюча система обліку не відповідає сучасним вимогам управління, так як спостерігається відсутність системності та цілісного відображення інформаційного забезпечення доходів, що потребує відповідного вдосконалення. З метою забезпечення системи управління релевантною

інформацією про доходи від надання готельних послуг доцільним є формування доходів у розрізі центрів доходів (готель, конференц-зал, ресторан, фітнес-зал, перукарня тощо).

Вчені, які розглядають питання організації обліку та обліку доходів, [3; 4; 5], стверджують щодо доцільності ведення аналітичного обліку доходів, а відповідно, і від надання готельних послуг у розрізі визначених груп отримувачів послуг, які володіють подібними ознаками та яким притаманна однотипна реакція на готельний продукт [3].

Стосовно обліку доходів з надання послуг, які надають суб'єкти готельного бізнесу, доцільно до рахунку 703 “Дохід від реалізації робіт і послуг” відкрити аналітичні рахунки: 7031 “Дохід від послуг з проживання у готелі”, 7032 “Дохід від супутніх послуг, пов'язаних з проживанням у готелі”. Для формування деталізованої інформації пропонуємо застосовувати такі аналітичні рахунки: до рахунку 7031 “Дохід від послуг з проживання у готелі” – за класами номерів, що пропонуються клієнтам; до рахунку 7032 – за видами супутніх й додаткових послуг, що надаються суб'єктами готельного бізнесу – у розрізі структурних підрозділів (ресторан, конференцзал, перукарня, автостоянка тощо). Зазначене дасть змогу сформувати деталізовану інформацію про отримані доходи за центрами відповідальності та видами наданих послуг. А це у системі управління дасть змогу формувати аналітичну інформацію для потреб планування операційної діяльності суб'єкта бізнесу.

Сучасна система обліку передбачає формування фінансового результату за видами діяльності [5; 6]. Проте, дослідження свідчать, що ведення обліку діяльності підприємств готельного бізнесу спрямовано лише на складання фінансової та податкової звітності, а в окремих випадках управлінської. Порядок визначення фінансового результату, що застосовується у фінансовій звітності не відповідає сучасним вимогам управління, оскільки деталізація інформації за центрами доходів і в розрізі наданих послуг відсутня, що пояснюється відсутністю належного управлінського обліку. Тому, для ефективної діяльності підприємств готельного бізнесу необхідно врахувати інформаційну складову системи управління, а саме: визначення фінансового результату за кожним видом наданих послуг; формування результатів діяльності у розрізі центрів відповідальності і формування доходів; моделювання податкового навантаження щодо належного функціонування бізнесу.

З метою деталізації інформації та побудови аналітичного обліку фінансових результатів вчені пропонують до рахунку 79 “Фінансові результати” відкривати декількопорядкові аналітичні рахунки [3; 5]. Для формування результатів діяльності за центрами відповідальності підприємств готельного бізнесу пропонуємо у відповідності до організаційної структури у робочому плані рахунків до рахунку 7911 “Результат основної діяльності” відкрити аналітичні рахунки у розрізі наявних центрів відповідальності: 79111 “Результат діяльності готелю з надання послуг з проживання”, 79112 “Результат діяльності від наданих супутніх послуг” тощо, з подальшою деталізацією результатів діяльності. Для ефективного управління основною діяльністю суб'єктів

готельного бізнесу пропонуємо на відповідних аналітичних рахунках відкритих у робочому плані рахунків управлінського обліку до рахунка 791 “Результат основної діяльності” формувати повну собівартість наданих послуг.

Таким чином, належна організація обліку основної операційної діяльності суб’єктів готельного бізнесу є важливою інформаційною складовою системи управління ними.

Список використаних джерел

1. Інструкція про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань і господарських операцій підприємств і організацій : наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 року № 291. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>

2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 “Дохід” : наказ Міністерства фінансів України від 29.11.99 р. № 290. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text>

3. Куцик П., Медвідь Л., Герасименко Т., Міценко Н. Організація управлінського обліку в туроператорів. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2021. Випуск 3-4. С. 13-21. DOI: <https://doi.org/10.35774/ibo2021.03-04.013>

4. Попович В. І. Облік доходів від надання готельних послуг у системі управління / В. І. Попович // Економічний аналіз : зб. наук. праць. Тернопіль : ТНЕУ “Економічна думка”, 2014. Том 17. № 2. С. 176-180.

5. Куцик П. О., Грищенко О. В. Облік доходів від прокату майна: організаційні аспекти. *Економіка та суспільство*. 2023. № 49. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2304> (0,85 друк. арк.) DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-49-21>

6. Куцик П. О., Яремко І. Й. Методологічні засади організації облікового та контрольного інструментарію в управлінні логістичними витратами підприємства. *Інфраструктура ринку*. Випуск 79, 2024, С.76-80. DOI: <https://doi.org/10.32782/infrastruct79-13>

Наукове видання

РОЗВИТОК СИСТЕМИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ, АУДИТУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ: ТЕОРІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ, ОРГАНІЗАЦІЯ

XXIII ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

Підписано до друку 20.05.2025
Формат 60x84/16. Друк офсетний
Гарнітура TimesNewRoman. Умов. друк. арк.: 12.2
Наклад прим.: 300. Замовлення № 225

Видавець: ТОВ «НВП «Інтерсервіс»
м. Київ, вул. Бориспільська, 9
Свідоцтво: серія ДК № 3534 від 24.07.2009 р.

Виготовлювач: ТОВ «НВП «Інтерсервіс»
м. Київ, вул. Бориспільська, 9
Свідоцтво: серія ДК № 3534 від 24.07.2009 р.